Bahaeddin Özkişi

köse kadı

Bahaeddin Özkişi

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

Bahaeddin Özkişi

KÖSE KADI

YAYIN NU: 71
EDEBÎ ESER: 33

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
16267

ISBN 978-975-437-100-0

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Ankara irtibat bürosu:
Yüksel Caddesi 32/4 Kızılay - Ankara
Tel: (0312) 431 96 49

İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım
Dizgi - Tertip: Ötüken

O zaferler getiren atların
Nalları altındanmış;
Gidişleri akına,
Gelişleri akındanmış.

Zembereğini kuran
Onlarmış bu dünyanın...
Onlar ki kurt doğuran
Obaların kanındanmış.

1

YAĞMUR, üç gündür devam ediyor, bir türlü dinmek bilmiyordu. Su birikintileri, çok zaman atların yarı belini aşıyor; binicilere temizlenmek fırsatını vermeden tekrar tekrar çamura buluyordu.

Kuvvetli bir şimşek ışığıyla atlar bir an irkilerek duraladılar. Kılavuz bunu fırsat bilip, genç beye yanaştı:

- Asilzâdem, dedi; bugün tam onyedinci gündür yoldayız. -Konuşmasına kısa bir süre ara verdi. Genç beyin ilgisini bekliyor gibiydi. Sonra-: İlerde, dedi, bir Morlak köyü var, hele bir dinlensek beyim. Şarabı âlâ Türk bağı şarabı, domuzu semiz, avradı oynaktır.

İki husar hemen arkalarında durmuş, yüzlerinde en kaba çizgilerle çizilmiş sâkin bir ifade, konuşmanın sonunu bekliyorlardı.

Mağrur genç, kılavuza önem vermeden şöyle bir baktı.

- Babama ne deriz? diye cevap verdi. Sormaz mı bize, Beç-Yanık arasını katetmek için bu kadar günü nasıl harcadığımızı?

Sustu kılavuz. Genç beyinin saray yumuşaklığına sahip olduğunu, bir süre sonra ileri sürdüğü teklifi, kendi kararıymışçasına bildireceğini, köyde kalmayı emredeceğini biliyordu.

Yol boyunca aç kalmamışlardı doğrusu. Gerek Türk, gerekse Macarlar tarafından saygıyla karşılanmışlar, kılavuz ve husarlar yemiş ve içmişler, cömert ev sahiplerinin hediyelerini torbalarına aktarmışlardı.

Atlar o derece yorulmuştu ki, ufacık bir dizgin kıpırtısını dur emri olarak kabul ediyor ve bu fırsatı hemen değerlendiriyorlardı. Onlar da yorgun, bitkin ve bıkkındılar.

Önlerinden birden havalanan bir karatavuk sürüsüyle irkildiler. Akşam, su birikintilerini pembeye boyamıştı sanki. Göz alabildiğine uzanan ıslak ova, yüzeyindeki madenî pırıltıların ardında, sanki pek çok tehlikeyi gizliyor gibiydi.

Gall Adam, yorgun bakışlarını ağır ağır kılavuza çevirdi.

- Buralarda bir köy olmalı, dedi, gecelesek iyi olacak.

İçten gülümsedi kılavuz. “Bilmez halbuki buraları.” dedi kendi kendine. Ama o Çingene-Sırp karışımı kaypaklığıyla:

- Pek iyi düşündün beyimiz, diye yılıştı.

Han, köyün meydanındaydı. İnce keçi derisi gerilmiş pencerelerinden yağ kandillerinin titrek ışığı aksediyordu. Bu zayıf aydınlık, havayı sanki ılıtıyordu.

Bey, at üstünde beklerken husar kapıyı tekmeledi. Neden sonra içerden korkulu ve titrek bir ses:

- Kimsiniz? diye sordu.

Husar genzinden gelen kuzey köylüsü lehçesiyle:

- Aç!... diye bağırdı. Bekletme Kont efendimizi...

Onlara çok uzun gelen bir süre düşündü hancı. Ancak üçüncü tekmenin binâyı sarsmasından sonra kapı açıldı.

Genç adam attan zorla inebildi. Ayakları yürümesini güçleştirecek kadar uyuşmuştu. İçeri girdi. Handakileri önemsemediğini belirten bir biçimde, hafifçe gerindi.

Ocakta çam kütükleri çıtırtıyla yanıyordu. Oda, reçine, şarap, kızarmış et ve rutubet kokuyordu. Kaba-saba yontulmuş masaların çevresinde, yüzleri zorla seçilen birkaç kişi oturuyordu. Sıcak, yeni gelenleri öyle samimi kucakladı ki, beyin asık çehresinde memnunluğun izleri belirdi. Kont'un kendisine yer gösterilmesini beklediğini hisseden kılavuz, onun kulağına eğildi ve Almanca fısıltı halinde:

- Burası tâbi köydür, efendimiz, dedi. Türklerle beraber olmaktan kâfirleşmiş halk, size pek önem vermezlerse alınmayın. Sonra, ola ki Müslüman zındıklar hakkında ileri geri konuşursunuz. Aman ha, uçlarda havadaki kuş bile haber iletir efendimiz.

Bey:

- Mızırdanıp durma kulağımın dibinde, diye aksilendi. Kont Sal'ın yeğeni ve Başpiskopos hazretlerinin oğlu olduğumu duyarlarsa, kaçacak delik ararlar.

Sonra hancıya bakmaksızın:

- Galko, diye seslendi husara, söyle, kaz kızartsınlar ve şarap hazırlasınlar.

Genç asilzâdenin sesi çevrede bulunanları aşağılarcasına yüksekti. Ne kapıdan girerken Tanrı selâmı vermiş, ne de iyi akşamlar dileğinde bulunmuştu.

Gözleri loş aydınlığa alıştıkça oturanları teker teker seçer oldular. Hemen yanlarındaki masada iki tâcir, bilmedikleri bir lisanla hararetli bir konuşmaya dalmışlardı. Duvarın dibinde iki kişi, peyke iskemle arası bir oturağa yan yana oturmuşlar, alçak sesle konuşuyorlar ve gelenlere aldırış etmez görünüyorlardı. Sol taraftaki ranzalardan alçaklı yüksekli

horultular geliyordu. Onlar çevreyi sessizce gözlerlerken bir yanaşma, elinde şarap testisi ve iri toprak kupalarla göründü. Adamın kulakları, burnu kesilmiş, dişleri sökülmüş, yanak etleri lime lime yarılmıştı. İnsan-hayvan arası korkunç bir görünüşü vardı. Genç beyin hafifçe irkildiğini gören kılavuz bıyık altından güldü. Yaklaşmakta olan adamı göstererek:

- Talihli bir Türk esiri bu efendimiz, diye fısıldadı.

Beyin iğrenmekten kırışmıştı yüzü. Hayretle:

- Bu mu talihli, dedi.

- Tabiî, diye cevap verdi kılavuz, Török kapitanının elinden fidye vermeden kurtuldu çünkü.

Genç Kont'un ilgisini çektiği için memnun, olayı şöyle anlattı:

- Kapitan beyimiz, fidye toplaması için bunun eline dilenme kâğıdı ve üç aylık ruhsat verdi. İki Türk esirini de kefil tuttu kalede. Bin forint fidye kesilmişti buna. Ayağındaki koladoların verdiği zorluğa rağmen Belgrad ve civarını dolaştı. Bütün çabaları boşa çıktı. Toplayamadı parayı, döndü geldi. Bunun ve buna kefil olan diğer Türklerin kulaklarını kestirdi yüzbaşı. Sonra parayı bulup getirmesi için yeniden gönderdi. Türkler bunun kurtulmasına karşılık üç Macar esiri teklif ettikleri halde yanaşmadı bu pazarlığa kapitan. Esir de bulabildiği beşyüz forintle, günü bittiği için geri geldi. Kızan yüzbaşı esirin kulaklarını, burnunu kestirdi. Dişlerini ve tırnaklarını söktürdü, sonra öldü diye bataklığa attırdı.

Bunları anlatırken zalim, küçücük yeşil gözlerinin derinliklerinde belirli bir haz vardı kılavuzun. Sözüne:

- Hancı kurtardı bu adamı, diye devam etti. Tâ o zamandan beri handa karın tokluğuna hizmet eder. Bir köpek gibi de sadıktır hancıya. Ağır çalışmasından fırsat buldukça ben diyeyim beş, sen de on defa hergün elini yüzünü yıkar.

Asil Kont:

- Yıkar mı!... diye irkildi.

Kılavuz, beyin hayretinden duyduğu derin memnunlukla:

- Elbet, dedi. Müslüman kâfirinin hepsi böyle davranır. Bunlar hergün birkaç kere ellerini yüzlerini yıkarlar.

Genç adam içten bir kahkaha ile sarsıldı:

- Yıkarlar mı? Neden ama? dedi.

Kılavuz çok şeyler bilen bir adam edâsıyla:

- Çünkü, diye cevap verdi, bunların sapık inançlarında yıkanmak vardır. Her Müslüman günde beş vakit elini, ayağını, yüzünü yıkar. Onların günah çıkartan papazları yoktur. Herhalde Tanrı katında böylece temizlendiklerine inanıyorlar. Hafta geçmez ki, vücutlarını da yıkamamış olsunlar.

Bir müddet düşünceli görünen Kont, neden sonra:

- Gerçekten kâfir bunlar, dedi. Babam Başpiskopos hazretlerinin vücuduna yalnız vaftiz suyu değmiştir. Öylesine Hristos'un emirlerine bağlıdır.

Kılavuz, saygısını belirtmek için haç çıkardı.

Kont Gall Adam, biraz iğrenerek, biraz hayretle ve biraz da korkuyla esiri süzüyordu. Yüzünde eskiden kalmış yegâne yer gözleriydi. Onlarda pek çok mânâ yanyana görülüyordu. Alay vardı, küstahlık vardı, parlaklık vardı ve en önemlisi, beye, değersiz, güçsüz ve küçük olduğunu söyleyen bir ifâde vardı. Yüzdeki yarıklar boyundaki kolado izleriyle birleşiyor ve esirin gömleği içinde kayboluyordu. Bu, bütün ağır işkencelere rağmen eğilmemiş Türk'te, âsâbını bozan birşey vardı Gall Adam'ın.

İçinde büyüyen tiksintiyle, Macarca:

- Defol!... diye bağırdı, uşağa. Yeter pis yüzünü gördüğüm!

Esir, söylenenleri anlamamış gibiydi. Duymuyordu sanki. Karşılarında dikilmeye devam ediyor, siyah gözlerinde alaylı pırıltılar yanıp sönüyordu.

Duvar dibinde oturan iki adam, bakışlarını ağırca Kont'a çevirdiler. Hava tuhaf bir şekilde elektriklenivermiş gibiydi. Kılavuz büyük bir tehlikeyi haber verircesine yalvararak:

- Dikkat!... dedi. Aman beyim, kurbanın olayım dikkat ediniz. Tâbi köyde olduğumuzu unuttuğunuz besbelli. -Sonra yüksek sesle ve Türkçe-:

- Tamam İbrahim, git artık, dedi.

Bu arada esirle kılavuz biran şimşek hızıyla bakıştılar. Sanki çok süratli bir dille birşeyler konuştular. Adam, ağır ağır geri döndü ve uzun yıllar bukağı taşımış adamlarda görüldüğü gibi aksayarak uzaklaştı.

2

GÜN ağarmak üzereydi. İki atlı, İstolni-Belgrad'a doğru uçuyorlardı. Yola çıktıklarından beri konuşmamışlardı. Gözalabildiğine geniş, tahammül edilemeyecek kadar biteviye, bıkkınlık verecek kadar uzun Macar ovası tok nal sesleriyle sisli uykusundan uyanıyordu. Belki bir saattir yan yana at süren iki Türk'ten biri, Hasbi Ağa:

- Ne dersin? dedi. Uç yasaları olmayacaktı ki... Oğlanı kaldırmak işten bile değildi. İnan Rüstem, bu tüysüz oğlana karşılık onbeşbin forint almak mümkündü. O parayla on Müslüman kurtarırdı insan.

Rüstem hayıflanarak:

- Olmaz ki, dedi, savaş olmadıkça yasalara göre uçlarda esir alınmaz.

Hasbi Ağa:

- Ama onlar... dedi hırsla, ne savaş, ne de barış dinlerler.

Rüstem:

- Te be, dedi, Müslüman müslüman gibi davranır. Ha... meğer ki, bir biçimine getirip palangadan kaldırasın, bak o

başka.

Uzun süre sustular. Çalılar arasından fırlayan bir tavşanı görür görmez Hasbi Ağa okuna davrandı, sonra vazgeçti nedense. Başlarının üzerinde sürülerle karga güneye uçuyordu.

- Rüstem be, diye sordu Hasbi Ağa, Koca İstolni-Belgrad beyi neden casuslar salar bu tüysüz oğlanın peşine?

Rüstem iri bıyıklarını elinin tersiyle şöyle bir düzeltti:

- Bey kısmının işi bilinmez Ağa, diye cevap verdi.

İkisi de dört nalı kesip hayvanları tırısa bıraktılar. Rüstem, heybeden çıkardığı bir elmayı, Hasbi Ağa'ya uzattı. İri lokmalarla meyvelerini yerlerken konuşmadılar. Sonra Hasbi Ağa:

- Ne demiş kılavuz, İbrahim'e? diye sordu.

Muhatabı, kurnazca güldü:

- Hey gidi hey!... dedi, Ona Kıyım Mehmet derler. İstolni-Belgrad'ın namlı piçidir o. "Git" demiş İbrahim'e. Bu, "beye acele haber iletin" demektir. "Tamam İbrahim" demiş. Bu da "Herşey beyin gönlüne göre oldu" demektir.

Rüstem:

- Bey işidir Ağa, diye devam etti. Bize, otur derler, otururuz. Kalk derler, kalkarız. Bütün yol boyunca tâ Beç'ten buraya kadar, kılavuz ne dediyse, her şehirden, her köyden, her durak yerinden bizim gibi haberler getirdi ulaklar.

Hasbi Ağa:

- Peki, dedi, bilmez mi karşı taraf bu piçe güvenilemeyeceğini?

- Bilsinler... Onlar da bize karşı kullanırlar.

- Nasıl, bize karşı mı?

Rüstem sükûnetle:

- Tabiî, dedi, onlar bizim bildirmek istediğimizi, biz ise bizim bilmek istediğimizi öğreniriz.

- İyi ama, diye âdetâ haykırdı Hasbi Ağa, böyle kancık adama nasıl güven olur?

Rüstem, pek çok şey biliyor da söylemek istemiyormuşçasına:

- Ah Ağa, dedi, söyledik ya, akıl ermez bey işine.

Güneş iki mızrak boyu yükseldiğinde, İstolni-Belg- rad'ın insana serap zannı veren kale duvarları belli belirsiz seçildi. Atlar tırısta hafifçe dinlenmişti. İkisi de al, ikisi de genç, ikisi de bakımlı, değerli Türk aygırlarıydı.

Rüstem:

- Topukla Ağa, dedi.

Güzel bir dörtnalla iki atlı kaleye süzüldü.

3

HABERCİLERİ savdıktan sonra Ali Bey, kapıüstü sahanlığında uzun süre gezindi. Düşünceliydi. Sert yüz çizgilerinde belirli bir dalgınlık vardı. Genç Kont'un Yanık'a varmak üzere olması düşüncelerini o yöne sürüklüyordu. Zihninde belli belirsiz doğmuş bir fikrin hergün biraz daha geliştiğini hissediyordu. Ah o Yanıkkale... O her andıkça içini sıkan kızgın mengene. İstese de, istemese de zihninde her fikir, dönüp dolaşıp, "Yanık" isimli çıbanın üstüne geliyordu. İçindeki kin miydi, bilmiyordu. Ali Beye, öyle geliyordu ki kin, meydana geliş sebebi yok edilince geçen bir histir. Kin, böyle kalbin her atışıyla insan vücudunu tutuşturmaz. Kin, üzerinden zaman geçince zayıflar en azından. Halbuki bu, tam yirmi yıl aldığı her nefeste güçlenmiş, parlamış, yangın olmuştu içinde. Yanıkkale'de geçirdiği iki esaret yılı... ve kızkardeşi... Düşüncesinin bu noktasında, kalbinden fırlayan bir avuç çivi sanki damarlarını yırtarcasına acıtırdı hep.

En mutlu günlerinde bile Yanık, karşısında beliriverirdi. Uyurken, uyanıkken Başpiskoposu, o koca, o iğrenç, o zalim,

o kudretli papazı görür gibi olurdu. İncecik bir terle kaplı alnını cebinden çıkardığı çevre ile sildi. Öğle vakti yaklaşıyor ve daha yapılması gereken bir sürü iş Ali Beyi bekliyordu.

Evine yürürken hâlâ dalgındı. Birisi birden koluna asıldı ve “Gak gak” diye bağırdı. Bey gülümsedi. Bu İstolnu-Belgrad ve çevresinin yakından tanıdığı Deli Gak idi. Anasız babasız bir zavallı. Sıska bir vücut üzerine yerleşmiş kocaman bir başı vardı. Tek gözünü kırparak türlü maskaralıklar yaptı Bey’in karşısında. Sonra, aldığı birkaç mangırla koşarak uzaklaştı.

Ali Bey, öğle ezanı okunurken, yazdığı şifreli mektubu incecik bir şerit haline getirdi. Evin çatısındaki güvercinlikten yakaladığı kaplan cinsi bir güvercinin ayağına itina ile bağladı. Avuçlarından fırlayan küçük haberci Yanık yönünde hızla gözden kayboldu.

4

GEÇEN ZAMAN Gall Adam’ın zihninden Baş Kapitan’ın çehresini hafifçe silmiş, onun yerine daha yumuşak, daha sevimli bir yüz çizmişti. Kont, babasının odasına yürürken yarı sevinç, yarı tereddüt içindeydi. Dayısıyla konuşamamıştı. Başpiskopos hazretlerinin emriyle Beç’e gitti, denmişti. Kâhya kadın, eşyalarını ovaya bakan taş odaya yerleştirirken, dayısından, kale hayatından, Baş Kapitan hazretlerinden uzun uzun bahsetmişti. Kont, babasının ismini her tekrar edişte yaşlı kadının yüz çizgilerinde ve gözlerinde derin bir korku görmüştü. Kadın, bir yandan bir sürü hurda teferruatı anlatmış, bir yandan da artık yetişkin ve alımlı bir kız olan Cizinna’yı azarlamıştı. Neden sonra resmî bir eda ile:

- Başpiskopos hazretleri sizi gün kavuşurken kabul edecekler. Bilirsiniz, efendimiz çok yemekten, çok uyumaktan ve çok konuşmaktan hoşlanmazlar, demişti.

Baş Kapitanın odasına yürürken, içinde bulunduğu huzursuzluk sanki her adımda fazlalaşıyor gibiydi. Bu, hoş

olmayan ruh halinin sebebi, belki de diyordu, kendi kendine, yaşlı çingene karısının buruşuk yüzünde veya Cizinna'nın iri parlak gözlerinde yerleşmiş, tortu haline gelmiş o acaip korkudandı.

Kale burçlarının siyah gölgeleri pencerelerden içeri dolarken, Başpiskopos Griyoroçzi Vinçze, siyah elbiseleri içinde dimdik, oğlunu acelesiz ve soğuk bir ilgiyle inceden inceye gözden geçirdi. Genç adam, en azından bir kucaklanmayla karşılanacağını düşündüğü için donmuş kalmıştı. Yaşlı adam, Kont'u en titiz bir dikkatle ölçüp biçtikten sonra:

- Hoşgeldin! diyebildi.

Genç asil, bu hoşgeldin sözünün pek büyük bir iltifat olduğunu hissetti. Beç âdetince, derin bir reverans yaptı ve:

- Efendimiz... diye kekeledi.

Babasının bir an için yumuşak görünen yüz çizgileri yine mağrur ve sert görünüşüne döndü. Yaşlı adam:

- Kont Gall Adam, diye söze başladı. Beç sarayında iyi bir tahsil, rahat bir hayat ve Fransa'ya kadar uzanan hoş seyahatlerle bugünü buldunuz. Bu yaşa kadar en güzel elbiseleri giydiniz, güldünüz, söylediniz, eğlendiniz. Kısaca, hiçbir şeyden yoksun olmadınız. Bugün, vatana bütün bu borçlu olduğunuz şeyleri ödemeye başlama gününüzdür. Macaristan, bir yandan doğudan kopup gelen sarı yüzlü barbarların, bir yandan Türklerin, bir yandan başka başka çıkarların pençesi altında inlemektedir. Zavallı vatanımız sanki yeryüzünden silinmiş gibidir. Evvelce sahip olduğumuz o koskoca ülkenin şimdi üçte biri ancak elimizde. Asker aç, devlet güçsüz, halk sahipsizdir. Ümitsizlik çevremizde her geçen gün biraz daha yoğunlaşmaktadır. Senin yeteri kadar bilgili, yeteri kadar güçlü olman için elimden geleni -Hristos

şahit- yaptım. Bundan böyle kıyafetinle, düşüncenle ve davranışınla gerçekten bir Macar olmaya çalışmalısın.

Kont'un sırtındaki elbiseleri, bu kusursuz Viyana sarayı kıyafetini bir süre alayla süzdü:

- Bunları çıkarın sırtınızdan, dedi. Ve Cizinna'ya verin. Ola ki kızcağızın işine yarar.

Sustu ve odaya yağ kandilini tutuşturmak için gelen uşağın işini bitirmesini bekledi. Uşak, sessizce odadan çıktıktan sonra yeniden söze başladı:

- Dayınız sık sık Beç'in emriyle elçilik heyetlerine katılıp buradan ayrılıyor. Bugünden sonra kalenin mes'uliyetini size veriyorum. Kalenin korunması, gerek kale halkının, gerekse köylerin kontrolü, vergi tahsili, askerin bakım ve eğitimi size ait. -Uzun süre düşünceli göründü. Sonra-: Esirlerin de sorumlusu sizsiniz, dedi. Zindan nöbetçilerinin uyuması, nöbet sırasında şarap içmesi veya nöbet yerinden ayrılmasının cezası asılmaktır. Siz kale kumandanlığı mes'uliyetini yüklendiğinize göre, vazifenizde göstereceğiniz en ufak ihmâlin cezası, takdir edersiniz ki bundan daha az olamaz. Macaristan uçlarında pek çok fikir cereyanı müşahede ediliyor. Bunları üç bölümde özetleyebiliriz. Birincisi: Macar köylüsü hızla İslâmiyeti kabule başlamış ve Türk idaresini tutar olmuştur. İkincisi: Bazı türediler yeni yeni mezhepleri uçlarda yaymaya başlamıştır. Üçüncüsü de: Kralımız aleyhine kuvvetli bir cereyan vardır. Bu üç maddede özetlediğim tehlikenin belirtilerini, burnumun dibinde, kale halkında bile seziyorum. Kim olursa olsun bu suçtan yakalananların, derileri yüzülecek, karısı ve çocukları köle olarak satılacaktır. Bu günlük bu kadar. Gidin, istirahat edin.

Kont kapıdan çıkmak üzereydi ki, Başpiskopos:

- Durun, dedi. -Küçük yeşil gözlerinde ürküntü veren bir parlaklık vardı.- Esirlerin arasında iki sipâhi var. Onların öbür esirlerden daha iyi muamele görmelerini isterim. Bu esirler ayaklarındaki koladolar çözülmeksizin, bir muhafız kıtası nezaretinde günde bir saat, kale meydanında gezme imtiyazına sahiptir. Esirler arasında bir yaşlı adam bulacaksın, koladoya bağlanmamıştır, sadece tek ayağında ağırlık vardır. Onu Türk'ler, Köse Kadı namıyla tanırlar. Eğer onun, esirler veya askerlerimiz tarafından bir tek kılına zarar verilirse, o esir kaçar veya kaçırılırsa... -Dimdik baktı Kont'un gözlerine.- Derini ellerimle yüzerim, dedi.

Kont Gall Adam, babasının bir bıçak ağzı, kadar incecik dudaklarına dikkat etti ve söylediklerini gerçekten yapacağına inandı.

Baş Kapitan, odada çok uzun süre dolaştı. Genç adamın varlığını unutmuş gibiydi. Sonra masaya yürüdü, çıngırağı iri kemikli eliyle hızla salladı, kapıda beliren muhafıza:

- Köse'yi getirin, diye emretti.

Esir getirilinceye kadar konuşmadılar. Ağır bir ayak sesi, çeliğin yere sürünmesinden meydana gelen bir gürültüyle yaklaştı.

Kont, beklediğini bulamayan bir adamın şaşkınlığıyla babasını ve esiri süzüyordu. Baş Kapitanın upuzun, sipsivri cüssesiyle esirin kamburumsu yaşlı gövdesi arasında, elinde olmadan zihnî karşılaştırma yapıyor, babasının bu esirin kaçmasından duyduğu endişeye gülmemek için kendini zorluyordu. Esir:

- Beni istemişsiniz, dedi.

Sesi, boğaz yapısından beklenmeyecek kadar gür ve tuhaf bir şekilde umursamazdı. Babası esire:

- Zâtınıza oğlumu tanıtmak istedim, dedi.

Kont, babasının ses tonundaki saygıya hayret etti, alay ettiğini sandı. Bir Türk esirine, özellikle bunun gibi çökmüş, bitmiş, yaşlanmış bir Türk esirine, kadılıktan başka hiçbir hususiyeti olmayan bir Türk esirine, mağrur babasının "Zâtınız" demesi ancak alay olabilirdi. Esir, bu iltifatlı konuşmayı yadırgamamış göründü. Ağır ağır Kont'a döndü, genç asilzâdeyi hiç acele etmeden tepeden tırnağa kadar süzdü, elini önce alnına, sonra göğsüne koydu:

- Memnun olduk, dedi.

Sesi âmirâneydi. Sonra bakışlarını Başpiskoposa çevirdi, kısaca:

- Genç, zeki ve güçlü, dedi.

İki adam birbirlerini bir süre süzdüler. Kont, "tıpkı iki pehlivan gibi" diye zihninden geçirdi. Kadı, aynı selâm işaretini bu kerre Başpiskoposa yaptı ve sessizce odadan çekildi. O gittikten sonra uzun süre ardından baktı kale kumandanı. Neden sonra sıkılı dişleri arasından.

- Bu esiri bilhassa tanımanı istedim, dedi. Gücü bin şeytandan daha fazladır. Dikkat et, bu adama.

Genç asilzâdenin dudakları alayla büzüldü. Doğrusu şahit olduğu olay Baş Kapitan'a duyduğu saygıyı bir hayli zedelemişti:

- Zannıma göre efendimiz, dedi. Bu çok güçlü dediğiniz esiri bıraksak, en kötü husarımız bile ovada kaçan bir sıçan gibi kolayca avlar onu.

İhtiyar irkildi. Elleri asabiyetle sıkıldı. Soğuk ve yabancı bir eda ile:

- Hoşlanmadığım bazı şeyler vardır delikanlı, dedi. Bunlar küstahlık, sözlerime güvenilmemesi ve anlayıp dinlemeden verilmiş peşin hükümlerdir. Ben eğer kötü dersem, bu size göre en az, en kötüdür. Benim tehlikeli bulduğum sizin

düşünebileceğiniz en büyük tehlike, benim zararlı bulduğum sizin kavrama kaabiliyetinizin ötesinde zararlıdır. Kelimeleri, bilerek ve yerinde kullanırım delikanlı. Karşılığı olan mânâları ne fazla ne de eksiktir. Size, Köse Kadı'ya dikkat edin dedim. Düşünmemekten yağlanmış beyniniz ve ehlinden emir almamaktan bozulmuş terbiyenize rağmen bu noktaya tekrar dikkatinizi çekerim. Hem o kadar dikkat edin ki... o Türk'e güçsüz ve yaşlı dediniz, alay ettiniz onunla öyle mi?...

Uzun uzun, acıyan nazarlarla süzdü Kont'u ve:

- Gidin artık efendim, dedi.

* * *

Kont Gall Adam, sertliğini uyandığı zaman hissettiği yatağında birkaç defa döndü, esnedi. Çıplak denecek kadar bomboş odasını şöyle bir gözden geçirdi. Çam ağacından yapılmış kaba masasının üzerinde birkaç dilim ekmek, çoktan soğumuş bir kâse süt ve irice bir parça domuz pastırması duruyordu.

Yorgunluğuna rağmen uyuması zor olmuştu. Geçen olayları zihninde uzun süre evirip çevirmiş, ama, doyurucu bir sonuca varamamıştı. "Babamın nazarında durumum şu," diye düşündü: "Ben, sarayda büyümüş, yumuşak, akılsız, beceriksiz bir süt kuzusuyum!" Gerçi kale kumandanlığı gibi önemli bir mevkii vardı, ama bu babası tarafından önüne atılmış ve ipleri ihtiyarın elinde olan bir oyuncaktı sanki. Duyduğu isyana rağmen birşey belli etmemeye, vazifesini kusursuz başarmaya kararlıydı. Odanın çıplaklığını bile beğenen bir sevgiyle başlayacaktı görevine. Kont Onaltıncı asır Macaristanında her gencin gördüğü rüyayı görüyordu. Yiğitliğin teneffüs edildiği, kara ekmek dilimlerine katık olduğu, ekşi Beç şaraplarını tadlandırdığı devirdi bu.

Onaltıncı asır hergün bir kalenin düştüğü, binlerin öldüğü, ama dünya tarihinin bugüne dek yazmadığı eşsiz yiğitlerin sivrilip çıktığı devirdi... Uç efsaneleri halk dilinde türkü olup, çağrılıyor; öbek öbek insan, körpecik gençler göğüslerini, atılan oka, mızrağa, tüfeğe, topa hevesle siper ediyor, ölüyor, esir oluyor ve esirliğin anlatılmaz meşakkatlerine âdetâ koşuyorlardı.

Beç sarayı alışkanlığı ile eli çıngırak kordonuna uzandı. Bulamayınca bir an şaşkın durdu, tembelce doğruldu, masanın üzerindeki yiyeceklere şöyle bir baktı, sadece soğumuş sütü içmekle yetindi.

Duvarların ötesinde biteviye bir ses, zaman zaman kesilerek, sürüp gidiyordu. Ağır meşe kapı, gıcırtıyla aralandı, içeri bir baş uzandı, Kont'u ayakta görünce Cizinna içeri girdi. Güzel siyah gözleri pırıl pırıldı. Masadaki yiyecekleri gösterip:

- Daha kahvaltı bile etmemişsiniz efendimiz, dedi. Oysa Başpiskopos hazretleri avluda bir saatten fazla bir zamandır sizi bekliyorlar.

Kont aceleyle dışarı fırladı. Kendisinin ve Baş Kapitanın bulunduğu zemin, bir balkon şeklinde kale meydanına uzanıyordu. Bol ve parlak güneş, gözalabildiğine uzanan Macar ovasını gümüş alevlerle yakıyordu. Başpiskopos, terasın taş korkuluğuna dayanmış aşağıyı, meydanı seyrediyordu. Genç adam:

- Beni emretmişsiniz efendim, dedi. Ve göz ucuyla kumandanın baktığı noktaya şöyle bir göz gezdirdi.

Kol başları nezâretinde, binden fazla asker eğiliyor, kalkıyor, koşuyor, yatıyor, bir diğer bölüm, tahta veya samanla doldurulmuş hedeflere ok ve mızrak talimi yapıyordu. Keskin bir sesin verdiği emri bu kadar insanın

böyle gruplar halinde uygulamaları genç Kont'u heyecanlandırdı. Bir an "bu, gerçek bir Roma tiyatrosu" diye düşündü. İhtiyar kumandan, gönülceğizini böyle eğlendiriyor, besbelli.

Başpiskopos, ağır ağır dayandığı korkuluktan doğruldu. Gözleriyle güneşin yüksekliğini şöyle bir ölçtü. Talimi yaptıran yüzbaşıya:

- Yeter, bu günlük bu kadar, dedi.

Emir çok hafif bir sesle verildiği, uzaklık bir hayli olduğu halde, ses aşağıdan hemen duyuldu. Askerler güle şakalaşa dağılırlarken, Baş Kapitan Kont'a döndü. Yüz çizgilerinde en ufak bir kıpırdama olmadığı halde Gall Adam, onun pek sinirli olduğunu hissetti. Yaşlı kumandan:

- Kıyafetinizi hemen değiştirmenizi söylemiştim, diye söze başladı. Tavsiye ederim uygulanmayan emirler vermeyin. Eğer verdiğiniz emirler yerine getirilmezse tatbik etmeyenin yüzüne hiç çekinmeden terbiyesiz deyin. Niçin geç kalktığınızı sormuyorum, çünkü bunda suçlu biraz da benim. Size Yanıkkalenin Beç sarayı olmadığını bildirmeyi unutmuştum. Biz burada Müslümanlarda olduğu gibi, yani güneş doğmadan, kalkarız. Tabiî bir kumandanın maiyetinden daha evvel davranması, herşeyi görmesi, herşeyi duyması ve bilmesi gerekir. Bu duruma göre kale kumandanını şöyle tarif edebiliriz: O, en çok çalışan, en az uyuyan, en az yiyen, en az eğlenen, buna rağmen en kuvvetli olmayı bilendir.

Kont Gall Adam, güzel başını isyanla kaldırdı:

- Özür dilerim efendimiz, dedi. Emirlerinizi yerine getirmemdeki gecikme ne itaatsizlikten, ne de sizin sandığınız gibi terbiyesizliktendir. Bir kadına yakışacağını söylediğiniz bu elbiseler, sizin de bildiğiniz gibi saray kıyafetidir. Bir asilin sarayda giyebileceği elbise budur çünkü. Bilmeniz

gerekirdi ki, henüz bir Macar kale kumandanı kıyafetine sahip olacak kadar zaman geçmedi.

Gözlerini mağrur bir edayla ihtiyarın gözlerine dikti. Sonra:

- Biz sarayda geç kalkardık, diye devam etti. Bana burada erken kalkıldığını söylemiş olmalıydınız. Müsterih olun, bundan böyle güneş beni hiç birgün artık uyurken bulamayacaktır. Bir başka emriniz var mı efendim?

Dimdik, ihtiyarın cevabını bir an bekledi, sert bir hareketle eğildi:

- Sabahınız hayırlı olsun, dedi ve odasına yürüdü.

İhtiyar kumandan, oğlunun ardından uzun uzun baktı. Onu çok beğendiğini, delice sevdiğini hissetti. İçinden: “tıpkı benim gençliğim gibi” diye geçirdi. “Mağrur, sert, zeki ve alıngan. Ümitliyim bu oğlandan.” Bu yiğit görünüşlü genç, artık tamamen onundu. Onu bildiği gibi yoğuracak ve Macaristan için eşsiz biri kumandan olarak yetiştirecekti. Ona Uç’un icaplarını, genel politik gerçeklerini kavrattıracak, dış tesirler ne kadar etkili olursa olsun sarsılmayacak kadar güçlendirecekti. “Ya, “ diye düşündü... “Ya bilse gerçeği!” İnce bir üşümeyle ürperdi. Yirmi yıl önceki olay gözünde bir an canlandı. Hayır, genç Kont olanları bilmeyecekti, bilmesine izin vermeyecekti.

Nehrin kenarına kurulmuş binanın pencereleri, günün son ışığında ateş rengiyle gözalıyordu. Bu koca taş yapı, köşelerinde yükselen kuleleri ve nehre uzanan geniş terasıyla çirkin, ama insanı ezecek kadar heybetliydi. Etraf kayın ve kavak ağaçlarıyla çevrilmişti. Kule mazgallarında, zaman zaman nöbetçiler görünüp kayboluyordu.

Arşidük Karoli, elleri arkasında, terasta gezinmekteydi. Zaman zaman duruyor. Venedik kristalinden yapılmış

kadehindeki şarabın tatlı rengini seyrettikten sonra, irice bir yudum alıp tekrar dolaşıyordu.

“Gerek Beç’in gerekse haşmetli Macar İmparatorunun gözleri üstümde,” diye düşünüyordu Arşidük. Yüklendiği vazife çok ağırdı. Macaristan’ın içinde bulunduğu bu ümitsiz durumda birşeyler yapabilmek belki güç ama yine de, mümkündü. Eğer Arşidük Karoli, bu iş için gerekli serveti elde edebilirse... Zihni dönüp dolaşıyor, çeşitli düşüncelerden sonra hep aynı neticeye geliyordu: Para... Gerçekten Uçlarda şartlar çok kötüydü. Türk sultanı, yalnız askerî alanda hâkim değildi. Politik ve ekonomik güçleri de itiraz kabul etmez bir biçimde elinde tutuyor ve ablukayı nefes aldırmayacak tarzda sıkıyordu. Hergün, yeni bir kalenin düşüşü, yeni bir Hristiyanlık mezhebinin Türklerce desteklendiği ve geliştirildiği haberiyle beraber geliyordu. Uyguladığı en sert tedbirler aksi tesir yapıyor, hadiseleri büsbütün alevlendiriyor, büsbütün içinden çıkılmaz hale getiriyordu. Kendisi dahil, hemen bütün Macar asilleri Beç’e meylediyorlardı. Arşidük Karoli biliyordu ki, Viyana sarayının tutumu ön planda Avusturya çıkarlarına hizmet etmektedir. Ve tabiî Macaristan için hoş bir durum değildi bu. Ama, yine de “ne olsa Hristiyan onlar,” diye düşündü. Zihni Hristiyanlık taassubu içinde öylesine yoğrulmuştu ki, pek çok Macar şehir ve köyünün severek, isteyerek Türk tâbiiyetini kabulünü anlamakta güçlük çekiyordu. Bu gibi hallerde hırstan köpürüyor, bu eğilimdeki köyleri taş taş üstünde bırakmadan yok ettiriyordu. Her köyün tahribinden sonra Beylerbeyi Budin’den sesini yükseltiyor, “Macaristan bu davranışıyla, başını taşa vuruyor, bu tutum ne dininiz ne de insanlıkla uyuşabilir, “diye haykırıyordu.

Arşidük Karoli, batan güneşe bakıp, “gelmedi daha,” diye sabırsızlandı. Sinirlilik, upuzun, iskeletten farksız vücudunda, kendini tiklerle belli ediyordu. İnce titremeler halinde yüzünde beliren bir seyirme önce yanak etlerinde başlıyor, başı ve boynu çevresinden hızla dönüp tekrar eski yerine geliyordu.

Tekrar, “para...” diye düşündü. Nerden ve nasıl olursa olsun, para bulmaları gerekiyordu. Şöyle bir hesapla son üç ay içinde sade Budin paşası kâtibi Dönme Yusuf ve Peçuy muhtarının göreve alınması onbin talere patlamıştı. Halbuki her önemli noktaya bir kulak yerleştirmeye mecburdu. Haşmetli Kral, Macar haber alma teşkilâtını kurması için talimat verirken kısaca: “ne pahasına olursa olsun bu iş gerçekleştirilmeli ve Türk’lerin attığı her adımdan haberdar olmalıyız,” demişti. Evet ama, netice dönüp dolaşıp yine paraya gelip dayanıyordu. Bir yandan Türk, bir yandan Tatar, bir yandan Mukaddes Kilise, bir yandan Beç, bir yandan bizzat Macar asillerinin ve din adamlarının talan ettiği bu zavallı ülkede böyle bir haber alma servisinin kurulabilmesi için gerekli parayı bulmak imkânsıza yakın, zordu.

Saraya gönderdiği raporlar, her ne kadar beğeniliyorsa da, kifayetli değildi. Bu durum, haris Arşidük’ü tatmin etmiyor, uykularını kaçırıyordu.

Sadık oda hizmetçisinin ayak sesleriyle kendine geldi. Uşak:

- Başpiskopos hazretleri teşrif ettiler efendimiz, diye haber verdi:

Yaşlı adam, ağır adımlarla kabul salonuna yürüdü.

Macaristan’ın bu iki dev zekâsının çehreleri birbirlerine hayret edilecek kadar benziyordu.

- Geciktim, dedi Başpiskopos. Yollar tahmin edemeyeceğiniz kadar berbat!

Arşidük, o kendine has aceleci tavrıyla:

- Sizi önemli bir mesele için çağırmak zorunda kaldım, dedi. Size şunu...

Başpiskoposun belli belirsiz bir işaretiyle sustu. Yaşlı misafir, hizmetçinin şarap ikramını bekledi. Ancak o gittikten sonra duyulur duyulmaz bir sesle:

- Beni önemli birşey için çağırttığınızı bildiğim için uşağınızın çıkmasını beklemeyi uygun buldum efendim, dedi. Bu tip konularda titizlik göstermemi bağışlamanızı isterim. Bu davranışım size aşırı gözükmemeli. Biliyoruz ki, düşmanın, tahmin edilemeyecek kadar yakınımıza sokulmuş kulakları var. Bu konuda güvenilecek adam günümüzde o kadar azaldı ki, kaç tane göğsü hristiyanlık imanıyla dolu olduğuna inandığımız Macar tanıdım ki, kâfir Türk'e hizmet ediyor.

Bu ufacık uyarma bile Arşidük'ü rahatsız etmiş gibiydi. Kalktı, şarap bardağı elinde bir zaman odada gezindi, neden sonra:

- Haklısınız, dedi. Gerçi pek güvendiğim ve elimde büyüttüğüm bir adamdır bu ama, yine de siz haklısınız.

Başpiskopos, o biran donan zamanın farkına varmamış göründü.

- Meraktayım efendim, dedi. Söyleyeceğiniz sözün gerçekten önemli olduğunu hissediyorum.

Arşidük Karoli sustu bir süre. Sonra:

- Gerçekten önemli, dedi. Önce bana Köse Kadı'dan bahsediniz.

Yüz çizgileri, hırsla dondu Başpiskoposun. Buz gibi bir sesle:

- Biliyorsunuz, Köse iki yıldır elimde, dedi. Ne tehdit, ne işkence, ne zengin vaatler tesir etti ona. Mevkii, fikri, hedefi hakkında ağzından bir tek kelime bile alamadık. Köse Kadı, zâtınızın da, benim de, bütün çevrenin de dikkatini çekti üstüne. Beylerbeyi Mustafa Paşa'nın bütün ısrarına rağmen bu güne kadar onu elimizden çıkarmadık. Oysa, Budin Beylerbeyinin teklif ettiği altmışbin forint hiç de küçümsenecek bir miktar değildi. Paşanın her ısrarı ve her dostluk vaadi Köse'ye gözlerimizde daha fazla önem kazandırdı.

Sanki yüksek sesle düşünüyormuş gibi dalgın, sözüne devam etti.

- Bazen zâtınız da, ben de acaba yanılıyor muyuz? Veya Paşa, bizi bu konuya iterek zihnimizi oyalıyor ve şeytanca bir başka plânı mı yürütüyor, diyorum. Köse Kadı'ya bir an bakıyorsunuz, o kadar yaşlı, güçsüz, vurdumduymaz ve aptal ki yanıldığınızı, bu adamın değersiz biri olduğunu düşünüyor ve altmışbin forinti kaçırdığınıza üzülüyorsunuz. Ama bazı davranışlarını yakaladığınızda onun pek çok şeye kaadir olduğu fikri sizde kemikleşiyor ve kanınızı donduruyor.

İkisi de uzun süre sustular. Arşidük Karoli:

- Ajanlarımız, diye söze başladı. Az sayıda olmalarına rağmen Hristos hakkı için iyi çalışıyorlar. İstolni-Belgrad muhtarı Fecer Lorincz'in son mektubu bunun tipik örneklerinden biri. Türlü yokluk içinde muhtarın bu mektubu gönderebilmesi doğrusu dikkate değer. Bize şu inanılmaz haberi veriyor: "Zâtınız Fecer kulunuza inanınız lütfen. Koskoca İstolni-Belgrad kalesinde üçyüz Türk askeri var sadece. Biz burada bulunan gerçek hristiyanlar bile onları haklayabiliriz. Çok az bir kuvvetle bir gece baskını yapmanız kalenin düşmesi için yeter efendimiz. Kaleye girmeniz için

gerekli bütün hazırlıkları yaptık sayılır. Sizden istediğim dört-beşyüz kadar asker sadece. Bu mektuba ilişik olarak dün Pespirim kale kumandanının eşi hanımdan aldığım yazıyı da gönderiyorum. Biliyorsunuz, bu hanım dönmedir ve bana uzaktan akrabadır. Okuduğunuz gibi Pespirim'de de durum İstolni-Belgrad'dakinin hemen aynıdır. Orasının da ufak bir baskınla ele geçirilmesi pek kolay olacaktır." Bütün bunlardan çıkardığım sonuç şu; Macaristan'da, Türk'ün gücü hemen hiç denecek kadar az. Bunu çok yakından bildiğimiz halde, hâlâ bir türlü harekete geçemiyoruz efendim.

Arşidük Karoli, konuşmasına:

- Görüyorsunuz, diye devam etti. İyi kurulmuş bir haber alma teşkilâtının lüzumu her geçen gün biraz daha mecburiyet haline geliyor. Takdir edersiniz ki, haşmetli imparatorumuzun bize bu konu için ayırdığı tahsisat gülünç denecek kadar az. Uçlar sefalet içinde. Hem Tatar'a, hem Türk'e, hem bize para yetiştirebilmek için çırpınıp duruyorlar. Muhterem Başpiskopos hazretleri, birşey yapmamız, ne olursa olsun birşey yapıp para temin etmemiz ve teşkilâtı genişletmemiz, güçlendirmemiz gerek. Köse Kadı meselesinin üzerinde bu sebepten bu kadar ısrarla duruyorum. Şimdi öğreneceğiniz büyük sır, Avusturya-Macaristan hudutları içinde yalnız ikimiz tarafından bilinecek. Bundan, bizzat haşmetli Kral hazretleri bile haberdar olmayacak. Size, bunu öğrenmenin bana onbin Venedik altınına malolduğunu söylersem bu tutumuma hak verirsiniz. Tahmin ederim ki, bu sırrı öğrendikten sonra konuyu yeniden ele alır, gerektiği önemi vermekte acele edersiniz. Bundan böyle daha dikkatli olmaya ve Köse'nin zaman zaman büründüğü o aptal tavırlara aldanmamaya mecbursunuz. Türk'lerin bize ısrarla altmışbin

forint teklif etmeleri Köse Kadı'nın sevilen bir sipâhi veya en fazla bir Bey olduğu kanaatini uyandırmak içindir.

Başpiskopos, bütün dikkatiyle Arşidük Karoli'ye bakmaktaydı. Hisleri, bu ânın pek önemli olduğunu söylüyordu ona. Demek, nihayet iki uzun yıldır gizlenen şeyi öğrenecekti. Arşidük, oturduğu yerden ağır ağır doğruldu. Kadehine yeniden şarap koydu. Odaya karanlık iyice çökmüştü. Uzun bir siluet odada tekrar gidip geldi. Sanki vereceği haberin önemini daha da arttırmak istiyordu. İri bir yudum aldı şaraptan. Diliyle damağı arasında ezdiği içkinin kokusunu ve tadını derinden hissetti. Ve sonra odada bomba gibi patlayan şu haberi verdi:

- Köse Kadı, Türk Sultanının kardeşidir.

Başpiskopos, gözleri iri iri açılmış, hızla ayağa fırladı ve haykırırcasına:

- Arşidük hazretleri... diyebildi.

O arada salonun perdesi hafifçe kıpırdadı ve bir adam hızla karanlığa daldı. Haber, öylesine müthişdi ki, Başpiskopos tekrar kalktığı yere çöktü ve:

- Konuşun, Hristos aşkına! diye yalvardı. Sonra: Konuşmayın!... dedi. -Zihninde bazı perdelerin yırtıldığını, bazı müşâhedelerin mânâ kazandığını görüyordu.- Konuşmayın, çünkü şu anda daha fazlasına güç tahammül edeceğim, diye sözünü bitirdi.

İki yaşlı kurt, çok uzun süre zihnî faaliyetlere daldılar. Neden sonra Arşidük:

- Köse elimizde, dedi. Bu, bizzat Sultan elimizde demektir.

Geldi, Başpiskopos'un yanındaki iskemleye oturdu. İhtiyarın omuzunu bir eliyle hafifçe sardı. Sesi mırıltı halindeydi. Kulağına uzun uzun birşeyler fısıldadı.

5

BABASININ kaleden ayrılmasının ertesi günü Kont Gall Adam, atını hazırlamalarını emretti. Sırtında yakası kürklü bir çelebi gömleği, bir Türk kaftanı, başında kürkten bir külâh, ayağında sırma işlemeli bir pantolon ile şu birkaç gün içinde dertsiz tasasız bir kale kumandanı kılığına bürünüvermişti. Atın hazırlandığını bildirmeye gelen asker:

- Kılavuzunuz kim ve muhafız birliğiniz ne kadar olsun? diye sordu.

Kont'un kaşları hafifçe çatıldı:

- Muhafız birliği mi? O da neden? dedi. İstemez.

Bir süre sonra yaşlı bir yüzbaşı kalenin taş merdivenlerinden koşarak geldi:

- Kont cenapları muhafızsız gideceklermiş, diye duydum, dedi. -Sesi bir çocuğu azarlıyormuşçasına dik ve yüksekti.- Henüz kalenin ve kale civarının yabancısı bulunuyorsunuz. Çevredeki tehlikeler çok zaman bizi bile ürkütür. Rica ederim, Başpiskopos hazretlerinin nazarında bizi zor durumda bırakmayınız.

Kont derin bir hırsın, içinden yükselerek, boğazını sıktığını hissetti. Günlerdir karşılaştığı olayların üstüne, bu sözler bardağı taşıran son damla oldu. Hırsla:

- Buraya bak yüzbaşı, diye kükredi, ben bu kalenin kumandanı Kont Gall Adam'ım. Ben konuşuyorum. Emirlerimin hemen, nedensiz ve niçinsiz kabul edilmesini ve yerine getirilmesini isterim. Şu anda aklından geçenleri biliyorum. Çocuk, diyorsun benim için. Uç yasalarını bilmez, kendini savunamaz, şımarık bir oğlan diye geçiriyorsun aklından. Sanıyorsun ki; ileri yaşın, geniş tecrüben ve her yiğit Macar gibi ölümle defalarca yüz yüze gelmiş olman sana benim emirlerime karşı gelmek ve bana dadalık etmek hakkını verir. İsteyerek veya istemeyerek küstahlık ettin. Ya derhal özür dile ya da çek kılıcını yüzbaşı. Sana savaş alanlarının ve rütbenin veremediği terbiyeyi benim kılıcım versin.

Yüzbaşı, zor durumda kalmıştı. Bu, Kontluk ve Baş Kapitanlık mevkilerine arkasını dayamış, ondan aldığı kuvvetle kendisine kafa tutan çocuğa bir temiz sopa atmayı ne kadar isterdi. Yüzbaşının tereddüdü genci büsbütün çılgına çevirdi:

- Korktun mu? diye haykırdı. Sana çek kılıcını diyorum. Eğer damarlarında bir damla Macar kanı varsa, durma çek kılıcını.

Yaşlı subay, istemeyerek kılıcını kınından sıyırdı ve gencin ilk hamlesini şöyle bir savuşturdu. Zihni bu arada duruma acele bir çözüm tarzı bulmaya çalışıyordu. Ama gencin, her hücumuyla beraber yüzüne haykırdığı hakaret edici sözler aklını başından aldı yüzbaşının. Artık, hasmının bir Kont ve bir Baş Kapitan oğlu olduğunu düşünemiyordu. Bütün kaleden duyulan bir nara attı. Ve Kont'a delice saldırdı.

Tok kılıç sesleri taş terasta yankılar yapıyordu. Haberi duyan koşuyor, taş meydanı dolduruyordu. Yaşlı kumandanın ustaca yaptığı bir atağı, yine ustalıkla savuşturan genç, onun kendisini toparlamasına fırsat vermeden ikinci ve üçüncü hamlesini yaptı. Döğüş uzun sürdü. Seyirciler bu Macar Uçlarının namlı kılıcının genç Kont karşısında zaman zaman gerilediğini hayret ve korkuyla görüyorlardı. Yüzbaşı son bir hücum denerken nefes nefeseydi. Kavga boyunca bir kere yanağı, bir kere omuzu çizilmişti. Bir an, gencin göğüs hizasında bir noktayı açık tutmasından cesaret alarak şimşek hızıyla kılıcını o noktaya yönelterek hücuma geçti. Aynı anda o güne kadar görmediği bir oyunla emektar kılıcının elinden fırladığını gördü.

Kont Gall Adam, yüzbaşıya dönüp bakmadı bile, sükûnetle kılıcını kınına koyarken çevrede toplanan subaylara ve erlere tok bir sesle:

- Beni dinleyiniz, dedi, ben, Başpiskopos Griyoroçzi Vinçze'nin oğlu, General Salm'ın yeğeni, Hristos ve Kralın emirleriyle bu kalenin kumandanı Kont Gall Adam'ım. Şu andan itibaren verdiğim emir ne olursa olsun körü körüne itaat isterim. Ben, bugüne kadar görmeye alıştığınız tipte bir kumandan değilim. Ve olmayacağım da. Ben, siz asil Macar kardeşlerimle omuz omuza kâfir Türk'le ve bahtsız vatanımızı saran diğer tehlikelere karşı savaşmak için bu görevi aldım. Ben, hem baba, hem kumandan, hem kardeşim sizler için. Bu andan sonra, giydiğinizi giyecek, yediğinizi yiyeceğim. Derdiniz benim derdim, kahkahanız benim kahkaham olacak. Beraber yaşayacak, beraber nefes alacak, beraber güçlüklere göğüs gerecek, gerekirse beraberce öleceğiz. Beni iyice dinle asker. Ben belki sana daha bol şarap, daha bol ekmek, daha iyi bir istikbal

hazırlayamayacağım. Ama, ben seni kardeşim bilecek, şerefini şerefim kabul edeceğim. Dün yaptığınız talimi gördüm. Bu tarz bir eğitimi bu kadar ciddiyetle sanırım Macaristan Uçlarında ilk defa babam uyguluyordu. Yapılanlar beni tatmin etmedi. Biliyorum, ilk günlerde fikrimin tatbiki sizlere zor gelecek, yadırgayacaksınız. Ama inanın bana, ben sizin şahsınızda askerliği ilim haline getirmiş bir topluluk meydana getireceğim. Başlangıcın çetin olacağını bilmenizi isterim. Ama çok yakın bir zamanda göreceksiniz ki, Macaristan Uçlarında sizden daha şerefli bir asker bulunmayacak.

Kont, derin bir nefes alarak devam etti:

- Yüzbaşılar; kale savunmasını yetersiz gördüm. Askeri üç gruba ayıracaksınız. Sivil halktan eli kazma tutar yardımcılar da bularak beden duvarları önüne hendekler açılmaya başlanacak. -Biraz önce çarpıştığı yüzbaşıya döndü-: Hendek işinde kumandayı siz alacaksınız, dedi. Hendek genişliği, en az, onaltı asker adımı olacak. Sonra, kalenin gündoğusu yönünde bir kule yapılmasını emrediyorum. Kule bütün ovayı görebilecek yükseklikte olmalı. Üçüncü grup asker, yardımcılarıyla beraber kale önünü kaplayan su birikintilerini kanallar açarak akıtacak ve çevredeki bataklıkları kurutacaktır. Sözlerim bu kadar. Şimdi herkes görevinin başına!

Kendisine dikkatle bakan askerler arasından sıyrılıp geçti. Atına atladı ve sıkı bir dörtnalla ovaya fırladı.

Asker hayret ve huzursuzluk içindeydi. Neden sonra yenik yüzbaşı:

- Ne dersiniz? dedi.

Öbürleri gördüklerini zihinlerinde değerlendirmeye çalışıyorlardı. Şu kısacık anda öyle akıl almaz şeylere şahit

olmuşlardı ki, bir türlü makûl bir hükme varamıyorlardı. Genç kumandanın sözlerine ancak gülünmesi gerekirken, hepsini içten kavrayan sihirli bir kuvvet onları bu emirlere uymaya zorluyordu. Konuşmayı uzatmadan, hemen işe başladılar. Bütün gün boyunca kazma sesleri bedenler önünden eksilmedi.

Kont Gall Adam, kaleye güneş batmak üzereyken döndü. Kendisi toz toprak içinde, atı ise yorgundu.

* * *

Olayları yakından izlemiş olan genç çingene kızı, Kont kaleden ayrılır ayrılmaz, odasına koştu. Su dolu bir testi alarak çıktı. Aşağıdan alaylı bir ses, “Tizza nehrini kale önüne getireceğiz ha!” diye gülüyordu. Cizinna zindana yürüdü. Zindan bekçisine:

- Laczi, aç kapıyı; diye haykırdı, su getirdim.

Zindancı homurdandı. Ağır meşe kapıyı kızın geçebileceği kadar araladı. Kapı önü nöbetçisi sulu bir tavırla:

- Kız, gel bu gece de bir tadına bakayım, dedi.

O, aldırış etmeden Köse Kadı’nın hücresine yürüdü. Yaşlı mahkûm, başı elleri arasında derin bir düşünceye dalmış gibiydi. Duyduğu sesle hafifçe kıpırdandı:

- Geldin mi kızım? diye sordu.

Kız, iri siyah gözlerini çevrede ürkek ürkek dolaştırdı:

- Size abdest almanız için su getirdim efendimiz, dedi.

Su dökerken, olayları sırasıyla ve hızlı bir fısıltıyla anlatıverdi. Söylenenler esiri bir hayli düşündürdü. Hücresinin bir köşesinden mürekkep, kaz tüyü ve kâğıt çıkardı. Yaşlı Türk önündeki kâğıda birşeyler yazarken kız, onun kartal gagasını andıran burnuna ve mütemadiyen birşeyler mırıldanan dudaklarına dikkat etti. Meydana gelen

pusla bir sürü rakamlardan müteşekkildi. Cizinna'nın üstünde, her görüşmelerinde anlayamadığı bir saygı, ürküntü ve sevgi yaratan bu adam, onun inancına göre ancak kuvvetli bir büyücüydü. Cizinna inanırdı ki, eğer Kadı Efendi isterse, bir insana dilediği herşeyi bir anda temin edebilir.

Çingene kızının mektubu almasıyla göğsüne sokması ve hücreden uzaklaşması bir oldu. Bir süre sonra şarkı söyleyerek içinde Türk lâleleri açmış küçücük bahçesinin duvarına yürüdü. Eğildi. Duvarın dış tarafına asılı güvercinliğe uzandı. İri kaplan cinsi bir güvercini yakaladı. Ufacık bir muska haline getirdiği puslayı hayvanın ayağına bağladı ve salıverdi... Avuçlarından fırlayan güvercin kale üstünde bir daire çizdikten sonra, güneye, İstolni- Belgrad'a doğru yöneldi.

* * *

Hendek inşaatı hızla ilerliyordu. Baş Kapitanın kaleden ayrılmasından onbeş gün sonra bir cephede hendek kazılmış, duvarı örülmüş ve su verilmişti. Bir yandan da kulenin taş kaidesi hızla yükseliyordu. Üç Macar ustaya yardımcıları taş yetiştiremiyordu. İskele kullanılmıyor ve kule baca şeklinde örülüyordu. Kalenin kuzey yönüne iskeleler kurulmuş, mazgallar kalınlaştırılıp, yükseltiliyordu. Meydanın üst başında büyük bir sarnıç yapılıyor ve aşağıdaki tepede bulduğu bir kaynaktan buraya su getirebilmek için, Kont, kanallar açtırıyordu. Kumandanlardan insaflı olanlar tecrübeli bakışlarıyla durumu kavrıyorlar ve inşaat bittikten sonra Yanıkkalenin yeni alacağı çehrenin güven verici olacağını söylüyorlardı.

Ama yenik yüzbaşı, boş durmuyor, ötede beride genç Kont'un yaptıklarını kötülüyor, "çılgınlık bu," diyordu.

Halktan ve askerden bir grup onun tarafını tutuyor, homurdanıyorlardı.

Yediden yetmişe kale halkı tâ uzak tepelerden birinde buldukları taşocağından yontulmuş kayaları öküz arabaları ile taşıyorlardı. Kont, her arabanın başına on husar ve bir onbaşılık koruyucu ve yardımcı grupları yerleştirmişti. Her an, gerek çapulculuk gerek daha ciddî tehlikeler beklendiği için herkes tetikte idi. Köylüler de, kale halkı da, asker de bu alışılmamış çalışmayı alayla karşılıyorlardı. “Hele bir Baş Kapitan efendimiz gelse,” diyorlardı. “O zaman alırdı bu süt kuzusu ağzının payını.”

Yenik yüzbaşının çevredeki etkisi çoğaldıkça yüzlerce çarpışmaya girmiş çıkmış, vücutlarında ve yüzlerinde kırışıktan çok yara izi olan erler, erbaşlar, yüzbaşılar, “Hele kurumuna, hele...” diyorlardı. “Bir Baş Kapitan efendimiz geliverse...” Nasıl keyifleneceklerdi, şu genç horozun düşeceği kötü durumdan. Herkes kendi hayal kaabiliyetine göre sahneler hazırlıyor, bu durup dururken başlarına iş çıkaran genç züppeye her türlü hayâlî işkenceyi revâ görüyordu. Yenik yüzbaşı Nagi “Baş Kapitan efendimizin huzurunda, Kont’un yerinde olmak istemezdim.” diyordu. “Esirlerden koladoları çözdürttü, sade tekli bukağı taktırdı ayaklarına. Hepsine avluda güneşlenmek hakkı tanıdı. Ottan, bey yatakları gibi yataklar yaptırdı altlarına. Ekmeklerini, yemeklerini düzeltti ve çoğalttı.” Bir diğeri, “Sade bu saydıklarınla kalsa iyi,” dedi. “Çamaşırlarını yıkamalarına bile izin verdi. Hatta olmayanlara don-gömlek dağıttı.”

Ak saçlı yüzbaşı, hâlâ unutamadığı o yenilginin kini ile köpürmüş:

- Nerde Başpiskopos efendimizin tutumu, nerde bu genç züppenin yaptıkları, dedi. O, hafta geçmezdi ki, bir esirin

dişlerini, tırnaklarını söktürmemiş, derisini yüzdürmemiş veya demir kıza kapatıp kanını oluktan akıtmamış olsun. Bunu gören nerede ise “kâfir Türk’e akrabadır,” der. Esirlerin sırtlarını sıvazlasın, halkı ve askeri ezsin, kırsın daha bakalım. Elbet bunun hesap günü gelecektir.

Erlerden biri:

- Doğrusu, dedi, imansız Türk’e kimseler nasıl davranılacağını Baş Kapitan efendimiz kadar bilemez Macaristanımızda.

Konuşmaya öylesine dalmışlardı ki, genç beyin başlarında dikilip kendilerini uzun süredir dinlediğinin farkına varamadılar. Âni bir his dürtüsüyle ilk önce yüzbaşı Nagi, Kont’u farketti. Dondu kaldı. Uzun süredir, Baş Kapitanın emrinde çalıştığı için, böyle bir durumda yakalanan insanın çarpılacağı cezanın ne olacağını biliyordu. Rengi uçtu, ayakları gövdesinin ağırlığını taşıyamayacak kadar halsizleşti. Sonra diğerleri farkına vardı durumun. Aralarında çok uzun bir susma oldu. Havayı ağırlaştıran, nefes almayı güçleştiren bir sükûttu bu. Söylenecek söz yoktu, suçluydular. Suçlarının o çok ağır cezasını şimdiden kabullenmişlerdi bile. Kont Gall Adam, güzel yüzünde yorgun bir ifade, hepsine teker teker, uzun uzun baktı. Ve sonra sanki hiçbirşey olmamış gibi Yüzbaşıya:

- Hepiniz çok yoruldunuz, dedi, Yarın kutsal pazar günü. Öğlende paydos edin işi. Askere ve inşaatta çalışanlara şarap dağıtılsın.

Sonra mağrur başı önünde, yorgun ve üzüntülü, yanlarından uzaklaştı.

Aralarında bir süre konuşmadılar. Ağızlarında acı bir tat vardı. Yutkunmakta güçlük çekiyorlardı. Eeee.. nihayet meşakkatli ömürlerinin sonuna gelmişlerdi demek.

Meşakkatli, ama herşeye rağmen zevkli şeydi yaşamak. Suçluydular işte. Acı da olsa tabiî ki, sonuca katlanacaklardı. Erlerden biri, duyulur duyulmaz bir sesle:

- Kutsal Meryem, diye inledi.

Aralarında ilk kendine gelen ak saçlı yüzbaşı oldu. Rengi kül gibiydi. Sanki üzüntülü birşey bildiriyormuşçasına:

- Sevinin, dedi, kurtuldunuz.

Anlayamadılar. Böyle bir müjde yaşadıkları asır ve ortamda imkânsızdı. Yüzbaşının alay edip etmediğine dikkat ettiler. Gördüler ki, yüzbaşı ciddiydi. İçlerinden deli bir sevinç yükseldi ve çığlık halinde boğazlarından fışkırdı. Sükûnet bulduklarında yaşlı kumandan tekrar:

- Kurtuldunuz, dedi, affetti çünkü. Haydi artık dağılınız. Haydi artık dağılınız.

Avluda yalnız başına kaldığında, “Kont Gall Adam!” diye mırıldandı kendi kendine. “Beni affetmekle hiç iyi etmedin. Kaleye geldiğin ilk günden beri seni hiç, ama hiç sevmedim. Şımarık ve züppeydin. Kötü talih beni yenmeni sana nasip etti. Beni; bütün Macaristan Uçlarında yıllardır gerçek bir vites olarak çarpışmış ve kâfiri titretmiş beni... Bu yetmiyormuş gibi, beni ikinci defadır affettin. Yani beni aşağılara iterken sen affetmekle yükseldin.” Yüzbaşı hırsla, “davranışları da karı gibi.” diye düşünmesine devam etti. Ağır bir taşın ucundan tutarak çalışanlara yardım etmesi, askerle beraber siyah ekmek yemesi, bir köylüyle aynı kaptan şarap içmesi, kıyafetinin bir kale kumandanına yakışmayacak sadeliği, esirlere yumuşak davranışı, kale halkına gösterdiği güleryüz, bütün bunlar karı yumuşaklığı idi hep.

Odasına yürürken yaşlı asker, duyduğu kinle boğulacak gibiydi. Yolda çingene karısıyla karşılaştı. Kadının yüz derisi alabildiğine buruşuk, ellerinin kemikleri eklem yerlerinden

fırlamış, iğrenç boğumlar yapmıştı. Koyu esmer yüzünde iğneli bir gülümseme:

- Üzgünsün Yüzbaşım, dedi.

O, sıkıntılı bir sesle:

- Evet dadı, diye cevap verdi, üzgünüm.

Kadın, yüzbaşı Nagi'nin omuzbaşına sokuldu, sinsi bir sesle:

- Yaraların daha iyileşmedi mi benim değerli beyim? dedi.

Yüzbaşı sabrı taşmış bir sesle:

- Evet, evet, diye doğruladı bu fikri. -Ve alaylı bir hiddetle-: Yoksa yaramı sarmaya mı geldin buraya kadar? Söyle sihirbaz cadı, benim unutmaya çalıştığım yaramı hatırlatmaktan maksadın ne?

Dişsiz ağzı hazla yayıldı koca karının:

- Sen de onu, o yılan dölünü yaralamak ister misin aslanım? Tâ... canevinden. Kılıçla, zıpkınla, kurşunla değil!... -Sadist bir ifadeyle gözleri süzüldü-. Hem öyle çabucak iyileşecek bir yara da değil. Onu, ömrünün sonuna kadar sakat bırakacak bir tarzda yaralamak ister misin? Titriyorsun benim büyük beyim. Sana zehir veya büyü mü teklif ediyorum sanıyorsun? Hayır, hayır... -Kuru bir sesle kıkırdadı-:

- Bir kelimecik Yüzbaşı, dedi, sadece ufacık bir kelime. -Ve sonra yılan ıslığını andıran sesiyle-:

- Git karşısına benim aslanım, "senin anan kimdir?" diye sor.

Olduğu yerde donup kalan yüzbaşıya şöyle bir baktı. Odasının kapısında kaybolurken, hâlâ insanın kanını donduran o pis mânâlı gülüşü duyuluyordu.

Başpiskopos, Arşidük Karoli'nin konağından çıkmak üzereydi ki; kan tere batmış bir haberci, atının dizginlerini

çekerek toz bulutu içinde tam önünde durdu. Yaşlı adam:

- Martali Matyas!... dedi. Ne arıyorsun burada? Kont'tan bir haber mi getirdin yoksa?

Haberci, atından çevik bir hareketle yere atladı ve dizginleri elinde, önemli şeyler konuşacağını belli ederek saygı ile durdu:

- Sizinle yalnız konuşmak isterim efendimiz, dedi.

Baş Kapitan bir el işaretiyle yanındaki muhafızları uzaklaştırdı. Sonra:

- Eeee? diye merakla sordu. Hayrola Matyas, önemli birşey mi var?

Haberci:

- Efendimiz, diye söze başladı, Simon Jakop Yüzbaşımızın emriyle Yanıkkale'den geliyorum.

Kaşları endişeyle çatıldı ihtiyarın:

- Yoksa genç Kont'a birşey mi oldu? diye sordu.

Matyas:

- Müsterih olunuz efendimiz, dedi. O sıhhattedir. Mesele çok daha başka ve vahim görünüşlü.

Göğsünden bir mektup çıkararak uzattı. Başpiskopos, yüzünde buz gibi bir ifadeyle mührü kırdı ve yazıya hızla göz gezdirdi. Senelerin tecrübeli tercümanı, belirli bir ferahlama gördü Baş Kapitan'ın yüzünde. Hatta hafifçe gülümsediğine bile dikkat etti. Sonra:

- Sen geri dönecek misin oğlum? diye sordu.

Matyas:

- Emir ve müsaade buyurursanız, General Salm efendimize yetişeceğim, diye cevap verdi. Yakında, elçilik heyetiyle İstanbul'a gideceklermiş. Beni de beraberlerinde götürmek istediler. Yüzbaşı Simon Jakop "aman Matyas," dedi. "İki durağı bir et, önemlidir, yetiştir bu mektubu."

- Sen kalede miydin oğlum? Olanları sen de gördün mü?

- Evet efendimiz tâ başından beri kaleden ayrılana kadar herşeyin tamamını gördüm.

- Neler yaptı bizim küçük deli, Matyas?

Tecrübeli tercüman, ânî bir his dürtüsüyle, bunlar ne de olsa asil kısmı diye geçirdi içinden, dikkatli olmalıyım. Böylece, öyle bir lisan kullandı ki, söylediği cümleler rahatça birkaç mânâya gelebilirdi. Hendeklerden, kale bedenindeki tadilâttan, kule inşasından, esirlerden, genç Kont'un onlara davranışından, askere uyguladığı tuhaf ve alışılmamış eğitim tarzından uzun uzun bahsetti:

- Mesela, dedi, zavallıların sırtlarına kum çuvalları yükletip düz duvarlara tırmandırıyor, yükseklerden atlatıyor, günlerce aç bırakıyor, yüzdürüyor. Askerler bu aşırı yorgunluktan kilolarını kaybettiler, hepsi tazıya döndüler. Kalede, çok değişik söylentiler var. Güya, Macar kardeşlerimiz esirlikte inlerken para elde etmek için bu Türk esirleri elde tutulur mu? Neden onları bizim esir yiğitlerimizle değiştirmeyelim? diyesiymiş. Köylerden gelen iki heyet, Tatar'lara da Türk'lere de vergi verdikleri için paraları kalmadığı gerekçesiyle bu yılki vergilerini affetmesini rica etmişler. Kanmış bu sözlere ve onlara bu yıl vergi almayacağını söyleyerek geri göndermiş. Türk esirleriyle o kadar sıkı fıkı ki, görmeyin. Gören kardeş sanır. Yine diyorlar ki; Güya Sokullu Mustafa Paşa'ya bir mektup göndermiş, mektubunda, şimdiden yarı serbest bıraktım Türk esirlerini, onları silahlandırıp kaleyi ele geçirmek işten bile değil, diyesiymiş. Yine söylentilere göre, hendekleri yaptırmasının sebebi, siz kuvvet toplar da üstüne yürürseniz, paşanın kuvvetleri yardımına yetişene kadar dayanabilmek içinmiş.

Tercüman:

- Ben bütün bu söylentilere inanmıyorsam da, zâtınızın artık kaleye dönmesi gerekmektedir. Diye bitirdi konuşmasını.

Başpiskopos, sakin bir sesle:

- Haydi oğlum, sen artık vazifene git, dedi. Bütün bu olanları Kont Salm'ın bilmesine lüzum yok.

Yaşlı adam, atlının ardından düşünceli gözlerle uzun uzun baktı. Zihni hızla işliyordu. "Cahil çocuk" diye dişlerinin arasından mırıldandı. Yaşlı kurdun pırıl pırıl zekâsı, gerçekle iftirayı birbirinden bir anda ayırıvermişti. Gencin aldığı emniyet tedbirleri, onun çoktan yapmak istediği şeylerdi. Bunları Kont'un düşünebilmiş olması, onun geleceği için güzel bir başlangıçtı. Ama esirler konusundaki tutumu iki önemli gerçeği ortaya koyuyordu. Kont merhametliydi ve maddiyâta karşı hırsı yoktu. Dudakları, kötü mânâlı bir gülüşle kıvrıldı: "Onu bizzat kendi örsümde döveceğim, diye söylendi. Ve ondan asrın istediği gibi bir kumandan imâl edeceğim."

Önemli bir durum yoktu orta yerde, ama Matyas'ın söylediği gibi artık kaleye dönme zamanıydı.

Hemen o gün konunun ehemmiyetini ileri sürerek arşidük Karoli'den izin istedi ve yola çıktı.

* * *

Kaleye bir öğle üstü döndüler. Yüzlerce araba, binlerce insan Yanık önünde kaynaşıyordu. Baş Kapitan, Yanıkkale'ye dört-beş saatlik noktalarda sağlam tahta karakollar kurulmuş olduğunu sevinerek gördü. Kule, kale duvarlarını çoktan aşmıştı. Yaşlı adam, haklı bir iftiharla: "Köse Kadı'nın dediği gibi güçlü bir oğlan," diye söylendi. "Güçlü ama merhametli."

Esirlere davranışı aklına geldikçe kan tepesine fırlıyordu. Ne kadar düşünürse düşünsün, ne kadar bu fikri zihninde incelerse incelesin bir türlü bu davranışının sebebini kavrayamıyordu. Hissediyordu ki, anlayamamış olsa da genç Kont'un bazı fikirleri vardı. Ama tecrübesizdi ve bir kadın gibi yumuşak kalpliydi. "Ah küçük aptal," diye geçirdi içinden, "kanın ve işkencenin verdiği derin zevki bilmediğin nasıl da belli. Öğreneceksin. O sonsuz zevkin sarhoşluğunun tadını sen de hissedeceksin evlat. Sen benim soyumdan geliyorsun ve benim gibi idare edeceksin. Yok, köylüye merhametmiş... yok, esirlere iyi muameleymiş... yok, asâletini unutup halkın taşıması gereken yükü yüklenmekmiş... sana bütün bunların olmaması gerektiğini öğreteceğim genç aptal."

Güneş yakıcıydı. Ama bunu hissetmiyordu bile Baş Kapitan. Düşüncelerine: "Anasıyla aralarında bâriz bir benzerlik var," diye devam etti. "Belki de bu merhamet hissini ondan miras olarak almıştı."

Zihni yıllar öncesine kaydı. O narin kadının unutamadığı hayali zihninde yeniden canlandı. Ah neler yapmamıştı, nelere katlanmamıştı o esir kadın için. Ama ne direnişti o yarabbi...

Kaleye yaklaştıklarını hisseden değerli atı sevinçle kişnedi. Baş Kapitan tekrar tekrar "Zehra..." diye mırıldandı. Oh, bir deli tutkusuydu onunki. Aklına gelen hemen herşeyi kadına sahip olabilmek için uygulamıştı. Ama ne aç bırakmak, ne kırbaç, ne yalvarmak kâr etmişti. Hattâ o kadar ileri gitmişti ki, karşısında dimdik duran katolik kilisesinin varlığına rağmen evlenmeyi bile teklif etmişti. Bu herşeyinin fedâ'ı demekti. Tuhaftır, esir kadın gösterdiği bu büyük lûtfu anlamazdan gelmiş, "Önce öldür beni," diye yalvarmıştı.

“Sonra ne istersen yap. İnandığın bir Allah varsa, onun hakkı için öldür beni.”

Çok daha sonraları, çingene karısının verdiği ilaçla ancak emeline nâil olabilmişti. Ne narin, ne hoş, ne güzel, ne cesurdu. Başpiskopos, ilacın tesirinin geçmesini sabırla beklemiş, kadının ayıldıktan sonra durumu kavradığını, derin bir ızdırapla, güzel ellerini göğe kaldırarak; “Mâdem böyle diledin Rabbim...” dediğini ve hıçkırıklarla ağladığını görmüştü. Bu derin ızdırap incecik bir hazla içini doldurmuştu Başpiskopos’un.

Zehra, durumunu derin bir tevekkülle kabul etmiş görünmüştü. Birkaç ay sonra ise kadının hamile olduğu meydana çıkmıştı. Aylar kadın için de Başpiskopos için de çok zor geçmişti. Ve nihayet birgün, gürbüz bir bebek, “Gall Adam” dünyaya gelmişti. Her zaman olduğu gibi, zihni döndü dolaştı, yine o uğursuz güne geldi takıldı. Onu son defa gördüğü o kötü güne: Bir sonbahar sabahıydı. Odasına girdiğinde Zehra dalgın bakışlarla uzakları seyrediyordu. Henüz yükselen güneşin ışıkları, yere yatırılmış ve tatlı seslerle debelenen bebeğin üzerinde oynaşıyordu. Hey Hristos, bıkmadan, usanmadan sevdiği kadın işte şuracıkta, karşısında idi. Odaya girdiğinin farkına bile varmamış olan kadını dikildiği yerden uzun uzun seyretti. Kadın, neden sonra gözlerini uzaklardan çekmiş ve geri dönüp, onu görmüştü. Dişlerini hırsla gıcırdattı. Güzel esirenin gözünde iğrenme o kadar bâriz idi ki... Ona “Defol!..” demişti. “Defol, çık bu odadan!” Ne “Zehrâ...” diye inlemesi, ne yalvarması para etmişti. Daha ilk adımını atar atmaz, kadın “Dur!” diye bağırmıştı. Ama o dinlememişti. Sanıyordu ki çocuğun varlığı onu kendine bağlamıştır artık. Dinlememek bir yana, gülümseyerek ona doğru yürümüştü. Sonra, ah sonra...

pencereden eğildiğinde Zehrâ'yı yere doğru uçarken görmüştü.

* * *

Husarlardan biri ilerledi:

- Geldik sayılır efendimiz, dedi. Emir buyurursanız önden gidip teşrifinizi haber vereyim.

Başpiskopos, daldığı düşüncelerin tesirinde biran duraladı, sonra:

- Lüzum yok, dedi.

Kont, babasının gelişini farkettiğinde kafile bir hayli yaklaşmıştı. Geçen süre genç adamın cildini tunçlaştırmış, bakışları kararlı bir ifadeye dönüşmüş, adaleleri gerilmiş ve göze hoş gelecek bir genç erkek hüviyetine bürünmüştü. Kont, hayvanını kafileye doğru mahmuzladı ve uzaktan neş'eyle:

- Hoşgeldiniz, diye haykırdı.

İhtiyar çok sonra, delikanlı iyice yaklaştıktan sonra, soğuk ve resmî bir sesle:

- Hoş bulduk Kont, diye cevap verdi.

Gözleriyle kaleyi ve hendekleri şöyle bir gözden geçirdi. Batıcı bir alayla:

- Duvarcılığa mı başladınız? diye sordu.

Gall Adam, böyle bir hücumu beklemediği halde, hiç şaşırmadı:

- Kalenin emniyeti için gerekli gördüğüm işlere başlattım efendimiz, dedi. Gelişinizin bana fikren ve ruhen sağlayacağı yardımı elde ettikten sonra, daha da faydalı şeyler yapabileceğim için seviniyorum.

Baş Kapitan yapılan işleri ve Kont'u şöyle bir küçümseyerek gözden geçirdi. Sertçe bir eda ile:

- Bu konuda yarın konuşacağız efendim, dedi.

Ne Kont'un şaşkın bakışlarına, ne çevrenin sinsi sevincine dikkat etmemiş görünerek kaleye yürüdü.

Kont Gall Adam, olduğu yerde durdu kaldı. Ve çevre de onunla beraber dondu sanki. Ses kesildi ve iş bir anda duruverdi. Babasının davranışında en azından beğenildiğini gösteren bir işaret bulacağını sanan genç Kont, bir tek çizginin bile kıpırdamadığı bu yüz karşısında, bütün enerjisinin tükendiğini hissetti. Kont'a öyle geldi ki, güneş daha yakıcı, hava daha bunaltıcı bir hal aldı. Bitmiş bir güçle, yapılmış işleri şöyle bir gözden geçirdi. Babası yoksa yapılanları az mı görmüştü. Olabilir, diye düşündü. Ve kendine de çok az geldi yaptıkları. İrice bir taşa kuvvetli bir tekme attıktan sonra başı önünde odasına yürüdü. Oldukları yerde kalakalmış olan kale halkı, kötü bir geleceğin önsezisi ile sessiz sedasız dağılıverdiler.

* * *

Yaz rüzgârı, akşamüstü serinliğinin ve çevre bataklıklarında yetişen nazlı çiçeklerin kokularını yüklenmiş, beraberinde sürükleyerek esiyordu. Koca Macar ovasının bitip tükenmez enginliğine uzun süre görmeden baktı Kont. Anlayamadığı birşey vardı. Bilmediği bir sebepten ötürü ne babası, ne asker, ne de halk tarafından sevilmemişti. En tarafsız bir gözle sebepleri araştırıyor, düşünüyor, ama bir neticeye varamıyordu. Sevgi bir yana, nefrete benzer bir hisle sanki çevresi sarılmıştı. Bozuk olan ve cemiyetle bağdaşamayan bir tarafı vardı. Bu bozukluk, ya kendisinde ya da toplumun anlayışındaydı. Onlardan ayrı düşündüğü besbelliydi. Çünkü defalarca vicdânî kanaatleriyle çevresinin hükümlerinin çatıştığına şahit olmuştu. Ama ne taraftan

bakılırsa bakılsın görünen acaip durum için bu bir sebep olamazdı. Bu düşünce beyninde acı veren bir ur gibiydi. Yorularak pencereye dayandı ve kendisini etrafla ilgilenmeye zorladı. Tâ ilerde, ufuk çizgisinde bir tanya görülüyordu. Şu anda orada olmayı ve toprağa bağlı mütevâzi bir köylü gibi ömrünü küçük bir kır evinde geçirmeyi ne kadar isterdi. O böyle düşünerek bakarken evin damı üstünde ufacık siyah bir nokta belirdi. Masmavi semada meydana çıkıveren bu nokta Kont'un dikkatini çekti. "Ne olsa gerek?" diye geçirdi aklından. Sonra başka taraflara çevirdi gözlerini. Tepelere, nehre, ilgi duymadan baktı. Gözlerini tekrar siyah noktaya döndürdüğünde onun kale yönünde dümdüz uçan bir kuş olduğunu gördü. Dalgın dalgın hayvanın yaklaşmasını bekledi. Zaman geçtikçe onun bir güvercin olduğunu farketti. Kuş geldi, geldi ve hiç çekinmeden Kont'un bulunduğu pencereye kondu. Çok uzak mesafelerden uçtuğu belliydi. Nefes nefeseydi hayvan. Genç adam elini ağır ağır uzattı, güvercinin kaçacağını sanmıştı, oysa o yerinden bile kıpırdamadı. Yakaladığında güvercinin kalbi avuçlarında deli gibi çarpıyordu. Birşeyden ürkmüş olmalı diye, düşündü. Hayvanın ayağında bir bez parçası sarılıydı. Belli ki kırıktı ayacığı. Bu intizâmını kaybetmiş sargıyı yeniden düzeltmek için sökerken yere küçük bir kâğıt parçası düştü. Eğildi, aldı. Doğrulurken babasının kapı önünde kendisini seyretmekte olduğunu gördü. Bu arada gevşeyen avuçlarından fırlayan güvercin gözden kayboldu. Başpiskopos, dik adımlarla gence yürüdü, puslayı elinden çekip aldı. Bir tek söz söylemeden geldiği gibi çekip gitti.

* * *

Kont Gall Adam, ertesi gün akşamüstü olduğu halde dışarı çıkmamış, o gönül kırıklığı içinde bezgin, yatmış kalmıştı. Her an biraz daha fazla, kalede bulunuşunun hiçbir anlamı kalmadığına inanıyordu. Geçmek bilmiyordu zaman. Bundan sonrası için ne yapması gerektiğini düşünüyor, ama bir karara varamıyordu. Viyana çekmiyordu onu. O, kendini Macaristan için yetiştirmiş, Macaristan için hazırlamıştı. Macaristan için, o talihsiz sevgili için planlar kurmuş, onun yeniden güçleneceği yılların hasretiyle bu yaşa gelmişti.

Bazen sırtüstü yattığı yerden doğruluyor, oda içinde bıkmadan saatlerce dolaşıyordu. Bazen de gözü, yılların tesiriyle kararmış tavan kirişlerinde öylece uzanıp kalıyordu. Zaman zaman kirişler üzerinde iri fareler koşuşuyorlardı. Bu iğrenç bulduğu hayvanlara duyduğu tiksintiyle arkalarından eline geçen şeyleri fırlatıyordu. Bir defasında attığı şeyle beraber tavanda kiriş üzerine gizlenmiş küçük bir paket düştü. İlgi ile açtı paketi. İçinden birkaç sayfa, tanımadığı bir yazı ile yazılmış bir kâğıt tomarı çıktı. Bu arada bir hizmetkâr, Baş Kapitan hazretlerinin odasında kendisini beklediğini bildirdi. Kont bulduğu kâğıtları şuursuz bir hareketle koynuna soktu, babasının odasına yürüdü.

O'nu yalnız bulacağını sanmıştı. Halbuki babasının küçük masasının başında o yaşlı Türk esiri, Köse Kadı oturuyordu. Başpiskopos ise onun karşısında, ayaktaydı. Önlerinde fildişinden yapılmış nefis bir satranç takımı vardı. İkisi de gence dikkat etmemiş göründüler, oynadıkları oyuna dalmış, gitmişlerdi. Neden sonra Baş Kapitanın ıslıklı sesi duyuldu:

- Kaleyi kaybettiniz Kadı.

Esirin gözlerinde pırıl pırıl bir alay yandı:

- Şaha karşı kale... Ucuz bir karşılık efendim, diye cevap verdi.

Yaşlı adamın neş’esi kayboldu. Uzun süre taşlara baktı:

- Evet, dedi, bir kale almanın sevinci içinde yazık ki şahı kaybedecek oyuna düşmüşüz.

Bir zaman konuşmadılar. Sonra yaşlı adam Köse’nin karşısına rahatça oturdu. Siyah ceketinin cebinden bir pusla çıkardı. Asabî parmakları kâğıtla oynarken:

- Beni mat ettiniz, dedi. İşte ikinci bir oyun. Bakalım bu puslanın söylemek istediği şeyi de aynı kolaylıkla çözebilecek misiniz?

Köse Kadı’nın yüzünde belli belirsiz bir renk değişikliği oldu. Gözler ona dikilmişti. Kont bu yaşlı yüzde, bu çökmüş vücutta anî bir diriliş gördü. Ona elli yaşlarında gelen bu adamın, aslında otuzdan fazla olamayacağı düşüncesine kapıldı.

Kadı, önce Piskoposa dikkatle baktı. Sonra sesinde hep aynı alaylı ton:

- Deneriz efendim, dedi.

Kâğıt kare şeklinde kesilmişti. Eşit aralıklarla bir sürü garip işaretlerle doldurulmuş olduğu görülüyordu. Odada bulunanlar adeta nefes almaktan çekiniyorlardı. Üçü de çok önemli bir zaman bölümünde olduklarını hissediyorlardı. İnsana çok uzun gelen bir süre sonunda esir:

- Bu bir şifreli mektup, dedi. Tertibi şöyle, kullanılan rakamlar Türkçe ve dil Macarca.

Başpiskopos:

- Bu bir kehanet mi? diye alay etti.

Köse:

- Hayır, mantık, diye cevap verdi. Yazan, el alışkanlığından kendini kurtaramamış ve bazı harfler arasındaki uzaklık ister istemez fazla olmuş. Dikkat edilirse üç harfli kelimelerin çokluğu böylece meydana çıkıyor.

Bundan anlıyoruz ki mektup aynı zamanda yukarıdan aşağıya doğru tertip edilmiş ve Macarca. Yine dikkat ederseniz bazı rakamlar çok fazla tekrar ediliyor. Türkçede bir mektup içinde aynı harfin bu kadar tekrarı düşünülemez. Çevremizde en çok kullanılan lisan Macarca. O halde akla en yakın gelen ihtimal mektubun Macarca yazılmış olmasıdır.

Baş Kapitanın sesi asabiydi:

- Madem bu kadarını bildiniz, bir zahmet edin de şu mektubu okuyuverin bari.

Esir:

- Bir kâğıt ve bir divit lütfederseniz sanırım okuyabilirim. Çünkü tertibi anladığım kanaatindeyim efendim, diye cevap verdi.

Ne babası otur demeyi akıl etmişti, ne de Kont'un aklına oturmak geliyordu. Kırık bir kuş ayağını sarmak için kullanıldığını sandığı bu kâğıt parçasına endişeyle bakıyor, içinden bir ses çok kötü bazı şeylerin olabileceğini söylüyordu.

Çok sonra esir:

- Mektup şöyle düzenlenmiş, dedi. Her harf bir rakama karşılık kullanılmış. Eğer harf sırasını Macar alfabesi sırasıyla karşılaştırırsak, şöyle birşey çıkıyor meydana: "Tasavvurlarınız uygundur. Kız babasını öpecek. Ayın gölgesi duvara vurunca."

Baş Kapitan:

- Gerçi birşeyler çıkardınız, dedi. Ama bu kadarı yetmez. İfadenin daha anlaşılır hale gelmesi mümkün değil mi?

Köse Kadı ellerini iki yana çaresiz açtı:

- Belki mümkün olurdu, dedi. Eğer bu mektup bana gönderilseydi. -Tekrar dikkatle Başpiskoposu sözdü.- Bunu

beni denemek için hazırladınız besbelli. Bari doğru çözebildim mi?

İhtiyar kumandan, sanki sadece satranç oynamışlar da oyun artık bitmişçesine bir tavırla ve kesin:

- Bir dahaki oyuna kadar Allahaısmarladık efendim, dedi.

Ağır ağır yerinden doğrulan esir yine bitmiş, tükenmiş yaşlı bir adamdı. İyi akşamlar dileğinden sonra, kapıda bir an durdu:

- Tabiî sağ kalırsak, efendimiz, dedi.

- Bundan şüpheniz mi var Kadı? Tanrıya şükür ikimiz de sıhhatteyiz.

Eliyle belli belirsiz bir işaret yaptı Köse:

- Bilinmez ki, diye mırıldandı. Biz bu yaşa kadar geceden sabaha çok şeyin değiştiğini gördük.

Dudaklarında ufacık bir gülümseme, muhafızların yanında karanlık koridorlarda gözden kayboldu.

Odada yalnız kaldıklarında Başpiskopos buzdan bakışlarını genç Kont'a çevirip:

- Evet, diye sordu.

Sesi sabırsız bir hiddetle titriyordu:

- Köse'nin söylediklerini duydunuz.

Sonra gencin gözlerine dimdik baktı:

- Köse doğru söyledi, dedi. Mektup kime geldiyse izahının onun tarafından yapılması akla yakın.

Kont:

- Mektup bana gelmedi efendim, diye cevap verdi. Ben güvercinin ayağını çözerken sadece ayağı kırık bir hayvana yardım etmek endişesi içindeydim. Benim hiçbir tanıdığım yoktur ki, bana bu yolla ve bu tarzda mektup göndermiş olsun.

İhtiyarın sesi bir ton yükseldi.

- Bakın Kont, dedi. Kuş benim pencereme konmadı. Bir başka pencereye de gitmedi. Hayvan size o kadar alışıktı ki, kaçmadı bile sizden. Bütün olaylar sırasında ben arkanızdaydım, sizi seyrediyordum. O kadar heyecanlıydınız ki, varlığımı hissetmediniz bile.

Kont Gall Adam, ızdırap içinde sustu. Söylenecek söz yok gibiydi. Kendi kendine söylenir gibi hafif bir sesle şöyle konuştu:

- Ömrümde, daha evvel hiç görmediğim bir kuş pencereme konuyor, ayağında bağlı bir şifreli mektup ele geçiyor, bu mektubu bir Türk esiri, kat'iyyen güvenilmemesi gereken bir Türk esiri okuyor, meydana, anlaşılması güç esrarlı bazı cümleler çıkıyor ve sizin zihninizde oluşan bir hikâyeyi bütün bunlar tamamlıyor. Bazı neticelere varıyorsunuz ve kaleye geldiğimden bu güne kadar bana karşı takındığınız soğuk tavır tahammül edilmez bir hale geliyor. Hiç düşünmüyorsunuz ki, bu bir şifreli mektup olmayabilir. Eğer böyle bir mektupsa bana yazılmış olmayabilir. Beyninizi yormak istemiyorsunuz, çünkü, olayların gelişmesi düşüncelerinize uygun düşüyor. Açık ve iğrenç suçlamanızı anlıyorum. Beni soysuzlukla, vatana ve size ihanetle, düşmanla birleşmekle suçluyorsunuz. Düşünmek istemiyorsunuz ki, bu mektubun ikinci ve gerçek bir mânâsı olabilir. Mektup bu ikinci biçimde çözülürse, asıl sahibi meydana çıkabilir. Ama zahmetlidir sizin için böyle düşünmek. Elinizde kolay bir çözüm tarzı var. Penceremde yakaladığınız bir mektubu, şeytanca zeki bir Türk esirine okutmak ve vardığınız sonucu hemen kabul etmek. -Başını dimdik kaldırdı.- Baş Kapitan hazretleri, dedi. Kaleye gelmemi siz emrettiniz. Kale kumandanlığı mevkiîni bana siz verdiniz. Böyle olduğu halde, buraya kendi isteğimle gelmiş

ve kale kumandanlığına talip olmuşum gibi davrandınız. Ben bu görevi, nazarımdaki iki kutsal fikre hizmet için kabul ettim. Bu, siz babam ve mensup olmakla şeref duyduğum vatanım Macaristan içindi. Sanıyordum ki, bu görevde asil ve bahtsız vatanıma faydalı olabileceğim. Bu düşüncedir ki, bütün soğuk ve kötü davranışlarınıza dayanmamı sağladı. Hatta şartların kötülüğüne rağmen Macaristan için çalışabildiğimden mutlu bile oldum. Gösterdiğim gayreti alayla karşıladınız. Halbuki ben yaptıklarımın kale için faydalı ve lüzumlu olduğuna inanmıştım. Ve hâlâ inanıyorum da.

Acı bir gülüş boğazında düğümlendi. Akmasına mani olamadığı yaşlar gözlerinde tomurcuklanıyordu. İğrenen bir ses tonuyla:

- O halde ne duruyorsunuz, diye haykırdı. Beni cezalandırınız. Daha önce kaleye ilk geldiğimde bana bazı cezalarınız olduğunu söylemiştiniz. O halde ne duruyorsunuz, yüzdürün derimi.

Sert bir hareketle döndü. Mağrur adımlarla odadan çıktı. Beyni çatlıyor gibiydi. Göğsü üzerine çöreklenmiş bir ağırlık, nefes almasını güçleştiriyordu. Etraf ay ışığının pırıltıları ile aydınlıktı. Kapı önünde nöbet bekleyen husara:

- Atımı hazırlasınlar, diye emretti. Biraz dolaşmak istiyorum.

Asker sıkıntılı bir tavırla:

- Vakit geç olmadı mı efendimiz? dedi.

Kont Adam, zorla zaptettiği bir kızgınlıkla: “Asker!” diyecek oldu. Er, kaba bir tavırla:

- Baş Kapitan efendimizin emri bu, dedi. Kaleden hiçbir şeklide ayrılmayacaksınız. Ve odanızdan da çıkmayacaksınız.

Kont'un vücudunu buz gibi bir ter kapladı. Çaresiz yatağına yürüdü.

Odanın penceresinden esrarlı uykusuna yatmış ova görülüyordu. İçten bir üşümeyle titriyordu Kont. Etrafı kötü niyetli ruhlarla çevrilmiş gibiydi. Göğsünde, kalbi civarında derin bir acı hissediyordu. Herşey ve herkes genç adama karşıydı. İşin kötüsü kızabileceği, suçlu çıkarabileceği belirli bir kimse de yoktu karşısında.

Sükûnet buldukça daha soğukkanlı bir mantıkla olanları yeniden gözden geçirmeye çalıştı. Kaleye geldiğinden bugüne en ufak bir teferruatı bile düşünmeyi ihmal etmedi. Sonra yine mektup konusuna döndü. Esir mektubu kelimesi kelimesine şöyle okumuştu: "Tasavvurlarınız uygundur. Kız babasını öpecek. Ayın gölgesi duvara vurunca." Yazıyı olduğu mânâda kabul edersek, ona en anlaşılmaz gelen cümle; "Kız babasını öpecek" idi. Cümlede kat'iyet vardı. Bu nasıl bir kızdı ve babasını öpmesi böyle bir mektupta yer alacak kadar niçin önemliydi? Kalede bulanan bir kızın böyle bir ihanete önderlik edeceği düşünülebilir miydi? Yoksa kız ve baba deyimi bir başka şeyin rumuzları mıydı? Kız, kız, kız, diye düşündü. Ne demek istemişti. Neydi bu kız. Hiç ummadığı anda ifadeyi birden kavradı. Mektubun anlamı meydandaydı. Bütün mânâ şuydu: "Tasavvurlarınız uygundur." Yani "biz de aynı fikirdeyiz." "Ayın gölgesi duvara vurunca" sözü "ay doğuya yönelip, kale duvarını gölgede bırakınca, gece yarısından sonra" demekti. "Kız," Baş Kapitanın işkence âletine verilen isim. "Kızın babası" ise, tabiî ki "bu âletin sahibi, yani Başpiskopos" idi. Mektup yeniden gözden geçirilirse, toplu olarak şu söylenmek isteniyordu: "Anlaştık, hücum geceyarısını geçtikten sonra yapılacak ve Başpiskoposdan yaptıklarının hesabı sorulacak," deniyordu.

Bir an babasını binlerce cana kıydığı söylenen içi çivilerle kaplı demir kızın içinde düşündü. Damarlarındaki kan sanki dondu. Hızla Başpiskoposun odasına doğruldu. Girmesine mani olmak isteyen nöbetçiyi bir kenara iterek içeri daldı:

- Mektubun mânâsını anladığımı sanıyorum efendim, diye haykırdı.

İhtiyar, oturduğu yerden ağır ağır doğruldu. Titrek kandil ışığında insana ürküntü veriyordu. Genci tepeden tırnağa süzdü:

- Tabiî değil mi delikanlı, dedi. Mektup kime yazıldıysa tabiî ki mânâsını da o anlar. -Sonra-: Odanıza dönünüz efendi, dedi. İkinci bir emre kadar oradan ayrılmayınız.

Genç Kont, koridora çıktığında çaresizdi. Yapılacak bir tek şey kalıyordu geriye, o da kumandanları uyarmaya çalışmak. Belki, diyordu, onlar babamdan daha anlayışla karşılarlar ve gerekeni yaparlar. Önünden geçmekte olan Cizinna'yı çevirdi.

- Git kızım, bana yüzbaşı Simon'u çağır, dedi.

Hızla uzaklaştı kız. Yüzbaşı neden sonra gelebildi. Kont, sesini titreten bir telaşla:

- Yüzbaşım, dedi. Kale içinde bilgi, zekâ ve şerefine güvendiğim insanlardan birisiniz. Aramızda bazı tatsız vak'alar geçmiş olmasına rağmen müracaat etmek için ancak sizi düşünebiliyorum. Lütfen Meryem, İsa ve Rûhül Kudüs aşkına anlamaya çalışın. Bütün gayretlerime rağmen inandıramadığım babamı çok yakın bir Türk hücumunun olacağına ikna edin. Arzu ettiğim sadece kalede sıkı bir güvenlik tedbiri alınmasıdır. Bilhassa batı bedenleri üzerinde nöbetçi adetlerini çoğaltsınlar.

Yüzbaşı, bıyıklarını dişleri arasında çiğneyerek vereceği cevabı düşündü. Başpiskopos döneli beri neler

fısıldanmıyordu kulaklarda. Kont'un kâfir Türk'le birleştiği haberi bire bin katılarak söyleniyor ve herkes kendi hayal gücüne göre bu söylentilere ilaveler yapıyordu. İntikam hırsıyla yanan yüzbaşı, söylenenleri elinden geldiği kadar körüklüyordu. Ama şu anda, derin kinine rağmen, vicdanında bir noktanın rahatsız kıpırdandığını hissetti. Kasten sertleştirdiği bir sesle:

- Baş Kapitan hazretleriyle yıllardır beraberim efendim, dedi. Bugüne kadar onun idaresinde en ufak bir hatasını görmedim. Anlaşılıyor ki, derin bir sinir bozukluğu içindesiniz. Siz şimdi rahatça yatın ve kale için merakınız olmasın. Onu yıllardır bir evlat gibi koruduk, koruruz da.

Kont'un önünde şöyle bir eğildi, hayırlı geceler diledi ve çekildi.

O gece çok geç uyuyabildi Gall Adam. Kâbuslar içinde geçen rahatsız bir uykudan güneş bir hayli yükselmişken uyandı. Uyuyabilmişti ama dinlenmek bir yana sanki daha da yorulmuş gibiydi. Taş odasını sıkıntıyla gözden geçirdi. Demek nihayet mahpusum, diye düşündü. Önünde zor günler vardı. Ama hayretle eskisi kadar duruma üzülmediğini gördü. Herşeyi oluruna bırakmak ona akıllıca geliyordu. Aşağı taraftan gelen gürültüler duyuluyordu. Çevre buna rağmen sakindi. Tekrar uzandı. Birden acı bir çığlıkla yerinden doğruldu. Bu, boğazlanan bir insanın haykırışı sanılabilirdi. Kapıya atıldı, taş korkuluktan aşağı baktığında meydanı halkla dolu buldu. Ortalarında kolları ve ayakları yana açılarak kalaslara bağlanmış çırılçıplak bir esir duruyordu. Cizinna'nın babası, o iğrenç adam, elinde parıldayan bir bıçak tutuyordu. Kara yağız, genç bir Türk esiriydi bağlı olan. Korkuluktan bakınca, İsa'nın çarmıha gerilişi temsil ediliyor, diye düşünebilirdi insan. Cellât, esirin boyun, bilek ve ayak

bileklerini çizmiş, yüzmeye hazırlanıyordu. Halk sessizdi. Korku öylesine yoğundu ki, yaşadıkları asrın icabı olmasına rağmen midelerinin taş gibi katılaştığını, vücutlarından kanın tâ derinlere çekildiğini hissediyorlardı. İnsanlar korku teneffüs ediyorlardı. En önünde, esirin hemen yanında babası duruyordu. Gözleri bir çılgın ışıkla pırıltılı, kurbanını seyrediyordu. Ağzı hafifçe bir yana çarpılmış ve aralıktı. Kont, güneşte bir an parlayan bir salya iplikçiğinin onun sakallarına doğru süzüldüğünü gördü. Cellât işi, çevreye vereceği korkuyu çoğaltmak istiyormuşçasına, ağırdan alıyordu. Arada bir Baş Kapitanın yüzüne bakıp: “Başla!” emrini bekliyordu.

Neden sonra ihtiyar hafifçe başını salladı. Bu “yüz!” demekti. O zaman çingenenin usta elleri boyunda başlayan, omuzdan geçen ve bileklerde biten iki kanlı çizgi çizdi. İşe göğüs derisini yüzmekle başladı. Esirin acıdan morarmış yüzünde biriken iri ter tanecikleri şakaklarından akıyordu. İncecik kan fıskiyeleri fırlıyor, çevreyi, celladın ellerini, üstünü başını kırmızıya boyuyordu. Bir kısım deri yüzüldükten sonra yardımcısının uzattığı çanaktan kaşığı andırır bir araçla tuz alıyor ve yüzülen çıplak ete atıyordu. Böylece fışkıran kan pelteleşiyordu.

Genç Kont, büyülenmiş gibiydi. Bakmak istemediği halde, bu iğrenç manzaradan bakışlarını ayıramıyordu. Gözlerini sıkıca yumdu. Midesinde bir bulantı başlamış, gittikçe çoğalıyordu. Dönmek üzerdeydi ki, Başpiskoposun:

- Buraya gelin Kont! emrini duydu.

İşkence meydanına güçlükle yürüyebildi. Halk sessizce açılarak ona yol veriyorlardı. Hissediyordu ki, birkaçı hariç, hemen hepsi bu işkenceyi görmemek, şu anda yuvacıklarında olabilmek için ömürlerinden severek birkaç yıl verirler. Bu

işkencenin bir kâfir Türk’e yüksek rütbeli bir hristiyan din adamı tarafından yapılmış olması bile vicdanlarına ve mertliklerine aykırı düşüyordu.

İhtiyar, bir deli sevinci ile:

- Seyret, dedi. Bir Kapitanın kale idaresinde nasıl davranması gerektiğini öğren. Bu sadece zindancıyı tahkir etmiş bir esire verilen cezadır. Benim kanunumdur bu. Bizim türlü suçlar için hazırladığımız türlü değişik eziyetlerimiz vardır.

Sesini yükseltti, başını göğe doğru kaldırdı:

- Yaptıklarımızı şu anda Hristos gökyüzünden seyretmekte ve biz gerçek Hristiyan kullarını yaptıklarımız için takdis etmektedir, dedi.

Kont Gall Adam, renkleri yeşile dönmüş, önlerine bakan vicdanlı Macar halkını şöyle bir gözden geçirdi. Sonra babasına döndü, dişleri sıkılı, kinle, iğrenerek Baş Kapitanı uzun uzun aşağılayarak süzdü... Sonra döndü, nereden bulduğunu kendisinin de bilmediği bir kuvvetle odasına yürüdü. Uzun uzun öğürdü yolda. Zorla yatağına varabildi. Ve kendini kaybetti.

6

CİZİNNA çamurdan öylesine değişmişti ki, Ali Bey onu tanımakta güçlük çekti. Sonra:

- Sen misin, deli kız? diye bağırdı.

Bitkindi kız. Hemen konuşmak istediyse de, Bey hizmetçi kadını çağırtarak:

- Tez üstündekiler çıkarılsın, yıkanıp paklansın ve karnı doyurulsun, diye buyurdu.

Cizinna hazırlanana kadar odada gitti geldi. Vakit geceyarısını çoktan geçmişti. Bütün kale derin bir uykuda idi. Kız, karnı doymuş, temizlenmiş olarak karşısına geldiğinde:

- Hayrola benim kara kızım, dedi. Neden kuş uçurtmadın da kalktın türlü meşakkatlerle bizzat kendin geldin?

Cizinna'nın iri kara gözlerinde derin bir acı:

- Ali Beyimiz, diye inledi. Kara Mustafa'yı derisini yüzerek şehit ettiler...

Gönderilen güvercinin Kont'un odasının penceresine konmasından başlayarak olayları bir bir anlattı. Ne Başpapaz, ne Kont düşünememişlerdi o odada evvelce Cizinna'nın

kaldığını ve hayvanın hep o pencereye konmaya alışkın olduğunu.

- Tehlikeyi görür görmez kümesi yok etmeyi ve güvercinleri öldürmeyi uygun buldum, dedi. -Sözüne-: Sanıyorum ki, diye devam etti. Sadece Genç Kont'a ders verebilmek için kıydı bunca yiğidin canına. Kudurdu sanki kart papaz. Mustafa'yı yüzdürdükten sonra kana doymadı. Çopur Ali'yi de binbir işkenceyle kazıklattı. Kimden duymuş bilmiyorum, tâbi köy olmak istediklerini ileri sürerek Mişel Sarköz'ü kıza kapattı. Kalede kan oluk oluk akıyor efendimiz.

Hıçkırarak ağlayan kızı Ali bey uzun uzun seyretti. Sonra endişeyle:

- Kadı Efendimiz nasıl? diye sordu.

Kız:

- İyidir şükür, dedi. Size, davransınlar, dememi tembihledi. Papaz şimdilik ilişmedi ona. Anam bile Kadı Efendimize gösterilen ihtimama şaşıyor.

- Ya genç Kont, diye sordu Ali Bey. O nasıl?

Cizinna:

- O hasta efendimiz, dedi. Mustafa Ağanın yüzülmesini yüreği götürmedi. Şimdi kendini bilmez yatıyor. Anam, aklını kaybetmeden kurtulursa iyidir, diyor. Kara Papaz, Kont için ilaçlar kaynatıyor.

Ali Bey, yapılan son tadilat, kale halkının ve askerin morali, düşüncesi, erzak, cephane durumu hakkında inceden inceye bilgi aldı. Kızı yatmaya gönderdiğinde gün ağarıyordu. Sabah ezanı çevre tepelerde yankı yaparken abdest tazeledi ve meydan camiine yürüdü.

Hemen o sabah, ileri gelenler Beyin odasında toplandılar. 1577 yılı yazının bu bol güneşli sabahında Ali Bey şöyle konuştu:

- Beylerim, Ağalarım. Ümmeti Muhammed'e şeytanın bile aklına gelmeyecek türlü ezayı reva görmüş papaz Vinçze'nin yeni cinayetlerini haber aldık. Kara Mustafa ve Çopur Ali Ağalar iki gün evvel hiçbir sebep olmaksızın, biri derisi yüzülerek, diğeri kazıklatılarak şehit edildiler.

Ali Bey sustu. Kederli gözlerle teker teker hepsini gözden geçirdi. Bu, namları tâ Mısır'dan Kafkaslara, Azerbaycan'dan Fransa'ya kadar duyulmuş iki yiğidin kaybı, o kadar üzücü idi ki, yumrukları hırsla sıkıldı hepsinin. Başları önlerine düştü. Kırçıl sakallardan süzülen yaş taneleriyle beraberce fatiha okudular.

Ali Bey sözlerine:

- İslâma kan kustura gelmiş bu mel'un papazın gayri sonu gelsin istiyoruz, diye devam etti. Bu son cinayeti bizde tahammül koymadı. Bilirsiniz bu kaleyi vurmak için yıllardır fırsat kollarız. Mustafa Paşa hazretleri bu yıl Uç savaşları için bizden katkıda bulunmamızı istememiş olsaydı bu işi çoktan bitirecektik. Kara papazın, eli silah tutar sekiz bin askeri vardır. Cümlesi talimli, savaş görmüş, denenmiş erlerdir. Bizimse Budin'e gönderdiklerimizden maada üçyüz yiğidimiz kalmıştır. Her ne kadar daha bir eyyam sabır iktizâ eder idiyse de hiçbir canda bekleyecek tâkat kalmamıştır. Bu İslâm adâletinin tecellisi için verilecek bir ölüm kalım savaşıdır ki, gayri beklemek olmaz. Bu tokat izn-i ilâhî ile küffârın suratına vurulacaktır, hem vurulmalıdır da.

Ali Bey biraz durduktan sonra devam etti:

- Ağalarım, bize vezir Mustafa Paşa dahil, Hüdâdan başka yardımcı yoktur. İşte duyun, biz bu işi elimizdeki imkânlarla becermeye, altmışüç adet Türk esirini ve bize tâbi olmak için yalvarıp duran onbir Macar köyünü kurtarmaya niyet ettik. Biliyorsunuz yoldaşlarım, Papazın elinde bin kale değerindeki

dostumuz Köse Kadı dahi tutsaktır. Hiçbir şey olmamış olsa dahi, yalnız onu kurtarmak için böyle bir tehlikeye atılmaya değer...

Ve ilâve etti:

- Hüdâ bilir, belki de cümlemize bu seferde şehâdet şerbeti içmek müyesserdir. Kavli Muhammed ve törelerimiz gereğince istişâre için kıymetli fikirlerinizi öğrenmek üzre sizleri burada topladım. Ne dersiniz?

Rüstem Ağa, bıyıklarını çekiştirerek dikildi:

- Bey, dedi, dünya bir ölümlü dünyadır. Ve şehit olmaksa yaşamaktan evlâdır. Kardeşlerimiz murdar papazın pençesinde inlerken bizim oturup durmamız revâ mıdır? Hak Taâlâ hazretlerinin, Padişahımız Efendimizin ve cümle Ümmet-i Muhammed'in gözleri üzerimizdedir. Gecikmemizden Allah nazarında suçlu düşeriz diye korkarım.

Tosun Ağa, oturduğu yerden:

- Ne sorarsız Beyim? dedi. Bey emreder, kul kısmı yapar. Ya bu pusatları neden kuşandık dersiniz? Hazreti Peygamber katında her kılıç, hakkını bizden sormaz mı sanırsınız?

Müftü İsa Efendi, yaşlı vücudunu heybetle doğrulttu ve hepsinin fikrine şu sözlerle tercüman oldu:

- Kararında isabet vardır Ali Bey. Ola ki, Rabbel Âlemîn bizi huzur-u âlîsine şehitlik rütbesiyle kabul eder.

Sonra ellerini açtı. Beraberce dua ettiler ve İsa Efendi "Fâtiha!" dedi.

Askere hemen, "hazırlan" emri verildi. Âdet olduğu üzere gidilecek yön söylenmedi. Kimi Hatvan, kimi Bozok diyordu. İstolni-Belgrad'ın savunulması için elli yiğit bırakıldı. Kalede serbest dolaşan Macar esirleri "sefer süresince" kaydı ile kapı altına alındı. Emrin verildiği andan sefer dönüşüne kadar kaleye giriş ve çıkış yasaklandı. O kadar ki, askerin kaleden

ayrılmasından sonra hiç kimseye, hattâ Deli Gak'a bile çıkma izni verilmedi. Ali Bey'in Arslan Bey'e ısrarla verdiği emirdi bu. "Kuş uçurtman burdan!" demişti. Asker cebrî yürüyüşle yola çıkarıldı.

* * *

Korpana'daki teyzesigillere gittiğini söyleyen Cizinna, Yanık'a daha evvel dönmüştü. İlk iş olarak güvenebildiği Morlak'lara durumu bildirmiş ve hazır olmalarını söylemişti. Onlar da artık inşaatı durdurulmuş olan bedenlerdeki kalasları en alçak noktaya, yani kalenin batı yönüne sanki tesadüfmüş gibi yığmışlardı. Usta bir göz, bunun kaleye tırmanmak için çok uygun bir merdiven olduğunu hemen hemen anlardı.

Kalede üç gündür uygulanan işkence, halkı da askeri de hayatlarından iğrendirmişti. Üç gündür kokladıkları kan kokusu, şarabın unutturan tesiri ile yok edilmeye çalışılmıştı. Sabaha yakın bu saatlerde kale, bir kaatilin kâbuslu uykusuyla uyuyordu. Başpiskopos, doyurulmuş hırsıyla rahatlamış, yataktaydı. Kan kokusunun verdiği uyuşukluk damarlarında devrediyor, onu daha derin uykulara itiyordu.

Her iş sessizce olup bitiverdi. Sekizbin yiğit Macar askeri hiç ummadıkları bir anda ikiyüzelli Türk'ün bu gece baskınında kıskıvrak yakalanıverdiler. Akılları başlarına, başları önlerinde İstolni-Belgrad'a yürürken geldi.

Ali Bey çıldırmış gibiydi. Başpiskopos bulunamamıştı. Bütün aramalar boşa çıkmıştı. İzi yoktu Papazın.

Genç Kont, iki beygir arasına kurulmuş bir sedye üstünde kendini bilmez taşınıyordu. Arada bir sedyeye yaklaşan Ali Bey, hastaya uzun uzun bakıyor ve taşıyanlara "Aman ha!" diyordu, "kılına halel gelsin istemem."

Kurtarılan esirler yeniden dünyaya gelmişçesine mutluydular. Durup durup kurtarıcılarına sarılıyorlar, yıllardır güneş görmemiş bembeyaz derileri yaz güneşi altında sür'atle kızarıyordu. Temiz hava ve hürriyet sevincine dayanamıyordu çoğu. Böylelerini gözleyen kurtarıcılar, onları daha yere düşmeden tutuyorlar ve arabalara yatırıyorlardı.

* * *

Güneş, üç mızrak boyu yükseldiğinde kale halkı, hafifçe kıpırdandı. Etraf korkudan donmuş bir sessizlik içindeydi. Önce yaşlı bir Yanık'lı başını kapıdan uzattı. Ve ürkek gözlerle çevreyi gözden geçirdi. Hayret, Türk'ler görünmüyordu. Yanık'ı bırakıp gitmişler miydi yoksa? Ondan sonra bir başkası, bir başkası daha aynı şeyi gördüler. Türk'ler gitmişlerdi. Olsa olsa bu bir tuzaktı. Başka bir izah tarzı yoktu çünkü. Sivil asker onsekiz bin mevcutlu kalede ele geçirilebilen subaylar, erler, davarlar sürülüp götürülmüştü. Halk çok korkulu bir rüyâdan uyanıyor gibiydi. Yaşlı başlı adamlar, kadınlar, çocuklar yüzlerinde şaşkın bir ifade ağır ağır meydanda toplanıyorlardı. Hayattaydılar. Akıl almaz şeydi bu. Vurulan bir kalenin halkının kılına bile dokunulmamış olması, kadınların ve çocukların esir edilmemiş olması, erkeklerin kılıçtan geçirilmemesi, evlerin talan edilmemesi görülüp işitilmiş şey değildi. İçlerine sabah rüzgârıyla dolan deli bir sevinç taşkın hareketlere dönüşüyordu. Ne güzel şeydi aziz Meryem yaşamak, Türk kılıcını ense kökünde hissedip hayatta kalmak!...

Kaybolan sığırlar ve koyunlar gerçi yerine konması zor şeylerdi ama, insan kısmı yaşadıktan sonra bunlar imkânsız değildi. Önceleri fısıltı halinde başlayan ses, kısa zamanda yükseldi. Hepsi bir ağızdan bağırarak konuşuyorlardı.

Birbirlerine eksiklerini soruyorlar, hayıflanıyorlar veya Türk'lerin alıp götürmedikleri şeyler için sevinç çığlıkları atıyorlardı. Evlere girilmemiş, kadınlarına, kızlarına, zahirelerine, paralarına, değerli eşyalarına ve domuzlarına dokunulmamıştı. Ele geçirilen subaylar, erler ve pek çok namlı Uç yiğidinin esir edilmiş olmaları o kadar alışılmış şeydi ki, bu kayba pek fazla üzülmüyorlardı. Bu yaşadıkları asrın gereğiydi. Halk, duruma inanılmayacak kadar kısa sürede intibak ediverdi. Can kaygusu geçince iri göğüslü körpecik kızlar, esir olarak götürülmüş yavuklularının, yaşlılar, çileli ömürleri sonunda sahip olabildikleri birkaç sığırın kaybının hatırasını şikâyetsiz, gözyaşsız gönülcüklerinin bir yanına bir İkona özeni ile yerleştirdiler.

Kalede zaten kıt olan yiyeceğe dokunulmamıştı. Gözlerini kutlu Meryem kör etmişti de, kâfir Türk görmemiş miydi? Yoksa görmüştü de almamış mıydı? İkinci şık mantıklarına daha uygun geliyordu. Kilisenin düşman hakkındaki kötü vaazlarına rağmen, halk Uçlarda olan birçok anlaşılması güç olaylar duymuş veya yaşamıştı. Kimi palangayı Türk vurmuş, talan edilecek mal bir yana köylünün sefaletini görmüş, getirip yiyecek dağıtmıştı. Bunu doğrulayan yüzlerce hikâye Uçlarda anlatılırdı. Ve halka Türk'ü sevdiren ve Türk'e tâbi olmak isteğini uyandıran da onların bu tutumlarıydı.

Kilisede papazlar ne kadar yırtınırlarsa yırtınsınlar halk biliyordu ki, Türk'ün eline geçen ne kadar kale varsa, artık hepsi zengindi ve yarına güvenle bakıyorlardı.

Bir defasında Budin'in zaptında genç bir dul, biraz tahıl alabilmek için bir Türk neferine yanaşmış, oynaşmak istemişti. Hadiseyi görenler, "asker, başını kaldırıp da kadının yüzüne bile bakmadı." demişlerdi. Nefer, bozuk bir

Macarcayla “Sen benim hemşire, getirecek ben sana çok ekmek,” demiş ve gerçekten getirmişti de.

Neden sonra biraz duruldu halk. Şimdi ne olacaktı. Yaşlı Nagi dişsiz ağzında gevelediği bir ekmek parçasını sağ avurduna sıkıştırıp, tasasız bir sesle:

- Demek Başpiskopos efendimizin sonu böyle olacakmış, dedi.

Bir hayli yavaş konuşmasına rağmen çevredekiler tuhaf bir huzursuzlukla durakladılar. Ve sustular. Hiçbiri Başpiskoposu düşünmemişti. Onun yok oluşunun verdiği ferahlığın yanı sıra, sürü psikolojisinin gereği başsızlık ve desteksizlik hissiyle rahatsız, kıpırdandılar. Bir başkası:

- Türk’ler döner gelir mi acaba geriye? diye sordu.

Bu söz gerçek durumu bir anda ortaya koydu. Öyle ya Türk bu. Şeytan bilemez yapacağını. Artık bir hayli yaşlanmış olan askerler, Türk’lerden kurtulmuş neferler bir araya toplandılar. Hozvart çavuş yılların titretemediği gür sesiyle ilk komutu verdi:

- Kalede işe yarar kim kaldıysa toplansın!

Sonra aralarında hemen görev taksimi yaptılar. İlk iş kapıların kapanması ve sürgülerinin vurulması oldu. Kale bedenlerine dayalı kalaslar binbir zorlukla taşındı. Erkeğini aratmayacak kadar mert ve çilekeş Macar kadını da bu çalışmaya katıldı. Hatta nöbete girdi.

İlk düzenin sağlanmasıyla rahat bir nefes aldılar. Artık ikinci bir baskına hatta kuşatmaya, ümitsiz de olsa, bir süre dayanabilirlerdi.

Ömürleri savaşlarda geçmiş yaşlı askerler, yeniden ön plâna çıkmanın gururuyla gençleşmişler; bir başka türlü yürür, bir başka türlü konuşur olmuşlardı. Domuzları bir araya toplayan çobanlar: “Dışarı çıkmamıza müsaade var mı

beyimiz?” demişlerdi çavuşa. Kulaklarında yankılanan bu ‘beyimiz’ sözcüğünün sevincine kaptırmadı kendini Hozvart çavuş; o gerçekten Macar, gerçekten yiğit, gerçekten askerdi. Bilirdi ki, durum ne olursa olsun onun için en şerefli mevki çavuşluktu. Ve çobanlara:

- Bana Hozvart çavuş demeniz yeter, diye cevap verdi. Sürüleri çıkarın. Ama kale çevresinden pek ayrılmayın. Bir gözünüz daima civarda olsun. Kralımız efendimiz komutayı elbette uzun bir süre bana bırakmayacaktır.

Sonra halka döndü:

- Kardeşlerim, dedi. Sonumuzun ne olacağını gayri Hristos bilir. Şimdi herkes, işinin başına dağılsın. Göreyim sizi, kalemizin adını kötüye çıkartacak davranışlarda bulunmayın.

Ve halk ağır ağır dağılırken:

- Kahori, İmre, Bertalan, diye bağırdı.

Koşup gelen üç Macar askerini bir köşeye çekti:

- Yiğit kardeşlerim, dedi, ne yapıp edin at bulun kendinize. Koşarak değil, uçarak gidin. Arşidük Karoli efendimize bir bir anlatın durumu. Türk’ler belki onbin askerdi deyin, askerlerimizi sürüp götürdüler; sürülerimizin, yiyeceklerimizin, giyeceklerimizin, paramızın tümünü uğruladılar deyin. Öyle anlatın ki durumu, bizi olduğumuzdan yüz kat kötü vaziyette bilsin. Ola ki bu yılki vergilerimizi affeder, biz de Türk’ün aldığını böylece yerine koruz. Halkın durumunu sorarsa, “perişan” dersiniz. Aman yiğitlerim size güveniyorum, yüzümü kara çıkarmayın. Tez gidin, tez gelin.

Bu arada, kuzey kulesinden bir nöbetçi:

- Gelenler var, diye haykırdı.

Görevliler silahlarına el attılar. Bütün kale halkı bedenlere yığıldı. Tâ uzaklarda bir toz bulutu gözüküyordu. Yürecikleri

çarparak yaklaşmasını beklediler. Neden sonra bir atlı hayal meyal seçildi. Gözü keskin olanlar bir ağızdan:

- Bajani bu, diye bağırdılar.

Bajani tercümandı, kılavuzdu, kaçakçıydı, hayduttu. Babasını kendi bile tanımazdı. Yani pek hoşa giden bir insan değildi Uçlarda. Böyle olduğu halde, tanıdık bir yüz görmek kale halkını sevindirdi. Adam iyice yaklaşınca:

- Hoşgeldin, hoşgeldin, diye karşıladılar.

Bir grup hemen kapıyı açanlara yardıma koştu.

Bajani, yorgun görünmesine rağmen atını durdurmadan çalımla yere atladı. Toplananlara; “Nerede efendimiz?” diyecek oldu. Ama ufacık simsiyah gözlerini çevrede gezdirir gezdirmez durumu kavradı. Bir an duraladı. Ve o an birden ne kadar yorgun olduğunu hissetti. Birşeylerle oyalanmak ihtiyacıyla, atının sağrısındaki terleri nasırlı elleriyle kurulamaya çalıştı. Herkes susuyordu. Hepsinin başları önlerindeydi. O an birşey oldu. Bütün topluluğu titreten hepsinin kanını donduran birşey: Yukarı sahanlıktan Başpiskopos, ıslıklı sesiyle:

- Mektup mu getirdin haberci? diye sordu.

7

BULUNDUĞU YER, yemyeşildi. Görülmemiş biçimde bitkiler adam boyunu aşıyordu. Çevrede insanın içine ferahlık veren tatlı bir serinlik vardı. Rengârenk bir kuş sevimli cıvıltılarla dallar arasında uçuşuyordu. Bir billûr su akıyordu önünde. Altın pullarla kaplı birkaç balık, zarif hareketlerle suda sanki dans ediyordu. Sonra kuş da, balıklar da durdular. Kötü bir his, bir fena koku gibi bulunduğu yere yayılmaya başladı. Sarardı, soldu yeşillikler. Sık dallar arasından kucağında sevimsiz bir kızla Başpiskopos Vinçze meydana çıktı. Yere atladı kız. Vücudu paslı bir demirden yapılmıştı. Çivilerle kaplı kollarını açarak, Kont Gall Adam'a yürüdü. Zavallı genç, nefes alamıyor, boğuluyordu. "Hayır, dokunma bana!" diye bağırmak istiyor, sözler dudaklarında kuruyor, ızdıraplı bir hırıltı oluyorlardı. Ümitsiz, deliksiz bir karanlıkla çevriliydi çevresi.

Tâ derinden hoş bir ses duyulmaya başladı. Kont, her duyduğu heceyle belirli bir ferahlığın içini kapladığını hissetti. Ama, bütün çabasına rağmen silkinip doğrulamıyor,

gözlerini açamıyordu. Neden sonra, kirpiklerini aralayabildi. Başucunda, o güne kadar görmediği bir genç kadın, gülümsüyordu. İçinde bulunduğu hali kavramaktan çok uzaktaydı Kont. Neredeyim acaba diye düşünüyor, ama durumunu bir türlü anlayamıyordu. Derisi yüzülen insanlar, kıpkızıl et, çığlıklar, incecik damarlardan fışkıran kan gözlerinden kaybolmuyordu. Bomboş beyninde bir yer acıyordu. Genç kadın serin elini o acıyan yerin üstüne koydu. Bu temas Kont'u ikinci ama daha hoş rüyalar ülkesine yolcu etti.

* * *

Akşam namazından hemen sonraydı. Martali Matyas ellerini önünde kavuşturmuş, Ali Bey'in karşısında saygı ile duruyordu. Bütün Macaristan'ın İsa adına yemin ederek, vatanseverliğine ve Hristiyanlığına kefil olabileceği bu Macar, bu Kont Salm'ın ünlü tercümanı ve kılavuzu, İstolni-Belgrad'da eli kolu serbest, kale kumandanı Ali Bey'e:

- Beyim, diyordu. Budin baş muhtarı Mihali, Arşidük'ün adamıdır. Muhtar gibi pek çok insan, Beç'ten İstanbul'a kadar hemen her kaleye yerleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu teşkilât doğrudan doğruya, Arşidük Karoli'ye bağlıdır. Hattâ Bâb-ı Âli'de üç önemli noktada ajanlarının bulunduğu kulağıma çalındı. Biliyorsunuz, adamlarını ekseriyetle dönmelerden seçiyorlar. Beç, böyle bir teşkîlatın kurulmasını destekler görünüyorsa da gerçekten pek sevimli bulmuyor. Çünkü, herhangi bir tesirle müstakil ve hür Macaristan fikrine Arşidük'ün kayabileceğini hissediyor. Bu fikir, tabiî Viyana'yı endişelendiriyor. Dostluk, kardeşlik masallarıyla uyuttukları bu milletin uyanıp gerçeği görmesi işlerine gelmiyor.

Ali Bey sakindi. Söze:

- Ağa, diye başladı. Önce, verdiğin kıymetli malûmatlar için sana teşekkür etmek isterim. Rabbim senden razı olsun ve seni şahâdet rütbesiyle taltif etsin.

Tekrar bir ara verdi konuşmasına. Başını yerden kaldırdığında gözlerinde üzüntü vardı. Tekrar:

- Ağa, dedi, senin Matyas'ı öldürüp yerine geçtiğin tam yedi yıl oluyor. Çok şükür, bugüne dek sızıntı vermeden çalıştın. Senin Söğüt'ten kopup gelişin daha dün gibi gözümde. Hey gidi günler, daha çocuk sayılırdın o zamanlar. Ama baban Murat Çavuş, anan Emine Bacı, ruhlarında ne varsa sana emzirmişlerdi. Kadı Efendimiz tam dört yıl gergefte işler gibi işledi seni. Gün görmedin bugüne kadar yavrum. Martali Matyas olarak kucağımızdan sıyrıldığın günün üstünden yıllar geçti. Türlü tehlikeye girdin çıktın. Allah-ü Zülcelâlin ve Peygamber Efendimizin emirlerini ölmekten de güç bir biçimde yerine getirdin.

Ali Bey biraz durup sonra devam etti:

- Devlet-i Osmâniye'nin Macaristan'da asker olarak kuvveti biliyorsun ki, Avusturya-Macaristan İmparatorlarının akıllarının alamayacağı kadar az. Bu miktarı rakkam olarak duysan sen de inanmazdın. Gerçi, çokluğun kuvvetlilikle alâkası pek fazla değilse de, yine de iyi yetiştiriliş fazlalık şüphesiz azlıktan evlâdır. Sana bütün bunları şunun için söylüyorum. Görüyorsun ki, azlığımız gaalibiyetimize mâni olmuyor. Çünkü, Müslüman ayakta kaldığı, nefes aldığı her an inancını yaymak ve bu yolda cihatla emrolunmuştur. İslâm'da, Allah'a Rabb-ül Müslimîn değil, Rabb-ül Âlemîn denir. Madem ki, Allah bütün insanların Rabbidir, o halde bize düşen vazife O'nun gerçek nurunu şu veya bu millet demeden yaymaktır.

Martali Matyas'ın yüzüne uzun uzun bakarak:

- Görüyorsun ki yavrum, dedi, sen burada karşılaşacağın kötü olaylardan sonra bile, aynı aşk ve şevkle çalışmak zorundasın. Kadı Efendimiz, yeni görevini söylediklerinde gerçekten üzgündüler. Ben de bu emri sana içim yanarak bildiriyorum. Ama madem Dîn-i Mübîn uğruna başımızı koymuşuz, gayrı geride çekinilecek ne var?

Sonra üzüntülü bir ifadeyle şunları söyledi:

- O aksi tesadüf olmamış, öncü birliğimize yakalanmamış olsaydın, bütün bunlar başımıza gelmeyecekti. Sen herkesin o kadar iyi tanıdığı bir insansın ki... Bütün asker biliyor, senin Martali Matyas olduğunu...

Tercüman mağrur başını kaldırdı:

- Ali Beyim, dedi, ne sen üzül, ne de üzüldüğün için beni üz. Ben Dîn-i Mübîne ve vatanıma adamışım kendimi. Ben Kızılelma yolunda diken ayıklayan bir adamım. Bu arada elim kanarsa şaşılmaz.

Ali Bey zorla dikleştirdiği sesiyle:

- Martali Matyas, dedi, Türkler aleyhine casusluk yaptığın için kulakların kesilecek. Ve üçbin forint, bir donatılmış at, iki top kumaş fidye ile serbest bırakılacaksın. Cezan kale meydanında herkesin gözü önünde verilecek. -Sustu, sesi hafifledi.- Buradan ayrıldıktan sonra Kont Salm'ın elçiliği göreviyle İstanbul'da olması bahanesiyle, doğru Arşidük Karoli'ye gideceksin. Mümkün olduğu kadar, onun yanından ayrılmamalısın. Arşidük, her türlü tehlikeden uzak tutulmalıdır. Devlet-i Osmâniye'nin onun iş başında olmasında kazancı vardır. Karoli'nin oda hizmetçisi Tokaylı'ya göz kulak olasın. Hizmetimizdedir. Ama henüz deneme devresi geçiriyor. Hatasını görürsen konuşmamasını sağlamalısın.

Ve sonra:

- Bâb-ı Âli Kont Salm'ı hemen her elçilik heyetinde görmek ister. Böylece senin imparator saraylarına sık sık girip çıkman mümkün olur. -Durdu, düşündü.- Başpiskopos'tan bir haber alırsan bize acele iletirsin. Hatta, Kadı Efendimizin sana verdiği kutuyu bile kullanabilirsin, diye sözünü tamamladı.

Genç tercüman baş keserek söylenenleri anladığını belirtti. Sonra,

- Beyim, dedi, o kutuyu üç yıldır taşırım. Ama ne olduğunu bilmem.

Ali Bey gülümsedi:

- Ben de pek bilmiyorum Ağa, dedi. İçinde kehribar çubuklar ve altın teller olan bir kutudur. Sen küffar yanında iken bizdeki kutunun başında daima bir nöbetçi tutarım. Böylece ne zaman işaret verdiysen aynen alır.

Martali Matyas ilerledi, Ali Bey'in elini saygı ile öptü:

- Beyim, dedi, hakkını helâl et. Ola ki, birbirimizi bir daha görmeyiz. Rabbim siz büyüklerimizi eksik etmesin başımızdan. Beni muhafızlara hemen teslim etme. Çekindiğimden küffar yanında bir yıl var ki yıkanmadım. Ve gönlümce iki rekât namaz kılamadım.

Bu sırada genç bir kadın "Ağam!" diye haykırarak odaya daldı. Bey bu pek sevdiği insana doğru yürürken Martali Matyas, yavaşça gözden kayboldu.

Ali bey, yüzü duyduğu muhabbetle yumuşamış:

- Bu ne telâş Ayşe, diye kızı yalancıktan azarladı.

Kar beyazı bir namaz başörtüsüyle sarılı oval yüzünde mavi gözleri pırıl pırıldı kadının. Yanaklarından sevinç yaşları dökülüyordu. Kesik kesik:

- Ali Ağam, diyebildi.

Bir süre nefeslendikten sonra tekrar:

- Ali Ağam, dedi. Oğlan hastalığı atlattı. Ve demin gözlerini açtı. İnan rahmetli ablamın gözleri aynı.

Ali Bey, bu hassas yaratığı beceriksiz bir ihtimamla sardı:

- Gözün aydın bacım, dedi. Buraya getirilmeden çok önceden attığı her adımı kontrol ettim. Yiğit bir askere benzer. Ola ki, gönlü İslâm nûru ile nurlanır, ola ki Dîn-i Mübîn ve vatan için hayırlı işler görür. Böylece bahtsız anacığının rûhunu şâd eder. -Sonra sesi sertleşti-: Bak bacım, dedi. Kendini muhabbet içre pek kapıp koyvermiyesin. Dinimizin ya dostu ya düşmanı vardır. Dostu dostluk için çalışır. Düşmanı ise ya yola gelir, ya da ölür. Huzûr-u Rabb-ül Âlemînde gereksiz muhabbet yüzünden sual olunmak istemem. Dua edelim de, Rabbim bir yılandan bir insan halketmiş olsun. Yoksa onu billâh yaşatmam.

Kadının yüzündeki sevinç, yerini kararlı bir ifadeye bıraktı:

- Eğer, dedi. O insan olmazsa ve sen hemşirem oğludur diye merhamet edersen... -küçücük zarif ellerini uzattı, sıkıca yumulmuş parmakları arasında hayali bir bıçak tutuyor gibiydi-: Nah bu ellerimle onun canını alırım.

* * *

Kont Gall Adam yeniden gözlerini açtığında, güneşin ışıkları odanın beyaz perdesinde hafifleyerek, yer yatağına kadar uzanıyordu. Başını hafifçe sağa çevirdi. Ve hayal zannettiği kadını yerde diz çökerek oturuyor gördü. Sanki tanıyordu bu kadını. Ama, nerede gördüğünü bilemiyordu. Doğrulmaya çalıştı. Henüz güçsüzdü. Başı tekrar kar beyazı yastığa düştü. Anlayamıyordu, neresiydi burası. Buraya nasıl gelebilmişti. Düşünüyor, içinden çıkamıyordu bu durumun.

Huşû içinde diz çökmüş, gözleri kapalı kadını süzüyor, onun içten ışıklı yüzünü alâkayla inceliyordu. Yattığı yatak ve vücudu hafifçe kır çiçeği kokuyordu. Bu, insanın içine hafiflik veren, ama burnunun alışık olmadığı bir kokuydu.

Neden sonra gözgöze geldiler. Birbirlerini ilgi ile süzdüler. Kadın yumuşacık bir hareketle doğruldu. Başucunda tekrar diz çöktü. Kont Macarca:

- Kimsiniz? diye sordu. Neredeyim ben?

Kadın, eli hastanın alnında:

- Ablamın oğlu, dedi.

Lâfın gerisini getiremedi ve ağladı. Birbirlerinin lisânından anlamayan bu iki insan, zengin gönül diliyle, pek çok şey konuştular ve anlaştılar da.

* * *

Günler su gibi akıp geçiyordu. Kont, İstolni-Belg- rad'a gelişinin üçüncü ayında, pek halsiz de olsa kalkıp dolaşabiliyordu. Genç adamı, bu birkaç adımlık yürüyüş yoruyordu. Ama, artık sıhhatteydi ve mutluydu. Yanıkkale ve Yanıkkale öncesi hayatı çok uzaklarda kalmış, tesirini kaybetmiş, bir rüya inanılmazlığına bürünmüştü. Bir çocuk dikkatiyle çevresini inceden inceye gözden geçiriyor, konuşulan lisanı, ona garip gelen hemen herşeyi derin bir alâkayla inceliyordu. Ali Bey sevimli ciddiyeti ve kusursuz Macarcasıyla önemli konulara dokunmaksızın uzun uzun konuşuyordu. Kont, durumu yavaş yavaş kavrıyordu. Nasıl olduysa esir edilmiş, buraya getirilmişti. Ama, buna da kat'iyetle inanmıyordu. Çünkü durumunun esaretle ilişiği yoktu. Ayşe'ye iyice alışmış, gözleri her yerde onu arıyor ve o "yeğenim" dedikçe, yine ismini unuttuğunu sanıp; "Hayır hayır, ben Gall Adam," diye cevap veriyordu.

O gün öğleye doğru, uğursuz bir tesadüf olmamış olsaydı, Kont belki birkaç gün sonra tamamen kendine gelecek, iyileşecekti. Olay şöyle cereyan etti:

Burçtaki nöbetçi, “günbatısından gelen vaaar!” diye haykırdığında, her an Yanık’ın intikamını bekleyen asker kale bedenine üşüştü. Gelenin tek bir adam olduğunu gördüler. Pejmürde, yürümesi gülünç denecek kadar paytak bir adamdı. Yolcunun çok uzaktan seçilebilen garip bir görünüşü vardı. Neden sonra ayağındaki koladoyu zorla sürüyerek kaleye girdiğinde bunun işkencelerle insan kılığından çıkmış, bir Türk esiri olduğunu gördüler. Sırtında pis bir torba vardı. Kurumuş, çatlak dudaklarından inilti halinde:

- Selâmün Aleyküm! sözü döküldü. Ali Beyimizi görmek isterim.

İnsanca görünüşünü kaybetmiş ama terbiyesini ve disiplinini yitirmemişti. O sırada Genç Kont’la sabah gezisine çıkmış Bey de yakınlardaydı. İlerledi, çevrede sessizlik elle tutulacak gibiydi.

- Söyle oğlum, dedi, Ali benim.

Adam, bir tek kelime söylemeden torbasının iplerini çözdü ve tersinden tutarak yere silkeledi. Yerde, eti ile beraber sökülmüş tırnaklar, hunharca sökülmüş dişler, kesilmiş kulak ve burunlar dayanılmaz pis koku ile kümelendi. Esir, başını dimdik kaldırdı:

- Bu emanetleri Eğri Kapitanı Simon, Solnak Beyine gönderdi, dedi. Tâkatim kalmadı daha ileriye götürmeye. Gayri Beyim, burdan ileri sen iletiver. -Yanaklarından bir sıra yaş indi esirin.- Yarına çıkmam herhalde beyim, dedi. Eğri Kapitanı der ki: “Bunlar kırk Müslümandan kesilmiştir. Elimde daha seksen adet var. Ya toptan fidyeleri olan ellibeşbin taleri gönderir ya da cümlesini senin gibi ederim.”

Sustu. Başı yerdeydi zavallının. Gözlerinde çakmak çakmak bir nefretle, tekrar dikildi. Kinle, partallaşmış şalvarını tutan ipleri kopardı attı. Seyredenler onun en vahşi şekilde erliğini de kaybetmiş olduğunu gördüler. Söyledikleri esirin son sözleri oldu. Bulunduğu yere yıkıldı kaldı. Kimse kıpırdayamıyordu yerinden. Genç Kont'un çığlığını duymamış olsalardı daha uzun süre kıpırdayamayacaklardı da.

Böylece, bu korkunç darbe henüz iyileşmemiş Kont'u daha derin hastalıklara itti.

8

MARTALİ MATYAS, köye girdiğinde sabah çanları çoktan çalmıştı. Aç ve yorgundu. Kapısının önündeki küçük bahçesini çapalayan yaşlı kadına yanaştı:

- Hristos hakkı için biraz yiyecek, diye yalvardı.

Kadın, önce şüpheyle duraladı. Fakat, merhametli gönlü dilenciyi geri çevirmesine müsaade etmedi. Kapının yanındaki çimenliği gösterdi:

- Otur bahtsız adam, dedi.

Sonra elinde bir tepsiyle tekrar gözüktü. Kara ekmek ve domuz pastırması getirmişti. Dilenci esir, kısa sürede sildi süpürdü bu yiyecekleri. Birkaç meraklı çevresinde toplanmıştı. Bu arada bir diğer komşu kadını koca bir çanak şarap getirdi. Bir nefeste içti onu. Teşekkür etti. Tekrar yaşlı kadına döndü:

- Kutsal İsa takdis etsin seni, dedi. Müsaade et, şu çimenliğe uzanayım biraz.

Toplananlara aldırmaksızın, olduğu yere yattı ve horlamaya başladı. Köyün çocukları kulakları kesik, üstü başı

kan içindeki bu esirin başından bir süre ayrılmadılar.

Köylü kadını elinde bir çanak şarap ve bir parça ekmekle tekrar geldiğinde güneş çoktan doğmuştu. Ama yorgun dilenci hâlâ uyuyordu. Başında durduğu sürece dilencinin inlediğini, “Yapmayın, Kutsal İsa adına yapmayın.” diye yalvardığını, bu arada “Arşidük Efendimiz, Arşidük Efendimiz.” diye sayıkladığını duydu. Tepsiyi adamın yanındaki binek taşına koyup, telaşla muhtarın evine koştu. Yaşlı kadın olanları ve duyduklarını bir bir anlattı. Sözlerini:

- Bütün bunlar gösteriyor ki, bu esir önemli bir insan veya bir kişizâdenin yakını, diye bitirdi.

Muhtar bir yandan dilencinin yanına koşarken bir yandan yakındaki palangaya oğlunu gönderip durumu haber verdi. Genç Macar subayı geldiğinde dilenci şaraba batırdığı sert ekmeği iştahla yemekteydi. Subay, sert bir ses tonuyla:

- Kimsin, nereden gelip nereye gidiyorsun? diye sordu.

Esir, son kalan lokmasını acele etmeden çiğnedi, kalan şarabı bir yudumda içti ve aynı sertlikle:

- Palanga kumandanı sen misin? dedi.

Muhafız husarlar hiddetle irkildiler. Subay boynuna kadar kıpkırmızı kesildi. Alayla:

- Evet ben palanganın kumandanıyım efendimiz, dedi. -Eğildi-: Emirlerinizi öğrenebilir miyim?

Esirin bir anda ciddileştiği görüldü. Ayağa kalktı:

- Şakayla geçirilmeyecek kadar vaktim kıymetli kumandanım. Kaybedecek bir tek saatim bile yok. Emir ver, benim için bir at hazırlasınlar. Varsa hemen bir demirci gönderin buraya. Ayağımdaki şu demiri çözsünler. Arşidük Karoli adına emrediyorum.

Döndü, kesik kulaklarının iğrenç görünüşünü saklamaksızın ihtiyar kadının önünde derin bir reverans yaptı:

- Madam, dedi, öbür tarafta İsa sana ne verir bilmiyorum ama, ben Martali Matyas seni unutmayacağım. Ve memnun edeceğim.

Dilencideki bu heybet karşısında çevreye belirli bir çekingenlik çöktü. Martali Matyas adı, kulaklarda sessizce dolaştı.

* * *

Arşidük Karoli, Matyas'ı bekletmeden kabul etti. Tercüman ne yolun pisliklerinden arınmış, ne kıyafetini değiştirmişti. Bitkin ve hasta görünüşlüydü. Zeki gözlerinde yıkılmış bir ifade vardı. Arşidük:

- Hoşgeldin oğlum, diye karşıladı. O:

- Hastayım efendimiz, diye söze başladı. Daha uzun süre ayakta kalamayacak haldeyim. Size durumu anlatmadan yatmak istemedim.

Salonda oturan iki asili işaret ederek:

- Zâtınızla, mümkünse, yalnız kalmak isterim, dedi.

İki Bey alınarak ayağa kalktılar. Arşidük, özürden çok emre benzeyen bir sesle:

- Asil misafirlerim zaten gitmek üzereydiler Matyas, dedi.

Matyas ismi bu iki adamı da belirli bir şekilde etkilemişti. Saygı ile eğildiler ve salonu terkettiler. Genç adam, Arşidük'e döndü:

- İstolni-Belgrad'dan geliyorum efendimiz, dedi.

Yakalanışını, Ali Beyin karşısına çıkarılışını, Türk' lerin kendi taraflarında çalışması için nasıl işkence ettiklerini, onun da zorla kabul etmiş göründüğünü, böylece daha faydalı olma imkânına kavuştuğunu anlattı. Sanki, bahsettiği şeyler hergün karşılaşılan olaylarmış gibi sesinde donuk bir tabiîlik vardı. Sakin sakin konuşurken birden fırladı ve salonun kapısını bir

anda ardına kadar açtı. Bir adam, Arşidük'ün türlü kötülüğe ismi karışmış yeğeni, kapıda kalakaldı. Matyas, mübalâğalı bir reveransla onu selâmladı, sonra döndü, ihtiyar adama gayet mânâlı baktı.

Sapsarı kesildi Arşidük Karoli. O çevresinin çok iyi bildiği hiddetinin bıçaklaştırdığı sesiyle:

- Duyduğunuz gibi, meşgulüm aziz yeğenim, dedi. Sizinle sonra konuşacağım.

Matyas, içinin sevinçle titrediğini hissetti. Hristiyana da Müslamana da en adî işkenceleri revâ görmüş bu soysuz asilin düştüğü kötü durum, çok büyük bir kazançtı insanlık için. Halbuki yaptığı bütün iş şuydu: Yeğenin ayak seslerini dinlemiş, kapı önüne geldiği anda fırlayıp kapıyı açmış, bu küçük ama mânâsı derin trajediyi hazırlayıvermişti. Arşidük'e sesini bir ton daha alçaltarak:

- Yeğeninizin şu âna kadar benimle konuştuklarınızı duymasında bir sakınca yoktur efendimiz, dedi. Yaptığını onun hoppalığına verin, cezalandırmayın lütfen. Hakkındaki bütün dedikodular, kilise aleyhinde ötede beride söylediği abuk sabuk sözler, şüpheli görülen bazı kimselerle kurduğu ahbaplıklar, hep gençliğinden ve toyluğundan. Ümid ederim ki, kısa zamanda durulur.

Anî bir tikle başı yukarı fırladı Arşidük'ün, hızla sağa dönüp yerine geldi. Donduran sesiyle:

- Siz kimden bahsediyorsunuz kuzum, dedi. Benim yeğenim yoktur ki, vardı ama bugün öldü. Yiğit olmamak hastalığına tutulmuştu. Macaristan havası bu hastalara pek iyi gelmez.

Matyas üzülmüş göründü:

- Önemli havâdisim şu efendim, diye sözüne devam etti. Köse Kadı hakkında bazı şeyler öğrendim.

Bu sözün tesiri Arşidük'ün üzerinde bir hayli etkili oldu. Tik, uzun bir süre rahatsız etti onu. Matyas'ın geliş maksadını sadece fidye ile ilgili sanan yaşlı adam, bu kadar önemli bir haber beklemiyordu doğrusu. Sakinleşene kadar salonda gitti geldi. Düşünüyordu, Matyas'a güveni ne olursa olsun Köse Kadı konusunda ihtiyatlı olmaya mecburdu. Hareketleri ile konunun önemini elinde olmadan belli etmişti. Hem, genç tercümanın zihnindeki bu hükmü yıkmak, hem de düşünebilmek için konuşmayı ertelemeyi uygun buldu. Kısa zamanda sakinleşen sesiyle:

- Yorgunsunuz oğlum, dedi. Benim de Viyana'dan beklediğim misafirlerim var. Sana bir oda hazırlasınlar. İkinci bir emre kadar konaktan ayrılma ve kimseyle görüşme. Bu konuya sonra döneriz.

Sonra kordona uzanarak zili çaldı. Kedi çevikliğindeki hizmetçi Tokaylı karşılarında belirdi. Arşidük, Matyas'a bir oda hazırlatılmasını tembih ettikten sonra hizmetçiye:

- Asil yeğenimin bir han odasında öldürüldüğü haberini dört saat sonra biz yemekten kalktığımız sırada getiriniz, dedi.

Zeki hizmetçi, derin bir reveransla huzurdan çekilirken, Arşidük:

- Bir dakika, dedi. Şu andan îtibâren bizzat haşmetlü İmparator gelse salona almayınız.

Onların çıkmasını ve uşağın kapı önündeki yerini almasını bekledi. Sonra bir zırhın asılı olduğu mankene yürüdü. Kaidesiyle beraber onu ileri itti. Zırhın evvelce bulunduğu yerde açılan deliğe eğildi:

- Geliniz, dedi.

Karanlık merdivenlerde önce iri ve bir gözü kör bir baş, sonra onu zorla taşıyan cılız bir gövde belirdi. Bu Budin'in de, İstolni-Belgrad'ın da, bütün civar kalelerin de çok iyi

tanıdığı Deli Gak'dı. Görünüşü o kadar aptaldı ki, Arşidük Karoli tebessüm etmekten kendini alamadı:

- Hoşgeldiniz yüzbaşı, dedi. Yorgun görünüyorsunuz. Size şarap ikram etmemi istemez misiniz?

Yüzbaşı, yılların alışkanlığı ile kazandığı salyalı konuşmasını değiştirmeye lüzum görmeden:

- Vaktimiz az efendimiz, dedi. Yanıkkalenin kâfir Türk tarafından vurulmasından bu yana fırsat bulup gelemedim. Gördüklerim ve duyduklarımın sizce önemli olacağı düşüncesiyle huzursuzdum. Yanık'dan kaldırılan kumandanlar Sultan'a gönderildiler. Diğerleri ise önemlerine göre paşalar, subaylar, çavuşlar ve erler arasında taksim edildiler. Ne ben, ne kaledeki adamlarım hedefin Yanıkkale olduğunu kestiremediğimiz için bu felaket vukû buldu. Türk'ün bir avuç kuvvetle Yanıkkale'yi ele geçireceği düşte görülse bile inanılmayacak birşeydi. Türk'ler her zamanki gibi gidecekleri yeri maharetle gizlediler.

Maalesef esirlerimize âdetleri üzre çok iyi muamele ediyorlar. Birine bile bukağı vurulmadı. Bunun sonucu Uçlarda zaten mevcut olan Türk adâleti hayranlığı çabucak gelişebilir. Esirlerimizin rahatlarını ve neş'elerini bozmak, böylece Türk'ün kötü davranmasını sağlamak için iki Türk nöbetçisini boğazlattım ve bu işi Macar esirlerinin yaptığı zannını verebilmek için cesetlerin yanlarına esirlerden çaldığım bazı eşyaları bıraktım. Ama yazık ki, hiçbir tesiri olmadı.

Kont Salm efendimizin yeğeni, Kont Gall Adam da esirler arasında. Eğer bizzat Ali Bey'in oğlu olsaydı, sanırım ona bu kadar ihtimam gösterilmezdi. Henüz çok genç. Kâfir Türk'ün O'nun fikrini çelmesinden korkarım. Bildiğiniz gibi, köklü bir

aileye mensup olması, onu Türk'ün elinde kuvvetli bir silah yapabilir.

Bütün ısrarlarımıza rağmen kaleye bir baskın yapmadınız efendimiz. Kale içindeki teşkilâtımız sandığınızdan daha kuvvetli. İnanın, İstolni-Belgrad'ın ele geçmesi bir sürek avından daha kolay olacaktır.

Sultan'ın İstanbul'dan küçük bir heyeti Budin'e doğru yola çıkardığını haber aldım. Bunu bildiren adamım heyetin geliş sebebinin Türk'ün önümüzdeki yıl yapmayı tasarladığı büyük seferle ilgili olduğunu söylüyor.

Ben Martali Matyas'ı işkenceye koştuklarında kaledeydim. İşkenceye tâbi tutulan pek çok adam gördüm efendimiz. -Durdu bir süre, sonra-: Ama, diye konuştu. Bu işte sanki eksik olan birşey varmış gibi geldi bana.

Arşidük:

- Nasıl eksik birşey? diye sordu. Hafif bir kahkaha attı.- Yoksa benim Matyas'ıma da mı göz diktin yüzbaşı.

Gak bir süre düşündü:

- Zeki gözlerinizden hiçbir insan zaafı kaçmıyor efendimiz, dedi. Belki de haklısınız. Gerçi mesleğimde delice kıskancım ama benim daha da kıskanç olduğum bir konu vardır, o da Macaristan fikridir. Matyas'a uygulanan işkencede eksik bir taraf bulduğumu söyledim. Sebebini bilemiyorum bu hissimin. Ama bu böyle. Beni affedin efendimiz, gözüme batan bir hareketiniz olduğu gün, sizden de şüphelenirim.

Arşidük, gülümseyerek Gak'ın sırtını okşadı. Konuyu önemsemez bir tavırla:

- Yanık'dan Köse de kurtuldu demek, diye sordu.

O aptal görünüşlü yüzde ince ve olgun zekânın pırıltıları dolaştı. Mevzuun önemini bildiğini gösterir bir edayla:

- Evet efendimiz, dedi. Onunla birkaç defa konuştum. Daha doğrusu benimle birkaç kere şakalaştı, demek istiyorum. Onu öldürebilirdim. Ve karşılığında en çok dayak yerdim. Pek itaat ettikleri şerîat kaanunlarına göre aklımın başımda olmadığı gerekçesiyle belki bana dokunmazlardı bile.

Dimdik baktı Arşidük Karoli'nin gözlerine:

- Sizin Köse Kadı konusuna önem verdiğinizi sanıyorum. Belki de bu zandan doğan bir his beni onu öldürmekten alıkoydu. Kimbilir belki de şimdilik sağ kalması daha uygundur. Ama siz öldürülmesini uygun bulursanız, emrediniz, bunu yapmak her an elimde.

İhtiyar kurt, başını takdirle salladı:

- Sen, dedi. Macaristanımız'ın iftihar edebileceği pek az isimden birisin yüzbaşı.

Masaya yürüdü, iri bir kese aldı.

- Bu sizin yavrum, dedi.

Yüzbaşı gülümsedi:

- Aman efendimiz, diye cevap verdi. Unuttunuz besbelli, dilencilerin, özellikle deli dilencilerin ceplerinde altın bulunmaz.

Gerçek bir saygıyla eğildi ve geldiği delikte kayboldu.

9

O YILIN baharında İstolni-Belgrad’dan geçen elçilik heyeti beraberinde Şeyh Necmeddin Efendiyi de getirdi. Beç’e gitmekte olan heyet, su basmaları dolayısıyla pek gecikmişti. Kalede oyalanmadan hemen ertesi gün yola çıktılar. İstolni-Belgrad’ın sığır panayırları yanı sıra, bu tip olaylar pek eksik olmaz ve günlük yaşayışa renk katardı.

Macarlar ve Türkler, beraberce elçilik heyetini karşılamaya çıkmışlar, gelenleri beraberce incelemişler ve beraberce yolcu etmişlerdi. Kızı ve hizmetçisi ile beraber Şeyh Efendiyi o gün Ali Bey misafir etti. Macarlarda da Türklerde de âdet olduğu için, bütün ileri gelenler tâ İstanbul’dan kalelerine gelen bu misafiri ağırlayabilmek için yarışa başladılar. Bu iki mert ve saf millet, bütün tarihleri boyunca misafirperverlikleri ile tanınmış, öğünmüş ve aldatılmışlardı.

O günlerde meydana gelen bir olay, kalede uzun yıllar söylendi. Birgün fakir, yakışıklı ve saf bir Macar genci, Şeyh Efendi’yi ziyarete geldi. Necmeddin Efendi’yi misafir etmek

için çekişen bir Türk ve bir Macar beyinin arasından geçip yaşlı adamın önüne dikildi:

- İstanbul'dan buraya, kalemize hoşgeldin efendi, dedi. Bak o yanda beyler, bu yanda ben varım. Onların aşı çok, ikramı boldur. Benimse kara ekmeğim ve tuzum var. Gayri karar sensin, ister onunla git, ister bana gel.

O gece, Şeyh Necmeddin Efendi, kızıyla beraber genç Macar Simon'a misafir gitti. Yazık ki, Simon'un acı sonu, tıpkı misafirlerini ağırlayacağım diye ona başının üstünde yer veren ve neticede her zaman zararlı çıkan Macaristan'ın sonu gibi oldu. Bahtsız Simon o gün öyle bir yerinden vuruldu ki, genç adama tabibler melhem döğmeye güç yetiremediler. Kapı aralığından görüverdiği Şeyhin kızı, bütün hudutları ve değerleri yıktı. Simon o günü takip eden günlerde kendi kendine: "A hristiyan piçi, sen kim, Türk kızı kim?" diye söylendi durdu. Ama değil söz, bizzat Türk padişahının fermanı olsa vız gelirdi. Misafire açtığı tertemiz sinesi, misafirden arta kalan bir çift kadife gözün ateşiyle tutuştu. Bahar, bu harlı ateşin körüğüydü sanki. Kendini kırlara atıyor, her durgun suyun yüzeyinde onun hayâlini görüyordu. Bütün tabiat sanki aralarında sade onun isminin tekrarına karar vermişlerdi. Böcekler ve kuşlar binbir âhenkle onun ismini cıvıldaşıyorlardı. Zavallı, bir yandan tutkusunu saklamaya çalışırken diğer yandan bütün hareketleriyle kendini ele veriyordu. O zaman farkına vardı. Kale içindeki bütün yollar dönüp dolaşıp Necmeddin Efendinin kapısına çıkıyordu. O Macarlara özgü derin hayâl gücü, zaman zaman Simon'a herşeyin mümkün olabileceğini söylüyordu. Ama bir nokta vardı ki, işte genç adam onu aşamıyordu. Bu bir kale kumandanı olmaktan, hattâ bir piskopos olmaktan daha güçtü. Bu aşılması güç nokta, Hristiyanlık-Müslümanlık sınırıydı.

Gerçi her fikri olabilir hale sokan şarabı fazlaca kaçırdığı günlerde, mantığı bunun da mümkün olabileceğini söylüyorsa da içinde isim veremediği bir korku, harekete geçmesine mâni oluyordu. Hemşehrilerinden nicesi İslâmiyeti kabul etmişti. Ama onların durumu başkaydı. Onlar, bu dîni araştırmışlar ve beğenmişlerdi. Halbuki Simon Müslümanlığı tanımıyordu bile. Ona çok karışık, içinden çıkılmaz ve esrarlı bir şeymiş gibi geliyordu bu din. Ölmekten, cehennemden veya Hristos'tan değildi ürkmesi. Belki daha derin, daha esrarlı bir histi ona mâni olan. Tam geçmek bilmez üç ay, bu duyguya kahramanca göğüs gerdi. İstolni-Belgrad'ın ünlü panayırının kurulduğu güzel bir sonbahar günü yüksek bir binek taşının üstüne çıkıp:

- Beni dinleyin, diye bağırdı. Hep gizledim bugüne dek sizden. Ama şimdi sırası geldi. Kardeşlerim. Tanrı bana öyle bir illet verdi ki, verdiği için isyan ettim. Ama vermeseydi vermediği için isyan edecektim. Türk'e güvenin kardeşlerim. Ama bir an bile olsun kadınına bakmayın.

Sonra birden:

- Şeymâ... diye bağırdı. Gözlerinin hayâli beni aylarca paşalar gibi yaşattı. Senin şarabın tatlı, ama ümitsizdi. Gayri tahammül kalmadı bu garipte.

Donup kalan halk önünde hançerini çıkardı. Ve göğsüne sapladı.

Simon'un cenazesini Macarlar da, Türkler de gözyaşları ile kaldırdılar. Son zamana kadar, kabri genç sevgililerce ziyaret yeri olarak kabul edildi. Her yanık gönül onu ümitlerle ziyarete gitti.

Cenazesinin kaldırıldığının hemen ertesi günü, Deli Gak, Ali Bey'in karşısına dikildi:

- Beni evlendir Bey, dedi.

Ali Bey yüzünde onu hoş karşılayan bir gülümseme ile:

- Kimi istersin delikanlı, diye sordu. Söyle de sana onu alalım.

Deli bir süre zihninden hesaplar yaptı.

- Şeymâ olsun, dedi.

- Ama oğlum senin evin de yok.

Gak:

- Simon'un kabrinin yanına bana bir de ev yap Bey, dedi. Şöyle saraylar gibi bir odası olsun.

Ali Bey gülerek:

- Oldu bu iş Gak, dedi.

Deli sevinçle üç kere karga gibi öttü ve Bey'in verdiği birkaç mangırı alarak gitti.

Ali Bey, hemen yüzbaşı Arslan beyi çağırdı. Ve dev yapılı yüzbaşıya: "Simon'un kabrinin yanına bir kulübe yapılmasını ve Gak'a verilmesini, buyurdu. Bir süre sonra Simon'un hortladığı ve geceleri haykırarak mezarının çevresinde dolaştığı duyuldu. Halkın hayâl gücünde, bu söylenti derhal yankılandı ve kulaktan kulağa korkunç hikâyeler biçimine girip söylenir oldu. Artık kimseler hava karardıktan sonra mezarın yanından geçmeye cesaret gösteremedi.

Aklı başında yaşlı başlı adamlar bile, o çığlıkları kulaklarıyla duyduklarını, orada mezar civarında bazı şekilleri dolaşırken gördüklerini yeminlerle doğruluyorlardı. Tabiî böylece Simon'un mezarı sadece gündüzleri ziyaret edilir oldu. Mezarın hemen yanında oturduğu için Deli Gak'a yarı korku, yarı hürmetle bakılıyordu. Halk onun deliliğinde bir esrarlı güç ve deliliğin çok ötesine geçmiş bir ermişlik evham ediyordu. Böylece saçma da gözükse her istediğinin yerine getirilmesine çalışılıyordu.

* * *

Arı kovanı gibi işleyen kalede Şeyh Necmeddin Efendi, yeni evine yerleşmiş ve nâmı civar kalelere yayılmaya başlamıştı. Gelip gideni çoktu Şeyhin. Ama Köse Kadı, rahip Milko ve Ali Bey en devamlılarıydılar. Herşeyi duyan halk kulağı, Ali Bey'in Nakşibendî tarîkatından çok, Şeymâ ile ilgilendiğini söylemekteydi. Rahiple Şeyh, bu yaradılış bakımından birbirlerine hayret edilecek kadar benzeyen iki insan, inançları gereği devamlı çekişme halindeydiler. Bütün misafirler giderler, ama onların sohbetleri sabahlara kadar sürerdi. Çok zaman konuşmaya katılmayan Kadı, yerinde ve can alacak sorularla, gözünden ve kulağından hiçbir şeyin kaçmadığını belli ederdi.

Konu döner dolaşır, Allah'ın birliği ile teslis çerçevesinde düğümlenirdi. Bu iki hoş-sohbet yaşlı adam, ağır tavırlarla, zaman zaman kızarak, zaman zaman gülümseyerek gerçekten inandıkları şeyleri karşı tarafa kabul ettirebilmek için çırpınırlardı.

Bu düğüm noktası, aslında Türk-Macar halkının bulunduğu durumun iki ayrı açıdan eleştirilmesiydi. Onlar, bilerek veya bilmeyerek bu noktayı zorluyorlardı. Sonuç alınması güç bir konuydu bu. Hazreti Muhammed ve Hazreti İsa gibi, birbirini doğrulayan iki insanın, iki büyük Peygamberin yaydıkları iyilik dolu fikirlerin birbirlerinden zamanla böylesine derin uçurumlarla ayrılabilmesi hayret vericiydi. Ama, sohbet ilerleyip, Allah fikrinde birleştikleri zaman, biri Aziz Nikola, biri Mevlânâ ismiyle başlıyor, birbirlerini andırır engin fikirlerin aydınlık dolaylarında derin bir ruh neş'esiyle konuşuyor, konuşuyorlardı.

Halk kulağı, bütün bunları duyuyordu. Hristiyanlar, Şeyh Necmeddin Efendinin gönlünün Hristos ve Kutlu Meryem tarafından aydınlanmasını ve kâfirlikten kurtulmasını

beklerken, beri yanda Müslümanlar Papazın Hak Dînine dönmesinin gün meselesi olduğunu söylüyorlardı. Hak Taâlâ elbet ilâhî hidâyetini eriştirecekti ve Papazın kararmış kalbini Dîn-i Mübîn aydınlatacaktı. Yalnız, sünnet olayı zihinlerini pek kurcalıyor, şakalara yol açıyordu. Zaman geçip de tahmin ve temennîleri çıkmayınca lâfı değiştirdiler. Müslümanlar, Şeyh Necmeddîn Efendiye, Hristiyanlar Rahip Milko'ya şüphe ile bakar oldular. Daha çok sonraları bile Macaristan Uçlarında dînî görevlerine pek aldırmayanlar için "Necmeddin gibi Müslüman, Milko gibi Hristiyan" dendi.

* * *

Kale içinin en büyük mâbedi Pazar Camii o gün Cuma olduğu için pek kalabalıktı. Tâ dış avluya kadar hasırlar serilmiş ve Necmeddin Efendinin, ruhun tâ derinliklerine kadar işleyen hutbesi dinlenmişti. Ali Bey cemâatin sonuna kaldı. Diz çökmüş, derin bir istiğrâka dalmış olan Köse Kadı'yı bekledi.

Öğle yemeğini Bey evinde ikisi başbaşa yediler. Yemekten sonra, şerbetler getirildi ve hizmetkârlar çekildi. Âdet olduğu üzere, hemen hiç konuşmadan yenilmişti yemek. Köse Kadı:

- Durum tahmin ettiğim gibi Ali Bey oğlum, diye söze başladı. Haber İstolni-Belgrad'dan sızıyor. Ve bütün bunlar, Fecer Lorincz'in, yani kalemizin soysuz muhtarının başının altından çıkıyor.

Ali Bey irkildi. "Hemen" diyecek oldu.

- Telaşlanmayın oğul, dedi Köse Kadı. Bu işlerde insan bilinen düşmanı yok ederse yerine bilinmeyeni gelir. Oysa, karşı taraf teşkilâtını kurmuş ve bu teşkilâtın kusursuz işlediğine inanmıştır. Bu düzen bozulmaya çalışılmamalı,

hattâ onları imhâ bir yana faaliyetleri görmezden gelinmelidir. Tâ ki, onlara meyledenlerin cümlesi meydana çıksın ve bizler için faydalı hale getirilsin. Ben kaleye ayak bastığım günden beri Deli Gak'dan şüpheleniyorum. Arşidük Karoli'nin konağının nehir üstündeki kapısında görüldüğü bildirilince bu kanaatim kesinleşti. Araştırdım ve yerine geçtiği delinin anasının anlaşılmayan bir sebepten ötürü, bilinmeyen kimseler tarafından yıllar evvel öldürülmüş olduğunu tesbit ettim. Bu aileyi yakından tanıyan komşulardan birini bir bahane ile getirttim. Sanki tesadüfmüş gibi Gak'ı gösterdim. O bana bunun bir başka deli olduğunu, Gak'a benzediğini, ama o zavallı komşusu olmadığını kat'î olarak söyledi. Laf arasında Gak'ın çocukken büyük bir kaza geçirdiğini ve sol ayağının baldırından derin bir şekilde yaralandığını öğrendim. Ben adamı, bunun Deli Gak olduğuna inandırarak, köyüne gönderdim. Bizden birkaç kişiye Gak'ı alıp hamama götürmelerini tembihledim ve ben de orada bulundum. Onlar çıplak deli ile şakalaşırken ben onun baldırında yara izi aradım ve bulamadım.

İkisi de uzun süre sustular. Kadı, tekrar;

- İmdi, diye söze başladı. Bugünden tezi yok, bazı kalelerdeki mevcut adamlarımızı çoğaltmamız, bazılarına güvenilir erler veya hatunlar yerleştirmemiz bir mecburiyet olmuştur. Ben muhtarın bile Gak'ın emrinde olduğundan şüphe etmiyorum. Sizin göreviniz Ali Bey oğlum, bu teşkilâtı haberlerle beslemektir. Çok dikkat edeceğiniz nokta sırları verecek olanların özenle seçilmeleri, söyleyeceklerine kendilerinin de gerçekten inanmış olmalarıdır. Bu insanlar, yani karşı grupla bizim aramızda görev yapacak olan bu topluluk, en cahil ve en saf olanlar arasından seçilmeli.

Büyük taarruz fikri, Padişahımız Efendimizin bu ve önümüzdeki yıl aklından bile geçmemektedir. Haber tarafımızdan yayılmış ve herkes buna inandırılmıştır. Böylece Beç de, Macaristan da harp için gerekli hazırlığı yapmaya, yani elinde çokça asker tutup taşıyamayacağı mâlî yükün altına girmeye mecburdur.

Tuhaftır, halk anladığı ve kabul ettiği halde başta bulunan bir avuç idareci, Türk'lerin Macaristan'da oluşlarının onlara ne geniş imkânlar bahşettiğini anlayamamaktadırlar. Onlar, Beç'in menfaatlerine hizmet ederlerken Macaristan'ı öldürmeye çalıştıklarının farkına varamıyorlar. Tâbi köyleri yıkmak, Macar köylüsü öldürmekle Macaristan bahtsız kafasını taşa vuruyor. Macaristan, Türk dostluğunun samimiyetini gerçekten anlayabilse... Ama anlamak istemiyor. Düşünüyor ve diyorum ki bu adamlar, idare etmekten çok, idare edilmeye alışmışlar. Birgün bu toprakları, bu mâmur ettiğimiz canım beldeyi bırakmak mecburiyetinde kalırsak, bir diğer devlet bu mert insanları, insanlıklarını bile hatırlayamayacakları duruma getirecektir.

Bu günlerde Debreçin'de Lacz Ağanın yanına verdiğimiz gencin beş yılı dolmaktadır. Onu Macar Kralının muhafız birliğine sokmak niyetindeyim. Eğer yanılmıyorsam, küffâr sarayında en güvenilir elemanlarımızdan biri olacaktır bu çocuk. Ahmet davranışları ve konuşmasıyla tam bir Macardır şimdi.

Köse, elindeki kehribar tesbihi bir süre çekti. Sonra:

- Mesleğimiz icabı çevremizdeki insanların fikirlerini bilmeye gerekli işi tam ve zamanında yapmaya çalışırız oğlum, dedi. -Hafif bir gülümseme vardı dudaklarında- Sizin gönlünüzden geçtiğini sandığımız birşey de son günlerde zihnimizi meşgul etmektedir. Serhat boylarında erin

yaşlandığı seyrek görülür. Rabb-ül Âlemîn şahâdet şerbetini sunduğunda insanın adını devam ettirecek, ardından rûhuna fâtiha gönderecek bir evlâdı olması gerek.

Sözün nereye geleceğini anlayan Ali Bey, yere bakmaktaydı. Köse Kadı:

- Sizin için, Ali Bey oğlum, dedi, Şeymâ kızımızı uygun görürüz. Ondört yaşında, sıhhatli, îmanlı, iyi bir aileye mensup.

Genç Bey yerinden doğruldu. Kadı Efendinin elini saygı ile öptü.

* * *

Aynı günün akşamı Şeyh Necmeddin Efendinin kapısı çalındığında, kapıyı açmaya koşan kızına:

- Sen dur, Şeymâ, dedi, Şeyh. Hiç kız kısmı kendisini istemeye gelen insana böyle koşarak kapı açar mı?

Pençe pençe kızardı kızın yüzü.

- Aman efendi baba, dedi. Nerden çıkardınız şimdi bunu?

Şeyhin yüzünde memnûn ve hüzünlü bir gülümseme dolaştı ve ağır adımlarla kapıya yöneldi.

Şeymâ, merdivenlerde Kadı amcasıyla babasının şöyle konuştuklarını duydu:

- Hoşgeldiniz efendim. Hoşgeldiniz.

- Hoşbulduk efendim. Misafir kabul ediyor musunuz?

- Aman Efendi hazretleri. Nerde bizde o cesaret ki ismini o din ulusundan almış zâtın elçisine dilimizi varıp da hayır diyelim.

Kadı:

- A Şeyhim, diye haykırdı. Bırak da bari âdet olduğu şekilde isteyelim.

İki yaşlı adam şakalaşarak yukarı çıkarlarken Şeymâ, odasına koştu. Kalbi deliler gibi çarpıyordu. Olmuştu nihayet. Rabbi duâlarını kabul etmişti. Boğazını tıkayan bir yumruk nefesini kesiyordu. Neden sonra boşaldı. Mendilini ısırarak hıçkırmaya başladı. Bu gözyaşları, içini yıkıyor ve ona en tatlı kahkahalardan daha tatlı geliyordu.

10

YANIKKALE’de gün ağarıyordu. İlk horoz sesleri yükselirken, Başpiskopos Vinçze iskemlesinden doğruldu. Pencereye doğru yürüdü. Daha zayıflamış, daha çökmüştü. O, hergün gözlemeye başladığı ovayı yeniden bir kere daha inceledi. Sonra arkasına yavaşça döndü. Odada varolduğunu sandığı birine:

- Bıktım ısrarından, diye çıkıştı. Oğlumuz tabiî ki gelecek. Bak artık sabah oldu. Şimdi uyumalısın ki, gece yine sabaha kadar beraberce bekleyelim.

Yürüdü, dışarı çıktı. Asker henüz uyanıyordu. Kale bedenlerinin önünü kaplayan su birikintisi, güneşin ilk rengiyle bakıra çalıyordu. Başpiskopos, Kont’un başlattığı işleri tamamlatmıştı. Bedenler yükseltilmiş, bataklıklar kurutulmuş, kule bitirilmiş ve adına “Kont Kulesi” denmişti.

Kahvaltısını bitirmiş olan asker, yavaş yavaş meydanda toplanıyor ve Kont Gall Adam’ın gösterdiği biçimde tâlime başlıyordu. Yüzbaşılar, çavuşlar, erler yüksek duvarlardan

atlıyor, düz duvarlara tırmanıyor, aynı Türk'ler gibi dörtnal giden hayvandan eğilip yerdeki silahlarını alabiliyorlardı.

Son günlerde, kalede izahı güç şeyler olmaktaydı. Zaman zaman silahlar kayboluyor, barut fıçıları ıslanıyor, su kanalları esrarengiz patlamalarla bozuluyor, görülmez eller tâ Baş Kapitanın odasına kadar girip öte beriyi karıştırıyorlardı.

Kale halkının hepsi, ne kadar gizlemeye çalışırlarsa çalışsınlar, Türk'e ve Türk idaresine karşı belirli bir sempati gösteriyorlardı. Bunda hergün gelişen Uç yasalarınca Macarlarla Türklerin birbirlerini karşılıklı olarak ziyafetlere çağırmalarının, beraberce yiyip içip eğlenmelerinin büyük tesiri vardı. Bu iki misafirperver, kahramanlığı hayatın yegâne mânâsı bilen iki millet hazırladıkları ziyafetlerde, birbirlerinin ünlü kahramanlarını, ünlü savaş aygırlarını hayranlıkla seyrediyor, saz çalıyor, cirit oynuyorlardı. Macar askeri böylece Türk askerini daha yakından tanıyor, türkülerini öğreniyor, âdet ve örflerini gönlüne göre buluyor, Beç'in ve kilisenin kâfir Türkle ahbaplık etmenin çok büyük günah olduğunu söylemesine aldırış etmeksizin bu münasebeti ilerletiyordu.

Bilhassa, katolik kilisesi bu durumu önlemek için çevreye vâızlar salıyor ve Hristos gözünde kâfir Türkle beraber eğlenmenin Hristiyanlığa büyük bir ihanet olduğu fikrini yaymaya çalışıyordu. Talimli papazların gerek Hristos gerek Kutlu Papa adına söyledikleri sözler, korkutucu cehennem ve mutluluk veren cennet vaitleri bu saf ve çocuksu insanların bir kulağından giriyor, bir kulağından çıkıyordu. Böylece Uçlarda Türk kıyafeti taklit ediliyor, Türk mûsikîsi erinden düküne kadar kulağa hoş geliyor, saz, keman, flüt ve darbuka Türklerden öğrenilip çalınıyordu. Kıyafetinden müziğine,

lisanından inancına Türk ve Macar bir doğrultuda birbirlerine karışıyorlardı.

Bu duruma Beç de Macar büyükleri de istemedikleri halde göz yummak zorunda kalıyorlardı. Biliyorlardı ki, bahtsız Macar evladının hissesine düşen siyah ekmek, ekşi şarap, sefâlet ve ölümdü. Büyükler inanıyorlardı ki, askeri bu eğlentilerden menetmek iyi olmayan neticeler verebilir.

Gün geçmiyordu ki, bir palanga, bir kale veya birkaç köy Türklerin eline geçmemiş olsun. Zaptedilen her karış Macar toprağı hemen sürülmeye başlanıyor, keyfi Macar ziraati hızla silkiniyor, aç Macar köylüsü bölgenin Türkler eline geçmesinden hemen sonra kendine geliyor. Tarımda, hayvancılıkta ve ticarette sivriliyor, daha rahat bir hayat seviyesine kavuşuyordu. Tâbi Macaristan'da halk toktu. Ve bu tokluk hem Macaristan refahının hem de Türk hâkimiyetinin sonunu hazırladı. Zihinlerde evvelce öne çıkmış olan açlık, yerini yavaş yavaş şuurun tâ gerilerine itilmiş bir fikre, Macaristan hürriyeti idealine terkediyordu. Kiliseler varlıklarını Türklerin derin müsâmahasına borçlu olduklarını unutup, bulabildikleri bütün imkânlarla efendileri aleyhine her türlü iftirayı revâ görüyorlardı. Yanıkkale henüz Türk eline geçmemiş, ancak Türk'e tâbi olursa neler kazanacağını bilmenin şuuru içinde Türk'ü özler duruma gelmişti.

Bilinmeyen ağızlar kalede söylentiler çıkarıyor ve Türkler adına vaatlerde bulunuyorlardı. Bu söylenenlerin tatbikatta o kadar şâhidi vardı ki, halk tarafından tekrara lüzum kalmaksızın bu fikirler benimseniyordu.

Başpiskoposun her gün biraz daha artan hırsı, zekâsıyla paraleldi. "Şeytanlarım" dediği bine yakın seçme askerine bir anda "Hazır ol" komutu veriyor ve çok kısa zamanda

hazırlanma yeteneğini kazanmış askeri şeytânî plânlarla, civardaki tâbi Macar köylerine veya savunmasını zayıf bulduğu kalelere sadece soygun ve tahrip maksadıyla sevkediyordu. Uyguladığı sistem Beç'in beğenmesine rağmen, Macarlara da Türklere de sevimli görünmüyordu. Gün oluyor, askerini köylü kılığına sokuyor ve güpegündüz bir köyü talan ediyordu. Köyün Macar köyü, ahalisinin Hristiyan olmasına hiç önem vermeden halk kılıçtan geçiriliyor ve ne bulunursa gasp ediliyordu. Yanık askerlerinin dillerde dolaşan inzibatı ve kahramanlığı yapılan işkencelerle lekeleniyordu. Bu, zulümden de öte, iğrenç cinâyetler serisiydi. Kumandanlar içinde şerefe ve yiğitliğe önem verenler, bu durumu yadırgıyorlar, ama ellerinden birşey gelmiyordu. Özellikle cahiller tarafından Başpiskopos herşeye rağmen hâlâ saygı değer görülüyor, yaptığı her hareketin bir ilâhî ilhamla ilgili olduğuna inanılıyordu. Elde edilen ganîmetlerin en değerlilerini kendine ayıran Başpiskopos, aceleyle odasına koşuyor, kapısını sürgülüyor, duvar şeklindeki ikinci taş kapıyı itina ile açıyor, fısıltı halinde: "İşte Zehrâ," diyordu, "bütün bunlar oğlumuzun fiydesi için." Sonra zindana dalıyor, en genç, en güzel Türk esirini seçiyor, sapık mantığınca Hazreti İsa'nın merhametini çekebilmek ve oğlunu imânsız Türk'ün elinden kurtarmak için zavallıyı kurban etmeye hazırlanıyordu.

Bir süre sonra Başpiskoposta görülen acâiplik halkın da gözüne çarpar oldu. Hastalığın hızla ilerlediği belliydi. Uzun günler dedikodu olarak konuşulan bu konu, içten içe yanan saman gibi, birden alev aldı. Yüksek rütbeli subaylar durumu Arşidük Karoli'ye iki ulakla ayrı ayrı yollardan göndererek bildirmek için teşebbüse geçtiler. Ulaklardan biri tesadüfen Başpiskopos tarafından ele geçirildi. Herşeyden ve herkesten

şüphelenmeyi âdet haline getirmiş ihtiyar, zavallı haberciyi, işkenceye çekti ve mektup ortaya çıktı. Yaşlı deli mektubu okuduktan sonra, ulağı hapsettirdi ve odasına kapandı. Günlerce yemek için bile çıkmadı odasından. Şikâyetçiler acı sonlarını bekleye dursunlar, ikinci ulağın götürdüğü haber üzerine Arşidük, General Zelting Karoli'yi durumu kontrol etmesi ve gerekirse komutayı alması için gönderdi. Ünlü kumandan Başpiskoposun kapısını kırarak içeri girdiğinde, ihtiyar delinin servetiyle beraber ortadan yok olduğunu gördü, akla gelebilen bütün her yer arandığı halde yoktu Başpiskopos.

Onu, nice zaman sonra Türkler, odasına bağlı gizli bölmede tesadüfen buldular. Gözü gibi sakladığı definesini kontrol için hücresine girmiş, çevresinden dönerek kapanan ağır granit kapının mili yuvasından kurtulunca bütün çırpınmalarına rağmen, uzun süre ızdırap çekerek orada ölmüştü.

11

İSTOLNİ-BELGRAD’ın bahçelerinde Türkiye’den getirilmiş ve verimli Macar ovasında rengârenk boy atmış laleler çiçeğe durduklarında Ali Bey’in düğünü yapıldı. Çok daha sonraları Macar güfteleriyle Macarlaşmış, savaşçılar, “Şahinciğim Allahaısmarladık”, “Kale önünde yavrum, kale önünde” gibi türküler söylediler. Borazan havası, değişik dans, külâhlı dans, çiçek dansı, çingene dansı ismini alan Türk oyunları oynandı. Düğüne gelen Macar hanımları ayrılırken İstanbul’dan gelmiş olan katmerli nergis, lale soğanları, faydalı ot tohumları, kavun, karpuz, hüsnüyusuf, gümüşçiçeği tohumları, çeşitli üzüm ve meyva fidelerinin beraberlerinde götürdüler.

Düğün, Türk-Macar dostluğunu o kadar açık seçik belli etti ki, art niyetli birkaç Macar beyi bayağı endişeye düştüler.

Nefer, köle, köylü demeden günlerce pilav, zerde, türlü yiyecekler ve helva dağıtıldı. İki tarafın askeri sahip oldukları şeyleri birbirleriyle takas ettiler. Ünlü İstanbul kemankeşleri elinden çıkmış bir yay, bir ok kuburu veya bir koşum

takımına mukaabil pek çok genç ve güzel Macar kızı Türk erlerine bırakıldı.

Bu arada Deli Gak, her yerde boy gösteriyor, Türklerin arasına girip çıkıyor, bey-paşa demeden herkesin kendisiyle alay etmesi için adeta fırsat hazırlıyordu. Bezirgânlar; İtalyan, Hırvat, Yahudi, Rum, Arap binbir milletten binbir adam mallarını sergiliyorlar, avaz avaz bağırarak sattıklarını övüyorlardı.

Bir kartal burun üzerine yerleşmiş bir çift elâ göz, herşeyi ince bir dikkatle gözlüyor, binbir görünüşteki adamlarla uzun sohbetlere giriyordu.

Türk âdetleri gereğince, kadına, misafire ve tüccara elden gelen bütün ihtimam gösteriliyor, tam bir ev sahibi gibi herkesin arzusu yerine getirilmeye çalışılıyordu.

Düğünün sonunu beklemeden iki bezirgân Ali Bey'e mutluluklar dilediler ve işlerinin çokluğu gerekçesiyle kaleden ayrıldılar. O günden başlayarak bütün misafirler dağılana kadar Köse Kadı, kale kapısı üzerindeki küçük odadan hiç ayrılmadı.

Düğünden bir gün sonra, vakit gece yarısını bir hayli geçe kaleden ilk ayrılmış olan bu iki Yahudi tacir bir Türk askeri eşliğinde gizlice şehre sokuldular. Ve doğruca Ali Bey'in huzuruna çıkarıldılar. İkisi de o ırklarına has hasta görünüşleriyle, bembeyaz olmuş kaypak ve hilekâr yüzleriyle Bey'in huzurunda dikilip kaldılar. Sözü uzatmadı Ali Bey:

- Haberi kimden aldınız ve nereye götürüyordunuz? diye kükredi.

Bir tek söz yetti dillerinin çözülmesine. Kimse onlara mektup vermemişti. Yola çıktıktan sonra mallarını düzenlemek için durduklarında mektubu çıkınları arasında bulmuşlardı. Türk askeri yakalamamış olsaydı, Tevrat üzerine

yemin ediyorlardı ki, mektupları hemen dönüp, Ali Bey'lerine getireceklerdi.

Son cümle bitmeden şiddetli bir tokat, bezirgânlardan gencinin, Sabatay'ın kulak tozunda patladı. Sanki tokat diğerine vurulmuş gibi Davit'in dili birden çözüldü. İstolni-Belgrad muhtarından aldıkları ikinci ve gerçek mektubu meydana çıkardı. Mektup, Arşidük Karoli'ye hitaben yazılmıştı. Konu, Macarlar arasındaki hizipti. Kısaca şöyle deniyordu: "Türkler Macarlar arasındaki ikiliği biliyorlar. Ve bunu körüklüyorlar. Hedefleri Haşmetlû İmparatorumuz yerine Leh Kralı Bartori İstvan'ı geçirmek. Lütfen bu konuda müteyakkız olunuz."

"Her kalede Türklerin durmadan nal vurdurduğu ve atları yeme aldıkları haberi kulağımıza geliyor. Burada da durum aynı. Durmadan hazırlanıyor Türkler. Yalnız İstolni-Belgrad'da, bine yakın güllenin döküldüğünü öğrenmiş bulunuyorum. Bütün bunların kâfir Türk'ün büyük taarruzunun habercisi olduğu zannındayız."

Gelen muhafızlar, tokadın şiddetiyle ölen Sabatay ve korkudan titreyen Davit'i o gece yine getirdikleri gibi gizlice kaleden çıkardılar. Birkaç gün sonra, zavallı iki bezirgânın Yanıkkale yakınlarında pusuya düşürülüp öldürüldükleri ve bütün mallarının çalındığı duyuldu. Olayla General Zelting bizzat ilgilendi. Cesetlerin üstünü arattı ve Arşidük Karoli hazretlerine yazılmış iki mektup buldu. Mektubun birinin üzerinde İstolni-Belgrad muhtarının mühürünü gören general, mektupları güvendiği ulaklarla hemen yola çıkardı.

Düğün geçmiş, kale eski yaşayışına dönmüştü. Saf, genç ve bekâr Türk erlerinin ve çavuşlarının uğrak yeri olmuştu Simon'ın mezarı. Daha doğrusu Gak'ın kulübesi yanında belirivermiş yeni barakalar. Bunlardan birinde nereden geldiği

bilinmeyen yaşlı bir Macar, altı kızıyla beraber yerleşmişti. Gençler, sık sık Gak'la alay etmek bahanesiyle orada toplanıyorlardı. Gerçek toplanma sebeplerini ise halk şu türkü ile anlatıyordu.

Simon aşktan öldü.
Mahzun yatıyor.
Yatıyor da Simon
Aya bakıyor.

Yatma yiğit yatma
Âlem yaşıyor
Kızlarla askerler
Keyfe bakıyor.

Gerçi, toplananlar Gak'la eğleniyorlardı ama, daha çok birkaç mangır mukaabilinde yaşlı adamın şarabının ve kızlarının tadına bakıyorlardı. Kızlardan biri Turi, onsekiz yaşlarında saçı topuklarında eşi zor bulunur bir Macar dilberiydi. Gözünden hiçbir şeyi kaçırmayan halk, ona:

Aman Turi, canım Turi
Ahmet Beyi kaçırma bari.

nakaratlı bir türkü yakmıştı. Gerçekten kaçırılacak adam değildi Ahmet Bey. Genç, güzel, çelebi ve şıktı. Kaleye geleli pek az olduğu halde, çapkınlığı dillerde geziyordu. Konuşkandı, şakacıydı Ahmet Bey. Hele canım Türk bölgesi şarabından içtikçe dili çözülüyor, Turi'nin çocukça görünüşlü sorularına üşenmeden bol bol cevaplar veriyordu. Kumara, kadına ve şaraba çok düşkündü. Aslen Rus olduğunu, devşirme olarak yetiştirildiğini saklamak bir yana bunu söylemekten adeta iftihar duyuyordu. Zavallı Turi, türlü

zorluklarla kazandığı birkaç kuruşu Ahmet Beye severek veriyordu. O da bu parayı almaktan yüksünmüyordu.

Birkaç ay içinde o kadar içli-dışlı oldular ki, Turi Ahmet Beyin tam kıvamına geldiğine kanaat getirdi ve muhtar Fecer Lorincz'le tanıştırdı. O günden sonra Ahmet Bey daha fazla para harcar oldu. Birkaç kere Ali Bey tarafından alenen azarlanmak, bu genç subayı firenlediyse de, kötü yaşayışından büsbütün vazgeçiremedi. Olur olmaz yerlerde söylediği sözlere bakarak herkes onun kale beyine karşı duyduğu derin kini görüyordu.

Birgün, yine Turi'nin kulübesindeydiler. Bu içki âleminde Muhtar da vardı. Gece yarısı çoktan geçmişti. Üçü de korku içinde kapının vurulduğunu duydular. Dikkatle dinleyen Turi, rahat bir nefes aldı:

- Gak bu, dedi. Kapıyı üç kere uzun, bir kere kısa vurdu çünkü. -Ve koşarak kapıyı açtı.-

Deli ciddi bir sesle:

- Hepiniz buradasınız demek, dedi.

Muhtar, saygı ile ayağa kalktı:

- Evet efendimiz, dedi. Emriniz üzere bugün burada toplandık.

Ahmet Bey, olanları Gak'a her zaman yapılan şakalardan biri kabul ediyor ve gülüyordu. Deli ilerledi, âmirâne bir sesle:

- Rusya'dan çok küçük ayrıldığınıza göre, gerçek isminizi hatırlıyor musunuz? diye sordu.

Gak'ın bu alışmadığı tavrı karşısında şaşırdı Ahmet Bey. Durumu kavramakta güçlük çekiyordu.

- Hayır, diye kekeledi.

Gak:

- Bizde Nagi neyse sizde de İvan odur, dedi. Size müsaade ederseniz artık Yüzbaşı İvan diyeyim. Çünkü bugün almanızı düşündüğümüz görevi başarırsanız, efendim Arşidük Karoli ve Haşmetlû Macar İmparatoru adına Macar ordusunda kumandanlık rütbesiyle vazife alacağınızı müjdelemek için gönderildim. Yanık Baş Kapitanı Zelting Karoli hazretleri sizin görevi kabul etmeniz halinde bu günden tam onbir gün sonra İstolni-Belgrad'ı bir baskınla ele geçirecek.

Ahmet Bey ayılmıştı. Durum bütün görünüşü ile ciddiydi. Yerinden kalktı, odada bir süre gitti geldi, sonra:

- Ya kabul etmezsem, dedi.

Gak alayla gülümsedi:

- Tabiî o zaman bu odadan sağ çıkamazsınız, diye cevap verdi.

- Ya söz verir de sözümde durmazsam?

Yine gülümsedi Gak:

- O zaman da sevgili kızımız biricik Turi'miz bugüne kadar verdiğiniz sırları sevgili Ali Beyimize söyleyecektir. Kalede bu sırları verebilecek yegâne insan siz olduğunuza göre...

Uzun uzun endişeyle düşündü Ahmet Bey, yüzünde pek çok his çarpışıyordu. Bu kıskıvrak yakalandığı durumda yapabileceği hemen hiçbir şey yoktu. En akıllıcası, bu pazarlığa yanaşmak ve mümkün olanı koparmaktı.

- Kumandanlık... evet ama, dedi. Parasız kumandanlık?...

Gak, onun sözünü bitirmesini beklemeden irice bir keseyi masa üzerine attı.

- Şimdilik beşyüz altınlık küçük bir hediye bu kumandanım, dedi.

Ahmet Bey tereddüt etti. Ama gözlerini torbadan ayıramıyordu. Anî bir kararla masanın üzerinden aldı torbayı ve Gak'a:

- Şimdi emirlerinizi bekliyorum, dedi.

Plân basitti. Hücumun olacağı gece nöbetçiler herhangi bir usulle zararsız hale getirilecek, asker uyumaya çekildikten sonra koğuşlar dışardan sürgülenecek, barut ıslatılacak ve kuzey yönündeki bedenlerden çoktan kaleye getirilmiş olan ip merdivenler sarkıtılacaktı. Macar askeri kalenin ele geçirilmesine uğraşırken kale içindeki teşkilât Köse Kadı'yı sağ olarak ele geçirecekti.

Ahmet Bey, bu on gün zarfında bir gram içki içmedi. Her yere girdi çıktı, küçükten büyüğe herkesle konuştu, şakalaştı. Denebilir ki, aylardır bıraktığı kötü intibâı birkaç gün içinde sildi attı. Bütün tanıdıklarından çok ihtiyacı olduğunu ve aylığını alır almaz ödeyeceğini temin ederek bulabildiği kadar borç para çekti.

Nihayet o gün geldi çattı. Gak da, Muhtar da Ahmet Beyi, bu süre içinde takip etmişler ve genç subayın fevkalâde kaabiliyetini görerek bu işin olacağına iyice inanmışlardı.

Yatsı namazından sonra Turi'nin kulübesinde son defa buluştular. Ahmet Bey:

- Yoldaşlarım, diye söze başladı. Olabilir ki, birbirimizi bir daha görmeyiz. Önce birbirimize ihanet etmeyeceğimize, yakalanırsak isimlerimizi söylemeyeceğimize mukaddes haç üzerine yemin edelim.

Bu fikri doğru buldular ve yemin çevresinde sıkıca birleştiler. Ahmet Bey, söze şöyle devam etti:

- İçimizden birimiz veya birkaçımız ölebilir. Eğer ben ölürsem vermeyi vaad ettiğiniz altınları sevgili Macaristan için kullanınız. Eğer siz ölürseniz, benim kutsal göreve devam

edebilmem için gerçek kimliğimi ve yaptıklarımı bildirir, bir mektup veriniz elime. Sanıyorum ki, sizden bile bugüne kadar gizlediğim büyük sırrımı söylemek zamanı geldi. Ben özbe öz Macarım. Babamın adına Lacz Ağa derler ve Debreçin'de herkes tanır. Adım Falfi Tamas'dır. Bunu sizden bile gizledim. Çünkü dinsiz Türk'ün adamı olmadığınızı bilemezdim. Mektubu lütfen şöyle yazın; "Bu delikanlı ne yüzbaşılık, ne generallik, ne de para pul peşindedir." Sevgili Macaristan için çalışmak, bir er rütbesiyle de olsa, benim için general olmakla birdir. Böylece yazınız.

Sevinçle kucaklaştılar. Mektup Muhtarın mührünü ve Gak'ın methiyesini taşıyordu. Sonra Ahmet Bey, yanına Gak'ı da alarak gerekenleri hızla yaptı. Nöbetçiler bayıltıldı ve bağlandı. Hattâ askerin pek büyük bir kısmını uyku ilâcı, vebâ salgını sebebiyle, zorla içirildi. Koğuşlar kilitlendi ve kol demirleriyle açılmaz hale getirildi. Ahmet Bey daha da ileri gitti. Köprüyü tek başına sessizce indirdi ve kale kapısını belli olmayacak şekilde aralık bıraktı. Kalede daha evvelce hazırlanan bir grup genç Macar, Türk kıyafetine bürünüp nöbetçilerin yerlerini aldılar. Durumu ancak halktan güvendiklerine bildirmişlerdi. Ve bunların seçilmeleri pek zor olmuştu. Çünkü Macarlar Türklerle beraber olmayı o kadar cânı yürekten istiyorlardı ki, ihanete uğramaları işten bile değildi.

Bütün bu hazırlıklar bittikten sonra, kale birkaç yüz kişilik bir kuvvetle kolayca işgal edilebilir duruma geldi. Ahmet Bey Gak'a:

- Siz olayları seyredecek bir noktada durun ve ortalıkta pek gözükmeyin, dedi. Bindebir ihtimalle de olsa bir aksilik olursa hiç değilse Muhtar ve siz, kendinizi kurtarın, Macaristan için benim yok olmam pek önemli bir kayıp

değildir. Ama sizler yaşamaya ve vatan için çalışmaya mecbursunuz.

Vakit sıkıntılı ve ağır da olsa geçiyordu. Ama General Zelting'in geldiğine dair en ufak bir belirti yoktu. Bu bekleyişin verdiği azap, ölmenin vereceği azaptan daha zordu. İlk horoz öttüğü zaman üçü birbirlerinin gözüne korkuyla baktılar. General gelmemişti. Böyle bir durumun olacağı akıllarından bile geçmediği için şaşırdılar. Müslümanlar uyanmak üzerelerdi. Feci bir panik içinde ne yapacaklarını bilmez, kalakaldılar. Yalancı fecir gözükürken Ahmet Bey:

- Kardeşlerim, dedi. Generalin gelmeme ihtimalini düşünmediğimiz için üçümüz de suçluyuz. Kurtuluşumuz için aklınıza bir çözüm yolu geliyor mu? -Baktı ki onlardan cevap yok-:

- O halde, diye konuşmasına devam etti. Mademki yaptıklarımızın izini silecek vakit ve imkâna sahip değiliz, siz hemen evlerinize giderek yatınız. Suçu ben ve nöbet bekleyen gençler üzerimize alacağız. Siz sağ kalmak zorundasınız. Çünkü siz, Macaristan'a bizden daha fazla gereklisiniz. Ben, hemen yanınızdan ayrılır ayrılmaz Ali Beye gideceğim ve elime fırsat geçirebilirsem onu öldüreceğim. Kardeşlerim, selâmetimiz için baba-oğul ve Rûh-ül Kudüs'e yalvarınız.

Gözyaşlarıyla birbirlerinden ayrıldılar. Kısa bir süre sonra Bey evinden yükselen bir çığlık kaleyi ayağa kaldırdı. Halk ve asker oraya buraya koşuşmaya başladılar. Müthiş bir haber, kulaktan kulağa hızla yayıldı. Ali Bey ağır yaralı ve ölmek üzereydi. Komutayı Arslan Bey aldı. Askerler koğuşlardan kurtarıldı. Ve Türk kıyafetine bürünmüş Macar nöbetçileri tutuklandı.

Güneş iki mızrak boyu yükseldiğinde gerçek bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı. Ahmet Bey, Budin Beylerbeyinin

mührünü taklit ederek sahte evrak düzenlemiş bir casustu. Yakalanan gençler, evinden acele çağrılan Muhtarın önünde sorguya çekildiler. Hiçbiri konuşmadı. Ne Arslan Beyin bağırması, ne tehditleri para etti. Hepsi önlerine bakıyorlar ve susuyorlardı. Arslan Bey, Muhtara:

- Bunlar konuşsa da konuşmasa da durum apaçık meydanda, dedi. Bu birkaç haydut, Ahmet Beyle birleşmişler ve kaleyi soymak istemişlerdir. Şüphesiz bunların dışarda dolaşan çetelerle de ilgileri vardır. Çünkü kale bedenlerinde ip merdivenler bulunmuştur.

Sinirli mizaçlı Arslan Bey, sorguyu fazla uzatmadı. Gerçek ortadaydı. Yakalananların kafaları kesildi ve diğerlerine ibret olsun diye sırığa geçirilerek kale meydanına dikildi.

Muhtar Lorincz, duruma pek üzüldüğünü ve gözü gibi sevdiği Ali Beyi ziyaret ederek geçmiş olsun demek istediğini söyleyerek Arslan Beyden izin rica etti. Ziyaret çok kısa sürdü. Ali Bey, sargılar içinde kendini bilmez yatıyordu. Doktor hastanın sıhhati için odanın derhal boşaltılmasını istedi.

Ziyaretçiler gider gitmez, odaya Köse Kadı girdi. Sakin yüzünde uykusuz bir gece geçirdiği hiç belli değildi. Gülerek:

- Kalkın Ali Bey oğlum, dedi.

İkisi de sedire bağdaş kurarak oturdular. Sargılarını çözmeye çalışan Bey’e engel oldu Köse:

- Yok oğlum, dedi. Sabretmeniz ve bunları bir müddet taşımanız gerekiyor.

Ali Bey merak içindeydi. Tâ akşam namazından itibaren Kadı Efendinin isteği üzerine odasına kapanmış ve hiç dışarı çıkmamıştı. Yaşlı adam:

- Dinleyin şimdi Ali Bey oğlum, dedi. Gergeli Diak'ın durumdan on gün evvel haberi vardı. Kılavuz olarak General Zelting'in kullanabileceği tek insan oydu çünkü. Gergeli Diak'a, bu sefere Eğri Kapitanı Forgah'ı da iştirak ettirmesi için Generali zorlamasını söyledik. Böylece maksadımız bu iki kötü dikenin de defterini bir defada dürmekti. Toplam askerlerinin dört bin tâlimli, bir o kadar da acemi olabileceğini düşündük. Elimizdeki asker adedi ikiyüz idi. Keçement, Tolna, Raskave Beylerinin durumlarını sordurdum, emrimize altıyüz atlı ile dörtyüz piyade verebileceklerini söylediler. Bu kuvvet izn-i ilâhî ile bize yeter gözüktü. Gergeli Diak'a pusu yerinin Perili Değirmen dolaylarında kararlaştırıldığını ve küffârı o yöne sevketmesini söyledik. Eh Rabbim biz kusurlu kullarına zaferi müyesser kıldı. Eğri Kapitanı ve Yanık Generali yazık ki kaçıp kurtulmayı başardılar. Üçbin civarında kâfir telef edildi. Bir o kadar da esir alındı. Yüksek rütbeli olanları İstanbul'a yola çıkarıldı. Geri kalan esir Budin ve bu gazâya iştirak eden kaleler arasında pay edildi.

Bir süre sustular. Sonra Ali Bey:

- Ahmedimizin durumu ne olacak, diye sordu.

Köse:

- Bütün İstolni-Belgrad kalesinin alacaklı olduğu o alçak Macar casusuna artık Ahmet demeyiniz oğlum, dedi. O bundan böyle bizim için kısaca Tamas'dır. Bütün Uç kalelerine yakalandığı takdirde tutuklanarak bize gönderilmesi için emirler gönderdik. Sokullu Mustafa Paşaya sizin mührünüzle bir mektup gönderip, kalede yaptıklarını bir bir anlattım. Gerek Beç'e, gerek Macar Kralına onun kahraman bir Macar olmayıp adi bir soyguncu olduğunu, kaleden dolandırdıklarıyla yetinmeyip, sizin paha biçilmez al

aygırınızı da çaldığını, Uç yasalarınca tarafınıza iadesinin gerektiğini belirttim.

Ali Bey:

- Gerçekten iade ederler mi dersiniz, diye endişeyle sordu.

Köse Kadı gülümsedi:

- Beylerbeyinin bildiği lisanlar içinde en zayıfı Macarcadır. Amma geri dönderilmesini istemediği birşeyin iadesini öyle bir lisanla ister ki, bu isteği karşı tarafça hiçbir şekilde yerine getirilemez.

Şeyh Necmeddin Efendinin ev işlerine bakan yaşlı kadın kapı aralığından başını uzatarak:

- Ali Beyin yanındaki genç kâfir geldi efendim, dedi.

Dalgın gözlerini kitaptan kaldıran yaşlı adam, söyleneni biraz düşündükten sonra anlayabildi. Sonra:

- Ha... Buyursun, buyursun kadınım, dedi.

Ve ayağa kalkarak misafir odasına doğru yürüdü.

Kaleye geldiğinden beri Kont'la ancak iki kere konuşmuşlardı. O da Ali Beyin tercümanlığı ile ve birkaç nezaket cümlesini geçmemişti.

Zaman Kont Gall Adam'a sıhhatini iade etmiş, ama neş'esini geri verememişti. Hastalık kadar belirli bir durgunluk, sanki gencin güzel yüzüne yapışıp kalmıştı. Ne Ali Bey'in hoş tutması, ne teyze hanımın gösterdiği şefkat, genç adamın yüzünden bu hüzünlü maskeyi söküp atamamıştı.

Aylar önce, hiç gereği yokken Ali Bey'e: "Söyler misiniz" demişti. "Ben sizin esiriniz değil miyim? Olmam gereken yer yanınız olmadığı halde tarafınızdan bir evlat ihtimamı görüyorum." Ali Bey, kesin bir lisanla "Siz benim esirim değilsiniz, belki evladımsınız," diye karşılık vermişti. "O halde istediğim anda İstolni-Belgrad'dan ayrılabilir

miyim?” Ali Bey uzun süre düşünceli görünmüştü. Sonra hüzünlü bir sesle; “Evet,” demişti. “Ayrılabilirsiniz. Ancak biraz daha sabretmenizde ben sizin adınıza bazı faydalar ummaktayım. Şu anda izahı mümkün olmayan bazı sebeplerin gereği bu.” Kont Gall Adam, içinde bulunduğu durumu yadırgıyordu. Tamamen serbest hareket edebiliyor, özenle, sevgi ile bakılıyordu. Gerçi kaledeki bütün Macar esirleri serbestti ama, yine de ona gösterilen ilgi, çok başkaydı. Uzun uzun bunun sebebini düşünüyor, cevaplandıramıyordu. Türkçesi bir hayli ilerlediği için teyze hanımla kolayca anlaşabiliyordu. Kont, Türkleri âdet, örf, din, inanç ve felsefeleriyle yakından inceledikçe ona çok esrarlı ve karanlık niyetli gelen bu milletin, çocukça saflığı, bütün merasimlerden kurtulmuş dürüst inancı, tevâzu’u, yiğitliği, teshir ediyordu onu. Anlamakta güçlük çektiği veya bir art niyet aradığı bazı şeyleri Ali Beye soruyor ve meydana çıkan düpedüz sonuç karşısında şaşırıp kalıyordu. Böylece zihninde kemikleşmiş bazı hükümler unutuluyor ve onların yerine eskisiyle ilgisi olmayan, daha aklî ve daha dürüst fikirler doğuyordu. Her gün onların yeni bir âdetini benimsediğini, sevdiğini neden sonra farkediyordu. Önceleri yemekten önce ve sonra ellerini yıkar oldu. Şimdi hemen her gün vücudunu yıkıyordu. Böyle hareket ettiği için kendini suçluyorsa da bu güzel âdetlerden vazgeçemiyordu. Zihni Türklerle Macarları bütün herşeyleriyle mütemadiyen karşılaştırıyor ve neticede Türkleri sevmemek elinden gelmiyordu. Şimdi; Avrupa’nın hemen her yerinde hakim kör taassup ve beyni yıkanmış pek çok insanın bu mert millete karşı tutumunun sebebini çok iyi anlıyordu. Türkleri ne Fransa, ne Papalık İtalya’sı, ne Avusturya, ne Macaristan tanıyordu. Zaten eğer tanımış olsalardı kahramanlığa adeta tapan onaltıncı yüzyıl

insanlarının Türkleri sevmemelerine imkân yoktu. Türkler hakkında varılmış her yanlış hüküm incelendiğinde, insanın karşısına kilise çıkıyordu. Kont'un gerçek Hristiyan vicdanı, dinleyegeldiği vaazların hepsinin yalan ve iftiralarla yüklü olduğunu anlayabiliyordu.

Gall Adam, biliyordu ki, serbesttir. İstolni-Belgrad'ı istediği anda terkedebilir. Ve gönlünün istediği yöne gidebilir. Ama gidemiyordu. Belli belirsiz, incecik ipliklerle kaleye sıkıca bağlı olduğunu ve bu kalede kendini evinde hissettiğini itiraftan çekinmiyordu. Ali Bey'i de, teyze hanımı da, Rahip Milko'yu da, Şeyh Efendi'yi de seviyordu. Gerçi bu henüz tam olgunlaşmamış bir sevgiydi, ama seviyordu.

Şeyh Necmeddin Efendi'ye yapacağı bu ziyareti çoktan tasarlamış, ama hep son dakikada vazgeçmişti. Derinden hissettiği korku tadında bir tereddüdü vardı. Sanki bu konuşma ona akla gelmedik bazı mükellefiyetler yükleyecekmiş gibi geliyordu. Dürüstlüğünden ve zekâsından emin olduğu Şeyh Efendi'ye açılabileceğini, durumun karanlık bulduğu noktalarını onunla beraber aydınlatabileceğini sanıyordu. Kısaca bu içinden çıkılmaz duruma bir çözüm tarzı arıyordu. Necmeddin Efendi'ye, şunları sormak istiyordu: Neden ona bu kadar serbestî tanıyorlar, neden bu kadar ihtimam gösteriyorlardı? Türk kadınlarının erkeğe, özellikle Hristiyan erkeğe karşı gösterdikleri soğuk davranış teyze hanımda niçin yoktu? Neden bu kaleye bu kadar kuvvetle bağlı hissediyordu kendini?

Sonra Yanıkkale'den beraber getirdiği kâğıtlar konusu vardı. Bu yazıların ne olduklarını merak ediyor, Necmeddin Efendi'ye okutmak istiyordu.

Yaşlı ev sahibi, sessizce odaya girdi. Ve Türkçe:

- Hoşgeldiniz oğlum, dedi.

Kont, bu sakin ve loş odada, bu yüzünde yalnız iyilik gülümseyen yaşlı adamda, öylesine içli bir samimiyet buldu ki, o da gülümsedi. O da Türkçe:

- Hoşbulduk efendim, dedi.

Âdet olduğu üzere, şerbetler gelene kadar havadan sudan konuştular. Sonra Şeyh Efendi kalktı, oda kapısını dikkatle kapadı.

- Şimdi sizi dinliyorum oğlum, dedi.

Kont, rahatsızlık verdiği için özür dileyerek söze başladı. Sonra tâ Yanıkkale'den buraya gelişinden başlayarak olanları bir bir anlattı. Anlayamadığı bu şeylerin izahı için Şeyh Efendi'den kendisine yardımcı olmasını istedi. Ayrıca elinde Türkçe yazıldığını sandığı birkaç sayfa vardı. Mümkünse onu da okumalıydı Şeyh Efendi.

Kâğıtları alan Necmeddin Efendi, daha ışıklı olan pencere önüne yürüdü. Ve yazıları ağır ağır okudu. Sakin ifadeli yüzünde zaman zaman mânâlı dalgalanmalar oluyordu. Sonra tekrar eski yerine döndü. Kısa kesilmiş sakallarını bir süre çekiştirdi. Dalgın bakışlarını Kont'a çevirdi:

- Gönül arzu ederdi ki efendim, dedi, Türkçe bilseydiniz de bu kâğıtları siz bizzat okusaydınız. Sadece bir merak hissiyle buraya getirdiğiniz bu yazılar gerçekte size ait. Size yazılmış mektuplar bunlar.

Anlayamadı Kont:

- Nasıl olur efendim, dedi. Bunları bana kim yazmış olabilir? Ve bu mektupları bulacağımı nerden bilebilir?

Şeyh kısaca:

- Anneniz, dedi. -Ve sözlerine-: Allah'ın ne garip tecellisidir ki, siz, size yazılmış mektupları yıllar sonra akıl almaz bir tesadüfle buluyor ve durumunuzu

öğrenebiliyorsunuz. Size bu mektupları satır satır okuyacağım. Sanırım böylece zihninizde düğümlenen pek çok sual kendiliğinden cevap bulacak.

Rengi değişmiş, gözleri merak ve dikkatle açılmıştı Kont'un. Zayıf bir sesle:

- Lütfen okuyun, dedi.

Ona annesinin Kont Salm'ın kızkardeşi olduğu ve veba salgınında öldüğü söylenmişti. Onun hakkında bildiği sadece bu kadardı. Babasıysa annesinin ardından ölmüş bir Alman şövalyesiydi. Ölümünden hemen sonra Başpiskoposun onu evlat olarak kabul ettiği ve yetiştirdiğini biliyordu. Nasıl olurdu da bir Macar olan annesi ona Türkçe mektuplar bırakırdı. Necmeddin Efendi yumuşak sesiyle ilk sayfayı okumaya başladı:

"Oğlum dün doğdu. Bütün olanların Allahın emriyle vuku bulduğuna inandığım için dayanabiliyorum. Yoksa çok güç. Bu ne idüğü belirsiz küffar elinde sana oğlum bile diyebilmem güç. Çünkü, sen benim arzum hilâfına ve bana yapılan şen'î bir tecavüzle meydana geldin. Her gün saatlerce bu çocuğun iğrenç babasına benzememesi için dualar ediyorum. Eğer o herşeyimi, iffetimi, hayatımı, hislerimi öldüren o kızıl papaza benzerse, o zaman herşey tamamen mahvolacak. Ben Müslümanım. İnancım, bize gelen hayır ve şerrin Allah'dan olduğunadır. Bu inançladır ki bu yavruya bakıyor, ona şefkat gösteriyorum."

"Ben İstanbul'un Fatih semtinde dünyaya geldim. Dedem Mutasarrıf Ali Efendi, hiç tanıyamadığım babacığımın adı Abdi Paşaydı. Babamın şehâdetinden sonra annem, kızkardeşimle beni amcam Feyzullah Efendinin ellerine emanet ederek göçmüştü."

“Bu küffâr eline ömrü serhat boylarında geçen Ali Ağamın hasretine dayanamadığım için geldim. Yolculuğumuz tam üç ay sürdü. Bu üç ay zarfında türlü memleketler, türlü insanlar gördüm. Eğer ağabeyim esaretten henüz kurtulmamış ve bir kızkardeş ihtimâmına ihtiyaç duymasaydı, buralara gelmezdim.”

“Yolculuğumuzun sonuna doğru, bir pazar günü yatsı ezanından bir hayli sonra konakladığımız han küffâr tarafından basıldı. Tâ İstanbul’dan beri bizim kafilemize refâkat eden muhafızlar saatlerce çarpıştılar. Ben felaketin büyüklüğünü oda kapım kırıldığı zaman ancak anlayabildim. Elimdeki hançerle birkaç kâfiri yaraladıktan sonra ele geçtim. Nasılsa ayakta kalabilmiş birkaç Türk askeriyle beraber beni de yakaladılar. Ve bu kaleye getirdiler.”

“Kapatıldığım zindan yüzden fazla esirin inlediği, duvarlarından sular sızan çok soğuk ve karanlık bir yerdi. Hepsi teker teker veya ikişer üçer ağır demirlerle boğazlarından ve ayaklarından birbirlerine, duvarlara veya yerlere bağlanmışlardı. Macar esirleri İstanbul’da ellerini kollarını sallayarak dolaşırken bu zavallılar bir vahşi hayvana bile revâ görülmeyecek binbir işkence içindeydiler. Durumlarının kötülüğüne rağmen benimle ve yaralı yol arkadaşlarımla ilgilendiler. Bize verebilecekleri hiçbir şeyleri yoktu. Ama yine de sabır ve cesaret tavsiye ettiler. Ertesi gün zayıf, uzun boylu, yüzünde kötü bir ifade olan bir adamın karşısına çıkardılar bizi. Onun bu kalenin Beyi olduğunu anladım. Durumda bir yanlışlık olabileceğini, benim zararsız bir yolcu olduğumu, derhal serbest bırakmaları gerektiğini söyledim. Bana seyahat sebebimi sordu. Kara Ali Beyin kardeşi olduğumu ve onun yanına gittiğimi bildirdim. Hain gözlerinde kötü bir ışık yandı. Yüzüme dikkatle baktı. “Hımm

Ali Bey öyle mi?” diye mırıldandı. Sonra muhafızlarına döndü. Yarası ağır olan Nurullah’ı işaret etti. Zavallıyı sürükleyerek dışarı çıkardılar. Onu bir daha hiç görmedim. Beni de tek tesellimden; Müslüman esirlerden ayırarak bir taş odaya kapattılar. Hizmetime iğrenç bir kadın bakıyordu. Çat pat bildiği Türkçe ile bana kale Beyini methediyor, onun olursam ne türlü nimetlere kavuşacağımı söylüyordu. Alçak kadın ağabeyime bir haber götürmesi için ayaklarına kapanarak ettiğim ricaları duygusuzca karşılıyor ve gülüyordu.”

“Sana Gall Adam ismini veriyorlar. Sen ey benim bebeğim. Bu yazdıklarımı acaba birgün bulabilecek ve okuyabilecek misin? Okusan da içinde bulunduğum vahşeti anlayabilecek misin, bilemiyorum. Senin bir Hristiyan olarak büyüyeceğin ve canavar babanın izinde yürüyeceğin endişesiyle her gün kahroluyorum. O zaman ruhum yeryüzünde bir Hristiyan câni bırakmanın azabı ile titreyecek.”

“Artık hangi ayın hangi günündeyiz bilmiyorum. Zaman zaman kendimin kim olduğunu ve ne için burada bulunduğumu hatırlayamaz oluyorum. Beynimi kaplayan uyuşukluk irademin çok üstünde. Eğer şu kapıdan girecek büyük tehlike olmasa, bir an bile ayakta durabilecek gücüm yok. Zihnim mütemadiyen kendimi öldürmek için fırsat kolluyor. İmansız gitmek korkum olmasa ve Allah’dan ümit kesmenin ağır bir suç olduğunu bilmesem sanırım bunu çoktan yapardım. Hizmetçi kadın hayatından pek memnun. Gerek ana yadigârı birkaç mücevherimi gerek kumandan tarafından verildiğini sandığım birkaç ıvır zıvırı üstünde görüyorum. Böylece her sahip olduğu mücevherle biraz daha saldırgan oluyordu. Görebildiğim kadarıyla kale ahalisi insan

aklının alamayacağı kadar pis. En önemlisi bizim annemizden sütle emdiğimiz merhamet hissinden yoksunlar. Yeryüzünde böyle bir milletin var olabileceğine içlerinde yaşadığım halde inanamıyorum. Ve anlıyorum ki, gönlü İslâm ışığıyla aydınlanmamış bir insanın düşeceği en tabiî netice bu.”

“Dün yazdıklarımın uyuduğum bir sırada yerlerinin değiştirilmiş olduklarını gördüm. Elimdekileri imha ettiğimi zannettirmek için bazı kâğıtları yırtarak pencereden attım ve yazdıklarımı kirişler arasına gizledim. Elimde pek az mürekkep var. Onu üzüm suyu ve kanımla çoğaltmaya çalışıyorum. Doğrusu niçin yazmakta devam ediyorum bilmem. İçimden bir his, bana yazmam gerektiğini söylüyor. Halsizliğim hergün biraz daha artıyor. Zaman zaman dalıyorum. Kendime geldiğimde çok uzun saatlerin geçmiş olduğunu hayretle görüyorum.”

“İğrenç adam, evvelce zorla temine çalıştığı kötü maksadından vazgeçmiş gibi. Sadece günde birkaç defa kapının önüne dikilip uzun uzun bana bakmakla yetiniyor. Mümkün olsa gözlerinin değdiği yerleri keserek çıkartırım. Her bakışı ile bir daha temizlenmeme imkân olmayacak şekilde kirlendiğimi hissediyorum.”

“Çok uzun zaman geçti aradan. Beni artık hiçbir şey alâkadar etmiyor. Belki çok tuhaf ama, buradan kurtulmamın da bir değeri kalmadı. Kader, beni öyle tahammülü güç bir şekilde mahkûm etti ki, ağlıyorum oğlum. Kendimden çok sana ağlıyorum. Sen ne olacaksın? İçimden gelen bir ses, senin iyi ve mert bir insan olacağını söylüyor. Acaba her anne evladı için böyle mi düşünür?”

“Üzerimdeki halsizliğin ve uyku halinin muayyen zamanlarda çoğalması, aklıma yiyeceklerime uyuşturucu madde karıştırıldığı şüphesini getirdi. O günler artık yemek

yemiyorum. Ve beni esir eden zayıflıktan hızla kurtuluyorum. Böyle anlarımda kendimi daha güçlü hissediyor ve hayal kurabiliyorum. Kaçmayı düşünüyorum. Mümkün olursa seni de beraberimde alarak buralardan kaçmak. Ne dayına, ne de teyzene görünmem doğru olur. Ah, buradan bir kaçabilsek oğlum. Benim, göğsünden merhamet pınarları fışkıran milletime seni bir götürebilsem. Geliyorlar oğlum, ayak seslerini duyuyorum.”

Necmeddin Efendi, kâğıtları okuduktan sonra, mübarek şeylermiş gibi itinayla katladı ve gence uzattı. Kont, bir tek kelime konuşamadı. Sustu kaldı. Doğrulduğunda omuzları çökmüş, bitmişti. Akmak isteyen yaşlar gözpınarlarını acıtıyordu. Ölgün bir sesle teşekkür etti, izin istedi ve ayrıldı.

Eve ancak akşam yemeğinden sonra döndü. Teyze hanımın bütün ısrarlarına rağmen, yemek yemeden odasına çekildi. Tıpkı yeni yara almış bir askerin iç durumuna sahipti. Yarayı görüyor, derinliğini, hayati önemini biliyor, ama acısını hissetmiyordu. Duydukları kulaklarında yankılanırken, kader Kont’un içinde ikinci bir adam yaratmakla meşguldü. Bu yeniden doğmak gibi birşeydi. Hem de doğum sancısını bizzat çekerek kendi varlığından bir başka ölçüde, bir başka biçimde bir insan olarak doğmak.

Uykusuz geçen gecenin seher vaktinde, mektupların okunduğu zamandan beri ilk defa yarasının nabzı, içini acıtarak attı. Çok şükür ızdırap duyabiliyorum, diye düşündü. Bu, yeniden yaşamaya başlamak demekti. Yeniden yaşamaya başlamak, o donmuş zamandan, o katılmış azaptan kurtulmak güzeldi. O süre zarfında ona havada olduğunu, ayaklarının toprağa değmediğini söyleyen mantığı, parmaklarını sağlam zemine değdirdi. Yaralıydı, ama yaralarını kutluyordu. Yaralıydı ve yarası ona ilk adımı atmanın sevincini tattırmıştı.

Gerçi daha henüz kim ve ne olduğunu bilmiyordu ama, kendini yine de daha iyi hissediyordu. Olanlar akıl almaz şeylerdi. Minarelerden selâ sesleri yükselirken mindere uzandı ve derin bir uykuya daldı.

* * *

Sabah namazından çıktıklarında Köse Kadı, Şeyh Necmeddin Efendiyle selamlaştı. İki adam yeni gün için iyi dileklerle konuşmaya başladılar. Ve kahvaltılarını beraberce yapabilmek için Necmeddin Efendinin evine yürüdüler. İkisi de genç Kont mevzuuna temastan kaçınıyor gibiydiler. Ama biliyorlardı ki, bu onlar için artık bir mecburiyetti. Söze Kadı:

- E, Şeyhim, ne buyurursunuz? sorusuyla girdi.

İhtiyar adam, ellerini, çaresizliğini gösterir şekilde, iki yana açtı:

- Bilmiyorum ve üzülüyorum, dedi. Genç adam muhakkak çok zor durumda. Bence meselenin halledilmesi için zaman lazım. Çünkü onun kendine gelmesi, durumunu kavraması ve tıynetini belli etmesi gerekiyor. Temennim tabiî ki, Dîn-i Mübînle şereflenmesi ve saflarımıza iltihak etmesidir. Fikrimce ona hiçbir hissî baskı yapılmamalı. Çünkü yeteri kadar zeki ve hissen gelişmiş durumda. Birşeyi fazlaca övmek ekseriya o şeye karşı tesire çalıştığınız insan üzerinde şüphe uyandırır. Ben derim ki, vazifemiz inançlarımızı en tarafsız bir şekilde ortaya koymak ve kararı ona bırakmaktır. Netice beklediğimiz gibi olmazsa, kâfirin fazlalığı bizi sarsmaz. Ama eğer iman ederse, o zaman saflarımız değerli bir insan kazanacaktır.

Köse Kadı:

- Doğru, Efendi hazretleri, dedi. Sonuç böyle olursa, hepimiz derin bir nefes alacağız. İrade Rabb-ül Âlemîn' indir.

- Gencin bana geldiği günden beri Ali Beyle bu mevzuda konuştunuz mu? Acaba çocuğun durumunda göze çarpan bir değişiklik var mı?

Kadı bu soruya:

- Evet, diye cevap verdi. Gerçi hiçbirine, sizinle konuştuğunu söylememiş ama, Ali Bey, “az yiyor, az konuşuyor ve mütemâdiyen düşünüyor,” diyor. Onlar bu mevzua aralarında temastan kaçınıyorlar.

- Peki ne düşünüyorsunuz bu gencin geleceği hakkında?

Köse bir süre sustu. Sonra:

- İkimiz de aynı noktada birleşiyoruz, dedi. Genç adam hizmetimizde kullanılabilecek bir insan.

Necmeddin Efendi hafifçe gülümsedi:

- Darılmayın ama, Efendi hazretleri yanılıyorsunuz, dedi. Siz bu genci tanımıyorsunuz. Ben onda vicdan, mertlik ve vefa gördüm. Bu hislere sahip oluşu, onu en azından sizin fikirlerinize hizmetten alakoyar. Gerek İslâmiyeti kabulü, gerekse bizim saflarımızda çarpışmayı istemesi onun ancak vicdânının en derin köşesine kadar ikna olmasıyla mümkündür. Zaten hemen fikrini değiştiriverecek yapıda olmuş olsaydı, size bu adam İslâma da, vatana da rahatlıkla ihanet eder, der, üzerinde pek fazla uğraşmamanızı tavsiye ederdim.

Köse:

- Efendi Hazretleri, dedi. Malûmunuzdur ki, Macarlar ve Türkler değişik zamanlarda birbirlerinden kopmuş aynı kavmin parçalarıdır. Kafa ve vücut yapılarına bakınız. Göz, saç, ten renklerini, lisanlarını inceleyiniz, göreceksiniz ki, geçen şu kadar zamana rağmen, hâlâ aynı kavmin izlerini taşımaktalar. Onları çok yakından tanıyorum. Kilise ahlâkının çürütemediği pek çok özellikleri hâlâ ayakta. Geriliklerine

rağmen iyi, güzel ve doğruya belirli bir meyilleri var. Cesarete önem veriyor ve saygı gösteriyorlar. O halde, aynen bu hasletlere sahip olan genç de yapacağımız telkinlerle durumu kısa zamanda kavrayacak ve kabul edecektir.

Necmeddin Efendi:

- Bunun böyle olmasını temenni ettiğiniz için böyle düşünüyor olmalısınız, dedi. Yoksa çok iyi bilirsiniz ki tâ doğumundan muayyen bir inanca itilmiş bir insanın bu inancından sonradan dönmesi tahminlerin üstünde güçtür. Tarafsız bir kafayla doğrunun mânâsını incelersek görürüz ki, doğru, kişiye, kişinin içinde bulunduğu topluluğa ve topluluğun yaşadığı asra göre değer alır. Onlarca doğrunun tarifi, içinde bulundukları ve içinde bulunmaktan haz duydukları durumdur. Sorsak, bize ne kadar acıdıklarını ve bizim için nasıl cânı gönülden Hristiyanlığı temenni ettiklerini görürdük. Macarlarla aynı kavme mensup olmamız noktasından söze başladınız. Zannımca bugün üstünde bulunduğumuz topraklardan daha ilerlerde, Avrupa'nın tâ sonunda, hattâ Mısır'da, hattâ Çin'de aynı kafa yapısı, aynı saç, aynı göz, aynı ten rengi ve aynı vücut yapısına sahip pek çok insanı yarı karışmış, ya hiç karışmamış bulmanız mümkündür. Bilginler tarafından Türk şöyle tarif ediliyor: Uzun boylu, mevzun vücutlu, beyaz-buğday tenli, elâ-mavi-siyah gözlü, hafif dalgalı saçlı, vesaire. Irkların sahip olduğu bazı özelliklerin mevcûdiyeti inkâr edilemez. Aynı kavme bağlı pek çok topluluklar zaman zaman yayılmışlar ve yerleştikleri yerlerde devletler kurmuşlardır. Sıra şimdi bizde. Biz, bizden evvel buralara gelmiş olanların üzerlerine kurduk hâkimiyetimizi. Macarların kitle halinde kaldıkları ve dış görünüş bakımından ırklarının izlerini taşımakta oldukları görülüyor. Ama bu özellikleri bizim hâkimiyetimiz altına

girmelerine mani olamadı. Ben asker değilim. Ama biliyorum ki, Macaristan'daki Türk kuvvetleri sayı olarak inanılmayacak kadar azdır. O halde ben derim ki, kan ancak inançla devrederse iklimini bulur. Yoksa toprağın tâ derinliklerindeki gizli madenler gibi, faydasızdır. Kan kılıcın yapıldığı madense, iman onu çeliği dönüştüren su ve onu faydalı kılan bilenmedir. Su verilmemiş ve bilenmemiş bir kılıcın yapacağı iş, ancak sağlam bir odunun yapacağı işten öteye gidemez.

Köse, bütün bu fikirleri başını sallayarak doğruladı. Kendi kendine konuşuyor gibiydi.

- Besbelli, istediğimizin böyle oluşu bizi bu düşünceye itiyor, dedi. Belki Ali Beyi ve kızkardeşini pek fazla sevmemiz bizi böyle bir hayale itiyor. Dua buyurunuz efendim. Rabbim tez günde hidayetine eriştirsin.

İkisi de sustular ve önlerindeki gül şerbetlerini yudumladılar.

* * *

Kont Gall Adam, konuşmadan birkaç gün sonra kahvaltı ederken:

- Müsaade ederseniz ben bir süre için bugün kaleden ayrılmak istiyorum, dedi Ali Beye.

Onlar çoktan bunu bekliyor olmalarına rağmen, yine de şaşırdılar. Kadın, önce Bey'in gözüne endişeyle baktı. Sonra bakışlarını yere indirip sofra beziyle oynamaya başladı. Gülmeye çalıştı. Ali Bey:

- Hay hay oğlum, dedi. Yalnız mı gitmek istersiniz?

Kont:

- Evet, diye cevap verdi. Ne kılavuza, ne de muhâfıza ihtiyacım var.

Teyze tutamadı gözyaşlarını. Sessiz, içli, şikâyetsiz ağladı. Ali Bey:

- O halde sevdiğinizi söylediğiniz Kula atımı alınız, dedi. Yolculuğunuzda emniyette olabilmeniz için yanınıza Cafer'i vereceğim.

Kont:

- Macar topraklarına gitmek istiyorum efendim, dedi. Eğer muhakkak bir hizmetkâr vermek istiyorsanız benim seçeceğim bir Macar esirini bana veriniz.

Bu fikri Ali Bey yadırgamadı.

- Olur yavrum, dedi. Bu yalnız benim de güvenebileceğim biri olmalı.

Kont bir saat sonra yola çıktı. Yönü Yanıkkale idi. Kendine belli bir program çizmemişti. Yanık'a gitmek istiyordu. Çünkü hissi mütemâdiyen kendini oraya dönmeye zorluyordu. Hizmetçisi başına ummadığı anda konan bu devlet kuşundan deliye dönmüş, ovada koşuyor, gülüyor, çocuk gibi zıplıyor, sonra dönüp, Kont'un özengideki ayağını öpüyor, kendisini seçtiği için hayır dualar ediyor, sonra derin bir sessizliğe gömülüyordu.

* * *

Yanıkkale'ye bir Pazar günü akşam vakti vardılar. Çobanların tam ağıllarına döndükleri saatte. Kont, su kanallarının ve kulenin tamamlanmış olduğunu gördü. Yemeği kale kumandanı ile beraber yediler. General onun sormasına lüzum kalmadan olanları bir bir anlattı. Sözü:

- Başpiskopos hazretlerinden maalesef o günden beri haber alamadık, diye bitirdi.

Kont da İstolni-Belgrad kalesine nasıl götürüldüğünü, hastalığını kısaca anlattı. Kale kumandanının pek çok şeyi

merak ettiğini biliyordu. Onun için yorgun olduğunu ileri sürerek eski odasının mümkünse kendisi için hazırlanmasını rica etti. Ancak sabaha karşı uyuyabildi. Bu taş oda, bu anasının aylarca inleyerek öldüğü, bu sevimsiz zindan zihnini geç vakitlere kadar meşgul etti.

Kahvaltısını Cizinna getirdi. Birkaç lokma aldı getirilenlerden, sonra asabî bir sesle:

- Anneni bana çağır, diye buyurdu.

Genç kız yanaklarını çukur çukur yapan bir gülümsemeyle:

- Onlar yoklar artık efendimiz, dedi.

- Onlar dediğin kim?

- Annemle babam tabiî. Kale basıldığı gün biriktirdikleri ve o gürültü arasında kaleden çaldıkları öteberiyle Türk askerinin peşine takıldılar. Akılları sıra kale halkını Türkler tarafından götürüldüklerine inandıracaklar ve böylece suçları cezasız kalacaktı. Türklerle bir süre gittikten sonra Belgrad yoluna sapmışlar ve bir Macar keşif birliğinin eline düşmüşler. Sorgularını yapan bir yüzbaşı durumu öğrenip onları kaleye getirdi. Başpiskopos efendimiz, babamı demirkıza kapatmaları için emir verdi. Anam nasılsa bir fırsatını bulup bu odaya kaçtı. Ve kapıyı kırdıklarını görünce, daha büyük işkencelere uğramamak için nah şu pencereden attı kendini.

Bir süre sustu Cizinna. Yüzü hüzünlüydü:

- Sizin anneniz gibi aynı, dedi. O da kendini bu pencereden atmıştı.

Kont hayretle:

- Neler söylüyorsun, dedi. Sen nereden tanıyorsun benim annemi.

Kız:

- Cizinna pek çok şey bilir efendimiz, dedi. Ama kimselere söylemez. Söylememiştir de.

Kont:

- Bana da söylemez misin kızım? diye sordu.

- O hadise olduğunda ben beş yaşındaydım efendimiz. Belki çok küçüktüm ama olanları bugünkü gibi hatırlıyorum. Çünkü çocukluğumda beni seven, okşayan, bana yiyecek ve giyecek veren yegâne insandı anneniz. Nasıl olur da o meleği unuturum. Ölümüne günlerce ağladım. Ve her ağlayışımda annemden kıyasıya dayak yedim. Zaten beni dövmek için, ne annem, ne de babam hiçbir fırsatı kaçırmazlardı.

Kont ayağa kalktı. Odada birkaç gezindi. Sonra:

- Bu olayı senden başka kimse biliyor mu kızım? Diye sordu.

Genç kız:

- Hayır efendimiz, dedi. Bilenlerin hepsi öldü, ya da kayboldular. Zaten ben de şu andan itibaren hiçbir şey hatırlamıyorum.

12

ARŞİDÜK Karoli’ye Kont Gall Adam’ın geldiğini bildirdiklerinde sofradan henüz kalkmıştı. Kabul salonunda:

- Genç dostum, diye karşıladı Kontu. Hoş geldiniz, anlatın bakalım neler oldu. Nasıl gelebildiniz? Muhterem babanızın başından geçenleri duydunuz mu?

Kont olanları şöyle bir özetledi. Türk’ün elinden ellibin altın fidye ile ayrılmış olduğunu söyledi. Yaşlı adam yerinden sıçradı.

- Ellibin altın mı? diye haykırdı. Ama bunun temini çok zor. Hattâ bugünlerde imkânsız.

Soğuk bir rüzgâr genç adamın içini yalayarak geçti.

- Üzülmeyiniz efendim, dedi. Eğer servetim yeterse öderim. Aksi halde döner, esirliği yeniden kabul ederim.

Odada asabî asabî dolaşmakta olan Arşidük:

- Zor, zor, diye söyleniyordu. İmansızlar nasıl da isteyebiliyorlar bu kadar parayı?

Kont gülümsedi:

- Bu miktar sizin bir sipahiye biçtiğiniz değerdir efendimiz, dedi. Sizin nazarınızda değerim daha az olmalı ki yadırgadınız. İstolni-Belgrad Beyi, ya ellibin altın, ya da Arşidük'ün elindeki esir Yusuf Bey dedi. Ellibin altının verilmesi gerçekten güç efendimiz. Ama Türk Beyi elinizde.

Odada tekrar birkaç kere dolaştı Arşidük. Öksürüp boğazını temizledi:

- Hımm, dedi. Sizin ve vârisi olduğunuz Başpiskopos hazretlerinin bir hayli mülkü var değil mi yavrum.

Gülümseme bütün yüzüne yayıldı Kont'un.

- Maksadım sizi babamın dostu olarak selamlamaktı efendimiz, dedi. Yoksa fidyemi kendim temin etmeyi tercih ederim.

Bu söz üzerine belirli bir şekilde ferahladı Arşidük. Esirlikten kurtulur kurtulmaz, kendisini babası bilmesini ve gelmesini, ona görevler verebileceğini, onun gibi genç asillere Macaristan saflarında ne kadar ihtiyaçları olduğunu uzun uzun anlattı.

Kont, konaktan çıktığında kırık ve şaşkındı. Daha şimdiden İstolni-Belgrad'ı özler gibiydi. Üç aydan fazla sürdü seyahati. Kendine biçtiği fidyeyi, Haşmetli Macar İmparatoru da ödemeye yanaşmadı. Müracaat ettiği her Macar asilinin evinde en az bir tane esir Türk Beyi olmasına rağmen hiçbiri değişmek istemedi. Kilise maruzatını dinlemedi bile. Kont Gall Adam, bu süre içinde ümitli olduğu her kapının ipini çekti ve sonra başı önünde Yanıkkale'ye döndü.

Ne maksatla dolaştığı artık belli olduğu için general Zelting Karoli, onu belirli bir soğuklukla karşıladı. Yalnız bir kişi, tâ ilk günden Kont'a düşmanca davranmış ak saçlı yüzbaşı, karşısına dikildi:

- Fakirim efendimiz, dedi. Esaretten yeni kurtuldum. Elimde bir tek ana yadigârı yüzük kaldı. Yüzbaşının sesi çaresizlikten ağlamaklıydı. Konuşmasına:

- Biz sizi anlayamadık efendimiz, diye devam etti. Değerinizi ancak şimdi biliyoruz. Ama tabiî çok geç. Diğer arkadaşlar beni sizinle konuşmak için elçi tayin ettiler. Aramızda ancak bin altın değerinde öteberi toplayabildik. Bizim bu küçük hediyemizi lütfen kabul buyurunuz efendim.

Ayağa kalkan genç Kont'un gözleri yaşla pırıl pırıldı.

- Sağolun Yüzbaşı, dedi. Bu samimi ilginizin değeri bence ellibin altından da büyüktür. Getirdiklerinizi alınız ve şu kesedekileri de tarafımdan bütün arkadaşlara ufak bir armağan olarak dağıtınız. Bugün buradan ayrılıyorum Yüzbaşı. Gerek Macaristan asillerinin gerekse kilisenin bana verdiği güven hissini yitirmiş olarak buradan ayrılıyorum. Kurtulmam için fidye sözkonusu değildi. Bunu ben uydurdum. Macaristan'ın gözünde değerimin ne olduğunu anlamaya çalıştım ve anladım. Ne onların kötülüğünü, ne de sizin iyi kalpliliğinizi unutacağım. Arkadaşları lütfen tarafımdan kucaklayın ve sağlıcakla kalın.

13

GENÇ uşak, atını mahmuzlayarak Kont’a yaklaştı. Neşeliydi.

- Şimdi ne tarafa gideceğiz efendimiz? diye sordu.

Kont:

- Şimdilik İstolni-Belgrad’a oğlum, dedi. Sonrasını ben de bilmiyorum.

Başı önüne düştü uşağın, sustu kaldı. Neden sonra:

- Desene beyim, dedi, yeniden köleliğe dönüyoruz.

Kont, uşağının durumunu düşünmemişti. Atını durdurdu. Bu temiz yüzlü köylüyü uzun uzun süzdü ve sonra:

- İstersen şu andan itibaren hürsün oğlum, dedi. Ama seni de vatanında benim gibi karşılayacaklarsa ve istersen can yoldaşım olarak kalırsın.

Genç uşağın yüzünde fedakâr bir gülümseme dolaştı:

- Senin hizmetçin olmak bir palangada bey olmaktan yeğdir efendimiz, diye karşılık verdi. Yola beraber çıktık. Kaderin bundan sonraki cilvelerine de yine beraberce katlanırız.

Kont kendisini tutmasa, bu bozulmamış saf Macar'ı kucaklayacak ve Macaristan'ın sevdiği taraflarını bu gencin alnında öpecekti.

Her ikisi de kaleye, İstolni-Belgrad'a, mümkün olduğu kadar neş'eyle döndüler. Kont, henüz bir karara varamamış olmasına rağmen daha iyi bir iç durumuna sahipti. Gelişleri İstolni-Belgrad'da sevinçle karşılandı. Koca Ali Bey, çatık kaşlarını eski biçiminde tutabilmek için pek çok gayret sarfetti. Teyzecik sevincini de üzüntüsü gibi belirtti. Yani ağladı. Kont'a hiç kimse seyahati ile ilgili hiçbir şey sormadı. O kalede tanıdığı bütün herkes için aldığı hediyeleri dağıtırken, gittiği yerleri, gördüğü şeyleri neş'eyle anlattı. Sonra Ali Bey'e döndü:

- Sizin beni elli bin altın veya bir Türk beyine karşı bıraktığınızı söyledim gittiğim her yerde, dedi. -Üzüntüyle güldü.- Bu miktarı değerimin çok üstünde buldular efendim. Demek ki gerçekten esiriniz olsaydım ömrümün sonuna kadar öyle kalacağım muhakkaktı.

Teyze:

- Ödeyecek çıksaydı bile... diye söze girdi. Onlara bu parayı ödememeleri için haber salardım.

Kont kırık bir sesle:

- Buna lüzum kalmadı efendim, dedi. Çünkü ne Macar İmparatoru, ne de kilise bu miktarı hiçbir zaman vermezlerdi.

Ali Bey:

- Üzgün olduğunuz için böyle düşünüyorsunuz oğlum, dedi. Yoksa ben Macar halkının gönül zenginliğine çok defa şahit oldum.

Kont:

- Haklısınız, diye cevap verdi. Ne var ki, Macar Hükümdarı ve idarecileri hiçbir zaman gerçekten Macar

olamadılar.

* * *

Zaman hızla akıyordu. Kont, kâh ava gidiyor, kâh kaledeki ahbaplarını ziyaret ediyor, kâh günler boyu düşünüyor, düşünüyordu. Durumu hakkında ne Rahip, ne Şeyh, ne Kadı, ne de Ali Bey bir tek kelime söylemiyorlardı. Sanki hiçbiri içinde bulunduğu karar zorluğunun farkında değillermiş gibi. Kont beynini acıtan düşüncelerden kurtulmak için zaman zaman herkesle ve herşeyle ilgileniyor, bu ilgi sonucu Türkçesi her gün biraz daha mükemmelleşiyordu. Esir Macar askerlerine mektup yazıvermek için dolaşırken sık sık muhtar Fecer Lorincz'le karşılaşıyor ve ilgileri gelişiyordu. İkisi de bu bahtsızlar için ellerinden geleni esirgemiyorlardı. Gelen mektupları okuyuveriyorlar, onları ayakta ve ümitli tutabilmek için ellerinden geleni yapıyorlardı.

Muhtarla başbaşa kaldıklarında mevzu dönüp dolaşıp Macaristan'ın geleceğinde düğümleniyordu. Beraberce, türlü hayaller kuruyorlardı. Yine birgün konuşmalarında Muhtar, kale içinde kuvvetli bir teşkilâtın mevcut olduğunu sandığını, bu kuruluşun her an bazı durumlar yaratabilecek güçte olduğunu, mesela böyle bir hareket sırasında birkaç Macar fedâisinin baştakileri katlederek kaleye hakim olabileceklerini, tabiî böyle bir durumda kale kumandanlığı için en uygun insanın Kont hazretleri olduğunu ima etti.

Kont Gall Adam, yine aynı fâsit daire içine itildiğini görüyordu. Karşılaştığı her vak'a onu bir yan seçmeye zorluyordu. Bir Macarsa bu fikre hizmete, bir Türkse bu faaliyeti önlemeye mecburdu. Yani Macarsa öz dayısını, Türkse Macar kardeşini kesecekti. Kont, hissediyordu ki,

varması gereken karar, yan beğenirken o yanın milliyet hissinden çok inancını kabul demektir. Birkaç gün bu hissin azabı ile kalede dolaştı. Sonra ani bir kararla Ali Bey'den Türkiye'yi görmek istediğini, kendisine izin vermesini rica etti. Teyze; Kont'un Türkiye'yi görme isteğine kendi hayaline de uygun düştüğü için kolayca müsaade etti. Genç Kont, yanında Macar uşağı ile Ali Bey'in arzusu üzerine bir gece sabaha karşı kaleden gizlice ayrıldı. Kale kapısına kadar geçirmeye gelen Bey'e veda ettikten sonra birkaç adım gitti. Durdu. Geri döndü. Ali Bey'in elini öptü. Ve:

- Dayıcığım, dedi. Bana yaptıklarınız için ömrümce size minnettarım. -Durakladı. Konuşup konuşmamakta tereddüt ediyor gibiydi.- Kalede sizin hayatınıza kastedebilecek bazı düşmanlarınız olabileceği fikri beni endişe içinde bırakıyor. Kendinize, teyzeme, kaleye ve dostlarımıza müteyakkız olunuz.

Ali Bey, fecrin alaca karanlığında onun biçimli siluetine uzun süre baktı. Yüzünde memnun bir ifade vardı:

- Güle güle yavrum, dedi. Rabbim seni, rahmetiyle karşılaştırsın ve sana gitmen gereken yolu göstersin.

14

ARŞİDÜK Karoli, uzun süredir Martali Matyas ile karşı karşıya idi. Kont hakkında son günlerde o kadar değişik bilgiler yağıyordu ki, yaşlı adam bir neticeye varmakta güçlük çekiyordu. Yanık, Kont'un kurtulması için fidyenin sözkonusu olmadığını söylerken, Kont, Beç'ten, Macar İmparatorundan, bizzat kendisinden para talep ediyor, sonra da her uğradığı yerde esirlere ve yoksullara para dağıtıyordu. General Zelting, Kont'tan şüpheli bir dille bahsederken, Muhtar Fecer ve Gak, onun vatanseverliğine Hristos adına yeminler ediyorlardı. Arşidük, Matyas'a:

- Tuhaf bir durum, diyordu. Bu karmakarışık tertiplerin altında ben Türk parmağı görüyorum. Size karşı duyduğum hudutsuz güven bu görevi size vermemi gerektiriyor.

Matyas, derin bir reverans yaptı:

- Dirayetinize ve zekânıza saygım sonsuzdur efendimiz, dedi. Sanıyorum ki, konunun en can alacak noktası, Kont'un harcadığı paranın menbâıdır. Türk dinli, esirine işkence etmez. Ama para da vermez. O zaman akla iki şey geliyor.

Kont, ya Yanıkkale'ye gittiğinde Başpiskopos hazretlerinin definesini buldu, ya da... -Sustu, önüne baktı.- Söylemeye dilim varmıyor efendimiz, dedi.

Arşidük:

- Konuşurken, adeta düşüncemi takip ettiniz, dedi. Bence Kont Gall Adam, bize ihanet etti. Gerek Macaristan gerekse Beç'te pek çok önemli kişilerden tanıdıkları olduğu düşünülürse genç adam, Türk'ün elinde tehlikeli bir silah olabilir.

Martali Matyas, konunun en önemli bölümüne geldiklerini hissetti. Arşidük:

- Herhalde Kont'un yaşamaması, yaşamasından hayırlıdır, dedi. Şimdi sizin göreviniz hemen harekete geçip Kont davasını kökünden halletmenizdir.

Arşidük'ün sözlerinin burasında uşak içeri girdi ve:

- Majestelerinin özel ulağı geldi efendimiz, diye haber verdi.

Toz içindeki habercinin getirdiği mektup, kısa ve kesindi. Arşidük önce içinden, sonra yüksek sesle şu satırları okudu: "Kont Gall Adam'ın bulunduğu yerin tesbitiyle kendisinin en kısa zamanda huzurumuza gönderilmesi. Yol boyunca hoş tutulması ve itibar gösterilmesi fermanımızdır."

Mektubu okuduktan sonra Arşidük, çok uzun süre düşünceli göründü. Neden sonra:

- Durum şimdi tamamen değişti Matyas, dedi. Kralın bu arzusu, bizim düşünemediğimiz daha başka ihtimallerin de mevcudiyetini ortaya koyuyor. Bu şekle göre, onun vücuduna da, sahip olduğu servete de bir an evvel, Haşmetli Kraldan evvel sahip olmaya mecburuz. Zannediyorum ki, Kont'un bana tekrar gelmeyişinin sebebi fidye konusundaki kırgınlığıdır. Onu ne pahasına olursa olsun bulacak ve buraya

dönmesini sağlayacaksın. Durumdan Haşmetli Kralın kat'iyyen haberi olmamalı. Buna bilhassa dikkat etmeni isterim. Size geniş yetki verecek hususi bir emirnâme veriyorum oğlum.

Hafifçe gülümsedi ve:

- Madem Haşmetlû Macar İmparatoru ona önem veriyor, o halde Kont üstünde çalışılmaya değer, dedi.

* * *

Martali Matyas, sokağa çıktığında göğsündeki yetki belgesinden dağılan neş'eyle uçacağını zannediyordu. Ayrıca ömründe olmadığı kadar cömert davranan Arşidük'ün verdiği yüz altın da neş'esini büsbütün arttırıyordu. Şimdi durumu Ali Bey'e tafsilatıyla bildirmesi, ondan gelecek emirleri tatbik etmesi gerekiyordu.

* * *

Matyas'ın mektubunu han uşağı İbrahim getirdi. Bey'in elini hürmetle öptükten sonra mektubu uzattı. Ali Bey, onu bir lâhzada okudu ve deşifre etti. Sonra:

- Git İbrahim, dedi, senin karnını doyursunlar.

Uşak çıkar çıkmaz Köse Kadı'ya acele kaydıyla haber saldı. Kadı'yla uzun süre görüştüler. Sonra Ali Bey, İbrahim'i tekrar çağırttı... Boynuna kullanılmaktan yağ ve pislik içinde kalmış bir muska astı ve han uşağının arkasını:

- Selametle git, diye sıvazladı.

Ulak kısa sürede hana döndü. Ve iğrenç görünüşlü yüzünde bir iş görmenin derin hazzıyla gülümseyerek muskayı uzattı. Matyas emirnâmeyi bir nefeste okudu ve hemen yaktı. O günden sonra Martali Matyas sık sık Budin civarında görülmeye başladı. Körkütük sarhoştu. Göğsündeki

geniş yetki mektubu ve cebindeki tükenmek bilmez altınlar ona kısa zamanda yüksek tabakadan geniş bir muhit edinmesini sağlamıştı. O bazı devlet sırlarını zaman zaman sarhoşlukla ağzından kaçırıyor, çok emin yerlerden duyduğu bazı şeyleri söyleyiveriyordu. Çevresindekiler böylece Türklerin, askerlerini Macaristan'dan süratle geri çektiklerini ve hedefi Rusya olan geniş bir seferberliğe giriştiklerini öğrendiler. Macaristan'daki Türk kalelerinde hemen hiç denecek sayıda asker kalmıştı. Kale beyleri eksiklerinin belli olmaması için birçok başıbozuğa asker elbisesi giydiriyorlar, kadroyu talimsiz akıncılarla takviye ediyorlardı. Matyas, bütün azizler adına yemin ediyordu ki, Türklerin elindeki kalelerin geri alınma günleri çok yakındı. Ona kalsa Macar beyleri kuvvetlerini Budin civarında toplamalı ve Matyas'ın vereceği haberin hemen ertesi günü kısacık bir sürede Budin'i zaptetmeliydi. Gözleriyle görmüştü Matyas, koskoca Budin'de üç yüz talimli asker var-yoktu. Yine bizzat Macar İmparatorundan Budin'e ilk girecek beyin emrine kalenin verileceğini duymuştu. Kaba bir hesapla kale beyine düşecek hissenin yıllık üçyüz bin altın olduğunu insan rahatça söyleyebilirdi. Aşırı sarhoş olduğu günlerde, daha başka şeyler de söylüyordu Matyas. O, buraya, bütün Macar kuvvetlerine komuta edecek adamı seçmeye gelmişti. Sözlerinin ikna edemediğini cebindeki belge, belgenin kandıramadığını altınlar doğruluyordu. Sık sık Arşidük'e, Kont Gall Adam'ın izi üzerinde olduğunu, İsa müsaade ederse, yakında bu zor görevi başarı ile tamamlayacağını zannettiğini yazıyordu. Devrin haber alma imkânlarının azlığına rağmen Martali Matyas adı ve Türklerin içinde bulundukları durum sır olarak kulaktan kulağa fısıldanıyor, rakamlar ve tasavvurlar değişiyor, apayrı tarzda başka başka

havadisler meydana geliyordu. Bu arada Beylerbeyinin Bâb-ı Âli tarafından geri çağrılması, inanmayan birkaç kişiyi de inandırıverdi. Her Macar beyi bu yağlı parçayı daha evvel ele geçirmek ve diğerlerini yaya bırakmak kaygusuna düştüler. Geniş Macar hayalperestliği bu konuda da kendini gösterdi.. Beyler beraberce konuşurlarken birlikte hareket edeceklerine and içiyorlar, yalnız kaldıklarında ise, madem kalede çapulculardan başka kimse yok, o halde ben de tek başıma bu işi beceririm kanaatine varıyorlardı. Kabak, beli doğrulmamasıya bükülmüş zavallı Macar köylüsünün başında patlıyordu. Her bey daha fazla askere sahip olmak kaygusuyla bölgesindeki gençleri silah altına alıyor. Böylece Macar ziraati ve iktisadiyatı hızla çöküyordu. Parası olan her bey casuslar tutuyor ve Budin'in boşaltıldığı haberini teyid eden raporlar alıyordu.

Uçlarda şarap su gibi akıyordu. Şimdiden zaferlerini kutlayan Macar beyleri, Budin'i hergün biraz daha ellerinin içinde hissediyorlardı. Ne idüğü belirsiz bir sürü adam, gidiyor, geliyor, haber ulaştırıyordu. Sarhoşluktan biraz ayılabilseler, haberlerin sanki aynı kalemden çıkmışcasına birbirlerine benzediklerini görür ve belki şüpheye düşerlerdi. Ama menfaatin perdelediği göz kadar kör birşey düşünülebilir mi?

Son durum şuydu: Martali Matyas üç ay çalışmış, o şeytanî zekâsıyla Macar beyleri arasına artık birleşemeyecekleri kadar kesin bir nifak sokmuş ve Budin çevresindeki boş araziyi büyük, ama gerçekte bağlantısız binlerle ifade edilebilecek insanla doldurmuştu.

Bu delice hırsın meydana gelmesinde hissî yapılarının büyük payı vardı. Macaristan, Macar asillerinin, Beç'in, Tatar'ların ve bütün bunların hepsine eşit kilisenin soygun

meydanı idi. Şahsî menfaatler millî menfaatlerin üstünde çarpışıyordu. Mert Macar milleti zorla veya hileyle mütemadiyen soyuluyor, bir papaz cübbesi birkaç yüz altın değerindeyken, kilise altın içinde yüzerken, Macar köylüsü süratle eriyordu. Kilisenin mezalimi bu saf milleti bir türlü uyandıramıyordu. Kâh bir vekil, kâh bir vali, kâh bir piskopos kaleme sarılıyor ve şu mealde mektuplar yazıyorlardı. “Krala ve Piskoposa vergi vermemekte direnirseniz köy veya kasabanızı yıktırır, karılarınızı ve çocuklarınızı bizzat size kestiririz.” Bu mektupların atına atılmış binlerce imzadan Zrinyi Györgi’ler, Kapitan Gffi İstvan’lar başta geliyorlardı. Baranya Sokli bölgeleri vergi ödemedikleri için gerçekten yerle bir edildiler ve gerçekten babalar, karılarını ve çocuklarını bizzat kestiler.

Onaltıncı asır hıristiyanlığının zaten çoktan sakatlanmış olan ruhu, Cermen ve Macar din adamlarının ellerinde sadistliğin, kötülüğün, iğrençliğin ve tahribin en şen’î nümûnelerini veriyor ama, yiğit Macaristan bir türlü uyanmıyordu. Bir bardak şaraba gönlünün bütün samimiyetiyle şükreden Macar köylüsü bu korkunç cinayetleri görüyor ve tuhaftır, bütün bu olanları İsa’dan biliyordu. O büyük Peygamber, o merhametin müdâfii büyük insan çoktan Macaristan’da adına kan akıtılan bir put olmuştu.

Martali Matyas, çizdiği daireyi Bebek Györgi merkezi çevresinde gittikçe küçültüyordu. Ali Bey’in dediği gibi Bebek, Macaristan’da ayakta kalmış, elle tutulur yegâne kuvvetin başındaki kumandandı. Bu dev yapılı küstah asil için Ali Bey: “Bebek kalleş, hırslı ve gururludur oğlum. O halde teşekkül ettirilecek Macar ordusunun başına onun geçirilmesi uygun olur.” diye yazmıştı. Matyas’ın ismi muhtelif

vesilelerle ve şişirilmiş özelliklerle Bebek'in kulağına aylarca ulaştırıldı. Genel Türk hücumu ihtimalinin her noktada sık sık tekrar edildiği günlerde Beç'in ve Macar İmparatorunun böyle bir adamı görevlendirmesi akla yakındı. Kaldı ki, Macaristan beylerinin münferit ve müstakil hareketleri evvelden beri yadırganmayacak normal şeylerdi. O Matyas'ı, Viyana sarayına, Macaristan Kralına ve Arşidük Karoli'ye eşit şartlarla varabilmek için en kısa yol olarak kabul etti. İkisinin görüşmeleri Macaristan baharının binbir koku ile insanın kanını kaynattığı bir günde oldu. Matyas bermûtad sarhoştu. Ve sarhoşluğunun verdiği imtiyazı kullanarak kısa zamanda mevzua girdi. Diğer Macar beyleri konuşma sırasının kendilerine gelmesini bekleyedursunlar, onlar bir hafta geceli gündüzlü beraber kaldılar. Hafta sonunda kulaktan kulağa yayılan bir haber, Haşmetlû Kral adına Martali Matyas'ın Bebek Györgi'yi baş kumandan namzedi olarak seçtiği yolunda idi. Gerçekte konuşulanları şöyle özetlemek mümkündü: Bebek beşyüz yirmi Macar beyini ikna edecek, gerekirse sahip olduğu mükemmel alayı bu ikna için kullanacak ve komutayı alacaktı. Çünkü Matyas; "Senden başkasına gerekmez bu mevki." demişti. Matyas, Bebek'in şahsında bir kumandandan ziyade yakın geleceğin bir hükümdarını görmekteydi. Türklerin elindeki kaleler kolaylıkla alındıktan sonra, Bebek'in elindeki askerler dinç olarak kalacaktı. Lafın burasında Matyas, "Hattâ" demiş ve susmuştu. Tabiî Bebek'in hayâl gücü bunun sonunu tamamlayıvermişti. Tabiî sıra önce Macar hükümdarına, sonra da...

Bebek, "Matyas gerçekten zeki" diye düşünüyordu. Çünkü altıyüze yakın Macar beyini teker teker tartmış ve kendisinde karar kılmıştı. Konuşmaları üzerine Budin'i

şimdilik bırakacaklardı. “Çünkü” demişti Matyas, “Önemli şehirler harap olmamalıdır. En akıllıcası bir rivayetle Türk askeri ovaya çekilmeli ve yok edilmelidir. Böylece işin tâ başında Bebek elindeki mâmur kaleler ve sonsuz servetlerle Macaristan Kralıyla eşit seviyeye geliverecekti. Filek civarı Matyas’a göre Türkleri imha için en uygun yerdi.”

Bebek, farkına varmadan onun ustalıkla söylediği fikirleri öylesine benimsemişti ki, sonradan Macar beyleriyle yaptığı umumî konuşmada, bütün bunları kendi fikri olarak ileriye sürmüş, aldığı gizli haberlerin de söylediklerini teyid eder mahiyette olduğuna İsa adına yemin etmişti.

Nazik, cömert, nüktedan ve ateşli Matyas diğer beyleri de ziyaret etti. Bol bol içti ve içtiğinden daha fazla konuştu. Beylerle teması bittiği zaman onlara birleşmiş Macar beyleri yerine birleşmiş Macar kralları demek daha doğru olurdu. Konuşmalarından iki hafta sonra Bebek Györgi, Matyas’ın dostça bir uyarışıyla kendine geldi. Boldokö beyinin bu konudaki hırsı Matyas’ın dikkatini çekmişti. “Ola ki, hükümdarımdan evvel davranır.” diye üzüntüsünü belli etmişti.

O gerçekten askerdi ve kumanda ettiği büyük birlik bütün Avrupa’da ün yapmıştı. Diğer beylerin askerleri bile o namlı birlikte hizmet görmekle şeref duyacaklarını söylüyorlardı. Bebek, duruma hızla hakim oldu. Altıyüz seksen beyin katıldığı büyük bir şölen verdi. Görünüşte Macaristan Kralı adına, ima ile Györgi Bebek adına, ama gerçekte herkes kendi adına kadeh kaldırarak yakın zaferi kutladılar. Mayıs gelmiş ve yeşil gözleri Filek civarında muhteşem Macar ordusunu harb hazırlığında bulmuştu. Ordunun doyurulmasını tabiî ki fedâkâr Macar milletinden kâh gönül rızasıyla, kâh kılıç zoruyla istiyorlardı. Otuzaltı bine yaklaşan mevcut asker

muntazaman talim ediyor, ustalar harıl harıl kılıç ve nal dövüyorlardı. Bu arada yakalanan birkaç Türk casusu işkenceye çekilmiş ve üzerlerinden mektuplar çıkmıştı. Bunlar kale beyleri ve paşalar tarafından Sultana yalvaran mektuplardı. Askerin cephane ve yiyecek sıkıntısı çektiğini, bu arada Türklerin elinde bulunan bütün kalelere yakın bir Macar hücumunu istihbar ettiklerini, diğer kalelerden Sultana yardım gönderildiği için kalelerin savunmasız olduğunu okudular. Askerler Bebek'in saygısızlık nedeniyle iki Macar beyini dövdüğünü, birinin elinden herşeyini alarak kovduğunu rivayet ediyorlardı.

Mayıs sonlarına doğru bir pazar günü asker ani bir emirle yola çıkarıldı. Martali Matyas, Macarların hücuma kalkmalarından evvel, hücum edilmesi gerektiği düşüncesiyle Türk kuvvetlerini birleştirip Filek civarından geçirmek için Bebek'in yanından ayrılmış ve bu görevi başarmıştı da. Mektubunda "civar fundalar kaplıdır hükümdarım" diye yazmıştı. "Yol, zâtınızın da bildiği gibi, küçük bataklığın üst tarafından geçer. Filek'ten beş fersah ötede çevresi yine fundalıklarla çevrili büyük bir meydanlık vardır. Ben Türklere bu meydanlıkta mola verdireceğim. Siz askerlerinizi yol boyuna, merkezi meydan fundalıkları olmak üzere yerleştireceksiniz. Biliyorsunuz, Türkler perşembeyi cumaya bağlayan gece dinlerinin gereği ibadetlerle meşgul olacaklardır. Gece yarısını geçe ani olarak baskına geçeceksiniz. Askerin başında Budin muhafızı Ali Paşa da bulunacak. Çadırı al renkte olup önünde üç tuğ vardır. O Ali Paşa ki, hatırlarsınız 'Bebek Macarca köpek demek değil midir?' diyen adamdır. Zâtınız bey ve paşa çadırlarını evvelden kestirip yarın size sağlayacakları menfaatleri unutmayıp onları imha etmeyesiniz. Baba, oğul ve Rûhül

Kudüs adına yemin ederim ki, göz açıp kapayıncaya kadar kâfir Türk yok edilecektir. Muvaffakiyetten sonra askeri dinlendirmeyip, Budin üzerine sevkediniz. Bütün kalelerin toplayıp çıkarabildikleri miktar üçbin talimli ve bir o kadar da başıbozuk.”

* * *

Asker sür’atli yürüyüşle Filek’in arka taraflarına geldi. Yol ve meydanlık çevresinde mevzilendi. Kısa zamanda Bebek, askere boy siperleri açtırmış ve üzerlerini de çalıyla kamufle ettirmişti. Neden sonra gözcüler Türk öncülerinin göründüğünü haber verdiler. Türk askeri bütün görünüşüyle lâubâli, disiplinsiz ve yorgundu. Gözcüler bunu Bebek’e sevinerek bildirdiler. Türklere o kadar yakındılar ki, bulundukları yerden karavana sesleri, kahkahaları ve yüksek konuşmaları duyuluyordu. Yatsı ezanında, Türkler hiçbir güvenlik tedbiri almaya lüzum görmeksizin hep beraber yatsı namazına durdular. Sonra sesler kesildi. Esneyen, uyuklayan hattâ uyuyan nöbetçiler yerlerini aldılar. Ay, bütün haşmetiyle parlıyor, garip sesli orman böcekleri çınçınlarıyla sessizliği noktalıyorlardı.

Bebek, hazırol komutu verdikten sonra Macar beyleriyle son toplantısını yaptı. Bir başkumandandan ziyade bir hükümdar edasıyla, başarı sonu Macaristan’daki beylik ve mansıpları aralarında paylaştırdı. Güneyden hafif bir rüzgâr esiyor, ormandan topladığı binbir güzel kokuyu bataklığa doğru sürüklüyordu. Nihayet beklenen an geldi. Başta Bebek alayı, Macar ordusu bir çığ gibi meydana indi. Hücum o kadar ani oldu ki, ilk saflarda ancak kılıcını çekebilecek fırsatı bulan Türkler ümitsiz bir mücadeleye giriştiler. Macarların baskısı karşısında tutunamayacaklarını anladıkları zaman bütün

ağırlıklarını bırakarak kaçarcasına çekilmeye başladılar. Bebek bulunduğu hakim mevkiden durumu bütün vuzuhu ile gördü. Ve:

- Yedekler! diye haykırdı. Üstten sarkarak, yolları tutunuz.

Sonra bir gayri tabiîlik dikkatini çekti. Birden etraf mehtaptan daha kuvvetli bir ışıkla aydınlanıverdi. Fundalığın her yönünden fırlayan alevlerle etraf gündüz gibiydi. Sonra birşey oldu. Bebek'in o an kavrayamadığı birşey. "Bu muzafferiyette eksik olan birşey var," diye düşündü. Ve idrak etti ki, şuur altı o eksik şeyi tâ güneşin batmasından çok evvelden beri söylemektedir. Bu şey başarının çok kolay oluşuydu. Galibiyette Türklerin bulunduğu yerde olmaması gereken bir kolaylık vardı. Hissettiği tehlike o kadar yakınlarındaydı ki, birbirlerini gülerek kutlayan Macar Beylerine döndü:

- Davranın, diye bağırdı. Yenilmek üzereyiz.

Onların şaşkınlığına aldırmaksızın, atına sıçradı. Ama geç kalmıştı. Yolun iki başından Türk atlıları belirmişti bile. Bir yanda geçilmez orman yangını, öbür yanda bataklık vardı. Ve tabiî beyler, vücutlarının Macaristan'a lüzumuna binâen bu iki yoldan da geçemezlerdi. Akla en uygun geleni yaptılar, yani teslim oldular.

Matyas, meydanlıktaki ulu çınarın tepesinde çevresi dallarla kapatılmış olan gözetleme yerinde, elindeki torbayı îtina ile açtı. Bir tahta kutu çıkardı, başı yuvarlanmış kehribar bir çubuğu altın teller sarılmış yuvasına üç kere ağır ağır soktu çıkardı. Bir süre bekledi, âletten aynı uzunlukta incecik üç cızırtı duyuldu. Matyas ağaçtan yavaşça indi ve bataklık yönünde bir noktada gözden kayboldu.

* * *

Alevlerin aydınlığında beyler, subaylar, askerler başları önlerinde yürüyüş nizamına sokulduklarında yıkılmış, bitmişlerdi. Beyaz atının üzerinde Paşa, durumu titizlikle kontrol ediyor, silâhlar insan sayısıyla karşılaştırılıyor, görev sessizce, ama süratle yerine getiriliyordu. Bütün bu hazırlıklar gün doğumuna kadar tamamlandı. Mehmet çavuş sonuçta gür sesiyle tekmili verdi. Dörtyüz Macar beyi, sekizyüz Macar subay ve askeri esir alınmış, otuzsekiz top ele geçirilmiş, asker adedince silah birlik eminine teslim edilmişti. Acele kurulmuş sahrâ mutfağında yapılmış esmer, ama lezzetli tayın Türkler ve Macarlar arasında eşit olarak paylaştırıldı. Budin muhafızı Ali Paşa, şu emri verdi:

- Haber etrafta duyulmadan esirler cebrî yürüyüşle yola çıkarılacak ve İstanbul'a vâsıl olacaklardır.

Esirleri götürmekle vazifeli bin kadar muhafıza Paşa, emrini şu ihtarla bitirdi:

- Yolculuk sırasında esirleri üzmeyesiniz. Yürümeye tâkat yetiremeyenler arabalarla götürülecektir. Gıdalarını eksik etmeyesiniz. Rabbimin emri, Hazreti Peygamberin kavli bu yolda hareket etmemizi gerektirir. İnd-i ilâhide mes'ul duruma düşmeyin ve bu gazanın ismini lekelemeyin. Haydi Rabbim yardımcınız olsun.

Geri kalan birkaç bin askeri peşine takarak Budin'e döndü.

* * *

Györgi Bebek uzun süren yolculuğu sırasında enine boyuna olayın muhakemesini yapmaya çalıştı. Ne kendisinin, ne de askerinin maharet ve cesaretinden şüphesi vardı. Karar verdi ki, insanı yiyip bitiren esirlik psikolojisi objektifinden

gördüğü kadarıyla mağlubiyetinin sebebi; bizzat kendisidir. Bebek, birşey demek olan Macaristan için çarpışmak yerine bir hiç olan gururu ve hırsı için çarpışmıştı. Aslında delice kin tuttuğu Türk'le Macaristan menfaatlerini gözönüne alıp çarpışmaması gerekirdi. Çünkü çarpışmasına lüzum yoktu. Türk beyleri Macaristan istiklâlini Macarlardan çok daha fazla istemekteydiler. Bunu mâmur ettikleri kalelerle, şehirlerle, halka verdikleri en geniş dinî ve millî serbestiyle gösterip durmuşlardı. Beylerbeyinin hemen her mektubundaki dostluk isteğini alaya almış olan Bebek, ancak şimdi bu arzunun ciddiyetine inanıyordu.

Eğer kin kulaklarını tıkamamış olsaydı, mukaddes taç böylesine tehlikeye düşmez, Macar milleti böyle zelil olmazdı. Mustafa Paşa'nın son mektubu gözünün önünden gitmiyordu. Paşa diyordu ki:

"Yaptığınız mezalim ne dininizle, ne yiğitliğinizle, ne de insanlıkla kaabili teliftir. Bu yılki toplam zararı doksan bin forint olarak hesap ettim. Vicdanınız sızlamaz mı?"

Viyana'ya da İskender Paşa tarafından gönderilen mektupta, Macar köylüsü kastedilerek:

"Aynı dinden olduğunuz halde, bu fakirlerden ne istersiniz. Bu mevzuda benim vicdanımın hükmü de her Türk gibi. Padişahım efendimizden aksi bir emir gelse bile yine de zavallı köylüyü, halkı ve tâciri himayeye devam ederdim. Zatın, bir kralda olması gereken doğrulukta ve krallığa yakışır dürüstlükle olasın."

Beylerbeyinden yükselen bu isyankâr seslere gerek Beç'in gerek Macar İmparatorunun yaltaklanan mektuplarını Bebek okumuştu. Hem de öyle yaltaklanma ki, koskoca İmparator Beylerbeyine yazdığı paçavrayı "kardeşiniz" diye imzalıyordu. Yol uzadıkça Bebek düşünüyor ve düşündükçe

de gerçeğe biraz daha yaklaştığını hissediyordu. Eğer bir gün yeniden eski durumuna dönebilirse, hür Macaristan fikrine hizmet edecek ve türlü menfaatlerin çarpıştığı güzel Macaristan'ın aradığı ilâcı, Türklerin teminine çalıştığı hür Macaristan fikrinde bulacaktı.

15

Esrarlı kutunun işaretini Ali Bey'in oturma odasında Köse Kadı'nın da hazır bulunduğu sırada almışlardı. Ali Bey, kutunun kapağını ağırca kaparken:

- Gazanız mübarek olsun Efendi Hazretleri, dedi.

Köse, yorgun sesiyle:

- Bu hepimizin, Türk'ün gazasıdır Ali Bey oğlum. Vatana ve Dîn-i Mübîne mübarek olsun, diye cevap verdi.

Haberin ayrıntılarını birkaç gün sonra öğrenebildiler. Hadise şöyle olmuştu: Budin'den gerçekten asker sevki olduğu zannını verebilmek için mevcut bin ikiyüz askerden yüdiyüzü peyderpey ve aşırı bir gösterişle kaleden çıkarılmış, sonra, gizlice bataklık civarında yuvalanmıştı. Diğer Türk kalelerinden de kuvvetleri oranında iştirakler olmuş ve toplam asker adedi dörtbin üçyüze yükselmişti. Mustafa Paşa, Budin muhafızı Ali Paşa'yı kucaklamış:

- Paşa kardeş, aşırı nisbetsiz bir savaşa girersin. Tanrı muînin olsun. Padişahımız Efendimizin kat'î fermanları

olmasa, ben de sizinle bile gelir cenge nefer safında katılırdım, diye ağlamıştı.

Ali Paşa, beraber bulundukları sürece koca Sokullu Mustafa Paşa'nın gözlerinden iki kere yaş döktüğünü hatırlıyordu: Biri ünlü Budin yangınında ağlamış ve "Rabbim, bu fıkarâ hakkında soracağın sorulara nasıl cevaba güç yetiştiririm?" diye titreşen Macar halkını göstermişti. Bir de şimdi savaşa katılmadığı için ağlıyordu. Son üç gün, öbek öbek toplanmış Macar askeri arasından sızan Türk askeri, kararlaştırılan noktalarda toplanmışlardı. Burada düşmanın nefsine aşırı güven verilebilirse ancak muvaffak olunabilirdi. Köse Kadı, Ali Paşayla bir an bile irtibatını kesmemiş, büyük planı en ince teferruatına kadar dikte ettirmişti. Bu plan, bu arazi parçası, bu düşman psikolojisi ve bu dengesiz savaş için en uygun olanıydı. Son kuvvet birkaç bin tâbi Macarla teşkil edilmiş, siperlenmiş Macar kuvvetlerinin önünden geçirilmiş ve meydanlıkta konaklatılmıştı. Macar kuvvetleri orman yangınıyla bataklık arasına sıkıştırılmış, Türklerse yol paralelinde ikinci bir hat çizecek şekilde karakollara ayrılmış ve hücum işaretini beklemişti. Bozularak kaçan Türk'ü imha hırsıyla gözü dönen Macar ordusu birbirini çiğneyerek ileri atılırken Türkler onar kişilik gruplar halinde hücuma geçmişler, bir yılan gövdesi şeklinde uzanan Macar kuvvetinin müdafaası imkânsız gövdesine dörtyüz satır şeklinde inmişlerdi. O keşmekeş içinde duruma hızla hakim olmuşlar ve ellerine ölü ve yaralıdan ziyade pek çok esir düşmüştü.

Haber Viyana'ya duyurulduğunda Beç'in üzüntülü maskesi altındaki yüz kahkahalar atmış, Macar Kralı kalemini bala batırıp, Vezîr-i âzam Hazretlerine "kardeşiniz" imzalı,

fazlaca hediyeler yüklü elçilik heyetleriyle mektuplar gönderir olmuştu.

Ali Bey:

- İmdi, diye söze başladı, Matyas artık göz önünden çekilmeli derim, Efendi Hazretleri. Yoruldu fakir. Söğüt'e dönüp, bağına bahçesine kavuşmalı gayrı.

Köse Kadı:

- Siz Ali Bey oğlum, tabiî ki, pek çok kere demirci dükkânına gitmişsinizdir, bilirsiniz. Eline çeliği alan usta onu önce tavlar, sonra bir süre döverek kaba bir şekil meydana getirir. Bu, kılıcın taslağıdır. İmalat bitene kadar tavlama işlemine aralıklarla devam edilir. Demirci dükkânında iş, kılıcın yapımına başlamakla bitmesi arasındaki zamandır. Usta, demir döverken ne kendinden ne de kafasından akan terin miktarını düşünür. Durumumuz, Ali Bey oğlum, tıpkı demircininki gibidir. Biz bir kılıç dövmeğe başladık. Vazifemiz onu en mükemmel şekle getirmeden ocağı söndürmemektir. Bizim Söğüt'teki bağ ve bahçemiz Hazreti Peygamberin âğûşudur. Biz bağ-bahçe kaygusundan âzâdeyiz. Biz Ümmet-i Muhammed'in yüzünde bir tebessüm belirtebilirsek, İrem bağlarında yaşamış gibi oluruz. Yılların emeği Matyas'ı bu hale getirmiştir. Bizim ondan vazgeçmemiz, sürülmüş toprağa toprak yorulur kaygusu ile tohum atmamak gibidir. Yanılmıyorsam, son darbeye hazırlığın sırasıdır. Size biraz eski Macaristan'dan bahsetmek ve hedefimi gözünüzde daha bâriz bir şekle sokmak isterim.

Bugünkü Macar'ın ahfadı, Rusya üzerinden bu ovaya inen bir Türk boyu idi. Burada yerleştiler ve devlet kurdular. Yasaları, yasalarımız gibi açık, sarih ve güven vericiydi. Sonraları, papazlar, bu saf millete nüfûz ettiler. İsmini bilmediğim, son Türk hükümdarı on yaşındaki oğlu Vaik'i

Cermen papazlarına Etiyen ismi ile vaftiz ettirdi. Etiyen çürümek üzere olan bir sülalenin ruhen bitmiş çocuğu, bir ferdi idi. Yer ilahının kuvvetli memesinden fışkıran sütten, gök ilahının ikram ettiği bereketli yağmurdan ziyade ilahların yerden ve gökten üzerine yağdırmakta olduğu kötü ruhları düşünürdü. Belirli bir fikre, fert ve devlet hayatı üzerinde belli bir kaideye sahip olmayan Hristiyanlık dini ise, binbir hurafe yüklenmiş, gerek Şamanizmin ve Budizmin, gerek Yahudiliğin, gerek eski Mısır'ın binbir inanç ve tanrısını bağrında toplamış, Etiyen'in fikrine en uygun şekli almıştı. Yerli prenseslerden Mia ile izdivacı onun taassubu üzerine atılmış son düğüm oldu. Avrupa devletleri ve onların gerisinde kilise, kudretli ve saf Macar hükümdarının şahsında bedava kale muhafızlığını böylece kazandılar. Onun damarlarında devreden temiz kan ve gönlünün olanca samimiyetiyle inandığı Hristiyanlık gözlerini kapadı. Halk, Kralın izinden gitti ve kısa zamanda yerli halkla karıştı. Yani efendi kanı köle kanında gürüldemesini kaybetti ve sükûnete erdi. Papa, İsa'nın doğumundan binbir sene sonra ona taç giydirdi ve Hristiyan Kralı olarak tanıdı. Papa II. Silvestr'in bu değerli armağanını takiben, ikinci büyük hediye, üstünde "Türkiye'nin sadık Kralı Gezay'a" yazısını taşıyan bir taç, Bizans İmparatoru Mihal Dukas tarafından gönderildi. Kral, bütün bu armağanları minnetle kabul etti, iki tacı birleştirdi ve başına giydi. Bu büyük iltifat günümüze kadar onu zalim kilisenin gönüllü fedaisi kıldı.

Bütün bunları, sana niçin söyledim bilir misin oğlum? Eğer Macaristan'a yeniden hürriyet verebilirsek, bu millet belki ilk haline gelecek ve milletim onun şahsında sözüne güvenilir bir komşu kazanacaktır. Bu en büyük ihtiyaçlarımızdan biridir. Bütün gayretlerimiz Macar

idarecisinin beynini uyandırmaya yetmedi. Öyleyse biz ya bu tacı taşıyan kafayı kesmek ya da tacı başlarından alıp, onlara, bu ağırlık olmaksızın düşünmeyi öğretmek zorundayız. Titizlikle saklanan taç, sapıklığa itilmiş Macar inancının putudur. Martali Matyas bu putu kıracak, Macarların İbrahim'i olacaktır. Belki hayâl kuruyorum oğlum, bu söylediklerim belki mümkün olacak, belki olmayacak. Ama eğer başaramazsak bu beni çok üzer.

Tarih gösteriyor ki, Kiliseye kanını, canını, varlığını severek vermiş Macar milleti, onlardan en ufak bir yardım görmedikten başka, kilise adamlarının kendisini yağma için geldiklerine şahit olmuştur.

Halen Macar halkına reva görülen mezalim, köy ve köy ahalisinin sebepsiz imhası bu durumu hâlâ devam ettirdiklerinin delilidir.

Bu milleti seviyorum Ali Bey oğlum. Ve kurtulmalarını istiyorum.

Uzun süre sustular. Bu engin arzu karşısında Ali Bey'in dili tutulmuş gibiydi, konuşamıyordu. Büyük kararın verildiği odaya bakıyor ve mütevazi bir Uç Beyi için çok önemli olan bu anın kıymetini göğsü iftiharla çarparak idrak ediyordu. Serin bir rüzgâr pencereden doluyor, taşıdığı türlü çiçek kokusunu öğleden arda kalmış tatlı bir ılıklıkla odaya dolduruyordu.

16

İSTOLNİ-BELGRAD’dan ayrıldıktan sonra Ahmet Bey, aldığı emir gereğince, Budin civarında, yıkık Peşte kalesi harabeleri yakınında yerleşti. Bataklığın en gümrah yeşili içindeki şirin beyaz tanyasında, tam bir Macar köylüsüydü. Yanında esmer, insanın nefesini kesecek kadar güzel yavuklusu kalıyordu. İster Katolik, ister Protestan, ister Lüterci, ister Kalvenci olsun her Hıristiyan misafire kucağını açmış bu şirin eve gelenler Tamas’ın tatlı dili ve Agnes’in güzel yüzüyle ağırlanıyordu. Orada kaldığı kısa süre içinde Tamas iyi kalpliliği, mertliği ve nüktedanlığı ile herkesin tanıdığı insan oluvermişti. Mevsim ilerliyordu. Keten havuzları başında, meyva ağaçları altında, bağlarda köylü ter döküyor ve şarkı söylüyordu. Türklerin ve Macarların beraberce severek kutladıkları bağbozumu bayramı hızla yaklaşmaktaydı.

Bir gün tanyaya gelen iki misafir tacirden Tamas, yavuklusunun düğün elbisesini alabilmesi ve bazı akrabalarını

düğüne davet edebilmesi için İstolni-Belgrad'a gitmesi gerektiğini, ikisinin birden tanyadan ayrılmalarının doğru olmadığını, mümkünse kızı İstolni-Belgrad'a beraberlerinde götürmelerini rica etti. Tacirler merak etmemesini, yine güvenilir insanlarla Agnes'i sağ salim geri göndereceklerini vaad ederek gün doğumundan evvel yola çıktılar. Kızın, araba üstünde sallanmaktan ve sıkıntıdan fenalık geçirmeye başladığı zaman kaleye vardılar. Agnes, doğruca Muhtarın evine vardı. Yeğeni olduğunu yüksek sesle söyledikten sonra fısıltı halinde:

- Tamas tarafından geliyorum efendim, dedi.

Muhtar sesini çevreye duyurtacak kadar yükselterek:

- Sevgili yeğenim, diye haykırdı. Benim tatlı güvercinim, yapayalnız mı teptin bu kadar yolu?

Kızı hemen içeri aldı. Kısa bir süre sonra komşular bu uzaktan gelen yeğene hoşgeldine geldiler. Ve ondan pek de hoşlandılar.

Amcası, misafirlerin yanında: "İmkânı yok seni bırakmam," diye ısrar ettikçe, genç kız birkaç hafta sonra gitmek zorunda olduğunu, bunun için amcasının kırılmaması gerektiğini söylüyor ve adamı ikna için ara sıra kalkıp yanaklarından sevgi ile öpüyordu. Ancak herkes dağıldıktan sonra başbaşa kalabildiler. Agnes, göğsünden çıkardığı mektubu Muhtara uzattı. Tamas mektubunda, "İzzetlü Efendim" diyordu. "Kaleden ayrıldıktan sonra, gerek uğradığımız başarısızlık, gerekse gitmemin onu müşkül duruma düşürebileceği gerekçesiyle Arşidük Hazretlerini ziyaret etmemeyi uygun buldum. O günden beri Peşte bataklığı civarında gizleniyorum. Bebek efendimizin yenilgisini duymamış olsaydım belki bir süre daha gizlenmekte fayda bulurdum. Ama bu son hadise

tahammülümü taşırdı. Damarlarımda çağlayan asil Macar kanı bir an önce harekete geçmem için beni zorluyor. Arşidük hazretlerine bizzat gitmekte tereddüt ediyorum. Ve düşünüyorum ki, sizce de uygun olursa muhterem yüzbaşımızı gönderiniz. O, benim adıma Arşidük hazretleriyle temas etsin ve hizmetlerimi arz etsin.”

Muhtar hemen o gece Gak’la buluştu. Kaçak Macar’ın mektubunu okuyarak düşüncesini sordu. Mektup, Gak’ı gerçekten memnun etmişti. Aylardır haber alamadıkları Tamas demek sağdı ve kuvvetli bir eleman olarak ellerindeydi. Gak’ın yolu ertesi gün tesadüfen Muhtarın kapısının önünden geçti. Evde güzel yeğenin gelişi dolayısıyla komşulara büyük bir şölen veriliyordu. Zavallı deliyi yaka paça ziyafet evine soktular. Alay ettiler, eğlendiler. Şarap yüzleri kızartmış, başları döndürmüştü. Güzel yeğen her masayı dolaşıyor, her misafirin gönlünü hoş ediyor, herkes tarafından pek seviliyordu. Kız bu arada Gak’la da şakalaşıyor, yanağından öpüyor ve “yavuklum” diye takılıyordu. Şölende bulunanlar Gak’ı kızın onu sevdiğine inandırmak için saatlerce dil döktüler. Türk’ler de, Macar’lar da kahkahadan kırılıyorlar, bir yandan da şimdiden kıza deli gibi âşık olmuş zavallıyı tahrik ediyorlardı. Geç vakitlere doğru kızın hemen yola çıkacağını duyan Gak, Agnes’e gitmemesi için, Türk ve Macar Ağalarına da onu göndermemeleri ve kendine vermeleri için yalvarıyor, bu da misafirleri kahkahadan kırıyordu. Güzel yeğen geldiğinin haftasında Budin’e gitmekte olan iki Türk askerine teslim edildi. Gün doğumundan evvel kafile yola çıktığında Gak’ın da peşlerine takılmış olduğunu gördüler. Ne tehdit, ne dayak onu peşlerinden ayırabildi. Üstelemediler ve kızın terkisine attılar. Onunla yolculuk gerçekten hoştu. Yol boyunca türlü

kaçık hareketlerle onları güldürdü. Tanyaya geldiklerinde kız “anam, babam bağa gitmişler ama siz buyrun” dediyse de iki genç adam yalnız evde bir genç kızla kalmaktan ürkerek hemen yola çıktılar. Tamas’la yüzbaşının karşılaşmaları gerçekten içten oldu. Agnes, yemek için öteberi hazırlarken onlar gerek kalede beraber geçirdikleri günleri, gerekse ne yapmaları icabettiğini uzun uzun konuştular.

Sofra başında, Gak’ın delilikten Yüzbaşılığa geçişini yadırgayan kız, zaman zaman gülmesini tutamıyordu. Bunun Gak üzerindeki tesiri ise öldürücü idi. Tamas durumun farkındaydı. Ve şimdi biliyordu ki, Gak’ı böylesine tehlikeli bir vazifeye iten tesir, söylense Gak’ı bile hayretler içinde bırakacak bir sebepti. O eksik ve biçimsiz bir yaradılışın nadir bir zekâyla meydana getirdiği terkip idi. Ve o Macaristan’dan önce kendisi için normal insan gücünün üstünde birşey yaparak sivrilip çıkmak iddiasındaydı. Tamas, madem ki kızın gülmesi onu kırıyor, diye düşündü, o halde tutulmuştu kıza Gak. Tamas’ın Ali Bey’den aldığı talimatla bu gülünç durum birleşiyor, beyninde çizilmeye başlanmış müphem plan yavaşça açıklık kazanıyordu. Tamas’ın işaretiyle bir zaman sonra kızda Gak’a karşı belirli bir değişme görülmeye başladı. Daha mültefit ve daha hatırnazdı. Vardıkları karara göre Gak, gönlünü tanyada Agnes’in sevimli hayalinde bırakıp Arşidük Karoli’ye doğru yola çıktı. Gerçek kimliğini kıza açmasında hiçbir sakınca olmadığını söyleyen Tamas’ı minnetle anıyordu. Biliyordu ki, kızın gözünde eğer bir değeri olacaksa bu yüksek mevkiinden ve politik gücündendir.

Yol boyu binbir ümitsiz planla vaktin nasıl geçtiğini anlamadı. Dönüşünde tuhaf bir şekilde hayal kırıklığına uğramış gibiydi. O parlak neş’esini yitirmiş, düşünceli bir hal almıştı. Tamas bir ön seziyle Arşidükle Yüzbaşı arasında

önemli şeylerin geçtiği kanaatına vardı. Gak'ın Tamas'a karşı tutumunda belli belirsiz bir değişme vardı. O akşam, Tamas, tanyanın zahiresini temin için civar köylerden birine gitti. Böylece akşam yemeğinde Yüzbaşı ve genç kız başbaşa kaldılar. Bu yalnız sohbette Yüzbaşı, Agnes'in pırıl pırıl gülen gözlerinde bazı vaadler yakaladı. Yıllanmış şarap vardı sofrada, bu eskidikçe güzelleşmiş delilik suyu iki gencin de aklını başından aldı. Ele avuca sığmaz Agnes, saf, yüzü gözü açılmamış bir genç kızdı sofrada. Erkek bu kaleyi fethetmek için türlü zekâ oyunlarıyla hücuma geçti. Agnes'in gözü önüne asalet payesini, bugüne kadar Macaristan için yaptıklarını ve yapmak istediklerini bir bir döktü. Arşidük, onun nişanlısı olacak adamdan şüpheleniyordu. O ihtiyar kurdu tanıyordu. Verdiği görevi eğer başaramazsa bu, Tamas'ın sonuydu. O zaman mini mini güvercini, Agnes'ciği açıkta kalacaktı. "Çünkü," demişti Arşidük, "böyle yerden biter gibi meydana çıkmış kahramanlara güven doğru değildir. Eğer Ali Beyi öldürebilmiş olsaydı neyse, onu göreve almadan evvel bir imtihandan geçirmem gerekiyor." Gak kıza, Tamas'ın yüklendiği görevin çok ağır olduğunu, bu yük altından kolayca kalkamayacağını ısrarla tekrar etti. Buna karşı Agnes, şimdilik geçinip gittiklerini, eğer Tamas'ı kaybederse, bazı imalarla pekâlâ Yüzbaşının olabileceğini söyledi. Tutkunluğuna rağmen, bu göğsü Macaristan aşkıyla dolu subay, Tamas'ın ölümünü açıkça temenni edemiyordu ama, şuuraltı onun yokolma ihtimalini süslüyor, geliştiriyor ve Yüzbaşının içine serap gibi bir ümidin ışıkları yayılıyordu.

Tamas, bütün konuşulanları gizlendiği yerden dinledi. Sonra ilerde, çalılara bağladığı atına atlayıp sanki yeni geliyormuşçasına gürültüyle eve girdi. Kızla gözgöze gelerek birşeyler belli ederim korkusuyla açlığını bahane etti, kurulu

sofraya saldırdı. Bir yandan avurtları tıka basa dolu atıştırırken bir yandan da köyde rastladığı şeyleri anlatıyordu. Yüzbaşı, tatlı bir rüyadan uyandırılmış gibiydi. İçinde gelişen hisler, elinde olmadan bu adama karşı kin tadında büyüyordu. Yüzbaşının konuşma arzusuna rağmen Tamas, yorgun olduğunu bahane ederek odasına çekildi. Agnes, bir süre sonra yanına geldiğinde bir hayli endişeliydi. Olanları bir bir anlattı. Ve:

- Bu adam deli zahir, taklide çalıştığından daha da deli, diye bitirdi konuşmasını.

Arşidük Karoli'nin verdiği görevi o kadar gayret sarfettiği halde ağzından alamamıştı Agnes. "Ama," diyordu, "bu önemli, pek çok önemli olsa gerek."

Ovada kurbağalar ve garip sesli gece kuşları ötüşürken ikisi yanyana uyumadan uzun süre çevreyi dinlediler.

Ertesi sabah Gak, gitmesi gerektiğini söyleyerek müsaade istedi. Bir ara Tamas'la başbaşa kaldıklarında bir nefeste görevini söyledi ve şöyle devam etti:

- Kardeşim, bu görevde muvaffak olursan hızla ilerleyeceksin. Eğer başaramazsan bu senin ölümün demektir. Agnes, saf ve müdafaasız bir genç kız. Senin buradan hemen bugün ayrılman gerektiğine göre zavallı yapayalnız kalacak. Uygun bulursan onu benimle gönder.

Sözünün burasında kapı gümbürtüyle açıldı. İri yarı, dev yapılı bir adam:

- Nerde benim Agnes'im, nerde benim kumrum, gel ağabeyciğine bir öpücük ver, diye girdi.

Tamas'a ilerleyip elini omuz kökünden sarsarak sıktı.

- Oh be! diyerek konuşmasına devam etti. Eve dönmek rahat şey doğrusu. Eeee, enişte nerede benim kızım?

Tamas'ın cevabını beklemeden gırtlağını yırtarcasına:

- Agnes, Agnes! Nerdesin be şıllık? diye bağırdı.

Gözü bir an Yüzbaşıya ilişti, baktı baktı, sonra kasıklarını tutarak gülmeye başladı.

Gak, dışarı çıktığında kırılmış ve bütün insanlığa karşı derin bir kinle sarsılmıştı. İçi, giderken bile Agnes'le vedalaşmayı istemedi. Zavallı Gak, zekâsının örtemediği şekilsizliğini bir kambur gibi sırtına yüklenmiş olarak İstolni-Belgrad'a doğru yola çıktı. Gak'ın hareketinden bir saat sonra Tamas, Badhori Gazdak ile vedalaştı. Ayrılıklarının uzun sürmeyeceğini, kısa süre sonra ona ve Agnes'e geri döneceğini vaad etti. Ama kızın ağabeysinin şu itirazı ile karşılaştı.

- Bak Tamas, ben yıllardır kaçakçı olarak çalıştım. Bana kalsa git ve kendine dikkat et derim. Halbuki Agnes güzel, güzel olduğu kadar inatçı, inatçı olduğu kadar da cesurdur. Onu da yanına al birader. Zaman olur senin kılıcının başaramadığını onun bir gülümsemesi rahatça neticelendirir. Yine sen bilirsin, ben karışmam.

İkisi de aynı anda arkaya döndüler. Agnes yol kıyafetine bürünmüştü. Rengi duvar beyazı, gözleri pırıl pırıldı. Kesin bir ifadeyle:

- Gitmek istiyorsan git Tamas, dedi. Sana mani olmam. Ama gidersen kendimi öldürürüm.

Sesi sakin, ama son derece kararlıydı. Bir süre tereddüt etti Tamas. Sonra gülümsedi:

- Kazandın Agnes, dedi. Beraber gidiyoruz.

Ertesi gün Budin'de bir Yahudi sarrafın dükkânının arka odasında kız uzun saatler Tamas'ı bekledi. Genç adam döndüğünde yüzünde geniş bir gülümseme, elinde büyük bir paket vardı. Bu paketin içinde bir Türk karıkocaya lüzumlu kıyafetler ve Beylerbeyinin mührü ile mühürlenmiş yol

belgeleri vardı. Agnes'in ismi Ayşe oluvermişti. Tamas ise baharat tüccarlarından Ahmet Efendiydi. Ayşe, yeni din değiştirmişti. İstanbul'a kayınvaldesinin elini öpmeye gidiyordu.

Üç gün sonra güzel Budin arkada kalmıştı. Bir elçilik heyetiyle beraber İstanbul'a doğru yola çıkmışlardı. Bu zaman içinde parayı kim fazla verirse onun hesabına çalışan sarraf aracılığıyla iyi bir cerrah, Tamas'ın yüzünü tamamen değiştiren bir yara izi yapmıştı. İz sağ şakaktan başlayıp, çenede bitiyordu. Gören, bu iyileşmiş yaranın en az on yıl evveline ait olduğuna yemin edebilirdi. Dikiş etrafında deri büzülmüş ve renk değiştirmişti. Agnes bile sesini duymadan Tamas'ı tanıyamadı. Gerek Macarlar, gerekse Avusturyalı'lar, yani elçilik heyetinin tamamı bu genç çiftle ilgileniyorlar ve onları hoş tutuyorlardı. Uzun bir yolculuktan sonra Edirne'ye vardıklarında ilk defa gerçek Türk âlemine girmiş olan Agnes, şehrin zenginliğinden ve şaşaasından şaşkına döndü. Selimiye Camii inşaatı hariçten artık tamamlanmıştı. Yedi yılın dantel gibi işlediği bu şaheser karşısında kız, uzun zaman hayran kalakaldı. Edirne'de birkaç gün dinlendiler. Tamas karısını bir Türk ailesinin yanında bırakıp saatlerce ortalıktan kayboldu.

İstanbul'a vardıklarında güz bitmek üzereydi. Bayezid camii civarında bir eve yerleştiler. Ahmet Bey, bir zamanlar Zagrep'te Başrahip iken İslâmiyeti kabul etmiş ve Mehmet Bey ismini almış baş tercümanın yanında hariciye kalemi Macaristan işleri masası tercümanı olarak işe başladı. Önceleri Budin Beylerbeyinin tavsiye mektubuyla geldiği için soğuk karşılandı. Ama çok kısa süre sonra onun gerçek ehliyet sahibi olduğu anlaşıldı ve sevildi. Gerek Türkiye hudutları içinde tamamen serbest dolaşabilen Yahudi, İtalyan,

Hırvat, Rum tacirlerle, gerekse elçilik heyeti ileri gelenleriyle temasa geçti ve onlar vasıtasıyla ilk malümatları Arşidük Karoli'ye gönderdi. Böylece 1578 yılı Macar haber alma servisi için en bereketli yılların başlangıcı oldu. Bu durum Macar Diak'ları yerine Nemçe'li Spacbknaben'lerin yerleştirilmelerine kadar sürdü. Avusturya doğu kumpanyasını kurduğunda, Macaristan için menfaatsiz çalışan casusların hepsi görevlerinden alındı ve yerlerine Türkçeyi çok iyi öğrenmiş, genç, ama tembel ve maksatsız Nemçeliler yerleştirildi. Bu Türkler için perakende casus satın almaktan daha kolay oldu. Doğu Kumpanyası toptan satın alındı.

Vazifeye başladığından bir ay sonra, mübaşir, Mehmet Beyin kendisini görmek istediğini bildirdi ve ilk görev tebliğ edildi. Üç ayrı yerden getirilmekte olan esir toplulukları, Çatalca'da bir grup haline getirilecek ve Ahmet Bey, esirmişcesine aralarına katılacaktı. Önemli olan nokta Yedikule zindanında yatmakta olan Bebek ve onunla beraber esir alınmış Macar Beyleriyle dostluk kurmasıydı. Ahmet Bey, genç karısını merak etmemeliydi. Onun Hristiyan terbiyesiyle büyütüldüğünü teşkilât bildiği için sık sık görüşmeleri düşünülecekti. Eve, Agnes'in yanına yardımcı hüviyetiyle güvenilir yaşlı bir Türk hanımı yerleştirilecekti. Ahmet Bey geride bıraktıkları için hiç endişe etmemeliydi.

17

YANIKKALE’de bayram sabahı parlak bir sonbahar güneşiyle başladı. Halk neşeliydi, cıvıl cıvıldı. Köprü atılmış, çayır, rengârenk elbiseleri içinde kale halkı ve misafirleriyle dolmuştu. Bağbozumu bayramıydı bu. Macaristan ananın göğsünden Türk’müş, Macar’mış, Hırvat’mış, Çingene’ymiş demeden en lezzetli meyvaların, en değerli nimetlerin derildiği bayramdı. Geniş açılmış çukurların içinde, semiz toklular çevriliyor, mallarını erikle, armutla, mısırla, domuzla değiştirmek için çerçiler dil döküyor, bir gürültü, bir kıyamettir kopuyordu. Yakın kalelerden gelmiş Türk ve Macar komşular çoğunlukla Macarca konuşup anlaşıyorlardı. Bu durum Osmanlı hükûmetinin izlediği politikanın sonucuydu. Türk makamları oldum olası, bütün yazışmalarda Macarcayı esas almışlardı. Nedense Nemçeliyi görmezden gelmişler, Viyana’nın şahsında Macaristan Kralına hitap etmişler, onların Almanca mektuplarına cevap vermek lüzumunu dahi hissetmemişlerdi. Bâb-ı Âli bu mevzuda o kadar titizdi ki, hiçbir Nemçeli elçi Macar kıyafetine

bürünmeden ve Macar elçisi olarak takdim edilmeden Vezirlerin veya Vezir-i âzamın huzuruna kabul edilmez, etek öptürülmezdi. Hemen bütün Vezirler Macarca ve Almanca biliyor olmalarına rağmen bu dilleri kullanmayı küçüklük sayarlar, muhakkak bir dilmaç vasıtasıyla ve Macarca olmak şartıyla konuşurlardı.

Yükselen güneşle beraber halk civardan daha çok akın ediyor, geniş ovada insan sesi daha çok yükseliyor, yeni mahsul şaraptan bol bol içiyorlar ve kafaları şimdiden dumanlanmaya başlıyordu. Yer yer gruplaşmış topluluklarda hayvan alışverişi, arazi alışverişi hararetleniyor, bağıra bağıra pazarlık ediyorlardı. Kızlar ve erkekler delice bir tempoda kolkola dansediyorlar, şakaklarından ve alınlarından akan teri arada bir kollarının yeniyle siliyorlardı. Bir grupta yüzü riyazattan mum gibi sararmış bir keşiş, Ariyanus mezhebini, bir başka keşiş diğer grupta, yasaklamış olmasına rağmen Unitarius inancını dillerinin bütün belâgatiyle yaymağa çalışıyorlardı. Bu yeni mezhepler Katolik ve Protestanların kanlı mücadelelerine rağmen hızla yayılıyordu. Bilhassa Pespirim vaizi Bathai İstvan dillerde tüyleri ürperterek dolaşan cinayetler irtikâp etmiş, ama, yayılmayı önleyememişti. Bu yepyeni fikirlerin bu kadar hızla kuvvetlenmesinin sebebi, tabiî yine imansız Türklerdi. İstolni-Belgrad Beyi bölgesinde onları tamamen serbest bıraktıktan başka, bizzat vâ'zı dinlemeye giderek teşvik bile etmişti. Bâb-ı Âli ve Paşalar her zamanki gibi, zayıfın yanında olmuşlar, onları ezdirmemişlerdi.

Çok tatlı geçen gün sona ermek üzereyken bir haberci dolu dizgin meydana çıktı. Arzusu üzerine onu doğrucu Generalin huzuruna ilettiler. Tehlikeleri göre göre herşeyden mana çıkarır hale gelmiş olan halk, önemli bir durum

olduğunu derhal anladı. Kadınlar çocuklarına, tacirler mallarına, Türkler atlarına el attılar. Bilinmeyen bir kulak mektubun içindekiler öğrendi ve bilinmeyen bir ağız söyleyiverdi. Tata düşmüştü. İnanılmaz birşeydi bu. O mükemmel kale, kırk Türk atlısı tarafından güpe gündüz basılmış, muhafızlar kılıçtan geçirilmiş, çoğu sarhoşluktan ölümün farkına bile varmamıştı.

General durumu bildirip tedbir alınmasını istemek üzere beden üstündeki sahanlıkta göründüğünde, meydanda hemen hiç kimse kalmamıştı. Mektup; Hamza Bey, diye başlıyordu. Orda devamlı olarak bulundurduğu bir casusundan Tata Kapitanı Eszeki Janos'un husarları ile birlikte atları nallatmak için Komaran'a gittiğini haber aldı. Kalenin müdafaası için yeteri kadar muhafız var idiyse de onların tümü ya şaraba, ya uykuya dalmıştı. Mektup şöyle devam ediyordu: "Bugünlerde zâtınızın da böyle bir tehlikeyle karşılaşacağı haberi kulağıma geldi. Aman efendimiz müteyakkız olunuz. Ve Türk dinliye fırsat vermeyip mümkün olursa cümlesini imha edesiniz." İmza o büyük vatanseverin, Martali Matyas'ındı. Mektubun sonuna şu ibare aceleyle karalanıvermişti: "Budin Paşasının yakınlarından Nizam Çavuştan aldığım habere göre, Paşanın Varat üzerine, Peçuy'daki Derviş Beyin Kapaşvar, Arslan Beyin de Papa üzerine yürümeye hazırlandıklarını öğrendim."

General Zelting, askeri topladı ve alarma geçirdi. Hemen o geceyarısına doğru karakollar tehlikeyi haber verdiler. Yüzün üstünde bir Türk birliği sessizce kaleye yaklaşıyordu. Hızla tertibat alındı. General, komutasını bizzat aldığı bir kuvvetle Türkleri ummadıkları bir yerde, yani kale dışında karşılamayı planladı. Herşey Generalin düşündüğü gibi oldu. Savaş iki saat kadar sürdü. Türkler kayıplar vererek kaçtılar. Çığlıklar atarak bu zafer kutlandı. General Zelting Karoli,

hızlı bir ulakla gerek Matyas'ın mektubunu gerekse kaleye vâki hücumu ve mutlu sonucu Arşidük Hazretlerine ve civar kalelere bildirdi. Neş'e sabaha kadar sürdü. Güneş çılgınca eğlenmekten bitkin kale halkının ve askerin üzerine doğarken General hâlâ sahanlıkta geziniyordu. Vak'anın aksisedâları Uçlarda uzun süre devam etti. Ancak, haberin son kaleye varmasından bir gün sonra ikinci haber yetişti. Yanıkkale düşmüştü. Uçları bu haber ilkinden de fazla karıştırdı. O her yerde gözü, her yerde kulağı olan Matyas, "îkaz etmeme rağmen general ihmal gösterdi," diyordu. Cânu gönülden yalvararak her Uç beyini, her kale kumandanını tekrar tekrar ikaz ediyor, Yanıkkale misalini önlerine koyuyordu. Arşidük Karoli'ye yazdığı mektuplarda ise, gösterdiği bütün faaliyetleri rapor ediyor, Uçlarda son bir aydır görülen aşırı cereyanları tesbit ve takip maksadiyle buralardan ayrılmadığını, bu ayrılmamanın diğer bakımlardan olduğu kadar genç Kont konusunda da lüzumlu olduğunu, onu kutlu İsa'nın müsaadesiyle yakında eline geçireceğini yazıyordu. Yanıkkale'nin düşme haberi şöyleydi: Türk hücumunun ertesi günü her zaman olduğu gibi, çingene demirciler Yanık'a gelip atları nallamaya başlamışlardı. Askerin büyük bir kısmı hem muhafızlık yapmak, hem de gezinmek maksadıyla çayıra çıkmışlar, gülüp şakalaşıyorlardı. Generalin kula aygırı uzun zaman ahırda kalmanın azgınlığı ile şaha kalkıyor, çifteler atıyordu. İki çingene yamak ve iki husar hayvanı zorla zaptediyorlardı. Birden at sürüsünden bir kısrak ileriye fırladı ve görünmez bir el sanki aygırın yularını kesiverdi. Çingeneler avazları çıktığı kadar bağırmaya başladılar. Bu gürültüyle ürken diğer atlar ovaya fırladılar. Gerek atların paha biçilmez değeri, gerek Generalden korkuları, bütün askeri, kaledekiler dahil, ovaya döktü. İşte o anda kale

bedenleri önündeki sularda yetişmiş kamışlar yerlerinden oynadılar ve yükselmeye başladılar. Yükselen her kamışın dibinden bir Türk neferinin kafası meydana çıktı. Türkler ağızlarındaki kamışları hızla atıp dalkılıç kaleye daldılar ve kapıları kapattılar. Tuhaf bir durumdu bu. Zedelenmemiş ama lüzumlu harb âletlerinden yoksun Macar askeri dışarda, sayıca çok az, ama bütün savunma ve taarruz imkânlarına sahip Türkler kaledeydiler. Gördüler ki, birkaç süvari kaçan beygirleri önlerine katmış, İstolni-Belgrad'a doğru uçuyorlardı. Asker hayattaydı ama, bir Macar için böyle hayatta kalmaktansa ölmek yüz kere yeğdi. Hepsi savaşlara girip çıkmış ve ün yapmış yiğitlerdi. Ama bu durumda ellerinden hiçbir şey gelmiyordu.

Gün batımına kadar kale civarında kararsız durdular ve sonra başları önlerinde çekilip gittiler.

* * *

Bu değişiklik zaten tâbi olmak fikrine yatkın Yanıkkaleliler üzerinde mühim bir tesir yapmadı. Hattâ gönüllerinde acıyan incecik bir nokta olmasa, onlara çok mutlu demek dahi mümkündü. Çünkü biliyorlardı ki, adil Müslüman idaresinde, inançları ve fikirleri ne olursa olsun serbestçe çalışabilecekler, her yeni ele geçirilen kalede olduğu gibi padişahtan tarım için lüzumla aletleri, hayvanları, tohumları, fidanları bedava alacaklar, üç yıl hiç kimseye vergi vermeyecekler ve mutlak bir emniyet içinde olacaklardı. Ama zalim Macar idaresinin de özlemini çekeceklerdi. Ne kadar iyi olursa olsunlar Türkler, kutlu İsa'ya inanmıyorlardı çünkü. Hıristiyan idaresinden uzak olmakla, kendilerini boşlukta hissedeceklerdi. Duydukları ızdırap ufacık bir nokta kadardı.

Ama o geçmeyecek, o noktanın varlığını her zaman hissedeceklerdi.

Armudunun, elmasının ve kadınının güzelliği ile tanınmış Yanıkkalenin yeni efendileri meydanda bir cami inşaatı ile işe başladılar.

Kalenin ele geçmesinin üçüncü günü bir çavuşun bir eve zorla girdiği ve ondört yaşında bir kıza tecavüz ettiği duyuldu. Macar halkının böyle işgallerde olağan saydığı bu vak'a Türkler tarafından anlaşılması güç bir asabiyetle karşılandı. Birkaç neferin muhafazasında çavuş meydana getirildi. Sorgu Arslan Bey tarafından ve bütün kale halkının huzurunda yapıldı. Çavuş çipil mavi gözlerinde derin biri korku, marazlı kaba ve sarı derisinde gözle görülür bir uçuklukla sorulanlara cevap verdi. O bu kıza tutulmuştu. Ve kızla anlaşmışlar, evlenmeye karar vermişlerdi. Arslan Bey gürleyen bir ses ve güzel bir Macarcayla çavuşun ifadesini kıza tekrar etti. Bunun doğru olup olmadığını sordu. Kız korkusuz bir hareketle, hattâ bağırarak bunun aslı olmadığını, kendisinin bir Macar ve Hıristiyan olduğunu ve hep böyle kalmak istediğini söyledi. Halk seyrettiklerini bir komedi olarak kabul ediyor, çavuşun işi birkaç azarla atlatacağını bekliyordu. Verilen Türkçe emrin tercümesine lüzum yoktu. Yalvarmaya başlayan Burhaneddin çavuşu kumandan dinlemedi bile. Hazırlık süratle bitirildi. Ellerinden direğe bağlanan çavuşa tayin edilen 100 sopa vurulmaya başlandı. Arslan Bey askerlere:

- Siz merhamet ederseniz, ben size etmem. İşi sıkı tutasınız ha! diye tembih etti.

Daha yirminci sopaya varmadan çavuşun sırt derisi yol yol yarıldı ve çavuş bayıldı. Su dökerek ayılttılar, vurmaya devam ettiler. Ellinci sopada çavuş ölmüştü. Direkten sarkan et kitlesi ertesi güne kadar kaldırılmadı. Arslan Bey, verdiği

bu ceza ile, askere yaklaşabileceği azami hududu, sırtta sopadan yarılmış etin görünüşü kadar kesin tayin etmişti.

Yanık'ta, yeni insanlarla beraber yeni düşünceler, yeni âdetler yepyeni bir ortam meydana getirdi. Bu, Anadolu'nun bağrından kopmuş insanlarla Macarlar aynı mantık çerçevesinde kolaylıkla toplandılar. İki millet de müşterek sevgililerine, toprağa beraberce döndüler. Yanık'ın namlı armut ağaçlarında türlü aşıların meydana getirdiği türlü armut cinsleri belirdi ve güzel Yanık kızlarının kucaklarında Ali isimli, Mehmet isimli, Zehra isimli iri bebekler Macar analarının göğsünden akan bol sütü obur bir iştiha ile emer oldular.

Arslan Bey kaleyi tahkim için yeni ilaveler yaptırdı. Bu arada uzun süredir kayıp Başpiskoposun hücresi meydana çıkarıldı. Tesadüfen odanın üstünden açılan delikten görülen manzara tüyler ürpertici idi. Kapı vazifesini gören kayaya elleri kilitlenmiş ve etleri yer yer dökülmüş bir ceset yerde upuzun yatıyordu. Bir yanda da zavallı Macar halkından toplanmış vergiler ve ne yolla ele geçtiği bilinmeyen mücevherat yığınla duruyordu.

Arslan Bey bu parayla o yıl beşyüzden fazla kızın çeyizini tamamladı ve evlendirdi. Uzun süredir kale zindanında inlemiş Türklere ve fakir Macarlara dağıttı. Toprağı olmayana, bu parayla toprak alındı.

Kalede böyle olaylar tarih başlangıçları kabul edildiği için şu vak'a da uzun süre söylendi: Katolik papazı Kuno'nun, Zorka Banoviç isimli yedi yaşındaki bir sabinin ırzına geçmesi, uzun yankılara yol açtı. Suç şer'î kanunlara göre ağır, hem de pek ağırdı. Ama Osmanlıların emirleri altındaki ülkelerde yaşayan yirmi ayrı dine sahip insana gösterdikleri akıl almaz genişlikteki müsamahayı bu vak'ada da

göstermeleri bir mecburiyetti. Politik icaplar, adaletten ömrü boyunca hiç sapmamış olan Arslan Beyin kararını zorluyordu. Durumu, Budin Beylerbeyine danışmak zorunda kaldı. Kara Üveys Paşadan gelen cevap, Türkleri tatmin etmemiş olmasına rağmen tatbik edildi. Paşa mektubunda şöyle diyordu:

“Her inanç sahibi kendi inancıyla amel etmeye mecburdur. Aksi o şahsın cezalandırılmasını gerektirir. Burada temas ettiğimiz Katolik din adamları, vak’ayı duyduktan sonra kaçamak cevaplar verdiler. Prensibimiz icâbı şer’î hükümlere göre suçluyu cezalandıramamaktayız. İnşaallah ind-i ilâhîde bizi mes’ul duruma düşürmez kanaatiyle şu cezayı münasip gördük. Sırtından katran rengi setresi bir daha giymesine müsade edilmemek şartıyla çıkartılup, ayakları altına değnekler urula. Ve dahi halk içre rüsvay edile. Ve dahi ana iktiba eden zümreye yakışıksız hareketlerinin hiçbir dine ve inanca sığmadığı belürtülüp böylece amel oluna, vesselâm.”

Halk yine çavuşun döğüldüğü meydanlıkta toplandı. Zalim papaz kilisenin arkasında olduğundan, Türklerin ilim adamına, özellikle din ilim adamına gösterdikleri hürmetten emin, küstah bakışlarla etrafı süzüyordu. Arslan Bey:

- Yıkın bre imansız kâfiri, diye haykırdı.

Papazın yıllardır su yüzü görmemiş ayakları falakaya geçirildi. Ölü sessizliği vardı çevrede. Suçu ne olursa olsun bir din adamına böyle bir muamele büyük bir felakete sebebiyet verecekti. Muhterem sakalı yerleri süpürür ve kendisi öküzler gibi böğürürken halk, gökkubbenin çökmediğine ve gökteki İsa’nın yeryüzündeki bu vekili için kılını dahi kıpırdatmadığına hayretle şahit oldu. Saf inançlı halk uzun süre beklediği halde, ne bir salgın ne bir tufan oldu.

Yağmur yine yağdı, güneş yine parladı, yine dallarda iri erikler, topraktan nefis karpuzlar toplandı. Böylece birşey yırtıldı halkın inancından. O yırtılan şey hür Macaristan fikrinin ayağını bastığı yegâne mesnet oldu.

Olay gerek Beç'te, gerek İspanya'da, gerek Macaristan'da korkunç yankılar yaptı. Macar Kralı bizzat Beylerbeyinden sert bir lisanla hesap sordu. Kara Üveys Paşa'nın verdiği cevapsa daha sertti: "Sen" diyordu mektubunda, "insanlık alâkasını kesmiş bir Katolik papazına arka çıkarsın da, aynı dinden olduğun yedi yaşındaki bir masumenin ne olup bittiğini sormazsın. Ben senin dinine inanan şu kadar bin insana hürmet gösterip o câniyi katletme emri vermedim. Böyleyken kendi vicdanından ve Rabb-ül Âlemînden korkmak yerine, kilise baskısından korkup benden hesap sormaya kalkışmanı anlayamadım. Bizim korkumuz Allah'dandır. Ve huzuruna çıktığımızda böylesine süflî korkudan ötürü bize hesap sormayacaktır. Sen kralsın, bir kral gibi davranmalısın. Bir ahlâksızın müdâfii olmak yerine, bir masumenin hakkını aramak daha yakışık alır."

O yıla halk arasında "papazın dayak yılı" dendi. Koyunlar çift yavruladılar. Her meyva dalı altına destek vuruldu. Sonraları geniş Macar ovasında mahsûl duasına çıkıldığında nereden geldiği belli olmayan bir âdet tatbik edilir oldu: Duadan sonra bölgenin gençleri bir korkuluğa geçirdikleri siyah bir bezi döğerek duayı tamamlarlardı.

18

MAGDOLNA Katolona şaraphanenin derinliklerinden hım hım sesiyle:

- Zaria, diye bağırdı.

Geniş tahta fıçıda ilkbahar temizliği yapmakta olan adam, önce duymazdan geldi bu haykırışı. Mahzenin rutubetli serinliğinde aynı ses daha yakından, daha şirretleşmiş olarak duyuldu. Erkek homurdanarak:

- Ne var, diye sesini yükseltti.

Ve kıllı vücudunda sadece kirli bir keten don, fıçıdan çıktı. Tam ağzını açıp şöyle doyasıya bir küfür etmek üzereydi ki, kadının yanında iki yabancının dikildiğini gördü. Işık arkalarından geldiği için gözlerini ne kadar kısarsa kıssın kim olduklarını tanıyamadı. Yabancılardan biri:

- Hey koca deli, diye seslendi. Beni tanımadın mı?

Adamın geç intikalinde bu ses yankılandı. Tanıyordu tanımasına ama, bulup çıkaramıyordu işte. Hantal hareketlerle fıçıdan indi ve onlara doğru ilerledi. Birden gerçek bir sevinçle:

- Mişel! diye haykırdı. Sen ha? Hay koca ayı, sen ha?

İkisi de hislenmiş ağlaşıyorlar ve bütün güçleriyle birbirlerini yumrukluyorlardı. Neden sonra kendine geldi şarapçı. Kadının dev kalçasına esaslı bir tokat yapıştırıp:

- Koş karı! diye haykırdı. Et hazırla. Bak daha duruyor Allahın belası sürtük.

Kadın kocasının böyle şakalarını nadiren gördüğü için ağzı kulaklarında, merdivenlere koştu. Mişel kadının ardından uzun süre iç çekerek baktı. Sonra arkadaşının omzuna hürmetlice bir yumruk yapıştırıp:

- Ulan yaşıyorsun be! diye bağırdı.

Şarap ustası, karısının övülmesinden memnun:

- Hristos hakkı için doğru söyledin, dedi. Memnunum doğrusu. Karı değil pırlanta. Yalnız arada bir azgınlığı tutar, mart kedileri gibi ortadan kaybolursa da, yine çabucak döner gelir. İçinde kötülük yoktur.

Kadın, iştiha ile yenen koca bir yavru domuzun kemiklerini sofradan kaldırırken Zaria usta:

- Anlat bakalım, dedi.

Dostu ağzında kalmış son kıkırdak parçasını çıtırtılarla ağır ağır çiğnedi. Lafa nereden başlayacağını düşünüyor gibiydi. Sonra ağzını bir yudum kırmızı şarapla çalkaladı.

- Sen esirlikten kurtulduktan sonra, diye başladı. Türk dinli işi sıkı tuttu. Ben bir kış daha orada kaldım. Beni bir Türk Beyinin yanına yanaşma olarak verdiler. Karnım tok ve aldığım bahşişlerle cebim dolu idi. Amma ille memleket hasreti. Bütün esirliğim yedi yıl sürdü. Sonra bizim yaşlı beyin birgün bir oğlu dünyaya geldi. Herif sevinçten uçacak sandım. Fırsat bu fırsat deyip, yanına yanaştım: “Beyim,” dedim, “Allah zâtınıza da, evladınıza da uzun ömürler versin. Bu mutlu gününüzde ben fakir kölenizi de sevindiriniz.”

Adam hemen kesesine davrandı. Bir hayli altın döktü avucuma. Ben, “yok beyim,” dedim, “para değil istediğim.” Bey durdu. Yüzüme baktı. “Nen noksan, ne istersin?” dedi. Gözlerimden iki sıra yaş indi. “Hürriyetimi isterim, vatanımı isterim,” dedim. Gevrek gevrek güldü bey. “Âzadettim seni koca gâvur,” dedi. O gün elime azad belgelerimi, bir kese akçe, bir torba giyim kuşam verdiler. Beklemeden hemen yola çıktım. Yolda nah bu Kahori’ye rastladım.

Usta Zaria diğer misafiri şöyle bir gözden geçirdi. Bu çok genç, saf görünüşlü, yanağında çenesine kadar uzayan derin bir kılıç yarası izi taşıyan bir Macar köylüsüydü. Konuşmaya katılmıyor, kendisine soru sorulduğunda başıyla gayet hantal evet veya hayır işareti yapıyordu. Mişel:

- Bu garibi de aldım yanıma, diye devam etti. Dolaşa dolaşa burayı bulduk.

- Peki be kardeş, diye şarap ustası sordu. Şimdi fikrin ne?

Mişel hüzünlü:

- Buraya gelmeden evvel köye uğradım, dedi. Ne karı, ne çocuk, ne de kimse kalmış, Vergi vermediler diye hükûmet koca köyü taştaş üstünde bırakmamasıya yıkmış. Kendi vatanımda bir yabancıymış gibi sipsivri kalakaldım. Para var cebimde çok şükür.

Tekrar şarap getiren Magdolna kadının gözleri ışıkla yandı. Kocasıyla bakıştılar. Zaria Ağa:

- Bir yere gidemezsin, diye bağırdı. Evim de, işim de senin. Kardeş kardeş geçinir gideriz burada. Nah bunu da yanımıza alırız. Arslan gibi maaşallah. İşi büyütürüz ha?

Tereddüt eder göründü misafir. O da, genci uzun uzun süzdü:

- Oldu be, dedi.

Sonra neşe ile eski günlere döndüler. İstanbul'dan, o hayal ülkesinden, düşündükleri şeyleri yapılmış gibi göstererek birbirlerine hikâyeler anlattılar. Laf döndü dolaştı, Zaria Ustanın kurtuluşuna geldi. Birgün kule kumandanı onu çağırmış, Macaristan'da nerde oturduğunu, neleri olduğunu, evvelce ne iş yaptığını, kurtulursa neyle meşgul olacağını inceden inceye sormuş ve "Zaria," demişti. "Parasını esir azad ederek harcayan ve sevap kazanan bir beyin himmetiyle buradan kurtuluyorsun. Var vatanına sağlıcakla git. Bak biz sana dostluk ettik. Sen de Türk'ün kıymetini bil, ona dostluk et." O da doğruca pâyitahta, doğduğu şehre dönmüş. Kral sarayının arka duvarına bitişik dededen kalma şaraphaneyi yeniden açmış ve evlenmişti.

Ertesi sabah Kahori, kırk yıllık şarapçı gibi fıçılar arasında koşuşmaya başladı. Zaria Usta, adamdan anlardı. "Bu çocuğun bönlüğü ve unutkanlığı olmasa, bundan ne şarapçı olur," diye arkasından konuşup duruyordu. Oğlan, ısmarladıkları herşeyi unutuyor, zavallı yarıyoldan dönüp tekrar soruyordu. Magdolna üçüne de iyi davranıyor. Mişel Ağa ile göz süzerek şakalaşıyor veya çırağın saçma sapan sorularını cevaplandırıyor, günler böylece akıp gidiyordu. Oğlanın sorularının garip olanlarına beraberce gülüyorlar, doğru bulduklarına cevap vermeye çalışıyorlardı. İpe sapa gelmez sorulardı çoğu. Birgün sarayı gösterip: "Bu ev de senin mi yenge?" diye sorduğunda kadın gülmekten katılmıştı. Bu saf çocuk sarayda çalışan hizmetkârların kısa zamanda gözdesi oldu çıktı. Bunda ustasından habersiz gizlice veriverdiği bir kupa şarabın da tesiri yok değildi. Ama asıl sebep Kata ve Fabian isimli iki hizmetçi kızın gönlünü bu deli oğlanın fethetmiş olması idi. Ondan bir kupa şarap almak için bu iki genç kız birbirleriyle adeta yarışıyorlardı. İkisi de

öğünmek, bu saf ama yakışıklı gencin gözüne girmek için sarayı, kaldıkları odaları bire bin katarak anlatıyorlardı. Mişel Ağa, işi ve Magdolna kadınla öylesine haşır neşirdi ki, onun hareketlerine dikkat dahi etmiyordu. Zaria Ağa ise, arasıra ortadan kayboluyor, eklenen yeni sermayenin gururuyla meyhane meyhane dolaşıp çalım satıyordu. Kutlu İsa o yıl şaraphaneye sanki bereket yağdırdı. İşler bir hayli arttıktan başka, yıllardır çocuksuz Magdolna kadın bile hamile kaldı. Kahori, gün geçtikçe gelişiyor, o bön tavrını kaybediyor, kılığı kıyafeti düzeliyor, konuşması muntazamlaşıyor, iki âşık hizmetçi kızın gözleri önünde kâhya kadının güzel kızı Panna Nagi'ye doğru kayıyordu. Panna, namı dillerde dolaşan bir Macar dilberiydi. Uzun boylu, beyaz tenli, sarı saçlıydı. Bütün konu komşu, kızın yüksek mevkiine rağmen Kahori'ye pekâlâ yakıştığını söylüyorlardı. Panna, bu genç adamı anlamakta güçlük çekiyordu. Bir an kendisine delice tutkun olduğuna inanıyor, sonra avuçlarından bir balık gibi kaçtığına şahit oluyordu. Bu durum, kızı çıldırtıyordu. Sevgilisi bazen bir çocuk kadar saftı. Böyle anlarda ona tahakküm edeceğine inanıyordu. Ama sonra o saf görünüşün altında baştan ayağa kapris, bir şeytan sivrilip çıkıyordu. Panna, böyle anlarda kendini tam bir esir hissediyordu. Oğlan, sarayda yasaklanmış ne kadar şey varsa onları genç kıza yaptırmaktan tarif edilmez bir zevk alıyordu. Birgün, "beni seviyorsan Başmuhafızın hançerini çal," diyor, binbir zorluk ve korkuyla elde ettiği hançeri getirdiğinde kaldırıp bir tarafa atıyor, ehemmiyet bile vermiyordu. Deli oğlan, bazen anasının anahtarlarını çaldırtıyor, fırlayıp kaçıyor, birkaç saat sonra şaka yaptım deyip, geri getiriyordu. Bazı günler onu sevdiğine, onsuz yaşayamayacağına yeminler ediyor, ertesi gün onun gözleri önünde bir başka hizmetçi kızı sıkıştırıyordu.

Gerek Panna'nın gerek Kahori'nin davranışlarına çevre öylesine alışıktı ki, yadırgamak bir yana, güler oldular.

Genç kız, deli arzuların içini ezdiği anlarda Magdolna ananın dev göğüslerine başını yaslıyor, kana kana ağlıyordu. Gerçi Kahori onun istediklerini yerine getiriyor ama doyurmuyor, bıktırmıyordu. Hergün verdiği yepyeni heyecanlar, kızı büsbütün çılgına çeviriyor ve Panna ne kadar saçma olursa olsun onun arzularını yerine getirmek için çırpınıyordu. Böylece büyük yortu yaklaştı. Yortu ile beraber Kahori'de de acaiplikler çoğaldı. Herkes tarafından çok iyi tanındığı için saraya kolayca girip çıkıyor, tatlı dili ve aşırarak getirdiği şaraplar yüzünden muhafız kumandanına kadar herkesle senli benli oluyordu. Önceleri şakadan bir muhafız elbisesi giyip kumandanı şaşırttı. Buna, başta kumandan, herkes güldü. Sonra başı sıkışmış, sevgilisi ile buluşmak için nöbetten kaytaran muhafızların yerine şeflerine belli etmeden nöbet tutar oldu. Çocuğun muhafızlığa karşı bu merakı çevrede hoş karşılanıyordu. Gerek kâhya kadının kızı hesabına ettiği ısrar, gerekse hizmetçilerin kumandana göz süzerek yaptığı iltimas tesirini gösterdi ve Kahori büyük yortuya muhafız neferi olarak girdi. Üniforma bir yakıştı ki, görmeye değer. Kimse onun birkaç gün evvel bir şarapçı çırağı olduğuna inanmazdı. Ama yükseldiği mevki onu şımartmadı. Tertemiz üniforması içinde yine herkesin bildiği deli fişek Kahori idi. Oğlanda ne gurur, ne de kibrin izi vardı. Kahori, kimin neye ihtiyacı varsa adeta yerden bitercesine meydana çıkar ve müşkül ne ise onu bir lâhzada hallediverirdi. Civar meyhaneleri ara sıra dolaşır, bu in gibi dükkânlarda oturduğu masada sızar kalırdı. Huyunu bildikleri için ona kimse dokunmaz, saatlerce olduğu yerde kalmasına göz yumarlardı. Yine birgün Kralın Atı isimli meyhanede

kendinden geçmiş horluyordu. Dükkânda ondan ve bitişik masadaki karanlık yüzlü iki kişiden başka kimse yoktu. Önce fısıltı halinde konuşan bu iki adam sonra bu yapayalnız meyhanede seslerini yükseltmekte mahzur görmediler. Konu heyecanlıydı. Bir soygun hazırlıyorlardı. Konuştukları dilin Arnavutça olması onlara yüksek sesle konuşmak için cesaret veriyordu. Sarayın iri ağaçlarla çevrili duvarını kolayca aşacaklar, deponun uzun yıllardır kullanılmayan küçük kapısını açacaklar ve soyacaklardı. Ufak tefek olanı, “cebinden para çıkarmak kadar kolay bu arkadaş,” diyordu. Sonra Gümüş Nal hanından iki beygir kiralayacaklar ve bir solukta Belgrad’ı bulacaklardı. Rıza Çavuş adamlarıydı. Onları uzun süre gizler, ele vermezdi. Kullanılmayan kapıyı açtıkları için saray belki altı ay sonra farkına varırdı bu vurgunun. Dinleyen yabancı, arkadaşını dürterek Kahori’yi gösterdi. Ufak tefek olanı:

- Aldırma be, dedi. Görmüyor musun domuz gibi uyuyor.

Cumartesiyi Pazara bağlayan gece sabaha doğru saray büyük bir gürültüyle ayağa kalktı. Deponun bulunduğu yerde kılıç şakırtıları ve haykırışlar duyuluyordu. Meşalelerle koşuşan muhafızlar genç Kahori’nin hırsızlardan birini hakladığını ve diğerini esir aldığını gördüler. Bu olay yeni muhafızı günün kahramanı ve onbaşı yapıverdi. Bu rütbeyi alışında en önemli sebep, olayı anlatırken, “saray muhafız kumandanı efendimizin devamlı ikazlarıyla böyle bir soygunun olabileceğini düşündüm,” demiş olmasıydı. “Kumandanım bana her zaman depodan yana müteyakkız ol, diye söyler dururdu.” Kumandan, Kahori’den memnundu. Her yerde, “bu istîdatlı çocuk benim sağ kolum,” diyordu.

19

ÇALIŞMA odasındaki uzun arkalıklı koltukta yaşlı adam iki büklüm oturuyordu. Rahatça doksan yaşını aşkın olduğu söylenebilirdi. Tombul elleri koltuğun yanlarından cansızmış gibi sarkıyordu. Gözleri kapalıydı. Küçük gözleri aşırı şişman yanaklarından tâ derinlere gömülmüştü. Çok uzun bir süre bu durumda kaldı. Sonra uykudan uyanırmışcasına gözlerini araladı ve Arşidük Karoli'ye:

- Sizinle münakaşa insanı yormuyor oğlum, dedi.

Karşı koltukta dimdik oturan Arşidük:

- Çaresiz kaldım baba, dedi. Yoksa rahatsız etmezdim sizi. Durumu zihnimde mütemadiyen evirip çeviriyorum ama, belli bir yol çizemiyorum. Düşündüklerim bizzat Krala dahi söylenemeyecek şeyler. Beni anlayamamasından ve anlayamadığı için de hakkımda iyi olmayan fikirlere sahip olmasından korkarım. Siz babamsınız efendim. Ve düşünce tarzımı tamamen sizden tevarüs ettiğimi çok iyi bilirsiniz. Durum şu: Bir kelimeyle düşman kuvvetli. Kurmaya çalıştığım teşkilât elemanlarına güvenemiyorum. Karşı tarafın

kuvveti her konuda baskın. En basit günlük hadiseleri inceliyorum ve rastladığım her olayın bir düzenleme olduğu zannı bir an bile olsun beni rahat bırakmıyor. Türk'ün sahip olduğu kuvvetin menbâını araştırıyorum ve bu kuvvet düşüncemin merkezi oluyor. Söylemeye çalıştığım şey, ne inzibatlı asker, ne aşırı teknik üstünlük. Bundan daha başka ve bütün bunları besleyen ana menbâ benim söylemek istediğim. Hangi yönden alırsanız alın, hiçbir şey, onların bu mucizeye benzer galibiyetlerini izah edemiyor. Diyorum ya düşünceler hangi yönde hareket ederlerse etsinler, dönüp dolaşıp Türklerin o kendilerine has kuvveti çerçevesinde toplanıyor. Hissim bu zor ve çok yönlü problemin bir çözümü olduğunu söylüyor. Biliyorum ki, o merkez tesbit edilebilirse ve o merkeze indirilecek bir darbenin yeri tam olarak tayin edilebilirse Türk yok edilebilir. Ama önce bu kuvvetin izahını yapmam gerekiyor. İşte bu noktaya gelince...

Sustu ve başını kaldırarak yaşlı adamın gözüne baktı. Alil ihtiyarın bıçak ağız kadar dar dudakları arasından senelerin törpülediği tarazlı bir ses:

- Meselenin can noktası da burası oğlum, dedi. Üstünlük Türk'ün ne fevkalade politikası, ne silah gücü, ne de silah gücünü yöneten disiplini ve itaatidir. Evet yıkılması gereken şey, sahip olduklarında hiç şüphe olmayan ve senin kuvvet diye isimlendirdiğin şeydir.

Bu kadarcık konuşmadan bile yorulmuş gibiydi ihtiyar. Gözlerini kapadı. Uzun süre nefeslendi. Sonra tekrar söze başladı:

- Şimdi söyleyeceklerimi muhtemel ki, esas konuyla ilgili bulmayacaksınız. Beni dikkatle dinleyiniz. Bütün dinlerin düşünmeyen tâifesi bir yana gelecekten haber verebilecek bir insan grubu vardır. Veya şöyle anlatayım: İyiliğe, kötülüğe

son noktasına kadar hizmet eden iki grup insan vardır. Her dinin aşırı iyilere verdiği isim evliya, aşırı kötülere verdiği isimse şeytandır. Biri ruhunu bütünüyle yaradanına, diğeri ise şeytana verir. Allah'a hizmet; ısrarla bıkmadan, usanmadan, ümidini kesmeden ve aşırı ümit etmeden hakkın söylediklerini yerine getirmekle, aksi ise, şeytânî arzuların sonuna kadar tatbiki ile olur. Bu her iki ucun hizmetkârları da sonuçta bazı kabiliyetlere sahip olurlar.

Tekrar sustu. Nefes nefese idi. Arşidük Karoli, bu yorgunlukla yumulmuş gözlere bakıyor ve içinde derin bir heyecanın yükseldiğini hissediyordu. Bu zekâsıyla oturduğu koltuktan olayların ruhunu kavrayıveren yaşlı adamın söylediği her kelime sanki içinde evvelden beri çözmeye çalıştığı meselelerin kapılarını açıyor, onları aydınlatıyordu. Bu konuşmanın iki tarafa da zevk verdiği belliydi. İhtiyar:

- Evet, dedi. Böylece gelişen ve bilinegelen insan kabiliyetlerinin üstüne çıkan bu varlıklar, zaman zaman rahatlıkla gelecekten haber verebilirler. Gerçekte istikbali bilmek, insan muhakemesini kavramak ve insan hayaline nüfuz etmekle olur. İşte nadir insan dediğimiz o tabakanın idrak ve nüfuziyet kabiliyeti, çalışmasının mükâfatıdır. Şimdi esas konuya dönelim. İkimiz de Macaristan'a bir mü'minin dinine düşkünlüğü mertebesinde bağlıyız. O halde Macaristan'ı ve Macaristan'la ilgili meseleleri bir bakıma dinimiz kabul edebiliriz. Bu noktadan hareket ederek, biz senin düşmanda kuvvet dediğin nesneyi üç zamanda araştıralım. Üç zamanın; geçmişin, bugünün ve geleceğin fikir silsilesini ve hayallerini teşrih edelim. Böylece bu mevzuda gelecekten haber verme kabiliyetine belki biz de sahip olabiliriz.

İhtiyar derin bir nefes aldıktan sonra devam etti:

- Başlangıç olarak onlarla aramızdaki müşterek noktaları bulmaya çalışalım. Bu noktalar bizi onlar gibi kılmazsa da onlara en yakın paralele sokacak ve hadiseleri onlar gibi düşünüp hayal etmemizi sağlayacaktır. Mensup olmakla şeref bulduğumuz Macar milletinin geçmişini, gel beraberce, gözden geçirelim. Uzak geçmişte, Hristiyanlık evveli Macaristan'da konuşulan dil Türkçeydi. Âdet, örf ve idealleri şimdiki düşmanımızın dedelerinin aynıydı. O halde o günden bu güne neler değişmiştir ki, iki aynı şey ayrı şeylere dönüşmüştür? Biz yine kendimize dönelim. Geçen asırların, Macar düşünce ve hayaline yaptığı tesirin sizce bir izah tarzı var mı? Evet evet, ne demek istediğimi anladınız. Ama, değil ben babanıza, bizzat kendinize karşı bile söylemekten korkuyorsunuz değil mi?

İhtiyar ufacık gözlerini istihzayla Arşidük'e dikti. Arşidük Karoli, gözleri yere çakılmış, öylece duruyordu. Şuuraltının çoktan vardığı bu kanaat, kelime kabına bir türlü dökülememiş, Arşidük kendine bile tekrar edememişti bu düşünceyi. Yaşlı adam, dudaklarında alaylı bir tebessüm, kelimelerin üstüne basa basa:

- Evet evet, dedi. Tam düşündüğünüz gibi: Kilise...

İkisi de sustular. Macaristan'ın bu iki namlı zekâsının bile aşmakta güçlük çektikleri en yüksek noktaydı burası. Hava odada ağırlaşmış gibiydi. Arşidük bir yandan babasını dinlemek arzusuyla yanarken, diğer yandan odadan fırlayıp kaçmak ve nehir üstündeki balkonda yalnız kalmak istiyordu. İçinde bulunduğu sıkıntı, kelimelerin ifade edemeyeceği kadar ızdırap veriyordu. Bu uzak dedelerinin yer-gök tanrısı inancının iptidâî korkusundan olabilirdi. O yer-gök tanrısı ki, Hristosun şahsında fosilleşmiş şekliyle, hâlâ içindeydi. Belki de, onun ayakta kalmasını sağlayan inançların kökünden

devrilerek, inançsız kalmanın vereceği üzüntüydü Arşidük'ü durduran. Daha fazla düşünmesine fırsat kalmadan, inançlarının köklerini kemiren tarazlı ses tekrar konuşmaya başladı:

- Birbirimize karşı samimi olalım oğlum. Birgün bir bölgede çok iyi bir insan çıkıyor. Ve bu mükemmel insan masallaşmış ve yozlaştırılmış rivayetlerle asrımızı buluyor. Her geçen yılın ve her gelen şahsın şekilden şekile soktuğu İsa'dır bu. O'na Allahın oğlu olmak izafe ediliyor.

Biraz durdu. Şişman yanaklarını büsbütün buruşturan bir tebessümle devam etti:

- Aynı zamanda Meryem'in oğlu... Belki bu çok eski ve güdük idrakli bir kavmin hayaliydi sadece. Hayaller istikbâl tarlalarına ekilmiş tohumlardır yavrum. Ve Hristos yüzyıllar evveli hayalinin bize hediyesidir. Bize o "tanrı şehzadesi"nin düşünce, fiil ve varlığını söyleyen birbirinden ayrı oniki kitap var. Bu, oniki ayrı insan fikri demektir. Tıpkı aynı tip oniki oyuncağın oniki ayrı karakterli çocuğun eline verilmesi ve bir süre sonra birbirine benzer taraflarını kaybetmiş oyuncakların günümüze intikali gibidir aynen. Bu inanç bütün Avrupa milletlerinin varolmalarını sağlamış, bizim üstümüze bir sülük saltanatı kurmalarını mümkün kılmış ve bizi zavallı köleler durumuna düşürmüştür. Tanrı adedinin İznik'te insanlar tarafından tayin edildiği bir inancın, esaslarını insan fikirlerinden alan bir dinin biz savunucuları, senin o kuvvet dediğin nesnenin sahibi olabilir miydik? Bir muharip, en alt tabakadan bir muharip düşün ki, çürüklüğünü idrakinde hissetmekte olduğu bir inanca kendini kurban etmiş olsun. Buna imkân var mı? Senin kuvvet dediğin şeyin ne olduğu büyük düşmanımız, Türk Sultanının ağzında şöyle ifadesini

buluyor: “Senin askerinin yaşamak arzusundan çok, benim askerimin ölmek arzusu vardır.”

İhtiyar bir hayli yorulmuştu. Derin derin nefes alarak biraz dinlendikten sonra devam etti:

- Avusturya nedir? Avusturya, Macaristan sürüsünü yöneten köpekten başka nedir? Bu, dış görünüştür oğlum. Gerçekte asıl idareci köpek, kilisedir. Görüyorsun her başımızı kaldırdıkça kafamız kilise tavanına vuruyor. Şimdi, bu atmosfer içinde güçlü bir Macaristan fikrine sahip kaç insan bir araya getirilebilir ve bu mevzuda kaç insana gönlünün bütün samimiyetiyle güvenebilirsin?

İhtiyar umulmadık bir anda, şiddetle ve tane tane şu sözlerle konuşmasını bitirdi:

- Bu, ölümün çok yakın olduğunu hisseden babana inan oğlum. Macaristan’ın selameti mümkündür. Ancak, ona sahip olmayı düşündüğün gücü, bir tek şey verebilir. Bu da Türk’ün, o büyük milletin bünyesinde bulabileceğin yeni kan kuvvetinde gizlidir. Macaristan Türk’ün katkısı olmaksızın var ve pâyidâr olamaz. Elinden gelirse bu milletin üstünden Nemçeliyi silk at oğlum. Tıpkı Komaran kale muhafızı ile Ostorgolu Fizoto’nun ortak kurdukları değirmen gibi, kiliseyi öğütecek ve Macaristan’ı ayağa kaldıracak ortaklığı kur. Türk, hayatın kaideleri icabı, belki birkaç yüz sene sonra burada tükenecek ve çekilecektir. İşte o zamanın Macaristan’ına acırım oğlum. Çünkü Türk, Macaristan’ın nabzında atan kandır. Vücutsa kansız ayakta kalmaz. Senin kuvvet adını verdiğin şey şu anda zaman isimli tırtıl tarafından zaten kemirilmekte oğlum. İnsanı kuvvetli kılan şeyler imanının kuvvetiyle paraleldir. Onu yıkacak şeyler imanın zayıflamasıdır. Kuvvetin gıdası harekettir. Devamlı, durmamasıya ileriye yönelmiş yepyeni hamlelerle hareket.

Sen Türk'ü yıkmak mı istiyorsun? Onların mücadele etmelerine fırsat vermeden, elindekilerin tamamını ver. Mücadele hisleri, nefis azgınlıklarına dönüşsün. Altın ver, içki ver, kadın ver. Nasıl bulursan bul, ver bunları. Göreceksin, Türk'e karşı kullanılabilecek en korkunç silah budur. Ama oğul, unutma, onlar kuvvetten düştükçe Macaristan'ın göğsüne sokulan bıçak milim milim onun asil kalbine doğru ilerleyecektir. Onların kanlarını döker, onları güçsüz bırakırsan, senin damarların boş kalır oğlum.

Sustu ihtiyar. Alnı ter içindeydi. Donuk ve üzgün bir sesle:

- Emrediniz oğlum, beni yatağıma götürsünler, dedi.

Yapayalnız odada, Arşidük Karoli düğümün artık çözülmüş olduğunu görüyordu ama, bu sonuç onu sevindirmemişti. Babası haklıydı. Bunu bildiği halde ömrünün tamamının verdiği ve herşeyiyle bağlandığı Hıristiyanlık ve onun amansız ceza müesseselerinin saldığı korku, babasının fikirlerinin tamamını tatbike engel olacaktı. Türk'ü nereden vurması gerektiğini artık biliyordu. Ve derin vicdan azabına rağmen bunu gerçekleştirecekti. Düşüncesinin bir bölümü, belki de babasının yanıldığını ve Macaristan'ın kurtuluşunun Türk'ün ölümüyle mümkün olacağını söylüyordu. Bu fikir daha sevimli geliyordu Arşidük'e.

* * *

O günü takibeden günlerde konakta yepyeni çehreler belirmeye başladı. Bu yeni fikirle faaliyete geçen Arşidük, insanüstü bir güçle çalışıyordu. Prensip şuydu: "Buğday gibi olacaksınız." diyordu. "Öğütülüp un olacak, ama beraberinizde o sert granit değirmen taşını da öğüteceksiniz. Türk'ün kıymet verdiği herşeyi vereceksiniz: Altın, mal,

mülk, kadın ve şarap.” Halbuki bu fikir Beç’in sömürgen tutumuyla bağdaşmıyor, çelişkiler meydana getiriyordu. Macaristan’a bağlı bütün idarecilere verilen talimat şuydu: Çocuk, genç, yaşlı, kadın, kız kim olursa olsun kulaklarına çarpan mânâlı veya mânâsız sözleri derleyecekler ve idareciler bunlara hiçbir şey katmaksızın muntazam raporlar halinde Arşidük’e ulaştıracaklardı. Bu, kişi casusluğundan, toplum casusluğuna geçişti. Koca bir salon raporların tasnif ve değerlendirilmesine tahsis edildi. Bu kesik kesik, başı sonu olmayan ifadeler birleştirilmeye ve bazı sonuçlara varılmaya başlandı. En uzak Uç kalesinden Beç’e ve bizzat kral sarayına kadar yayılmış kulaklar neler duymadılar ki. Haberler önem derecelerine göre gruplara ayrılıyor, gerçeğe yakın olanlar tasnif ediliyor ve Arşidük’e sunuluyordu. O’nun zekâ süzgecinden geçen haberler böylece neticeye bağlanıyordu.

Saraydaki hırsızlık olayı bu haberlerden biriydi. Arşidük bu olağan vak’ada bir gariplik sezinledi. Hissi ve mantığı ile olayı ele alarak derinden derine inceledi: İzah edemediği birşey vardı. İlk icraat saray muhafız birliği kumandanının değiştirilmesi, onun yerine zekâsı ve samimi milliyetçiliği ile tanınmış Revay Peter’in getirilmesiyle başladı.

Bütün şehirlerde, zaten Türk’e aralık olan güzel kızların kapıları ardına kadar açıldı. En basit neferinden en yüksek kumandanına kadar söylenen sözler ve yapılan hareketler gözler ve kulaklardan sorumlulara aktarıldı. Uzun raporlar halinde Arşidük’e gönderildi. Halk rivayetlerinin nabzı Arşidük’ün hassas parmakları arasındaydı. Vuruş temposu devamlı olarak kontrol ediliyor, en inanılır Macar beylerinin bile düşünce ve tutumları arşivde dosyalar halinde birikiyordu. Arşidük Karoli, altı ay gibi kısa bir süre içinde Türk’ün asker, mühimmat ve faaliyetini en hurda teferruatına

kadar zaptetmişti. Varılan sonuç akıl almaz nitelikteydi. Türk, rakam olarak hemen hiçti. Ama bunu bilmiş olmanın yaşlı idareciye sağladığı hemen hiçbir şey yoktu. Bu rakamlardan hareket ederek yapılan her saldırı akamete uğruyordu. Ve görülüyordu ki, bu teferruatı bilmenin o kuvveti yıkmakla pek fazla ilgisi yoktu. Nefis bir raksın figürleri gibi bazen münferit, bazen aynı hızla toplu hale gelebilen düşmanda, ürküntü veren rakam sınırları ötesinde birşeyler vardı.

Arşiv memurlarının en zeki ve en gençlerinden Zrinyi, bir gün Arşidük'ün karşısına dikildi. Duyduğu hiddetle, kırılmış, ümitsiz ve isyankârdı.

- Efendimiz, dedi, tasnif ettiğimiz haberlerin büyük bir kısmı düşman tarafından tertip edilmiştir.

Sesi hırstan titriyordu. Elindeki raporu uzatarak:

- Bu rapor Desara'dan geldi. Okuduğunuz gibi, Kapitan, "duyduklarımı aynen yazıyorum," diyor.

Kâğıdı tetkik eden Arşidük:

- Evet, dedi, bu mektubun sahte olmasından mı şüphe ediyorsunuz?

- Hayır efendimiz. Rapor şüphesiz Kapitandan geliyor. Tesadüfen karşılaştıkları bir Türk çavuşundan aldığını söylediği ve bir tek kelime bile değiştirmediğini yeminle temin ettiği şu mektuba dikkat buyurunuz. Her satır başının baş harflerini yanyana getiriniz, o zaman meydana çıkacak kelime elimizdeki malûmatların size sıhhat derecesini gösterecektir.

Baş harflerin toplamı aynen şöyleydi: "Karoli, bir aptal gibi kuyusunu kazmaktadır." Yaşlı adam bir anda kanının donduğunu hissetti. "Kapitan Desar'a" diyecek oldu:

- Hayır efendimiz, dedi genç asilzade, Kapitan sadece duyduklarını yazdı.

Arşidük Karoli, görünmez bir elin kalbini nefes aldırmayacak kadar sıkmakta olduğunu hissetti. Asabi ve buz gibi bir sesle:

- Lütfen çıkınız ve işinize devam ediniz, dedi.

Şu beş on dakika içinde kendini belki on yıl yaşlanmış hissediyordu. Ama mağlûbiyeti kolay kabul etmeyen yaradılışı, onu hemen ayağa kaldırdı. Artık anlıyordu ki, miktarı ve düşmanla ilgili teferruatı bilmenin yanı sıra düşmanın iç bünyesine yöneltilmiş bir taktiğin devreye sokulması da bir mecburiyettir. Bütün iş rüşvet olarak verilecek altının teminine, dürüstlüğü yıkacak fitnelerin uydurulmasına, kadına, içkiye ve “Kızıl Elma”yı dalından koparıp Türk’ün eline vererek kolay başarıların sağlanmasına kalıyordu. Yani Arşidük, Papalık makamınca kaç zamandır yürütülen savaş tarzını benimsiyordu.

20

Macarlar’da esir Türk Bey ve Paşaları Krala, Osmanlılarda ise ileri gelen Macar esirleri Padişaha aitti. Kral, esirleri, karşılıkları olan fidye için elde tutardı. Padişah esirleri ise, çok eski bir yasaya göre fidye alınmaksızın, ya Türk esirleri ile değiştirilir, ya Devlet-i Osmaniye’nin münasip görmesi halinde serbest bırakılır, ya da hediye edilirdi. Kralın zindanı genellikle sarayın arka avlusunda bulunurdu. Zindan bir kuyu şeklindeydi. Esir bu zindana bir çıkrık ve uzun bir iple indirilirdi. Bu tedbirlerle de yetinilmez, boynundan ve ayak bileklerinden zincirlerle bağlı bulundurulurlar ve zincir uçları yere çakılırdı. Çoğu ise boynundan yere bağlı secde eder durumda diz çökmüş aylarca kalırdı.

Artık sarayın tanınmış kişileri arasına girmiş olan Onbaşı Kahori, binanın hemen her bölümünde rahatça dolaşabiliyordu. O sihirli sevimliliğiyle yeni muhafız kumandanının gözdesi olup çıkmıştı. Nöbet sırası hazine bölümüne düştükçe, devralırken, türlü titizlikler gösteriyor,

ağır meşe kapıyı, kapının rezelerini, kraliyet mührünü inceden inceye tetkik ediyordu. Onun bu titizliği ile çevresi alay ediyordu. Nöbeti esirlerin bulunduğu bölmeye düştükçe zavallıları hırpalıyor, bazısının sırtına kuvvetlice bir tekme indirip, yalan yanlış türkçesiyle küfürler ediyordu. Esirler duydukları ızdıraba rağmen mahzun bir sessizlik içinde bu eziyetlere şikâyetsiz katlanıyorlardı.

Hızla akan zaman ilkbaharı bereketli Macaristan ovasından binbir güzel çiçeği ile sürükleyip saray bahçesine getirdi. Genç kızlar diri gövdeleri içinde açan her çiçekle beraber iç gıcıklayıcı hislerin yeşerdiğine şahit oluyorlardı. Hizmetçilerden nedimelerin kapılarına kadar, gece yarısının karanlığında, sessizce kayan gölgeler birden beliriyor ve sonra derinden gelen memnun mırıltılar kulağa çarpıyordu. Sihirli bahar, bilhassa saatler boyu mahkûmların yanında kalıp güneş ışığı görmeyen muhafızlar üzerinde etkili oluyordu. Bereket Kahori Onbaşı vardı. Bu deli oğlan, sık sık nöbetçilere yardımcı oluyor, hemen bütün nöbetçileri savıp, zindanda tek başına kaldığı çok oluyordu. Asker arkadaşlarından parasızlara para temin ediyor, isteyenlere izin alıveriyor ve yokluklarını katiyen belli etmiyordu.

Bahar geleli beri, Panna onu, zaman zaman çok mahzun, zaman zaman delice neşeli görüyor, bu her iki halini de yadırgıyor, üzülüyordu. Mütemadiyen geriye atılan nişanları genç kızı ümitsizliğe sevkediyordu. Kadın hissi onun şahsında izahı mümkün olmayan değişik bir hal görüyor, ona güvenemiyor ve böylece genç Onbaşının üstüne daha fazla düşüyordu. Şehrin meyhane meyhane bütün insanlarıyla sıkı fıkı dost olan Kahori, bazen iki üç gün izin alıyor, gözden kayboluyordu. Böyle günlerde kıskançlık isimli kurt Panna’yı yiyip bitiriyordu.

Nihayet Kraliçenin heyecanla beklenen doğum günü geldi çattı. Sarayın çalgıcıları yetmezmiş gibi, Macar Beylerinden esir Türk kemancıları, borazancıları, hanendeleri getirtildi. Her zaman olduğu gibi neşeli günlerin gereği bu renkli atmosferde ancak yol üstünde göze görülen muhafızlar görevlerine sadakatle devam ettiler. Diğerleri bu günün nimetlerinden mümkün olduğu kadar istifadeye çalıştılar. Kahori Onbaşı ise, bu hummalı faaliyet gününde hemen bütün muhafızlara elinden gelen kolaylıkları gösterdi. Söylentilere göre Haşmetli Macar İmparatoru o gece mukaddes tacı giyecekti. Hizmetkârlar çevrede telaşla koşuşuyorlar, asil beyler, dükler, arşidükler, prensler odaları dolduruyorlardı. Saraydaki görevlilerden çoğu belki ondört saattir ayakta, bu mutlu günün kusursuz geçmesine dikkat ediyorlardı. Programa göre taç, kral dairesinde giydirilecek ve bir muhafız kıtası eşliğinde İmparator, salona hareket edecekti. Bizzat Kraliçenin emri ile Türk esirlerine doyacakları kadar yiyecek verilecekti.

Vazifesine delice düşkünlüğü ile tanınmış Kahori, o gün için görevden affını istedi. Gerekçe olarak da şunları söyledi:

- Kumandanım, dedi, ne olsa ben görgüsüz bir köylüyüm. Yanlış bir hareketimle bir asilzadeyi kırabilir, vazifemi tam yapamayabilirim. Emrederseniz ben esirlerle ilgileneyim.

O karışıklık içinde kısaca ve düşünmeden:

- Olur, deyip geçti kumandan.

Onbaşı bir ara doğruca şehre indi. Ve malûm temposuyla bir meyhanede içmeye başladı. Masası kısa zamanda türlü insanlarla doldu. Muhtelif milletlerden muhtelif yaş ve mesleğe sahip insanlarla. Bir yandan türlü şakalarla masadakileri güldürürken beri yandan birini arıyor gibi dükkânda göz gezdiriyordu. Nihayet kalkma vakti geldi. O

ara yanındaki kılıksız adam, masa altında elini yakaladı ve avucuna, bir kâğıt parçası tutuşturdu. Dışarı çıktığında puslaya hızla göz gezdirdi. Şunlar yazılıydı: “Atlar, doğum, takım hazır.” Şeytanca bir tebessüm dudaklarında dolaştı. Kâğıdı ağzına attı. İstemeye istemeye çiğnedi ve yuttu. İmza iki adet (M) harfiydi. “Martali Matyas” diye mırıldandı. Demek Bâb-ı Âli, nihayet ona değer vermiş ve Matyas’la çalışmasını uygun görmüştü. Bir şarkı mırıldanarak saray kapısından içeri girerken Panna ile burun buruna geldi. Kollarını kızın beline dolayıp, birkaç kere hızla çevirdi. Sonra durdu. Sevimli bir ciddiyetle:

- Panna Nagi, dedi, Kraliçenin doğum günü akşamı resmen nişanlım olacaksın. Hemşehrilerimden altı kişi davet ettim. Hazırlığını ona göre yap.

İrice bir öpücüğü kızın dudaklarına kondurdu. Şarkı söyleyerek uzaklaştı. Kız, olduğu yerde kalakalmıştı. Kalbi delice çırpınıyor, içinden yükselen sevinç boğazını tıkıyordu. Neden sonra bir çığlık atarak odasına koştu.

Büyük günün sabahı, sarayda telaş son haddini bulmuştu. Son misafirler güzel beygirler, şahane arabalarla geliyorlar, seyisler, terli hayvanları arka avluda gezdirerek terlerini kurutuyorlardı. Saray ahırları dolmuş, üçüncü derecedeki misafirlerin beygirleri civar hanların ahırlarına çekilmişti. Arka avluda yüzotuz nadir at, bir o kadar pahalı koşum intizamla sıralanmıştı. O gün Kata da, Fabian da, Panna da sevinç içinde konuşuyorlardı. Çünkü sevgili Kahori, üçüne de bu akşam nişanlanacaklarını bildirmiş, üçüne de hemşerilerinin bu mutlu güne geleceklerinden bahisle hazırlık yapmalarını istemişti. Kızlar yolda birbirlerine rastladıkça karşısındakini alayla süzüyor, yarın mutlu olayı duyduğunda yüzünün ne hale geleceğini sevinçle düşünüyor, birbirlerine

alışılmamış bir biçimde yerli yersiz nezaket gösteriyorlardı. Öğle vakti geçmişti. Kraliçenin emri gereği belki de esir düştüklerinden beri ilk defa Onbaşının nezaretinde esirlere güzel yiyecekler götürüldü. Kahori Onbaşı, güneş batmadan evvel zindana indi. Yaşlı başlı gardiyan dahil hepsini Kraliçenin doğum günü şerefine âzâd etti. Macarlar çıkar çıkmaz, yere çakılı Türk esirleri yerlerinden doğruldular. Kahori fırsat buldukça onları çözerek yürüme talimleri yaptırdığı halde çoğu hâlâ sarsak ve güçsüzdü. Kahori:

- Ağalarım, diye söze başladı. Bu gece küffar elinden izn-i ilâhî ile kurtulacaksınız. İçimizden ola ki şehadet şerbeti içenler bulunacaktır. Gayrı eksik ziyade bakmaksızın helallaşalım. Kılavuzunuz Macaristan'da bir eşini daha bulamayacağınız bir yiğittir. Kale kapısından sâlimen çıkabilirseniz altınızda öyle atlar ve önünüzde öyle bir önder olacak ki, küffar tozunuza güç yetiremeyecek. Has ahırdaki değerli atların hepsini götürmeye çalışınız. Firarınız en ufak ayrıntıya kadar düşünülmüş ve planlanmıştır. Endişe ve telaş etmeyiniz. Benim burada yapmam gereken daha bazı işler var. Hüda bilir kurtulmam sizinki kadar kolay olmayacaktır. Ali Beyimin ve Kadı Hazretlerinin ellerinden tarafımdan hürmetle öpünüz. Görevimi başaramazsam Ahmet'lerini affetsinler. Allah şahidim elimden geleni yaptım.

Kucaklaştılar. İp, Kahori'yi yukarı çektiğinde, sadece çıkrık başındaki nöbetçi kalmıştı. Yarı karanlıkta genç Onbaşı:

- Nöbetçi, diye haykırdı. Ne arıyor bu burada?

Kuyunun başına telaşla koşan askerin kafasına bir yumruk indirdi ve zavallı karanlık derinliklerde kayboldu. Biraz ilerden bir Macar askeri sessizce yaklaştı ve Türkçe:

- Herşey hazır, dedi.

Kahori:

- Bundan ötesi evvel Allah, sonra sana emanet Murtaza onbaşı, dedi. Ve hızla uzaklaştı.

Saray binlerce mumun aydınlığında gözalıyordu. Türlü makamda saz sesleri tâ uzaklara aksediyordu. Dekolte elbiseleri içinde güzel kadınlar iyi giyimli beylerin kolunda terasta, bahçede dolaşıyorlardı. Sarayın bu en hummalı vaktinde Onbaşı önce Fabian'ın odasına girdi. Oturan altı delikanlı, altı yakın akraba: "Kahori, sevgili yeğenimiz," diye ayağa fırladılar, kucaklaştılar, hatır sordular. Sık sık odadan ayrılan genç kız, onlara mutfaktan çaldığı öteberiyi taşıyıp durmuştu. Kısa bir süre beraber oturdular. Kahori, nöbeti bırakır bırakmaz gelmek vaadiyle aralarından ayrıldı. Kata'nın odasına koştu. Oradaki yeğenleriyle de hasretle kucaklaştı. Bir süre de orada kaldı. Panna, yavuklusunun nihayet geldiğini gördüğü zaman Kralın salona inmesine pek az vakit kalmıştı. Onbaşı önce odadaki yeğenlerini, sonra Panna'yı öptü. O sadece Kralın aşağıya inmesine kadar olan süre görevi başında kalacak, sonra o, ne kadar zamandır beklenilen merasime başlayacaktı. Kahori, odadan çıkmak üzereyken Panna kalbini sıkan bir hisle koştu ve kolundan yakaladı. Sesi kesik kesik ve fısıltı halindeydi:

- Kendine dikkat et, dedi. Dünden beri içimde bana ızdırap veren bir sıkıntı var.

Genç erkek güldü:

- Savaşa gitmiyorum deli kız, dedi. Ancak, sana koşarken Kraliçeye çarpmamaya dikkat ederim.

Kahori, kral dairesinin kapısına vardığında içerdekiler çıkmak üzereydiler. Muhafız kıtası iki yana dizilmiş, esas vaziyette bekliyordu. Kalın perdenin ardında gizlenmiş Onbaşı, Kralın çıkmasını beklerken sanki yanlarındaymış gibi

esirlerin sessizce kuyudan çıktıklarını, karanlıklar içinde has ahıra sokulduklarını, uyuşturucu ilaç katılmış şarapla çoktan uyutulmuş seyislerin yanlarından geçerek beygirlere koşumlarını vurduklarını, ses çıkmaması için hayvanların ayaklarına keçeler sardıklarını ve yine aynı sessizlikte sarayın, fevkalade hallerde kullanılan, arka kapısından çıktıklarını görüyordu. Altışar kişilik onsekiz yeğense çoktan kızların ağızlarını bağlamış, Macar askeri kıyafetine bürünmüş, işaret bekliyor olmalıydılar. Kahori, gönlü karanlık bir hisle sıkılmasa en mesut olması gereken zamandaydı. Biraz sonra Kral çıkacak, tam taç seviyesinde direkler arasına gerdiği ipeğe taç takılacak ve yuvarlanacaktı. Bütün mesele göğsünde sıkı sıkı tuttuğu taklidiyle asıl tacı değiştirebilmekti. Aylardır varmak istediği hedefti bu. Göğsü gururla kabardı. Bu görev için Köse Kadı Hazretleri de Matyas da onu uygun görmüşlerdi. Bu işi Ahmet yapacaktı. Düşüncesinin burasında kapı açıldı. Ve Haşmetli İmparator ağır ağır yürüdü. Yanında Kraliçe ve arkalarında nedimeler vardı. Loş direklerin arasından geçerken beklenilen oldu. Tacın yere yuvarlanmasıyla Onbaşının gizlendiği yerden fırlaması bir oldu. Ama talih yar olmadı zavallıya. Ayağı birşeye takıldı. Sanki biri ona çelme atmıştı. Ve düşerken elindeki sahte taç Kralın ayaklarına doğru yuvarlandı. Bir an, sadece bir an herkes sanki dondu. Sonra kumandan ve muhafızlar ileriye atıldılar. Bu yüzü bezle örtülü adama doğru saldırdılar. İlk kılıç darbesi doğrulmakta olan Onbaşının sol kolunu omuzundan aldı. İkinci kılıç sağ tarafından girerek göğsünden çıktı. Meçhul adam, akıl almaz bir süratle yerinden fırladı. Ve koridorda kayboldu. Panna'nın odasına girdiğinde ayakta duramıyordu. Yere yıkılırken:

- Hamza, çabuk kafamı kes ve kaçır! diye bağırdı.

Askerinin tereddüt ettiğini görünce:

- Davran, dedi. Gelmek üzereler.

Kelime-i Şahâdetin ilk harfleri dudaklarından dökülürken keskin kılıç başını gövdesinden ayırdı. Aynı anda “Yangın var!” bağırtıları sarayı doldurdu. Bir Türk, Onbaşının başını kapmış kaçarken, diğer beşi koridorda kılıçlarını çektiler ve muhafızları karşıladılar. Çok sonra beşinci asker de yere düştüğünde koridor ceset dolmuştu.

Saatler sonra sarayda sükûnet temin edildiğinde durum şuydu: Esirlerin tamamı misafirlerin değerli atlarıyla beraber kaçırılmış, mutfak, ahırlar ve sarayın bir kısmı tutuşturulmuş ve taç çalınmaya teşebbüs edilmişti. Sayım yapıldığında 17 muhafızın öldürüldüğü ve Kahori onbaşının kaçırıldığı görüldü. İki hizmetçi kız ölmüş, Panna baygındı. Zavallı kızın neden sonra kendine geldiğinde artık bir daha aklını toplayamayacak kadar şuurunu kaybettiğini gördüler. Elde kimliğini tesbit edemedikleri bir de başsız ceset vardı.

Tatsız geçen doğum gecesi Kraliçe dairesine çekilir çekilmez sarayda bulunan belli başlı kişizadeler ve kumandanlar Kralın huzurunda toplandılar. Asabiydi Kral. Salonda elleri arkasında hiddetle gidip geliyordu. Zaman zaman muhafız kumandanına dönüyor:

- Daha susuyorsunuz, diye haykırıyordu.

Susan sadece muhafız kumandanı değildi. Herkes önüne bakıyor ve kendine göre bu olaya bir isim vermeye çalışıyordu. Bu çılgınca teşebbüsü kim yapmış olabilirdi? Hemen hepsinin yavaş yavaş vardığı sonuç şuydu: Taç çalınacak, sonra Krala satılacaktı. Kimbilir hangi cüretli haydut çetesinin teşebbüsüydü bu. Ama ürküyorlar ve düşündüklerini söylemekten çekiniyorlardı. Kralın ısrarlı sorusunu muhafız kumandanı nihayet şöyle cevaplandırdı:

- Asâletli Efendim. Âciz zannıma göre Macaristan'ımızda son günlerde pek fazlalaşmış çetelerden birinin marifetidir bu. Büyük bir soygun yapmak istediler. Atları, kıymetli esirleri ve tacınızı çalmak istediler.

Kral kumandanın söylediklerini dinlemedi bile. Arşidük Karoli'ye döndü. Alayla:

- Ya sizin fikriniz efendim, dedi.

Yaşlı adamın tikleri daha belirli bir hal aldı. Sükûnetle:

- Olay Türkler tarafından tertip edildi, haşmetli Kralım, dedi.

Etrafta bir an ses seda kesildi. Ve Arşidük sözüne şöyle devam etti:

- Atların ve esirlerin çalınması, işin sadece teferruatı. Sanıyorum ki, asıl hedef tacın çalınmasıydı. Biliyorum, bu fikrimi yadırgayacak ve bu tacın Türklere hiçbir fayda sağlamayacağını söyleyeceksiniz. Haklısınız da. Çünkü işin bu noktasını henüz ben de çözebilmiş değilim. Aklıma bir tek şey geliyor. Gülünç birşey. Ama imkânsızlığına bakıp, böyle bir şeyin olamayacağı kanaatine sahip olacaksınız. Onun için söylemek istemiyorum.

Kral, salonda birkaç kere daha gitti geldi. Hâlâ bastıramadığı hiddetiyle:

- Tacın çalınması bir yana, saldırgan veya saldırganlar isteselerdi, bu zayıf ve görev idrakinden uzak muhafız birliği arasından sıyrılıp beni ve Kraliçemi rahatça öldürebilirlerdi, dedi.

Arşidük:

- İşte meselenin can alacak noktası burası efendimiz, diye cevap verdi. Saldıran adam veya adamlar, sizi öldürmek istemediler. Bunu biliyoruz. Ama yine biliyoruz ki, saldırmalarında bir sebep vardı. Yerde iki taç bulduk. Birinin

sizin başınızdan düşmüş olduğunu kabul edersek, diğerini saldırganlar beraberlerinde getirdiler. Ben bu iki tacı karşılaştırdım. Birbirlerinin şayan-ı hayret derecede benzeri olduklarını gördüm. O halde tacın taklidini yapan adamın tacı çok iyi bilmesi gerekiyordu. Bunun bir tek gerçekle izahı mümkün; bu da tacın daha evvel çalınmış ve yerine konmuş olması.

Sustu. Bir sonuca varmak üzere olduğunu hissediyordu:

- Majesteleri lütfen bana müsaade etsinler, hazine odasını tetkik etmek istiyorum, dedi.

O dönüp gelene kadar hemen hiç kimse fısıltıyla bile konuşmadı. Geri gelen Arşidük:

- Fikrimin doğruluk derecesini tahkik ettim. Hazine odasının kapılarını, duvarlarını ve tavanını inceledim efendimiz, diye söze başladı. Hırsızlık tavanda açılan bir delikten yapılmış ve yeri belli olmayacak bir şekilde tamir edilmiş. -Gözlerini Krala dikti-: O zaman efendimiz, dedi, şöyle düşünmem gerekiyor: Madem taç çalınmış, taklidi yapılacak kadar süre çalanların elinde kalmıştır, o halde neden tekrar yerine konmuş ve tekrar çalınmaya çalışılmıştır? -Uzun bir süre sustu-: İki ihtimal aklıma geliyor, dedi. Birincisi, tacı değiştirenlerle tacı başınızdan çalmak isteyenler aynı insanlar değillerdir. İkincisi, tacı çalanlar ve bu olayı yaratanlar aynı insanlardır. Bununsa sebebi bence şu: Taç başınızdan çalınırken yere onun tamamen aynı ikinci taç düşürülüyor. Bununla sizin halen sahip olduğunuz tacın sahte olduğu söylenmek isteniyor ve bunun şüyû bulması için hadise, yangın ve soygunla inandırılır duruma getiriliyor. Bu yolda düşünmeye devam edersek rahatlıkla eldeki iki tacın da sahte olduğu kanaatine itiliriz.

Arşidük Karoli'nin fikrî bocalaması yüz hatlarında beliriyordu. Sözüne şöyle devam etti:

- Olayı şu şekilde hülâsa etmemiz mümkün: Bir veya birkaç kişi tacınızı çalıyor, bir taklidini yapıyor; sonra taklit veya hakiki olup olmadığını bilmediğimiz tacı yerine koyuyor. Bizans İmparatoru ve Papa Hazretlerinin iki hediyesinin bir araya gelmesiyle meydana gelmiş bu değerli parçanın elde mevcut iki taçtan biri olup olmadığını yazık ki bilmemize imkân yok. Çünkü, ikisi de, birbirinin yüzde yüz aynı.

Bu fikir herkesi derinden sarsmış gibiydi. Kral bile nefes almakta adeta güçlük çekiyordu. Arşidük Karoli iki tacı da salonun en aydınlık yerinde duran masanın üstüne koydu. Madeninden taşlarına kadar ikisi de birbirinin tıpa tıp aynıydı. Çaresiz kalakaldılar. Ve bütün gözler yeniden Arşidük'e döndü. Kral soğuk bir sesle:

- Söylemekten çekindiğiniz bir fikrin mevcudiyetinden bahsettiniz, dedi. Müsaade ediyorum, söyleyiniz.

Bir an bocaladı yaşlı adam, sonra:

- Efendimize, dedi, sözümüzün başında olayın Türkler tarafından tertip olduğunu söylemiştim. Onlar, müstakil Macaristan fikrine sahipler. Biliyorlardı ki, Hıristiyan Macaristan İmparatorluğu mukaddes Papa tarafından Macaristan Kralına hediye edilmiş bu taçla Hıristiyan Avrupa'nın yanında olmaya, onun çıkarlarını, çıkarı bilmeye mecburdur. Bu Macar milletini Avrupa'ya ve kardeş Avusturya'ya bağlayan en kuvvetli düğümdür. Tacın çalınması, onun bu bağdaştırıcı ve bağlayıcı gücünü sarsamayacaktı. Ama eğer eldeki tacın uydurma olduğu, sahte olduğu fikri yayılırsa, o zaman tacın teşkil ettiği düğüm çürük olacaktı. Ve bizi Hıristiyan Avrupa'ya bağlayan bu bağı

çoğunluk kâfi sebep bulmayacaktı. Günü geldiğinde kâfir Türk Macar halkına şöyle söyleyebilecekti: “Şimdiye kadar hep aldatıldınız. Hıristiyan dünyası ve Papayla hiçbir ilişiğiniz yok. Kralınızın başında taşıdığı ve Papa tarafından hediye edildiğini iddia ettiği taç uydurmadır. Bunun ispatını mı istiyorsunuz? İşte size bir taç ki, Kralınızın başındaki kadar hakikidir. Düşünün efendimiz. Bunun söylenmesi sizin meşruiyetinize bile gölge düşürür. O halde atların, esirlerin çalınması, yangın çıkarılması bunun halka duyurulmasının başlangıcıydı.

Kral kaşları çatık düşündü kaldı. Huzurundakilere görmeyen gözlerle baktı:

- Beni artık yalnız bırakınız, dedi.

Herkes aynı anda doğruldu. Arşidük:

- Bir dakikanızı istirham edeceğim efendimiz, dedi. Salonda bulunanların şereflerine düşkünlükleri hepimizin malûmudur. Ama, yine emir buyurunuz, bulunan herkes teker teker mukaddesatları üzerine yemin etsinler ve biz bu konuşulanların bir başkası tarafından duyulmayacağına inanalım.

Kral, bedbin bir sesle:

- Haklısınız, dedi.

O gece gün ağarırken huzurda bulunanlar mukaddes haç ve İncil üzerine yemin ettiler.

O gün payitahtta sıkı güvenlik tedbirleri alındı. Şehir ev ev, oda oda arandı. Soruşturmayı bizzat, Arşidük Karoli idare ediyordu. Kısa zamanda bütün şüpheler Kahori Onbaşı üzerinde toplandı. Onunla ilgili olduğu tesbit edilen herkes sorguya çekildi. Panna Nagi bile, deli olmasına rağmen, bundan kurtulamadı. Onun Kahori’nin ölmediğine inanan sapık aklından ustalıkla istifade ettiler. Birbirini tutmayan,

ifadeleri arasında bazı cümleler dikkati çekti. Kâhya kadın, hizmetçiler, muhafızlar, Magdolna Katolona, Zaria Ağa, Mişel bildikleri ne varsa söylediler. Bu arada saray tabibi tarafından başsız ceset incelenmiş ve sünnetli olduğu görülmüştü. Görgü şahitleri, özellikle Kahori ile cilveleşmiş hizmetçi kızlar, cesetin Onbaşı'ya ait olduğunu yeminle söylediler. Arşidük şarapçı Zaria Ağa ile Mişel üzerinde ısrarla durdu. İkisi de işkenceye koşuldu. Ya söylememek için sustular, ya da masum oldukları için birşey söylemediler. İkisi de vatan haini olarak sarayın önünde, başları vurularak öldürüldüler. Düğüm tamamen çözülememişti. Ne kaçırılan esirlerden, ne de, nereden geldiği belirsiz Kahori'den bir ize rastlanabiliyordu. Arşidük ikinci uykusuz gecesinde hırsla dolaşıyor, sorgu neticelerini tekrar tekrar gözden geçiriyordu. Olayın halka duyurulmaması için elden gelen çaba sarfedildiği için halk bu anormal tutumu kendi muhayyelesine göre değerlendirmeye çalışıyor, ortada aslı astarı olmayan türlü rivayetler dolaşıyordu.

21

TANYA’dan döneli beri zavallı Gak, süratle çökmüştü. Üstün zekâsı güzel Agnes ve çevresinde takılıp kalmış gibiydi. İstolni-Belgrad ahalisi sanki onun içinde bulunduğu durumu görüyor, biliyordu. Tâ Muhtarın evinde başlayan şaka kulaktan kulağa yayılıyor ve Gak’ın bu neşesiz halinin Agnes’ten neş’et ettiği kanaatine varılıyordu. Zavallı Gak’a Agnes ismini söyleyerek takılıyorlar, onunla eğleniyorlar ve bu, zavallı deliyi büsbütün kahrediyordu. Mezar yanındaki Macar köylüsünün güzel kızları hemen bütün çevre tarafından artık tanınıyordu. Bu arada Ali Bey’in tosun gibi bir oğlu olmuş, adını Ahmet koymuşlardı. Arşidük’le muntazaman haberleşen Muhtar, duyduğu ve gördüğü değerli malûmatları muhtelif kanallardan aktarıyor, verilen talimatı harfiyen yerine getiriyordu.

Kalede Necmeddin Efendi çevresinde meydana gelen halka büyüyordu. İslamiyet’i kabul etmiş birçok Macar onun evinde toplanıyor ve bu yeni dinlerinin çevresinde yepyeni bir güçle birleşiyorlardı.

Köse Kadı etrafta nadiren görülüyordu. Hergün biraz daha zenginleşen İstolni-Belgrad, ünlü panayırıyla tam bir ticaret merkezi haline geliyordu. Türk ve Macarların mutfaklarından dillerine, hemen herşey belli belirsiz birleşiyor, kale halkı aynı şeyden çekinir, aynı şeyi sever hale geliyordu. Bu birleşme o dereceydi ki, Katolikler, Protestanlar ve bunlara taban tabana zıt fikir sahipleri, ibadethanelerinin haricindeki bütün zamanlarında mutlak bir komşuluk atmosferi içindeydiler. Katolikler ve Protestan halk Macaristan'da varolmalarını sağlayan yegâne kuvvetin Türkler olduğunu biliyorlardı. Bâb-ı Âli'nin ısrarla üzerinde durduğu bu fikir ve Budin paşalarının ağzında ifadesini bulan bu tutum, her inanç sahibine en geniş mânâsıyla hürriyet ve hürmet bahşediyordu. En küçük Uçlarda bile bütün karışıklıklara rağmen bu tutum belliydi. Budin'de Azize Magdonna kilisesi, Protestanlara verildiği halde miktarları daha az olan Katolikler de aynı kiliseden istifade ediyordu. Kral Rudolf, bu serbestînin doğuracağı sonuçlardan ürküyor, en amansız irticaî hareketlere girişiyordu. Gönderdiği müteassıp Katolik papazları, cemaatin önüne cehennemin korkunç tasvirlerini serdikleri halde, gayretleri Türklerin geniş toleranslı tutumunda eriyor, tesirsiz hale geliyordu.

Her hafta İstolni-Belgrad'da kurulması âdet haline getirilen sığır pazarının Viyana veya Ovar'a nakli için çaba sarfeden Kral Rudolf'un karşısına gerek Budin paşası, gerekse Sultanın başöşürcüsü Osman Ağa kale gibi dikiliyordu. Türklerin gerek halk inancına karışmamakta, gerekse sığır pazarına mani olmakta hiçbir kazançları yoktu. Aksine sığır pazarlarının halen bulundukları noktada kalmasında Macaristan için hayatî önem vardı. Ama Macar beyleri, en zekileri bile bu gerçeği kavrayamıyorlar,

kavrayanlarsa Arşidük Ernö ve Arşidük Karoli gibileri durumu bilhassa görmezden geliyorlardı. Türkler hudutları içinde nadiren zarara uğrayan tacirlerin zararlarını fazlasıyla tazmin ederken, 1581 yılında Macaristan sınırları içinde soyulan tacirlerin toplam serveti yüzbin forintten fazlaydı. Dahi zekâlar tarafından işletilen âdil, merhametli Türk iktisadiyatı Macar büyüklerinin anlayamayacakları kadar insanca ve moderndi. Son üç yıl içinde yalnız Arşidük Karoli'nin emriyle, vergi vermeyen doksanbir Macar köyü yağma edilmiş, binalar taş taş üstünde kalmamasıya yıkılmış, ahalisi katledilmişti. Bütün olaylar Macaristan'ı en savunmasız şekle gelecek biçimde hazırlıyor gibiydi. Türkler bunu gördükleri halde topluca harekete geçmiyor, sanki Macaristan'ın kendine gelmesini, gerçeği kavramasını bekliyorlardı. Sağlam zemini bulma konusunda iş başındakilerden daha fazla sağ duyuya sahip olan halk gruplar halinde Türkler tarafına geçiyor ve İslamiyeti kabul ediyordu.

Bir gece yarısı Gak'ın kapısı malum işaretle çalındı. Gelen Muhtardı. Beraberinde bir İtalyan tacirin getirdiği mektup vardı. Yazı Gak'a hitaben yazılmıştı. Genç adam mektubu mum ışığında okuduktan sonra tekrar o canlı ve neşeli Gak oluverdi. Muhtara:

- Oturun, dedi. Durum önemli. Arşidük Karoli efendimiz İstolni-Belgrad'a çoktan ulaşmış bulunan saraydaki olayı gerçek yönüyle anlatıyor. Devletin ve haber alma teşkilâtının düştüğü kötü durumu sayıp döküyor ve bizden bazı görevler istiyor. Arşidük mektubunda; "bütün olayların önceleri Budin'de tertip edildiği zannına kapılmıştım," diyor. "Son olaylardan sonra bu fikrim değişti. Bütün bu tertiplerin yapıldığı bu merkez artık katiyyen biliyoruz ki, İstolni-Belgrad'dır." Arşidük iki isim üzerinde ısrarla duruyor.

Bunlar; “Ali Bey” ve “Köse Kadı”dır. “Bütün menfaat duygularımızı bir yana itip, bilhassa Köse Kadı’nın kâfir vücudunun ortadan kaldırılması bizler için bir mecburiyet olmuştur. Hristos adına bunu sağlayınız, Hıristiyan kardeşlerim. Sizi temin ederim ki, bu görevi başaracak olana, kutlu Papa, İsa adına azizlik verecek ve cennete sokacaktır. Mektubu getiren tacir çok zengindir. Ondan lüzumu kadar para almak yetkisini size tanıyorum. İsa, Meryem ve Rûh-ül Kudüs sizinle beraberdir.”

Mektubun sonunda ikisi de haç çıkardı. Durum gerçekten önemliydi. İkisinin de göğsü bütün Macar ovalarını içine alacak kadar genişlemişti sanki. Kale içinde kurdukları teşkilât artık küçümsenmeyecek kadar büyüktü. Gün ağarana kadar konuştular ve düşündüler. Ne kendileri, ne de kaledekilerden herhangi biri bu işi beceremezdi. Kime güvenebilirlerdi? Bir karara varamadan ayrıldılar. Gak, sızlayan beyni elleri arasında o günü yemek yemeden ve uyumadan geçirdi. Güneş batmak üzereyken zihni sevinçle aydınlandı. Oysa bütün gün, gerek Arşidük tarafından emirlerine verilmiş ve çeşitli vesilelerle kaleye sokulmuş üç yiğit Macarı, gerekse kendisinin yetiştirdiği diğerlerini tek tek gözden geçirmiş, ama karara varamamıştı. Gak, bu işin zehirle olmasını istemiyordu. Katlin herkes önünde cereyan etmesi ve Macaristan’da bütün teferruatı ile duyulması Macar çıkarına daha uygun düşüyordu. Bu, Macar kuvvetinin gösterişi olarak meydana çıkacak ve düşmanı korkutacaktı. Bulduğu çözüm yolu şuydu: Herhangi bir adam, herkesin gözü önünde görevi başaracak ve Türklerin yakalamasına fırsat verilmeden kendileri tarafından öldürülecekti. Gak, güneş batmak üzereyken bu adamı bulmuştu. Bu seçme katil onun gururunu ayaklar altına almış olan sevgilisinin ağabeysi

olabilirdi ancak. Gak farkında olmadan, Köse Kadı'nın öldürülmesi kadar, hattâ daha fazla yerle bir edilmiş gururunun intikamını almak istiyordu. O gece fikrini Muhtara açtığında uygun görüldü. Muhtar:

- Böylece, dedi, o karışıklık sırasında katil okla öldürülürken bir diğeri de Ali Bey'i yok edebilir. Yani durumu şöyle özetleyelim: En uygun gün Cuma ve en uygun yer camiin çıkış noktasıdır. Olay cemaatin dağılma zamanında vuku bulacak, katil herhangi bir vesileyle Köse Kadı'ya sokulacak ve vuracak. Her zamanki gibi Ali Bey, Kadı'nın yanında bulunacağı için iki hareketten birini yapacak. Ya vurulanın üzerine eğilecek veya katile saldıracak. Her iki hal de onun öldürülmeye en uygun duruma geçmesi demektir.

Muhtar:

- Ya bu iş için kimi düşünüyorsun? diye sordu.

Gak, oturduğu iskemlede büsbütün sakilleşmiş iki büklümdü.

- Zannederim onu da buldum, dedi. Bu işi en kolay şekilde Hayreddin yapabilir.

Muhtar evet anlamında başını salladı. İkisinin de yüzüne rahat bir tebessüm yayıldı. Evet evet en uygunu Hayreddin idi. Attığı şaşmaz, cesur, bilekli tam bir Macar. Evlatlık olarak yetiştirildiği Türk evinde, onların âdetlerince büyütülmüş bir yetimdi Hayreddin. Hıfzı Çavuş isimli bir Türk tarafından yanan bir köyden alınıp bakılmış, özenle yetiştirilmişti. Ama hayırsız çıkmıştı. Şaraba, kadına ve her türlü ahlâksızlığa yatkın bünyesi ile görev aldığı her yerde kendisini sevdirememiş ve sürüle sürüle tâ İstolni-Belgrad'ı bulmuştu. Komşu Macar köylüsünün güzel kızlarının kollarına düşen bu nimet, kısa zamanda göreve kabul edilmiş ve Macaristan safında faaliyet gösterir olmuştu. Samimi Hıristiyan ve gerçek

Macar olmasına rağmen bu adamı, Muhtarın da, Gak'ın da içlerinin bir tarafı sevmemişti. Hayreddin, kadına olduğu kadar paraya da çılgınca düşkündü. Katili bulunamamış birkaç cinayetin onun tarafından işlendiği rivayetleri, halk arasında pek muteberdi.

Büyük karardan sonra Muhtara bir acelecilik, bir ürkeklik ârız oldu. Günlük yaşantısında hiç gereği yokken birden sinirleniyor veya hiç lüzumu olmadığı halde değsin veya değmesin özürler diliyordu. Kadınının ve çocuklarının evde huzurları kalmamıştı. Bazen uykudan sıçrayarak uyanıyor, evin içinde biri geziniyor diye tutturuyordu. Bazen içkiyi fazla kaçırıyor, o koca adam en ufak birşeyden içleniyor, ölümden bahsediyor ve ağlamaya başlıyordu. Durumu inceden inceye tetkik eden Gak'ın bu vaziyet gözünden kaçmıyordu. Her günün daha büyük tehlikeler doğurabileceğine inandığı için acele etmeye karar verdi. Ve hemen yola çıktı. Vardığında tanya'da kimse yoktu. Odaları rahatça dolaştı ve Agnes'in elinin değdiği her yeri okşayarak sevdi.

En engin hayallere dalıp gitmişti zavallı. Birden bir böğürtüyle geri döndü. Karşısında o dev adam, Agnes'in ağabeyi Gazdak vardı. Adam iki eli beline dayalı, kaşları çatık, öylece duruyordu. Neden sonra Gak'ı hatırlamış olmalı ki, geniş bir sırıtma yüzüne yayıldı:

- Ulan bacaksız soytarı sen misin? dedi. Yine ne halt karıştırmaya geldin?

Adamın ürküntü veren görünüşüne rağmen Gak, istifini bozmadı.

- Tanrı misafiriyim, dedi. Müsaade edersen bu gece burada kalmak istiyorum.

Sesi dik ve görünüşünden umulmayacak kadar âmiraneydi. Gazdak Gaspar, bir lahza duraladı. Sonra bu gibi hallerde Macaristan'da söylenmesi âdet olan sözü bir çırpıda söyledi.

- Buyur, madem Tanrı misafirisin kal. Ekmeği beraber yer ve şarabı beraber içeriz.

Gak, Gazdak'ın ekmek dediği şeyin iste pişirilmiş bir domuz budu ve içkinin de âlâsından koca bir testi halis şarab olduğunu gördü. Ağızlarının şapırtısı uzun süre devam etti. Konuşmak ancak karınları doymak üzereyken akıllarına gelebildi. Gak, önce Falfi Tamas'tan ve dolayısıyla Agnes'ten söz açtı. Gazdak, umursamaz bir sesle haber alamadığını, ama çoktan o Agnes isimli kaltağın bir düzine piç peydahladığını tahmin ettiğini söyledi.

- Anamdan bilirim, diye sözüne devam etti. Tanya'da misafir kalan her yakışıklı yabancıdan dokuz ay sonra bize muhakkak bir kardeş peydahlardı. Benim babamın bir sipahi olduğunu söylerken görmeliydin övünmesini.

Sözünün sonunda gür kahkahası tanyayı sarstı.

Gak, konuya dev adamın ummadığı bir tarzda girdi. Cebinden iri bir kese çıkardı, ağır ağır çözdü ve yüz Osmanlı altınını yığın halinde masanın üzerine döktü.

- Bunlar gibi beşbin tanesinin senin olmasını ister misin? dedi.

Gazdak'ın iri siyah gözleri pırıltıyla açıldı. Çekinerek uzandı, usta elleriyle altını tarttı, inceledi, sonra kendini toparladı. Dik dik soğukkanlılıkla tedkik ettiği son altını yığına doğru fırlattı:

- Eeee, dedi. Sonra?...

Adamın neşesi sarhoşluğuyla beraber bir anda yok olmuştu. Yüzünde beliren hilekâr bir dikkatle:

- Ne o, dedi. Gözlerimin rengini pek mi beğendin? Yoksa benden Kral Ferdinand'ı mı öldürmemi istiyorsun?

Gözleri Gak'ın zeki gözleriyle karşılaştı ve inandı ki mesele gerçekten çok ciddidir. Bu karşısındaki soytarı kılıklı herifin görünüşüyle hiçbir ilgisi olmadığını derinden hissediyordu. Ama teklif o kadar beklenilmeyen birinden ve umulmadık bir tarzda yapılmıştı ki içinde bulunduğu sersemletici durumdan kendini kurtaramıyordu. Tereddütlü bir sesle:

- Konuş, dedi.

Gak, tane tane:

- Beşbin altın kazanacaksın, dedi.

Sabırsızlandı dev adam. Hiddetle:

- Buraya bak soytarı, dedi. Beşbin altın da olsa, para görmediğim şey değil benim. Sen işi söylemene bak. Fiatı ben biçerim. Şimdi seni dinliyorum.

Gak:

- Yaşlı bir adam öldürülecek, dedi.

- Ufala lafı, diye haykırdı Gazdak, Bey vardır, insan hem öldürür hem üste para verir. Adam vardır, önüme yüzbin forint yığsan dönüp bakmam. Pek küçümseyerek söylediğin yaşlı adamsa öldürmeye bile değmez zavallı.

Bu kaşerleşmiş kaçakçının karşısında lafı uzatmanın faydasızlığını anladı Gak:

- Öldürülecek olan Köse Kadı nâmı ile bilinen yaşlı bir Türk kâfiri, dedi.

Gazdak Gaspar'ın incecik bir kıl bile kıpırdamadı yüzünden. Kesin bir sesle:

- Yarısı peşin, onbin Osmanlı altını, dedi.

Gak, düşünmedi bile. Elini uzattı. İri yarı adam uzatılan eli görmezden geldi:

- Parayı kim verecek ve planınız nedir? diye sordu.

Gak, bu küstah adama hemen verilmesi gereken cevabın onu bir hançer darbesiyle yok etmek olduğunu biliyordu. Ama sabretmesi, bu kafasından çok vücudu gelişmiş insan azmanını kullanması gerekiyordu:

- Parayı Arşidük Karoli adına ben vereceğim. Planım da şu, dedi. Önümüzdeki Cuma günü kâfir Türkler namazdan çıkarlarken herkesin gözüönünde bu yaşlı adamı bıçakla öldüreceksin. Atın meydanın yanındaki çeşmenin önünde hazır bekleyecek. Kargaşalıktan istifade edecek ve kaçacaksın. Seni okçularım koruyacak. Ben olay sırasında orada hazır bulunacak ve gerekli her türlü tertibatı alacağım. Çünkü asıl hedefimiz Köse Kadı'nın öldürülmesiyle meydana gelen karışıklıktan istifade edip kale Beyini de yok etmek. Bu sebepten senin kaçarken takip edilmeyeceğini kesin olarak söyleyebilirim.

Gazdak susuyordu. Derin bir düşünceye dalmıştı. Sonra:

- Ne yapmak istediğini bilmiyorum, dedi. Ama aptalca birşey bu. Biliyorum ki şahsî bir kin için bu ücret ödenmez. Elli altına adam öldürecek binlerce insan tanıyorum. O halde bu işin ardında politik bir sebep olmalı. Hele hele bu konuda Arşidük Karoli'nin isminin söylenmesi işi büsbütün arap saçına çeviriyor. Gerçi sebep beni alâkadar etmez. Ben yapacağım işe bakarım. Yalnız, söylüyorum, bu işte bana aksak gelen bir taraf var.

Gak, bu dev yapılı adamın korktuğuna hükmetti. Ve göründüğü kadar kafasız olmadığını anladı. Kesin bir sesle:

- Dostum, dedi. Senin için, bu apaçık mesele karşısında, ikinci bir şık düşünülemez. Ya işi yaparsın, ya da meseleyi bildiğin için Arşidük Karoli hazretleri tabiî ki seni yaşatmaz.

Gazdak'ın gözlerinden yaptığı birçok iç hesabın belirtileri geldi geçti. Sonra kuvvetli bir kahkaha attı:

- Hay kurnaz soytarı, dedi. Elimi kolumu bağladın.

İkisi de kadeh kaldırarak anlaşmayı tamamladılar. Plan şuydu; Gazdak sığır sürücüsü olarak kaleye girecek ve camiye girerken gösterilecek olan Köse Kadı'yı vuracak ve kaçacaktı. Paranın kalan üst kısmı, üç gün sonra Gak tarafından tanya'ya getirilecekti. Birbirlerinden elden geldiği kadar dostça ayrıldılar ama, yine de Gak'ın uzattığı eli Gazdak görmezden geldi.

* * *

Perşembeden başlayan yağmur, Cuma günü hâlâ yağmakta devam ediyordu. İnsanın iliklerine kadar işleyen kuzey rüzgârı çevreyi kamçılıyordu. Muhtar ve Gak tarafından tertibat tam bir disiplinle, en ufak bir nokta bile ihmal edilmeksizin alınmıştı. Gak, bütün tertip tamamlandıktan sonra raporunu her zamanki gibi, artık Yanık'tan gelip İstolni-Belgrad'a yerleşmiş ve çoktan hizmete alınmış çingene kızı Cizinnaya teslim etmiş ve Arşidük'e göndermişti. Gelen cevap muvafık olduğu merkezindeydi. Suikast başarılır başarılmaz Arşidük'e bildirilecekti.

Saat on sıralarında Gazdak birkaç sığırın peşinde cami meydanında gözüktü. Sanki tesadüfmüş gibi birkaç kişinin takılmakta olduğu Gak da o anda meydandan geçmekteydi. İri yarı çoban elini torbasına daldırdı ve bir parça kara ekmek çıkarıp Gak'a uzattı. Birbirlerine dikkatle bakmadılar bile. Biri malûm hareketi yaparak birkaç kere sevinçle gakladı. Öbürü de sırıtmış göründü.

Camiden önce Hayreddin çıktı. Meydanı hızla geçti. Semerci dükkânında bıraktığı silâhlarını alıp, çeşmenin

yanına dikildi. Sonra gruplar halinde Macar gençleri muhtelif yollardan meydana doğru ilerlemeye başladılar. Bu arada cemaatin camiden çıkma vakti gelmişti. Müslümanlar yağmura aldırmaksızın ağır ağır dağılıyorlardı. Neden sonra önde Köse Kadı, arkada Ali Bey avluyu geçtiler. Çoban sırtında kalın bir gocukla onlara doğru ilerledi. İki iri adımda yaşlı adama yaklaştı. Hançerini kürkünün altından çekmesiyle yaşlı adama saldırması bir oldu. Çeliğin Köse Kadı'nın göğsünde tok birşeye çarparak kırıldığı duyuldu. Sonra umulmayan birşey oldu. Yaşlı Türk, bıçağı tutan bileği yakaladı; iri yarı çobanın vahşi bir haykırışla ayakları yerden kesildi ve bütün ağırlığıyla kafası üstü düştüğü görüldü. Bu haykırışı çeşme yanından yükselen ikinci bir tiz çığlık izledi. Ali Bey'in namlı palası uçarak Hayreddin'i arkasındaki ağaca omuzundan çivilemişti. Ve kabzası hâlâ titriyordu. Bütün bunlar göz açıp kapayıncaya kadar oldu. Oklarını hazırlamış birkaç Macar genci sırtlarından ete hafifçe girmiş bıçakların dur emri ile oldukları yerde donup kaldılar. Gak, olaylar sırasında Ali Bey'e hemen beş adım mesafedeydi. Kötü durumu bir anda kavradı. Bu mutlak bir yenilgi idi. Duyduğu ızdırapla beyninde bir perdenin acı ile yırtıldığını hissetti. Şuur altına itilmiş ezilmelerle zaten malül olan beyni bir an için kontrolünü kaybetti. Gerçek bir deli gibi bıçağını çekti, Ali Bey'e umulmadık bir şekilde saldırdı. Bu gerçekten beklenilmeyen birşeydi. Ancak birkaç adım sürdü bu çılgınlığı. Dar bir açı çizerek Ali Bey'in yanından sıyrılıp geçti. Yerde upuzun yatan çobanın üstüne saldırdı. Onu bir anda en az on yerinden bıçakladı. Bir yandan da salyalı haykırışıyla:

- Sen Ali Bey'imizi öldürmek ha, diye haykırıyordu.

O, anında bile sahip oluverdiği soğukkanlılıkla hedefin Köse Kadı olmayıp Ali Bey'e yöneltildiğini belirtmeye çalışmayı akıl edebiliyordu. Ali Bey'in dişlerini hırsla sıktığını ve ona doğru bir adım attığını gören Kadı, çelik mengeneyi andırır pençesiyle koluna yapıştı ve dur anlamında hafifçe sıktı.

Hafif bir lodos, beraberinde iyot, yosun ve bahar kokusu taşıyarak Adalar yönünden yaşlı kaleye doğru esiyordu. Geniş hapishane binbir lisanın konuşulduğu Bâbil Kulesiydi sanki. Türlü milletlerden türlü insanlar konuşuyor, yürüyor; çiçekleriyle, kuşlarıyla veya birbirleriyle ilgileniyorlardı. Burada bütün Osmanlı hudutlarında ele geçirilmiş en değerli esirler bulunurdu. Bâb-ı Âli esirleri üç gruba ayırırdı: Çok değerli ve daima gözönünde bulunması gerekenler, değerli ama şehir içinde gezmesinde sakınca görülmeyenler ve sıradan esirler. Çok değerli esirler, zindan ismiyle anılan bu kulelerde tutulurlardı. Bu yerlerin gerçekte zindanlıkla hiçbir ilgisi yoktu. Buralarda bütün Avrupa zindanlarında görülen ne işkence ne de âleti bulunurdu. İmparatorluğun kuruluşundan bugüne, fikir islâma hizmet olduğu için, esirlere karşı takınılan tavır da tabiî ki bu yönde gelişmişti. Esirler bütün zindanlarda olduğu gibi burada da ayrı odalarda kalırlardı. Gerekirse iâşeleri Devlet-i Osmaniye tarafından sağlanırdı. Hemen hepsinin hizmetçi tutmasına müsaade edilir ve arzu ettikleri herşeyi şehirden temin edebilirlerdi. Bunlar, gönüllerince çiçekle, kuşla veya kitapla meşgul olabilirler, birbirleriyle ahbaplık edebilirler, vatan ve terkettikleri saltanatlarının üzüntüsüyle günlerini geçirmeye çalışırlardı. Bazen şehir içinde gezme izni alırlar, serbestçe her yere girer çıkarlardı. Bu yetki içlerinde sadece Bebek'e verilmiyordu. Korpana Kapitanı Kruzit Janos, Sarközi Mihali, Kahori İmre,

Zehi Györgi, Danhi Ambrus gibi ileri gelen beyler bilhassa bu yetkiyi devamlı kullanırlardı. Bebek'in fevkalade değeri onun kale içinde kalmasını gerektiriyordu. Şehirdeki esirlerin tamamının padişah esiri olması sebebiyle kurtuluşları ancak irâde-i şâhâne ile mümkündü. Zaten Bebek hariç, çoğu çoktan hürriyetlerine kavuşmuştu bile.

Büyük kumandan Bebek, Türklerin esirlere davranışı ile bugüne kadar kendinin esirlerine karşı tutumunu karşılaştırıyor, merhametsiz olmasına rağmen mâkul olabiliyor ve yaptığı haksızlıkları idrak edebiliyordu. Bu, gerçekte bir vicdan muhasebesi mi idi, yoksa yaptığı kötülükleri Bâb-ı Âli gözünde tamir için bulduğu bir usul müydü? Neyse. Zindandan gönderdiği emirlerle, elindeki bütün Türk esirlerini azad etti. Emri verdiğinin hemen ertesi günü Türk makamları bu davranışının mükâfatı olarak pek çok Macar asilini at, giyecek ve silahla donatarak serbest bıraktılar.

Bebek Györgi, üstüne oturduğu taş duvardan çevreyi seyrediyor, binbir düşünceyle dolu olarak duvara bitişik küçük evin bahçesinde oynaşan bir çocuk ile yaşlı bir dedeyi tepeden gözlüyordu. Onu esarette yalnız bırakmamış olmak için âzâd oldukları halde vatana dönmemiş Aynaçkö ve Boldukkö kale kumandanları biraz ötede bir Türk oyunu olan tavla oynuyorlardı. Bahçedeki Türk çocuğu mızırdanıyor, yüksek erik ağacının tâ tepesinde kalmış iri ve iyice olgun bir meyvayı istiyordu. Sesinde sevgi titreyen dedenin tane tane Türkçesini Bebek gayet iyi anladı. Yaşlı adam çocuğu şöyle söyledi:

- Bak çocuğum, bu eriği yemek istersen bu ağaca tırmanmalısın.

- Ama düşerim, diye sızlandı çocuk.

Dede:

- Belki düşersin oğlum, dedi. Hattâ belki de ölürsün. Ama düşün, insan her an ölebilir. İsteğine kavuşmak istiyorsan düşmeyi de, ölmeyi de göze almalısın. Senin yapman gereken şey bir hesap. Eğer şu olgun erik düşmene değerse, onu koparmalısın.

Bebek Györgi, o anda Türklerin Kızıl Elma'sını idrak etti. Bu millet, bu dalın tepesinde sallanan olgun erik gibi hoş ve mevcudiyetine iman ettikleri bir şeyin peşindeydiler. Kızıl Elma, olgunlaşmış, yenmesi gereken, ısırılınca lezzetli sular fışkıracak bir maksattı. Ve bu büyük millet, ölümlü dünyanın bu ölümsüz meyvası peşinde gülerek, isteyerek ölüyordu. Bebek, duvardan eğildi. Türkçe:

- Kopar o elmayı, kopar o elmayı, diye bağırdı.

Hizmetkârı da onunla birlikte eğildi ama, bahçede koparılacak elma göremedi. Sonra çekinerek Beye getirdiği puslayı uzattı. Kâğıtta sadece bir cümle vardı. Kudretli Bebek Györgi'ye bütün herşeyi unutturan bir kelime: "İstanbuldayım" ve puslanın altında ise "M.M." harfleri. Bu beklenmedik havadis Bebek'in çoktan unuttuğu neşesini bir anda yerine getirdi. Ah bu ümit, ah bir anda olmazı olur kılan o tatlı his...

Ertesi günü bir baltacı gelerek Bebek beyi, bir Türk efendinin beklediğini haber verdi. Onu aydınlık bir odaya götürdüler. Ayakta sarıklı bir Türk efendisi vardı. Bebek odaya girer girmez, ziyaretçi saygı ile selam verdi ve ellerini önünde kavuşturup:

- Nihayet sizi görebildim efendimiz, dedi.

Macar asili uzun süre şaşkın durdu. Neden sonra hayretle:

- Matyas! dedi. Siz ha! Tanıyamadım inanın.

Kılavuz gülümsedi:

- Yine tanıyamadınız efendimiz, dedi. Çünkü ben sığır tacirlerinden Rüstem'im.

İkisi de kahkaha ile güldüler. Ama bu gülüşleri kısa sürdü. Esir olduğunu hatırlayınca Bebek durgunlaştı, daldı gitti. Birbirlerine bakmaktan çekiniyor gibiydiler. Zoraki bir tebessümle Bebek:

- Ahmet beyle tanışmış mıydınız? dedi. Asıl ismiyle Falfi Tamas'la?

Matyas hafifçe ürperdi. Bebek:

- Sizden iki gün evvel geldi benim yanıma, dedi. Burada önemli bir mevkii var. Tanışmanızı isterdim doğrusu. Onunla uzun süre oturup konuştuk. Kurtuluşumuzun Sadrazam Mehmet Paşa ile Halil Paşanın elinde olduğunu, Sultanın kat'î emrinden ötürü, onların da hiçbir şey yapacak durumda olmadıklarını söyledi.

Bebek'in sesi isyanla titriyordu:

- Sünnet olmamı, kalelerimin tümünü Türklere terk etmemi ve otuzbin duka altın fidye vermemi istiyorlar. Onyedi kale ve bu kadar servetin Türk'e terkini düşündükçe, hele hele sünnet aklıma geldikçe inanın çıldırmaktan korkuyorum. Falfi Tamas zarif bir Macar. Bana durumumun vehametini bütün çıplaklığıyla anlattı. Onun aracılığı ile Sadrazam ve Halil Paşaya toplam olarak teklif ettiğim onsekizbin Osmanlı altını bile onları yollarından çevirmedi. Tamas, elinden birşey gelmediği için gerçekten üzgündü.

Martali Matyas o kendine has tavrıyla şeytanca gülümsedi:

- Falfi Tamas'ı tanımıyorum efendimiz, dedi. Ama siz övdüğünüze göre iyi bir Hıristiyan, yüksek bir kabiliyettir şüphesiz. Size duyduğum derin hürmet ve sevgi beni tâ buralara kadar sürüklerken kurtulabilmeniz için iyi bir

Hıristiyan ve zarif bir Macar olmanın yetmeyeceğini biliyordum.

Bebek'in gözleri ümitle parladı:

- O halde, dedi. Tâ Macaristan'dan kalkıp buraya kadar geldiğinize göre.....?

Matyas çok uzun süre sustu. Sonra:

- Evet efendimiz, dedi. Buraya, bağlı olduğum Arşidük Karoli hazretlerine dahi haber vermeden gelişimin sebebi kurtulabilmeniz için bulduğum bir çözüm tarzıdır. Bugüne kadar ne Beç, ne Macaristan Kralı, ne de akrabalarınız kurtuluşunuzla pek ilgilenmediler. Bu saydıklarımın muhterem hanımınız tabiî ki dışındadır. Bunun sebebi ne olabilirdi? Tahmin edebiliyor musunuz? Çünkü efendimiz siz Macaristan'da zekâ, askerî güç ve servet olarak lüzumundan fazla sivrilmiş bir insandınız. Savaşa sizinle beraber iştirak eden beyler görevlerini tam yapmış olsalardı, bugün başındaki tacın dahi hakiki olduğundan şüphe edilen Macar Kralı ve ondan menfaatlenen asil akrabalarınız bir hayli gölgede kalacaklardı. Askerî dehanız, emrinizdeki ehliyetsiz beyler yüzünden mağlûbiyete sürüklendiğinde, Macaristan için acı ama bazı şahıslar için maalesef tatlı bir netice meydana geldi. Yalnız asil karınız, elinden geldiğinden fazla hediyelerle Budin Beylerbeyinden başlayıp, pek çok vezir ve paşaları bizzat ziyaret ederek onları sizin tarafınıza kazanmak için çalıştı. Ama aldığı sonuç hep aynı idi. Sultan ve vezîr-i âzam sözlerinden kolay döneceğe benzemiyorlardı.

- Evet evet, diye Matyas'ın sözünü kesti Bebek. Bütün bunları biliyorum. Ve ümitsiz durumum böylece sizin ifadenizle de bir daha meydana çıkıyor.

Martali Matyas:

- Kurtulacaksınız efendimiz, dedi. Önemli olan Macaristan'daki politik gücünüzü sağlayan ve sizi Macaristan Kralı seviyesine yaklaştıran kalelerinizi ve servetinizi elden çıkarmadan kurtulmanızdır. Efendimiz, yalvarırım, bana güveniniz. Sizin için tek kurtuluş yolu Erdel Beyi ile Kralı rekabet haline sokabilmektir. Eğer Erdel Beyi sizi kurtarmak için teşebbüse geçerse, bu Macaristan Kralının yüzüne vurulmuş en hakaaretâmiz tokat olacaktır. Sizi kurtarmak şerefini ona katiyyen bırakmayacak olan Kral, Erdel Beyinden aşağı kalmamaya çalışacak ve hürriyetinizi sağlayacaktır. Yüzlerce muhtelif mevkideki Türk, ya bizzat gelerek, ya da mektup yazarak asil karınızı teselli etmişlerdir. Buradan da bir alt tabakadaki Türklerin sizin kurtulmanızı istedikleri hükmüne varıyorum. Bu noktadan hareket ederek, küstahlığımı bağışlayın, size danışmadan ileri gelen Türk beylerini ve bazı paşaları sizin adınıza harekete geçmelerini sağlamak için Erdel Beyi'ne gönderdim. Elde ettiğim cevap tahminim gibi çıktı. Yani müsbet. Erdel Beyi, gerek Macar Kralını küçük düşürmek gerekse yakın gelecekte elde edeceğiniz önemli mevkii bildiği için bu işi ne pahasına olursa olsun başaracaktır.

Yaptığının beğenilip beğenilmediğini Bebek'in yüzünde araştırdı Matyas. Ve sevinerek bu kararsız, gaddar ve kaypak adamın onu bütünüyle tasvip ettiğini gördü. Böylece daha açık ve daha mufassal konuşabileceğini hissetti.

- Kralın Arşidük Karoli'si var efendimiz, dedi. Sizin emrinizde de ben varım.

Bebek:

- Sizinle iftihar ediyorum, dedi. Benim değer ölçülerime göre siz en azından birkaç tane Karoli'siniz.

İkisi de bir süre dalgın durdular. Sonra Matyas:

- Macaristan’da, özellikle kaleleriniz içinde zaman zaman serbestçe dolaşmam gerekecek efendimiz, dedi. Uygun gördüğünüz tarzda düzenlenmiş ve mührünüzü taşıyan bir yetki belgesi gerektiği zaman çok faydalı olabilir diye düşünüyorum.

Anlaşmaları kısa sürdü. Martali Matyas hemen ertesi günü Macaristan’a hareket etmek mecburiyetindeydi. Çünkü Erdel Beyi’nin bizzat yanında bulunmak ve onu tazyik etmek istiyordu.

* * *

O gün Beşiktaş’ta bir balıkça kahvesinde iki efendi, bir masada nargile içiyor ve konuşuyorlardı. Mavi gözlü olanı “Erdel Beyi ile konuşurken kaleler üzerinde ısrar etmemesini söyleyiniz” diyordu. “Fakat otuzbin altın şartını yerine getirmesi sağlansın. Sadrazam Mehmet Paşa efendimizin size mahsus selamlarıyla bu emirlerini getirdim.”

Matyas:

- Neden Mehmet Bey? dedi. Kalelerden niçin vazgeçildi?

Dünün Katolik papazı, bugünün Osmanlı hariciye işleri başkâtibi Mehmet Bey alayla gülümsedi:

- Kaleler mülk-i Osmâniye’ye yarın ilhak edilecektir efendim, dedi.

Birbirlerini iki aynı şeye inanmış insan gibi kucakladılar ve Martali Matyas, sol arka ayağı beyazkuşlu Türk aygırına çevik bir hareketle atladı, asil hayvanın binicisini sırtında hissetmesiyle dörtnala kalkması bir oldu.

Beşiktaş- Fatih arasını kısa sürede katetti Matyas. Şimdi sıra esas önemli vazifeye gelmişti. Atının dizginlerini çektiğinde akşam ezanları okunmaktaydı. Ahşap konağın kapısını Matyas’a siyahi bir köle açtı. Daha söze başlamadan

İstolni-Belgrad'dan Kont Gall Adam'la beraber âzâd edilmiş genç Macar, siyahi kölenin arkasında belirdi. Kapıyı çalan bu Müslüman efendinin kusursuz bir Macarca ile konuşmaya başlaması genç esiri adeta dondurdu, sonra efendisine haber vermeye koştu. Kont, Matyas'ı geniş bir odada kabul etti. Birbirlerine iyi akşamlar dileğinde bulundular. Bir müddet sonra siyahi köle Türk usulü kahve ile göründü. Biraz hoşbeşden sonra Matyas:

- İsmim Matyas, diye söze başladı. İstolni-Belgrad' dan geliyorum. Ali Bey'imizin, hemşirelerinin, Kadı ve Şeyh Efendilerin selamlarını getirdim.

Daha sözlerini bitirmeden yüzünde soğuk bir ifadeyle Kont ayağa kalktı:

- İsminiz Matyas, öyle mi? dedi. Siz Macarsınız ve Ali Bey hesabına çalışıyorsunuz.

Oturduğu yerde hiç istifini bozmadı kılavuz. Bu kovmaya yakın davranışı gülümseyerek karşıladı.

- Efendimiz, diye cevap verdi. Görüyorum ki, gönlü Macaristan için çarpan insanlardan birisiniz. Evet adım Matyas ve ben Macarım. Evet ben adıma ve milliyetime rağmen tahmin ettiğiniz gibi Ali Bey hesabına, yani Türkler hesabına çalışıyorum. Buna niçin hayret ediyorsunuz? Ben çalışıyorum. Oysa siz Macaristan'a karşı duyduğunuz bütün sevgiye rağmen oturup duruyorsunuz. Siz düşünce ve hayallerinizle birşey yapmak hasreti içindeyken, ben sevgili Macaristanım için çalışıyorum. Siz hür Macaristan fikriyle dolusunuz, ben de. Siz Macaristan'ın kurtuluşunu türlü şekillerde oturduğunuz minderde hayal ederken, ben Türklerin Macaristan'a yerleşmesine çalışıyorum. Bu fikir de size garip geliyor değil mi? Bir Macarın Türklere hizmeti ve onların Macaristan'da yerleşmelerini arzu etmesi!... Gerçekte

ise ben Türklerin şahsında Macarlara yardım ediyorum. Ben, Ballassa Balint gibi, Palfi Miklas ve Turi Györgi gibi Macar olmaktansa, nefsimin sadist arzularını ve servet hırsımı tatmin için bir sürü cinayetleri irtikâp edip durmaktansa, Türklere, Macaristan'ın selâmetini elinde tutan bu gerçek kuvvete hizmeti yeğ buluyorum. İnanıyorum ki, bu hizmet, Macaristan'ın yeniden doğması için gereklidir. Yaradılışınız casusluk fiilini kabul edemeyecek kadar dürüst. Siz şahsî kaygularınızın ve yontulmamış gururunuzun basit ve sürüngen üzüntüleriyle uğraşırken ben kararımı vermiş ve hür Macaristan'a en faydalı olabileceğim durumu bulup çıkarmışım. Benden iğrenmeyiniz Kont Hazretleri. Bilâkis beni alkışlayınız.

Bir süre sustu. Sonra daha sert ve daha yüksek sesle şöyle devam etti:

- Efendimiz, ben vatanım için yaptığım mütevazi hizmetleri huzurunuzda tekrardan utanıyorum. Ama sadece kurtardığım otuza yakın Macar esirinin vicdanıma verdiği rahatlık benim vatanseverliğim hakkında en değerli şahittir. Türlü yoksulluklara ve eziyetlere katlanarak bu günü buldum efendimiz. Ama çektiğim her musibeti bütün gönlümle Macaristan'a, o kutsal vatana helal ediyorum. Ve kim, nasıl düşünürse düşünsün gücümün son noktasına kadar çalışmakta devam edeceğimi söylemek istiyorum.

Gall Adam, şaşırmış gibiydi. Kalktığı yere yavaşça tekrar ilişti. İşte yine aynı soru bütün canlılığıyla karşısındaydı. Ne idi Gall Adam ve ne yapması gerekiyordu? Sonra kendisinin de hayret ettiği bir açık kalplilikle:

- Haklısınız efendim, dedi. Ben sizin yerinize Türklere ihanet eden bir Türk'le de karşılaşmış olsaydım, aynı hiddeti duyacaktım. Sanırım ki, beni iğrendiren ve hiddetlendiren şey

maksada açık seçik olmayan bir tarzda hizmettir. Halbuki yaptıklarınızın ve düşündüklerinizin bir kısmını sizin ağzınızdan işitmiş olmak size hak vermemi gerektiriyor.

Bu samimiyet Matyas'ı tuhaf bir şekilde rahatsız etti. Bir anlık dalıverdiği düşünceden yıllardır içinde kıpırdanıp duran şeyin Kont'un sözlerinde ifadesini bulması onu sarstı. Soğukça bir sesle ve kendini de inandırırcasına:

- Hedef Macaristan olduğuna göre şu veya bu tarafta hizmet etmenin insana ancak şeref vereceğini kavramalı ve bu kutsal hizmette geç kalınmamalı efendimiz. Bahtsız vatanımızın bilhassa sizin gibi bir Macar asiline, samimi bir Macara şiddetle ihtiyacı vardır. Tutulan yolun ne önemi var efendimiz. Maksat aziz Macaristan olduktan sonra.

Matyas biraz durduktan sonra şunları ilave etti:

- Size bir arzunuz olup olmadığını sormak için Ali Bey tarafından gönderildim. Ve önemli bir iş için hemen şimdi geri dönmeye mecburum.

Matyas ayağa kalktı. Gall Adam bir süre yerinden kıpırdamadı. Sonra o da ağır ağır doğruldu:

- Lütfen bir kelime daha söyleyin, dedi. Sizce hangi tarafta görev alırsam vatanım için en faydalı olurum?

Aldığı cevap kesindi:

- Arşidük Karoli hazretlerinin yanında efendimiz.

* * *

Bebek, azadedilen her arkadaşının Macaristan'a dönmesi ile biraz daha yalnız kalıyordu. Martali Matyas'ın söyledikleri çıkmış ve Macaristan Kralı ile Erdel Beyi arasında büyük rekabet başlamıştı. Bebek, artık kurtulacağını biliyordu. Kurtulmasının yaklaştığını hissettikçe sabrı taşıyor ve günler geçmek bilmiyordu. Yedi yıl esirlikten sonra en sevdiği

insanlardan biri olan Segnyey Yanoş, yanından üç ay evvel ayrılmıştı. Ve onun yokluğu Bebek'i büsbütün sarsmıştı. Onun geçirdiği maceraları gönderdiği mektuplardan okumuş ve aldığı haberler hasretini biraz olsun yatıştıracağına büsbütün alevlendirmişti. Segnyey Yanoş, Türk esirlerine yaptığı aşırı mezalimle tanınmış bir kumandandı. Bebek'le vicdansız yaradılışları pek uyuşmuştu. Herşeyi bilen, herşeyi en hurda teferruatına kadar haber alan Bâb-ı Âli, en dolgun fidyelere bile aldırış etmemiş, tam yedi yıl kulede hapsetmişti onu. Sonra hiç ummadığı bir gün beklemediği bir tarzda Yanoş Halil Paşanın huzuruna çıkarılmıştı. Paşa:

- Sizi, demişti, Padişahımız efendimiz azada ferman ettiler. Varın sağlıcakla yurdunuza dönün.

Ne hiddet, ne telkin, ne aşağılatıcı bir ifade vardı Paşanın sözlerinde. İrice bir kese, güzel bir at ve değerli bir giysi verildi kendisine. Kumandanın ömrünün sonuna kadar beyninde çözemediği bir soru oldu bu. Oysa, sorunun cevabı bizzat esirlik sonrası davranışlarında gizliydi. Onu, azadından sonra kimse bir daha savaş meydanlarında göremedi.

Segnyey Yanoş mektupta yazdığına göre verilen hediyeleri almış, Vezirin elini öpmüş, kaledeki esirlerle ve Bebek'le vedalaşmış, hemen o gün yola çıkmıştı. "Yolculuğum uzun sürdü," diye yazıyordu. "Lapispatek kalesine en yakın olan köye girdiğimde, güneş batmıştı. Köyde rastladığım insanlara ilk sorum karımın sağlık durumu oldu. Köylüler beni tanıyamamıştı. İçlerinden biri hanımefendinin hemen bu akşam yüksek rütbeli bir Çek subayı ile evlenmek üzere olduğunu söyledi. Yedi yıl kalebentlikten sonra tam mutluluğun kapısında olduğumu sandığım bu anda tahmin edemeyeceğiniz bir ızdırapla sarsıldım. Gök bir anda kararmıştı. Bardaktan boşanırcasına

yağan yağmur, sanki gözyaşlarıma iştirak ediyordu. Aç ve yorgundum. Buna rağmen son bir gayretle ve hızlı bir dörtnalla Lapispatek kalesini buldum. Konağım ışık içindeydi. Saz sesleri çevreye taşıyordu. Atımdan atlamamla kapıya koşmam bir oldu. Muhafızlar değişmiş, yedi yıl esirlik beni değiştirmişti. Beni buralarda kimse tanımıyordu. Bereket versin emektar uşağım Bertalan'ı gördüm ve çağırdım. O bile beni tanımakta güçlük çekti. Muhafızlara hanıma haber vermemelerini, bizzat gitmek istediğimi söyleyerek aralarından sıyrıldım. Pırıl pırıl salon neşeli insanlarla doluydu. Masalarda yemekler yeniyor, şarap içiliyordu. Tozdan ve yağmurdan berbat olmuş kıyafetimle karıma doğru yürüdüm. Bütün misafirler ve saz sustu. Doğruca damatla gelinin önlerine vardım ve hiç sesimi çıkarmadan dimdik durdum. İkisi de yüzüme şaşkınlıkla bakıyorlardı. Sonra karım, bir çığlık atarak boynuma sarıldı. O vefalı insan beni unutmamış, unutamamıştı. Biz çevreye aldırmayıp bir süre birbirimize güzel sözler söyledik. İkimiz de Çek subayının varlığını unutup gitmiştik. Bu sırada nişanlısı, karımı kollarımın arasından hırsla çekti ve bana "kimsiniz" diye hiddetle sordu. Azad belgelerimi gösterip buranın Bey'i olduğumu, esirlikten döndüğümü anlattım. Adam bir süre düşündü, sonra: "Buna rağmen," dedi "sevgilimi size bırakamam." Uzun süre münakaşa ettik. Sonra o, ikimiz de hakkımızı kılıçlarımızla arayalım, dedi. Asil hanım, galibin olsun. Nişanlısını dudaklarından öperek odasına çekildi. Uzun ızdıraplardan sonra karşılaştığım bu durum zordu. Ama çarpışmaya, karımı ve şerefimi kurtarmaya mecburdum. Kalede bildiğiniz gibi vatan hasreti bir yana, doğrusu hiçbir şeyden yoksun edilmemiş, iyi bakılmıştık. Bu yüzden kuvvetim yerindeydi. Karımın benden yana oluşu ise, beni

büsbütün güçlendiriyordu. Çarpışma hemen gelişimin ertesi sabahı kilisenin bahçesinde yapıldı. Aylardır Çek subayını evin efendisi olarak saymaya alışmış uşaklar da bizi seyre geldiler. Döğüş çetin oldu. Ve Hristos'ın yardımı ile onu hakladım."

* * *

Nihayet beklenen gün geldi. Bebek, Mart ayının ikinci günü Halil Paşanın huzuruna çıkarıldı. Paşa yalnız hürriyetini müjdelemekle yetinmedi, Sultan tarafından fevkalade güzel bir binek atı, içlerinde onbin akçe bulunan birkaç kese ve sırmalı elbiseler verildiğini bildirdi. Türk Padişahının huzuruna çıkmak için Bebek'in altı uzun gün daha beklemesi gerekti. Sultanın fevkalade teveccühü ile kendisine eteğini öpmek izni verildi. Sonra bir muhafız eşliğinde Erdel'e doğru yola çıkarıldı.

22

1587 YILI Macaristan ovasının mahsul bakımından altın yılı oldu. Temmuz sonlarına doğru Palfi Miklas ve Yasadi Ferencz, baharın girişinden beri yaptıkları hazırlığı tamamladılar. Ellerinde iyi yetiştirilmiş altıbin atlı vardı. Hedefleri Budin Paşasının Yılkı'sı idi. Bu, göğsünde servetler saklayan geniş mülk, hırsları, bütün tehlikeleri hiçe sayacak kadar kamçılıyordu. Birkaç Macar hizmetkârı casus olarak kullanıyorlar ve Türk muhafız kuvvetlerinin en az olacağı günü sabırla bekliyorlardı. Bir Cumartesi, Paşa Budin'e döndükten birkaç saat sonra, baskın verildi. Macar askeri, karşılaştığı servetle gözleri kamaşmış, çılgın gibiydi. Çocuk, kadın, yaşlı demeden vurdular, vurdular. Bu arada küçük bir Türk müfrezesinin yaklaşmakta olduğunu gözcüler haber verdiler. Yüz kişi civarında bir kuvvetti bu. Bu kolay başarının büsbütün cüretlendirdiği Macar askeri Türk birliğinin üzerine bütün şiddetiyle indi. Kuvvetlerin çok dengesiz olmasına rağmen Türk birliği yılmak bir yana, zaman zaman hücuma bile geçiyordu. Ümitsiz ama inatçı bir

savaştı bu. Güneş bir hayli yükselip müfreze otuz otuzbeş kişi kaldığı sırada başlarında Budin Paşası olmak üzere ikiyüz kişiye yakın bir kuvvet naralarla Macarların içine daldı. Yaşlı Paşanın sesi:

- Dayan ha, yettik şehbazlarım! Koman bre yiğitlerim! diye gürlüyordu.

Gelişlerinden yarım saat sonra pekçok Macar askeri öldürülmüş, çift kartal armalı bir Avusturya bayrağı ve sekiz alay sancağı ele geçirilmiş, Palfi Miklas ve Yasadi ile beraber onbeş Kapitan, bine yakın asker esir alınmıştı. Türklerde ölü adedi yüzün üstündeydi.

Olay Uçların alışılmış tempodaki nabzını birden yükseltiverdi. Soygun teşebbüsünün Türklerce cezalandırılacağı muhakkaktı. Ama bu cezanın sınırı ne olabilirdi? İşte bu noktanın her insandaki hesabı ayrı oluyordu. Ortaya çıkan her ihtimal bir ayrı huzursuzluğu da beraberinde getiriyordu. Yıllar vardı ki, bahtsız Macar halkı şöyle doyasıya bir rahat nefes almadıktan başka bu tip olayların yankılarıyla sarsılıyor, bastıkları toprak bir bataklık zemini gibi sallanıyor, insancıkları huzursuz kılıyordu.

Türk-Macar ilişkilerinde zaman zaman unutulan ayrılık böyle günlerde bir ur gibi büyüyor, varlığını hissettiriyordu. Köylü toprağına, malına, davarına benim derken daha müphem bir tavır takınıyor, sözünün sonunu, “bilinmez ki” diye bitiriyordu. O canım komşuluk, o güleç yüz, o içtenlik belirli bir hudutla zedeleniyordu. Türklere bakıp kendi kendine: “Acaba bunlara güvenilebilir mi?” sorusunu soran Macara Türk bakıyor: “Bundan sonra daha dikkatli davranmalıyım.” kararına varıyordu. Kilise yakaladığı bu tip fırsatları en anlaşılır misallerle vaazlarına konu ederek değerlendiriyor, gerek Hristos’un gerek kutsal Meryem’in

gerek Papa'nın, değil Türklerle iyi komşuluk kuranları, onlara selam verenleri bile katiyyen affetmeyeceklerini, gerek bu dünyada uygulanması mümkün cezaları, gerek öbür dünyada uğrayacakları cezaları, felaketleri en korkunç tefsirlerle gözlerinin önüne seriyorlardı. Bu asabi hava Budin'de daha da hissedilir derecede idi. Kapı nöbetçilerinin kaşları daha çatık, bostancılar daha sertti. Güzel Budin ezici bir bekleyişin basıncı altında bunalıyordu. Bu çıbanın şu veya bu şekilde yarılması ve o irin ağırlığının boşalması lazımdı.

Olaydan hemen birkaç gün sonra Yurkoricz Ferencz, elçi olarak Budin'e geldi. Yılkı'ya yapılan baskının verdiği hiddet henüz taptazeydi. Tabiî kabak elçinin başında patladı. Özellikle Budin Beylerbeyinin o âdet olmuş tutumları Sinan Paşa tarafından bir yana atıldı. O güne kadar hiçbir elçiye gösterilmemiş kabalıkla Paşa, Yurkoricz'in kılıcını belinden çekti aldı. Yaşından umulmayan bir kuvvetle dizine vurarak parçaladı. Ve kaldırıp elçinin ayakları dibine attı. Sonra yüzüne:

- Köpekler, diye bağırdı. Siz her zaman böylesiniz işte. Siz yalan söylersiniz ve insanı aldatırsınız. Dostluk ve samimiyetinize bizi inandırıyor ve itimatname alıyorsunuz. Sonra da sözünüzden kalleşçe dönüyorsunuz. Yağma ve talan yapıyorsunuz.

Yenemediği hiddetiyle Yurkoricz'in elinden elçilik işareti olan saçaklı topuzu aldı ve onu huzurundan kovdu. Olay çevrede akıl almaz bir hızla duyuldu. Büyüklerin düştüğü zor durumun küçük insanları sevindirdiği gerçeği burada da kendini gösterdi. Çevrede belirli bir ferahlama hissedildi. Ve yüzlerde daha yumuşak bir ifade belirdi. Olan olmuştur diyen halk mantığı duruma hızla ayak uyduruverdiyse de daha yüksek mevkideki Macarlar, içlerindeki kinin bu vesileyle

daha güçlendiğini, daha büyüdüğünü gördüler. Geçen her olay ilerde kopacak çok büyük hadiselerin tohumlarını atıyordu. Günlük işlerine, bağına, bahçesine, tarlasına dönen insanların zihinlerinde, olanlar bir süre sonra külleniyor, çoğu sonraları hatırlanmıyordu bile. Ama idare eden büyük başlar, unutmak bir yana zihinlerinde gelişen planları bu olaylara göre şekillendiriyorlar, kimi Hıristiyanlık, kimi vatanseverlik ismi altında, gerçekte, sadece şahsi hırslarının tatmini için harıl harıl hazırlanıyorlardı. Yılkı'ya yapılan saldırı, gerek Arşidük Ernö ve Arşidük Karoli, gerekse İstolni-Belgrad'a hemen aynı zamanda vardı. Beç, ikiyüzlü siyasetiyle ortadaydı. Bu tip olaylar her iki tarafın da yıpranması ve birbirlerine kinlenmesi bakımından Viyana için çok faydalıydı. Bu sebepten Beç, güleryüzüyle iki tarafın da yanında karşı tarafı suçlamak için onlarla adeta yarışıyordu. Macaristan'ın rahminde gelişen uzun harb isimli bebeğin doğumuna daha yıllar vardı. Daha nice nice olayların birleşmesi ve bu çirkin yüzlü bebeği beslemesi lazımdı.

23

KÖSE KADI, oturduğu sedirde sakin bir ifadeyle:

- Bu ve buna benzer olayları serin kanlılıkla karşılamak gerekir, diyordu. Unutmamalısınız ki, Ali Bey oğlum, Uçlar durumları icabı kaynarlar. Macaristan gerçek hürriyetine kavuşmadıkça olacaktır bunlar. Ve hür Macaristan teşekkül ettikten sonra da olmakta devam edecektir.

Ali Bey durgundu. Dışarda ilk sonbahar yağmuru çiseliyordu. İsteksiz bir sesle:

- Ya Bebek davası hakkında ne düşünüyorsunuz? diye sordu.

Köse Kadı:

- Bebek'ten ne bize, ne de Macaristan'a bir hayır gelir gayrı, diye cevap verdi. Bizde geçirdiği yedi yıllık mahkûmiyet ve kaybettiği kaleler onu kuvvetten düşürdü. Kaldı ki, Erdel Beyine Padişahımız Efendimizin buyruğu kat'idir. Bebek, şimdi çiftliklerine gidebilmek için bile Bey'e karısını ve kızını rehin bırakmak zorunda.

- Peki ama efendi hazretleri, dedi Ali Bey, ben Bâb-ı Âli'nin Bebek'i hür Macaristan fikrinde kullanmak için tuttuğunu sanırdım. Halbuki şimdi değişti durum. O kuvvette birinin bulunması güç doğrusu.

Köse'nin elâ gözlerinde incecik bir istihzâ yanıp söndü:

- Bâb-ı Âli, dedi, eğer daha değerli birini bulmamış olsa idi, elindekini hiç harcar mıydı?

Ali Bey, yaşlı adama dikkatle baktı:

- Kim bu biri efendi hazretleri? diye sordu.

Sakin bir sesle Köse Kadı:

- Kont Gall Adam, Ali Bey oğlum, dedi.

Genç kumandan donup kalmıştı. Sonra yenemediği bir kızgınlıkla:

- Macaristan hürriyetini sağlayacak kişinin Hıristiyan olması gerekir, diye söylendi. Ve devam etti:

- Oysa yeğenim.....?

Kadı sözünü kesti:

- Vatan selameti için, dedi, şahsi duygulara bilirsiniz ki ehemmiyet verilmez. Nazarınızda yeğeniniz için kurduğunuz hayal ne olursa olsun durumu değiştirmez. Hükümdarımız Efendimiz muhakkak iyi ve kötüyü bizden iyi bilirler. -Biraz sertleşen sesi sonra yumuşadı.- Bu işi yapabilecek yegâne insandır yeğeniniz, Ali Bey, dedi. Ancak o, Macaristan'ın istiklalini sağlayacak kadar kuvvetli ve dostluğuna güvenilebilecek kadar vicdanlıdır. Kont, şimdi iki dini, iki dili ve iki milleti de hakkıyla tanıyor. Onun başarısı Türk sınırının selameti olacak. Böylece omuzunu güvenilir bir müttefike dayamış bizler fütuhatımıza daha serbestçe devam edebileceğiz. Yalnız bir nokta beni gerçekten düşündürüyor. Tanıdığım kadarıyla yeğeniniz, bizden yardım teklifiyle karşılaşırsa, onun üzerinde iyi olmayan bazı tesirlerin

uyanabileceğine inanıyorum. O halde Kont bütün yükü yüklenmek, işi tek başına yürütmek ve başarmak zorunda. En azından bunun böyle olduğuna inanmalıdır. Teşkilâtımızın en güvenilir elemanlarına onun çevresinde toplanmaları için emir verdim bile.

Uzun uzun düşündü Ali Bey. Neden sonra:

- Peki, oğlan nasıl ve kimle çalışacak efendi hazretleri? diye sordu. Arşidük Karoli'nin onun tutumunu frenleyeceği, hattâ tamamen engel olacağı meydanda.

Yaşlı adam gülümsemekle yetindi:

- Hele bakalım, diye cevap verdi. Kont bugünlerde İstanbul'dan ayrılmak üzere. Doğruca Karoli'nin yanına gideceği zannındayım. Ya giderken, ya da Arşidük'le konuştuktan sonra sizi ziyaret edeceği muhakkaktır. Planını o zaman daha teferruatı ile öğreniriz. Sizden ricam şu: Daha önce bu mevzuda konuştuğumuzu onun bilmesini istemem.

Köse Kadı derin bir ahla içini boşalttıktan sonra:

- Ahmet'imize pek yandım Ali Bey oğlum, dedi. O, vazifenin en ağırını yüklendi ve bihakkın yerine getirdi. Bana teselli veren şu: Küffar İstolni-Belgrad'dan ayrılan Ahmed Bey veya Tamas ile, sarayda başı kesik bulunan Kahori Onbaşının aynı insan olduğunu şükürler olsun ki bilmiyor. Onlar İstanbul'da Ahmed'in yerine konan elemanı hâlâ Tamas zannediyorlar ve o kanal böylece mükemmelen işlemekte devam ediyor.

İkisi de mahzun önlerine baktılar. Sessizce mırıltılardan oluşan iki fatiha, Kahori Onbaşının mübarek ruhuna iki nadide hediye gibi böylece gönderildi.

24

KONAKTAN daha on adım ayrılmıştı ki, yaşlı bir keşiş Arşidük Karoli'nin uşağı Tokaylı'nın yanına yaklaştı:

- Güneşin doğduğu yerden gelen bu acize yardım et, diye yalvardı. Kudüs'ten getirdiğim değerli hediyelerden almak istemez misin aziz efendim? Size çocuk İsa'nın kundağının bir parçasını verebilirim. Veya işte kutsal çarmıhtan bir parça.

Adam bir yandan sayıp döküyor, bir yandan geniş torbasından acaib şeyler çıkarıyordu. Uşak geçip gitmek üzereydi ki, keşiş:

- Buyurun aziz efendim, dedi. Bari şu muskayı alın. Bu kesenize bereket ve size dayanılmaz bir cazibe verecektir. Çünkü güzel çirkinden, sıcak soğuktan iyidir.

Bu saçma sapan sözleri duyan uşak irkilerek geri döndü:

- Ya iyi kötüden? diye sordu.

Hırpânî keşişle birbirlerini dikkatle süzdüler. Dilenci:

- Bir bardak şarap hepsinden iyidir, diye cevap verdi.

Genç adam muskayı aldı. Keşişin eline birkaç mangır sıkıştırdı ve tekrar konağa döndü. Bu, Köse Kadı'dan aldığı

ilk yazılı talimattı. Odasına kapanıp kapıyı sıkıca sürmeledikten sonra mektubu epey uğraşarak çözdü. Ve şunları okudu: “Kont dönmek üzere. Arşidük’le çalışması sağlanacak. Kont ne sizin, ne de diğerlerinin hakiki hüviyetini bilmeyecek. Onun her türlü tehlikeden korunması için geniş tertibat alınacak. Anlaşamazlarsa, Arşidük üçüncü usulle öldürülecek. Ve siz Kont’un hizmetine gireceksiniz.”

Dalgın durdu, bir müddet sonra mektubu derin bir hürmetle öpüp başına koydu. Ocağa yürüdü, kâğıdı yaktı, küllerini diğer küllerle itina ile karıştırdı.

Uşağın içinden tarifi zor bir sevinç taşıyordu. Yeniden sokağa fırladı. Ama pek fazla uzaklaşamadı. Daha birkaç adım atmadan köpükler içinde kalmış bir at önünde durdu. Uşak binicinin Matyas olduğunu sevinerek gördü. Hürmetle eğildi:

- Yazık ki, efendim Arşidük hazretleri yoklar efendim. Bu akşam dönecekler. Buyurup istirahat etmek istemez miydiniz?

Bu söz üzerine gülümseyerek teklifi kabul ettiğini bildirdi Matyas. Dizginleri uşağa uzattı ve binaya girdi.

Bir süre sonra uşak elinde meyva tepsisiyle Matyas’ın oturmakta olduğu salona girdi. Fısıltı halinde bir sesle:

- Özledim seni Ağam, dedi, bu sefer çok ara verdin.

- Öyle oldu evlat, diye cevap verdi Matyas. Genç Kont’un peşinde dolaşıp durdum. Senin koca kâfire onun gelmek üzere olduğunu müjdeleyecektim.

- Haberim var Ağam, dedi uşak. -Sesi sevinçle titriyordu.- Kadı Efendimizin bu konuda emrini bu sabah aldım.

Matyas’ın yorgun yüzünde anlayışlı bir ifade belirdi. İçinden; “benim gençliğim gibi” diye geçirdi. Ah ne iyi bilirdi bu göreve başlama sevincini.

- Ama çetin olacak evlât, dedi. -Yüzü derin kırışıklarla düşünceliydi.- Bu kez işler pek çetin olacak, diye devam etti.

Kendi kendine konuşuyor gibiydi. Uşak onun saçlarının ağarmış olduğuna hayretle dikkat etti. Yaşadığı hayatın çetin izleri en derin çizgilerle kırıştırmıştı yüzünü. İçi bir an sarsılır gibi oldu, ama çabuk geçti. Belki ızdırapların belirtilerini görürdü, ama onların ne olduğunu bilemezdi. Yeni göreve başlamış, kuvvetlerini ve zekâsını denememiş bir insan için olağandı bu. Matyas, "şükür bu böyle" diye düşündü. Yoksa iş olduğundan daha da güçleşirdi.

* * *

Arşidük'le konuşmaları ancak gün battıktan çok sonra mümkün oldu. Görüşemedikleri süre içinde yaşlı adamın iyice çökmüş olduğunu gördü. Yüzü daha çok buruşmuş ve hafifçe sola çarpılmıştı. Ama gözlerindeki pırıl pırıl zekâ hâlâ yerli yerindeydi. Denebilirdi ki, geçirdiği çetin yıllar bir yandan bu vücudu hırpalarken, bir yandan büyük zekâyı beslemiş, olgunlaştırmıştı. Matyas, Arşidük'ün yanından ayrıldığından bugüne kadar olanları şöyle bir özetleyerek söze girdi. Genç Kont'u nasıl adım adım takip ettiğini, herşeyi göze alarak İstanbul'a yerleştiğini ve Kont Gall Adam'la görüşmelerini bir bir anlattı. Kont'un Macaristan için kurduğu hayallerin samimiyetinden emindi Matyas. İnanıyordu ki, genç asil, Arşidük hazretlerinin dirayetli ellerinde Macaristan için faydalı olacaktır. Gerçi şimdi biliyorlardı ki, babasının büyük serveti Yanık'da gizli olduğu yerde Türkler tarafından bulunmuştu. Yani serveti yoktu Kont'un. Yine Matyas'ın tahkikatına göre, genç adam istese Ali Bey vasıtasıyla büyük bir servet sahibi olma şansına sahipken istememiş ve Türk akrabalarına kapılmamıştır. Matyas'a göre, genç asil pekâlâ

bir göreve çağrılabilir, gerek zekâ ve dirayeti, gerekse iki ülkedeki akrabalarının çokluğundan yararlanarak bazı faydalar sağlayabilir. Bu “faydalar” deyimini Matyas, üzerine basarak söyledi. Ve konuşmasına mahsus ara verdi. İkisi de uzunca bir süre sustular. Arşidük sesine verdiği derin bir alakasızlıkla:

- Nasıl faydalar, diye sordu.

Matyas bu yapmacık ilgisizliğin altında yaşlı kurdun kafasında bir planın filizlenmekte olduğunu hissetti. Bütün konuşmaları süresince birbirlerinden kaçırdıkları gözleri aynı anda karşılaştı. Martali Matyas, kısaca:

- Aynı şeyi düşünüyoruz efendim, dedi.

25

KONT GALL ADAM, yorgun bakışlarını ağırca kaldırdı. Emir bekleyen uşağı, görmeyen gözlerle uzun uzun süzdü. Neden sonra:

- Arşidük Hazretleri daha dönmediler mi? dedi.

Genç uşağın cevabını duymadı bile, gözleri yine dalgınlaştı. Yeni görevine başlayalı tam üç ay olmuştu. Politikanın içinde attığı her adımda, İstolni-Belgrad kalesinde, annesinin mektubunu okuduğundan beri zaten kaybettiği genç kahkahasını büsbütün kaybetmiş, ince zekâsı ve hisli yaradılışı gereği hızla olgunlaşmıştı. Kendi yaşıtları Venedik'li, Beç'li veya türlü milletten esir kadınlarla çeşitli âlemler yaparken o, omuzlarında ve gönlünde Macaristan aşkı, Tatarsız, Nemçeli'siz, hatta hatta Türksüz, bağımsız Macaristan hayaliyle tıka basa yüklüydü.

Macaristan, artık eski varlığının üçte birine dahi sahip değildi. İdarî mekanizma, Macar asilleri dahil, Beç'in mutlak emrinde idi. İstanbul'da kaldığı uzun zaman vatanı aleyhine alenen çalışan Beç elçilerinin kaç kere gidiş gelişlerine şahit

olmuştu. Osmanoğlu ile milleti arasındaki her çatışma Beç'i sevindirmiş, her lehte anlaşma üzmüştü. Kendisi, Türk'ü ve Macar'ı gerçekten tanıdığı için inanıyordu ki, vatanın ayakta kalması, bayrağından urbasına kadar gerçek Macar olmasıyla mümkündür. Ve yine inanıyordu ki, vatanın düştüğü bu aciz durumun sebeplerini bugünde, hattâ, bu yüzyılda aramak büyük hatadır. Tetkiki ve mantığı O'na hatanın çok daha derinlerde olduğunu söylüyordu. Bu konuda doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, Arşidük'le tekrar tekrar karşılaşmışlardı. İspanya'daki Engizisyonun kahreden kolu Macar Ovasına kadar uzanamıyorsa da, yine de konuşmalarında Kilise sözü bir türlü söylenememişti. Bütün fikrî melekelerini ne kadar bitaraf kılmaya çalışırsa çalışsın gerçek suçlunun Kilise olduğu kanaatine varıyordu. Bu durum, iyice biliyordu ki, Macaristan'da herhangi bir Hıristiyan ülkesinde olduğu gibi, Arşidük'le doğrudan doğruya konuşulamazdı. O halde, bütün ağırlığı ile yük, genç adamın omuzlarına yükleniyordu. Macaristan için, bu iyi ve yiğit milletin yaşadığı ülke için, inanılmaya değer fikirlerle aydınlanmış insanların bir araya gelmesi artık bir mecburiyetti. Bunun sağlanması ise pek çok külfete mal olacaktı. Bunu çok iyi biliyordu Kont.

Bir ara şöyle düşündü: Acaba, gerçekten bağımsızlık mümkün müydü? Bütün duyduğu ve tanıdığı ülkeleri şöyle bir gözden geçirdi. Hür denilebilecek birkaç isim akla gelebiliyordu ancak. Bunlar içinde dev Türkiye, bir kolu İspanya, bir kolu Afrika, bir kolu Rusya'daki bu büyük ülke, gerçekten hür müydü acaba? Gülümsedi, ah, hür olmanın tek şartı vardı. Kuvvetli olmak. Macaristan'ın durumu, bütün devletlerden ayrı idi. Buna, bir bakıma alınyazısı kötü bir millet denebilirdi. Macaristan, uğursuz bir fikrin kurbanı ve

ortamını bulamamış bir nebatın bahtsızlığına sahipti. O halde Macaristan'ın kuvvetli olabilmesi için bu kuvveti ya kendi bünyesinde bulması veya güvenilir dostlara sahip olması gerekiyordu. Rusya, doğuda henüz filizleniyordu. Onun şahsında bir müttefik düşünülemezdi. İngiltere uzak, İspanya katı ve merhametsizdi. Türk ise...

Oturduğu yerden kalktı. Elleri arkasında salonda dolaşmaya başladı. Türk... O, kısaca düşmandı. En mert, en haşmetli, en korkulu, fakat en fazla güvenilebilecek düşman. Ama düşman.

Hıristiyan bir devlet, gücü ne olursa olsun, ancak menfaatleri icabı ve geçici ilişkiler halinde Türk'le dostluk kurabilirdi. Çünkü, Türk Müslümandı. O mükemmel din, Türk'ün şahsında en samimi inananını bulmuştu. Ve Türk, bu konuda taviz vermeyecek yegâne milletti. Beri yanda ise, güçlü, kurnaz, desiseci Kilise vardı. Yani, karşı karşıya olan milletler değil, birbirinden nefret eden ve birbirini yalanlayan iki inançtı. Toplulukları sürüp götüren, onları, mutlu veya bedbaht kılan, öldüren veya sağ bırakan, hürriyet veren veya onu ellerinden koparark alan iki inanç. Kont, ötesini düşünmek istemiyordu. Onca yapılması gereken ilk iş, gerçek Macar Devletinin kurulması idi. İnanıyordu ki, bu tahakkuk ettirilemezse bir millet olarak erimeye, yok olmaya mahkûmdular. Kont çözümü, problemleri mümkün olduğu kadar basite indirmekte buluyordu. Küçük ve emin adımlar atmak mecburiyetinde idi. Arşidük, "Türk'e daha istemeden hırsını sezmek ve vermek, demişti. İşte formülümüz bu." Bu ise para ve kadın olarak özetlenebilirdi. Arşidük Karoli, tok milletlerin uyuşuk ve hırssız, idealsiz, iktidarsız olmaları gerçeğinden hareket ediyordu. Kont Gall Adam'sa, çözümün Türk'ün yok edilmesinde olmadığını biliyordu. Hattâ o

Türk'ün ölmesi bir yana, bütün gönlü ile yaşamasını istiyordu. Çünkü, mesele Türk'ün öldürülmesi değil, Macaristan'ın yeniden varolması idi. Hissediyordu ki, Arşidük'ün felsefesi ile, ne Macaristan'ın selametini düşündüğü şeklin, ne de Kont'un insanî ve idarî ahlâkının bağdaşabilmesi mümkün değildir.

Düşüncelerinden gün battıktan çok sonra ayılabildi. Kandillerin titrek ışıkları eşyaları yarı aydınlatıyordu. Pencereye yürüdü, ay ışığında görülen meydanı uzun uzun seyretti. Tekrar yerine döndüğünde gözleri hayretle açıldı. Masa üzerinde bir kâğıt vardı ve çok ince bir kama ile tahtaya tesbit edilmişti. Bıçağın sapı hâlâ titriyordu. Kont, hızla kapıya fırladı ama kimseleri göremedi. Merakla tekrar yerine döndü ve kâğıtta şunları okudu:

"Bu ilk ihtarımız. İstanbul'a dön ve burada vazife almayı unut. İkinci ihtarımızın bıçağı, masanın tahtası yerine göğsüne saplanacaktır." İmza yerinde o güne kadar görmediği bir şekil vardı. Mektup elinde uzun süre öylece kalakaldı. Duyduğu derin hiddet nefes almasını güçleştiriyordu. "Bahtsız Macaristan" diye geçirdi aklından. "Senin için çalışmak isteyen herkesin başına işte bu gelecektir. Benim güzel vatanım. Sen bütün hırsların hedefisin. Çünkü zengin, güzel, sevimli, savunmasız ve zayıfsın. Bugün seni ayakta tutan şey, imanından çok kanındaki cevher. Benim senin şahsında temenni ve ümit ettiğim iyi geleceğin dayanak noktası da işte bu zaten." Mektup, Kont'un içinde kalmış bütün tereddütleri kökünden sildi attı. O burada kalacak, üzülecek, çarpışacak, yokluklara katlanacak ve hür Macaristan fikrini gerçekleştirecekti. Mektubu Kont'un karakterini sanki çok iyi tanıyan ve onun burada kalması için

en uygun şekli bulan bir el yazmıştı. Bu belki de böyle idi, kimbilir?...

Olaydan, ne Arşidük'ün, ne muhafızların, ne de hizmetkârların haberi oldu. Genç adamın zihninden bu ikaz hiç silinmedi. Onun fikirleri bugünkü şekliyle sadece Viyana'ya ters düşebilirdi. Çünkü Türk, Macaristan'a yerleşmesinden bugüne Beç Kralını görmezden gelmiş ve Avusturya-Macaristan topluluğunda, Macaristan'ı muhatap seçmişti. O kadar ki, yazışmalarda Macarca kullanmış, hattâ Viyana'nın İstanbul'daki temsilcileri ve elçileri yanlarına Macarca bilen kâtip ve tercümanlar tutmak zorunda kalmışlardı. Macar dilinin kullanılışı yalnız diplomatik temaslarda da kalmamış, Türk'ler Macaristan'la ilgili idarî işlemlerde de Macarca konuşan tahsildarlar, haraç toplayıcılar, otuzda birciler, kadılar ve inzibat amirleri kullanagelmişlerdi. Şehir halkı ve çiftçiler, haklarını âdil Türk mahkemelerinde aradıkları için kâtibinden kadısına kadar Macarca konuşmak bir mecburiyet olmuştu. Kont düşünüyordu ki, Türk'ün bu tutumuna Beç düşman nazarlarla bakıyorsa da, Macaristan'da millî duygunun gelişmesinde, birlik duygusunun artmasında Türk'ün bu hizmetleri çok ileri yıllarda muhakkak ki minnetle hatırlanacaktır.

* * *

Kont Gall Adam'la Arşidük Karoli'nin birbirlerine davranışlarındaki saygı nezâket örtüsü altında devam ediyordu. Bu örtü bir ucundan kaldırılsa, anlaşamadıkları ve anlaşamayacakları meydanda idi. Kont, fırsat buldukça Arşidük'ün yaşlı babasını ziyaret ediyor ve uzun uzun konuşuyordu. Onun yanından her dönüşünde gerçeği biraz

daha çırılçıplak görüyor, çok küçük, ama şuurlu bir ümidin zayıf da olsa içinde boy verdiğini görüyordu.

26

SIRP, Yunan, Venedik’li ve Yahudilerin çoğunlukta bulunduğu tacirler seli Peşte’deki Türk karargâhı içinde serbestçe dolaşıyor, ertesi gün Komaran’a kalkacak gemilerle İstanbul’a dönecek olan bir grup askere, ellerindeki eşyaları satmağa çalışıyorlardı. Onların yanı sıra genç ve güzel Macar kızları beyaz ve hoş kokulu çöreklerini sepetlerle gezdiriyor, altmış ilâ seksen mandanın çektiği dev topları bir yığın meraklı hayretle seyrediyordu. Bu hay-huy arasında elinde birkaç Venedik aynası ile yaşlı bir adam monoton bir sesle:

- Ayna gerçeği gösterir, diye bağırıyordu.

Bu, bağırmaktan çok biraz yüksek sesle konuşmaktı adeta. Neden sonra aynalarla bir yeniçeri ilgilendi. Birkaç tanesini aldı, evirdi çevirdi ve birbirine sarılmış iki çıplak kızın sap olarak imal edildiği nefis bir parçayı seçti. Satıcıya beklemesini söyleyerek çadırına girdi. Yeniçeri uzun süre içerde kaldı. Dışarı çıktığında kısaca:

- Beğenmedim, dedi ve aynayı iade etti.

Yaşlı satıcı çadırın köşesini döndükten sonra sezdirmeden etrafı kolaçan etti, bağırmayı kesti ve hızla Peşte'ye doğru yürüdü. Onu askerî bölgeye girdiği andan beri takip eden hemen aynı yaşlarda bir Katolik rahibi aynacının peşinden bir gölge gibi süzüldü. Güneş batmak üzereyken ve şehri belki iki kere dolaştıktan sonra nehir kıyısındaki bir batakhanenin kapısında yaşlı satıcı gözden kayboldu. Rahip, bir süre daha kaldı saklandığı yerde. Sonra torbasından çıkardığı bir elbiseyle acele kıyafetini değiştirdi. O artık bütün belirtileriyle Keve'li bir balıkçı idi. Hem de körkütük sarhoş bir balıkçı, Molnar Yanoş. Tacirin girişinden hemen bir saat sonra, sallanarak salaş meyhaneye girdi. Rutubet, kötü bir alkol ve isimsiz pek çok koku içerde nefes almayı güçleştiriyordu. Ama balıkçı alışkın adımlarla bankoya yürüdü:

- Yani! diye haykırdı, Yunan dinli, boğazım kurudu, görmüyor musun?

Tezgâha açılan mutfak kapısından yaşlı, ufak tefek bir kadın gözüktü. Sağ alt çenesinde kalmış irice bir diş sapsarı üst dudağına uzanıyordu. Bu muhitin domuz dişli Eleni'si idi. Uzun yıllardır burada, Peşte'deydi. Kocasının pısırıklığının aksine ufacık vücudundan umulmayan bir cesaretle en azılı sarhoşların hakkından gelirdi. Peşte'de hiçbir karanlık iş düşünülmezdi ki içinde O'nun parmağı olmamış olsun. Molnar Yanoş'a:

- Moli Beyimiz, diye yılıştı. Balıkların ne âlemde?

Balıkçı:

- Şarap, dedi, yayvanca. Şarap cadoloz, iyisinden.

Kadın tezgâhı elindeki paçavrayla silerek uzandı. Ufacık siyah gözlerinde bıçak pırıltılı bir dikkatle.

- Bak Ağam buradakilere, dedi. Bunlardan mı, yoksa içerden mi istersin?

Sarhoş duraladı, mânâsız gözlerle önce rafları sonra, bütün meyhaneyi süzdü:

- İçerden, dedi. En yıllanmışlarından.

Kadın dilini ağırca dudaklarında gezdirdi:

- Pahalı be Molnar Ağam, dedi.

Bu sefer düşünme sırası balıkçıya gelmişti. Bir süre sonra:

- Değeri ne ise veririz, diye homurdandı.

Çevredekiler onlara dikkat bile etmiyorlardı. Herkes kendi kahkahalı âleminde idi. Kadın, aralık kapıdan sessizce mutfağa kaydı. Aynı kapıdan uzun, siyah kıvırcık saçlı bir baş uzandı. Elinde kocaman bir bakır kupa vardı. Gülümsemesi yüzündeki kötü mânâyı daha fazlalaştırıyor gibi idi:

- Hoşgeldin Molnar Ağam, dedi. Balıkları canlı mı istersin?

Balıkçı sırıttı:

- Ulan, dedi yüksek sesle, bilmez misin ben balığı canlı kızartmasını severim, hem de ayna gibi pullarının bir teki bile noksan olmamalı.

Çok hoş birşey işitmişçesine Hristo'nun ağzı kulaklarına kadar yayıldı.

- Hani, dedi, bir şarkı vardır, Rumcadır, tam hatırlıyamıyorum ama balığın makbulü gece yarısı kayıkta olandır derler.

Molnar içkisini iri yudumlarla bitirdi, tekrar tezgâh önünde beliren kocakarıya bir çıkın attı. Sonra bir kahkaha ile:

- Biz borcumuzu peşin öderiz, dedi.

Dışarı doğru bir adım atmışken durdu. Geri döndü. Tekrar tezgâhta beliren yaşlı kadına:

- Geçen yıl birisi ile böyle bir iş yapmıştık, dedi. Ama o daha iyi fiyat bulmuş olacak ki malı teslim etmediydi. Şimdi herhalde cehennemde zebânîlerle hesaplaşmaktadır.

Bütün tecrübesine rağmen kocakarının yüz çizgileri bir an dondu:

- Bizim için değerli olan para değil, sensin Ağam, dedi.

Molnar Yanoş kapıdan çıkana kadar Eleni gözleri ile onu takip etti. Ve arka izbede kalan kiracı Yahudi tacirin bu akşam başına gelecekleri ürpermeden düşünemedi.

* * *

Gece yarısını çoktan geçmişti. Ahtapot, nehrin sularında hafifçe yalpalıyordu. Karanlıkta sırtlarında iki çuvalla iki adam sessizce kayığa yaklaştılar. Ve yüklerini küpeşteye bırakarak hızla geri döndüler. Aynı anda sandal hızlı birkaç kürek darbesiyle sahilden uzaklaştı. Tacir kendine geldiğinde bir kulübede idi. Zeminde dalgaların sahile vurarak çıkardığı ses geliyordu. Sararmış ve bitkindi. Eşyaları, odanın bir köşesinde küçük bir yığın yapıyordu. Yaşlı adam sürünerek eşyaların olduğu yere doğru ilerledi. Elini aynalardan sapı iki çıplak kızın sarmaş dolaş olanına uzattığı anda kapı açıldı ve Molnar Yanoş, esire bakmak gereğini hissetmeksizin o aynaya yürüdü. Eline alarak dikkatle incelemeye başladı. Tacirin yüzünde ümitsiz bir ifade vardı. Molnar, biraz kurcaladıktan sonra ters taraftan madenî muhafazanın gizli mandalını buldu ve çevirdi. Büyücek bir kâğıt parçası aynanın bölmesindeydi. Acele etmeden yazıyı inceledi, esmer yüzünde derin bir istihzâ dolaştı, sonra kâğıdı özenle koynuna yerleştirdi. Esire:

- Bak, dedi, adım Molnar Yanoş, sanırım beni duymuşsundur. Beni buralarda bilmeyen yoktur çünkü. Şunu

iyice kafana sok, ben karşımda dilsiz bile olsa konuştururum, sana mertçe söylüyorum. Konuşsan da konuşmasan da öleceksin. Ama biri, bir tek darbeyle rahatça, diğeri derin yüzülerek ve kızartılarak.

Esir zorla yutkundu. Bir anda çatlamış dudaklarında gezdirdiği dili şişmişti. Molnar:

- Kimin hesabına çalışıyorsun, diye sordu.

Yaşlı esir:

- Ben tacirim, diye inledi. Zavallı bir tacirim ben.

Daha sözleri bitmemişti ki, balıkçının elinde beliren kama, şimşek hızı ile uçtu ve Yahudinin elinin üstünden girerek yere saplandı. Esirin iri iri açılan gözleri onun elinde ikinci bir kamanın belirdiğini gördü. Acele ile:

- Türkler hesabına, dedi.

İkinci kama da uçtu, aynı elin omuz hizasından etle beraber yere saplandı. Balıkçı:

- Bu üçüncü kama ve arkasından da zıpkın geliyor, diye homurdandı.

Yahudi, artık kurtuluş yolunun kalmadığına emindi. Korkulu bir sesle:

- Beç hesabına, diye doğruladı konuşmasını.

Sonra birden çenesi açıldı. Ve Sokullu'nun öldürülmesinden bu yana olanları en geniş şekilde anlattı. O, Beç'in kurduğu bir grupta çalışıyordu. Uyguladıkları prensip şuydu: Macaristan'la Osmanlı İmparatorluğunun arası açılacak, gerek Türkiye'de gerek Macaristan'da, gerekse iki devlet arasında her türlü huzursuzluk yaratılacaktı. Elindeki kâğıt Peşte müstahkem mevki plânlarıydı. İki yeniçeri çavuşu, bir yeniçeri ağası ve yüksek kademedeki birkaç devlet memurunu elde etmişlerdi. Geminin Komaran'a vardığının hemen ertesi günü, son gönderilecek planla istihbarat

tamamlanmış olacak, Budin, Yanıkkale ve İstolni-Belgrad aynı gün ve aynı anda kendileri tarafından iğfal edilmiş Macar kumandanlarının hücumuna uğrayacaktı. Çünkü istihbar etmişlerdi ki, koskoca Budin'de 700, diğer kalelerde ise daha az işe yarar Türk askeri vardır. Kaleler, Macarların eline düşerse bu, Avusturya'nın galibiyeti demekti. Aksi ise Türkle Macar arasına daha derin bir nifak sokulmuş olacaktı.

Molnar:

- Malûmatları kime veriyordun? diye sordu.

Esir:

- Arşidük Ernö ve Koniks Berger'e, diye cevap verdi.

Balıkçı:

- Bu son sorum, dedi. Bu teşkilâtta çalışanların isimleri nelerdir?

O anda umulmadık birşey oldu. Esir omuzuna saplı kamayı beklenilmez bir hızla çekti, çıkardı ve Molnar Yanoş'un üzerine saldırdı. Kolu hızla kalktı ama, keskin bir vınlama ile havada kaldı. Dizleri ağır ağır çözüldü, yere kapaklandı, birkaç kere debelendikten sonra öldü. Molnar, acele etmeden eğildi, elini değdirmeksizin, Yahudinin sırtına saplanan oku gözleri ile inceledi, pencereye baktı, uzun bazı zihnî hesaplar yaptı, sonra tekrar cesede eğildi, üstünü ustaca yokladı. Ölünün boynundan sarkan madalyonu aldı, başka hiçbir şeye dokunmadı. Kulübenin dört köşesine çabuk tutuşabilecek şeyler yerleştirdi, ateşledi ve oradan ayrıldı.

* * *

Frav Müller kapıyı açtığında saat dokuzu biraz geçmişti. Karşısında yaşlı bir rahip görünce hürmetle geri çekildi:

- Buyrun, derken yüzünde belirli bir şaşkınlık görünüyordu.

Rahip bir süre nefeslendi ve:

- Gruss Gott, diye selam verdi. Frav Müller'le mi görüşüyorum?

Erika, uzun yıllar hizmetçi durduğu kibar evlerde öğrendiği gibi kusursuz bir reverans yaptı:

- Bendenizim muhterem Peder, diye kekeledi. Rahip, sert bakışlarıyla kadını uzun müddet süzdü:

- Burası demirci Hans'ın evi değil mi? Yanlış gelmedim ya kızım? diye sordu.

Kadın:

- Evet efendimiz, dedi. Burası demirci Hans Müller'in evi. Ben de karısı Erika Müller'im.

- Hımm, diye burnundan nefes verdi yaşlı papaz.

Cebinden bir sürü kâğıt çıkardı. Onları inceden inceye tedkik etti. Kadın, sonucu merak ve korku ile bekliyordu.

- Sizin kiracınızın ismi nedir? diye sordu kadına.

Frav Müller:

- Bir Yahudi, diye kekeledi. Mazur görün, şu anda ismini tam söyleyemeyeceğim.

Sonra birden akıl etti ve telâşla rahibi mutfağa buyur etti. Bir şişe en âlâsından elma şarabı ile bir kupa getirdi. Papaz, şaraptan birkaç yudum aldıktan sonra:

- Şimdi beni iyi dinle kızım, dedi. Kutlu İsa'nın lûtfu ile bir kâfirin daha ruhunu kurtarmış bulunuyorum. O artık dini bütün bir Hıristiyandır. Kendisi ticaret için İstanbul'a giderken Komaran'da karşılaştık. Uzun konuşmalardan sonra mukaddes Üçlerin himmetiyle Hıristiyanlığın yüksekliğine inandırdım onu.

Kadın bu mucizeyi gerçekleştiren muhterem pedere hayranlıkla baktı. Ve haç çıkardı. Papaz, konuşmasına şöyle devam etti:

- O benim Viyana'ya geleceğimi duyunca, Fihof Gaze'ye kadar zahmet edip demirci Hans Müller'in evini bulmamı, odasını ve eşyalarını takdis ederek, putperestlerin bekçileri olan kötü şeytanları, oradan kovmamı istedi.

Daha bir süre konuştular. Sonra kadın yol göstererek, papazı ikinci kata çıkardı ve bu muhterem adama kiracısının odasını göstererek onu kutsal görevi ile başbaşa bıraktı. Papazın mırıldandığı dualar koridordan duyuluyordu. Yaşlı Rahibin işi onbeş dakika kadar sürdü. Çıktıktan sonra işinin çokluğu gerekçesiyle Frav Müller'in teklif ettiği yemeği red etti ve hayır dualar ederek evden ayrıldı.

Molnar Yanoş, o gece ve onu takip eden günleri König Platz'da bir misafirhanede geçirdi. O burada, Peşte ili kâtibi Teti İstvan'dı. Bu saygıdeğer zat Peşte'den buraya bazı işler için gelmişti. Misafirhaneye yerleşeli daha birkaç gün olduğu halde hemen herkes tarafından tanınıyor ve hürmet görüyordu. Hele küçük Klaus bir an bile yanından ayrılmıyordu. Delikanlının bu muhabbeti hiç de yersiz değildi. Çünkü, saygıdeğer Macar Beyinin eli cebinden hiç boş çıkmıyordu. Ona oyun kadar kolay gelen bazı işlerini gördürüyor ve bol bol mükâfatlandırıyordu. Hizmetçi kızlardan biri: "Bey seni istiyor" dediğinde, üç kat merdiveni Klaus bir nefeste çıkıyordu. Yaptıkları da iş olsa bari. Ya bir adresi arayıp buluyor, ya bir mektup götürüyordu. Anası Frav Wolf oğlunun, medhini bu kibar beyin ağzından duydukça ona daha yakın, daha içten bir ilgi gösteriyordu.

Klaus, birgün işlerin en tatlısını yapma emrini aldı. Yabancı beyin esmer, uzun kıvırcık saçlı, siyah küçük gözlü, yirmi yaşlarında hayırsız bir yeğeni vardı. Bu maceraperest genç, Klaus gibi akıllı uslu olmayıp sık sık evden kaçardı. Bu seferse onun Viyana'ya hareket ettiğini bildirmişlerdi. Klaus,

onu arayacak, sorup soruşturacak ve eğer izini bulabilirse, beye bildirecekti. Haylaz yeğen, Rumlarla pek arkadaş olduğu için, belki de kendini bir Rum ismi ile tanıtmaktaydı. Onun şehrin uygunsuz yerlerinde barındığı düşünülebilirdi. Ah bu işi Klaus kadar kimse güzel beceremezdi. Cebinde bol harçlıkla delikanlı sokağa fırladı ve izi bulana kadar eve ya yatmak için geldi veya hiç uğramadı. O haftanın sonunda gözlerinde pırıl pırıl bir sevinç, beyin karşısına dikildi. Beyefendinin yeğeni olduğunu zannettiği birini bulmuştu. Rosi kadının izbesinde kalıyor ve kendini Bey'in de tahmin ettiği gibi Hristo ismi ile tanıtıyordu. Klaus da aynı yerde iki gün kalmış ve genç yeğeni yakından incelemişti. Özür dileyerek söylemeye mecburdu ki, genç yeğen, pek sağlam bir ayakkabı değildi. Ama cebinde pek çok parası olduğu da muhakkaktı. Yaşlı adam bu duruma pek çok üzülmüş gözüktü. Klaus'un söyledikleri doğruydu. Ailenin içinde bir lekeydi o ahlâksız. Ama Bey inanıyordu ki, Klaus'un ağzı sıkıdır. Onun böyle soysuz bir yeğeni olduğunu kimseler bilmeyecektir. Bu hususta Klaus'a güvenebilirdi. Çünkü birkaç altının attığı düğüm doğrusu pek sağlam olmuştu.

* * *

O gün Hristo odasına ancak yarı geceden sonra geldi. Sarhoştu. Soyunmadan yatağa uzandı. Tam sızmak üzereyken yanıbaşında bir insan şekli belirdi. Ve toparlanmasına fırsat kalmadan bir kama gırtlağına dayandı. Molnar'ın kesin ve merhametsiz sesi fısıltı halindeydi:

- Konuş Hristo, dedi.

Delikanlı kıpırdanacak oldu ve bıçak ete biraz daha girdi. Gencin korkulu soluması duyuluyordu. Yaşlı adam:

- Yahudiyi niye öldürdün? diye sordu.

- Anam öyle istedi, diye inledi Hristo.

Molnar:

- Burada ne arıyordun? diye sordu.

Derin bir tereddüt geçirdi Hristo.

- Buradan her ay başı anama haber götürüyorum, diye cevap verdi.

- Haberi kimden ve nasıl alıyorsun?

Hristo tekrar bocaladı, ama çelik ete dayanınca:

- Her seferinde bir başkasından, diye homurdandı.

- Peki seni nasıl tanıyor haber getiren?

- Gece saat üç-beş arası onu bu odada bekliyorum. Kapının dışında hafifçe öksürüyor, ben de aynı şekilde karşılık veriyorum. Meçhul adam kapıyı açıyor ve saatin kaç olduğunu soruyor. Ben üçten ne fazla ne eksik, diye cevap veriyorum. O tekrar, yolculuk ne tarafa diye soruyor. Ben de güneşin doğduğu yere doğru, gidiyorum. Elindeki zarfı bana veriyor ve geldiği gibi sessizce gözden kayboluyor.

- Ne zamanlar geliyorsun buraya?

- Her aybaşı Ağam.

- Adam ne zaman gelecek?

Hristo istemeye istemeye:

- Bu gece, dedi.

Molnar Yanoş:

- Şimdi, dedi. Söyleyeceklerime dikkat et. Ben burada bu odada olacağım. Hayatta kalıp çok para kazanmak da, ölmek ve ananın ölümüne sebep olmak da elinde.

Sözleri biter bitmez, odanın karanlık köşesinde gözden kayboldu. Hristo için o akşam zaman geçmek bilmedi. Uğursuz yabancı, zarfı verip gittiğinde gün neredeyse ağaracaktı. Molnar tekrar ortaya çıktı, zarfı gencin elinden çekti aldı. Kandilin dibine yürüdü ve içindekileri ilgi ile

okudu. Sonra katlayıp mumunu tekrar yapıştırdı, kendisini korku ile seyretmekte olan gence döndü:

- Al, dedi ve zarfı verdi. Bu altınlar da uslu durduğun için senin. Bu geceyi aklın varsa unut. Bundan böyle benim her aybaşı burada olacağımı ve sana altın vereceğimi bil. Ama aramızda olanları kimseye söyleme aslanım. En yakınına, anana, hattâ Mariana'ya bile.

Bu son ismi söylerken, sesinde alay ve tehdit vardı. Sonra geldiği gibi sessizce uzaklaştı. Hristo'nun titremesi, güneş bir hayli yükselene kadar durmak bilmedi. Ter içindeydi. Neden sonra, yatağından zorla kalkabildi. Ve hemen o gün hareket etti. Molnar Yanoş, odasına döndüğünde yegâne eşyası olan heybenin ustaca karıştırılmış olduğunu hissetti. Acele bazı kararlar alması gerekiyordu. Kahvaltıyı veren hizmetçinin sesini duyduğunda önündeki yazıyı bitirmek üzere idi. Başını kaldırmadan:

- Günaydın Monika, dedi. Bugün nasılsın kızım?

Hizmetçi becerikli elleriyle tepsiyi masaya yerleştirirken:

- İyiyim efendim, diye cevap verdi. Siz iyi uyuyabildiniz mi?

Yaşlı Bey, kahvaltı ederken bir süre şundan bundan konuştular. Molnar, sorduğu önemsiz görünen sorularla ev sahibinden komşulara kadar hemen herşeyle ilgilendi. Laf dönüp dolaşıp Klaus'a geldi:

- O haylaz neler söylüyordu dün akşam, diye sordu Bey. Sesi tâ buralara kadar yükseliyordu.

Güldü Monika:

- O, diye cevap verdi. Çok kısa zamanda çok zengin olmak peşinde.

- Sana öğretti mi bari kızım nasıl zengin olunacağını?

- Onun usulü çok kolay efendim. Şehir Meclisi, yaşlı bir Katolik papazı arıyormuş. Viyana'da olduğu bilinen bu zatın gerçek papaz olmayıp, bir cani olduğu muhakkakmış. Yakalayana, büyük mükâfatlar varmış. İşte bizim genç horozumuz, şimdi bu mışmışlar peşinde taban tepiyor. Dün akşamki nutku da bu konu ile ilgiliydi. O çok yakınımızda ve ben onu bulacağım diye bağırıyordu. Biz sizin rahatsız olmanızdan endişe ettiğimiz söylediğimiz zamansa sizin odanızda olmadığınızı söylüyordu.

Bey:

- Parayı herkes sever Monika, dedi.

Genç kız:

- Evet ama, diye atıldı. O lüzumundan çok sever, ben inanırım ki, Klaus iyi bir fiyat bulursa kendini şeytana rahatça satar.

Hizmetçi çıktıktan sonra Molnar yerinden kalktı ve odada dolaşmaya başladı. Demek Avusturya hükûmeti tarafından Viyana'da olduğu biliniyordu. Ve eşyalarının da Klaus tarafından karıştırıldığı ve papaz elbisesinin görüldüğü muhakkaktı. O halde birşeyler yapması gerekiyordu.

Köse Kadı'nın emri kesindi. Viyana teşkilâtı kurulacak, işletilecek ve Kont Gall Adam'ın emrine verilecekti. O'nun bu teşkilâtı kurmadan ve genç Kont'un kullanabileceği kadar mükemmelleştirmeden Viyana'dan ayrılmaması gerekiyordu. Bir süre sonra Klaus'u yukarı istetti. Bay İstvan'ın yüzünü biraz asık gördü Klaus. Bey:

- Bizim yeğen işini beceremedin evlat, dedi. Söylediğin yerdeki genci gittim gördüm. Her ne kadar tariflerime uyuyorsa da, bizim haylaz değil. Böylece harcadığımız bütün paralar boşa gitti.

Klaus, hesabı şişirerek aradan aşırdığı paraların meydana çıktığını sanarak şaşaladı. Bey, bu suçlu görünüşün farkında değilmiş gibi davrandı. Odada biraz dolaştı, sonra gencin tam karşısında durdu.

- Buna rağmen yavrum, diye konuşmasına devam etti. Bazı işlerim için güvendiğim bir insanı Venedik'e göndermem gerekiyor. Biliyorsun buranın yabancısıyım. Kimseyi tanımıyorum. Aklıma sen geldin. Ama doğrusu böylesine ağır bir görev için çok küçük mü diye kendi kendime soruyorum.

Klaus, çocukça bir gururla kıpkırmızı kesildi. Soğuk bir eda ile:

- Beni Viyana Şehir Meclisi bile yeteri kadar yaşlı bulur. Zaman zaman bana vazifeler verir efendim, dedi. Hattâ Papaz işi...

Sustu. Yaşlı adam bu sözü de duymamış gözüktü.

- Orası muhakkak yavrum, dedi. Ne var ki yol uzun, görev tehlikelidir. Ayrıca Venedik'e gittiğinin en yakının, hattâ annen tarafından bile bilinmemesi mecburiyeti var.

Sustu, cevap bekledi. Klaus, bir an düşündü. Sonra:

- Aileme, Hannover'deki amcamlara gittiğimi söyleyebilirim efendim, dedi. Yolun uzaklığı ve görevin tehlikelisi ise bana ancak zevk verir.

Yaşlı adam gösterişli bir beğenme ile gencin sırtını okşadı ve:

- Bay Wolf, dedi. Sizinle tanıştığım için gerçekten şanslıyım.

Fısıltı halinde konuştular ve Klaus'un hemen iki saat sonra yola çıkması kararlaştırıldı. Muhakkak ki kimse son yolculuğa bu zavallı genç kadar sevinerek çıkmamıştır. O akşam, Klaus'un hareketinden beş-altı saat sonra, Molnar

Yanoş’un penceresi altından bir sarhoş saçma sapan bir şarkı söyleyerek geçti. Güftesi şöyle idi:

Daha ilk menzilde anam ilk menzilde,
Beni öldürüp de suya attılar.
Cesedim yatarken bataklıklarda,
Herşeyimi alıp ele sattılar.

Monika ertesi günü, Klaus’u isteyen yaşlı Bey’e, O’nun aklına esip Hannover’e amcasıgillere gittiğini söyledi. Bay Teti İstvan Peşte’den aldığı bir haber üzerine hemen hareket zorunda olduğunu söyleyerek König Platz’daki pansiyonundan o gün ayrıldı.

Güney surlarına yakın bir noktada, bir ayağı dizinden kesik, bir yaşlı asker o günlerde bir meyhane açtı. Meyhane Topal Bruno’nun yeri olarak tanındı, Bruno, Bay İstvan’a ikiz kardeşiymişcesine benziyordu. Ama o ne kadar beyefendi ise, bu da o kadar meyhaneciydi.

27

KONT GALL ADAM, uzun süredir, Arşidük Karoli ile konuşmaktaydı. Daha önceleri de üstünde durdukları konuları tekrar tekrar ele almışlar ve kesin olarak anlaşmışlardı ki, birlikte çalışmaları imkânı yoktu. Sözü şöyle bağladı Arşidük:

- Ben vatanımın çıkarlarını Avusturya ile birlik olmamızda ve Türk'ün yok olmasında buluyorum. Sizse, anladığım kadarıyla hiçbir millete bağlı olmayan Macaristan düşünüyorsunuz. İki sebep Kral nezdinde harekete geçerek sizi mahvetmekten beni alıkoyuyor. Bir, inancınızda ve davranışlarınızda dürüstsünüz, ne kendinizin, ne de bir başkasının menfaatlerine hizmet etmiyorsunuz. İki, düşünceleriniz ve hedefiniz, babamın düşündüklerinin hemen aynı. Ona mutlak inancım var. Böylece sizin fikirlerinize de hürmet etmek benim için bir mecburiyet oluyor. Kimbilir, belki gerçekten siz haklısınız. O halde gidin delikanlı ve İsa yardımcınız olsun. Beni sık sık görmeye gelmenizi rica etsem bilmem ki pek fazla birşey istemiş olur muyum? -Durdu, sonra-: Pek yaşlı hissediyorum kendimi, dedi. Eğer

yanılmıyorsam, ömrüm artık pek uzun olmayacak. Yükünüz ağır, yolunuz çetin oğlum. Kurmayı tasarladığınız teşkilât için size biraz para tahsis edeceğim. Ölürsem, aynı maksat için mirasıma da hissedar olacaksınız!

Sanki, konuşmalarının bitmesini istemiyor gibiydi. Buna rağmen zorla verilmiş bir kararla ayağa kalktı. Onunla beraber, genç Kont da doğruldu:

- Allahaısmarladık muhterem Arşidük hazretleri, dedi. Tenezzül buyurursanız, mütevazi evimde, ben de sizi görmekle mutlu olurum. Gösterdiğiniz anlayış için ömrüm oldukça size minnettarım. Bahtsız vatanım için ben beğeneyim veya beğenmeyeyim hangi yol uygunsa, o yolda çaba göstermek isterim. Tabiî, kıymetli fikirlerinizden, her zaman faydalanacağım. Yeni evime yerleştikten sonra Ali Bey'i ziyaret etmek istiyorum. Belki, önümüzdeki hafta hareket ederim. Eğer İstolni-Belgrad'dan bir emriniz varsa, memnuniyetle yerine getirmek isterim.

İkisi de ayrıldıklarına üzülerek vedalaştılar. Kont Gall Adam, o geceyi yeni evinde geçirdi. Arşidük'ün sadık uşağı, Tokaylı da artık beraberindeydi. Ertesi gün, dolu dizgin gelen bir haberci, Arşidük Karoli'nin ölüm haberini getirdi. Tabiî bu haber Kont'un seyahatini erteledi. O'nun ölümü anlaşamamalarına rağmen Kont'a büyük bir kayıp olarak gözüktü. Çünkü Kont, O'nun geniş tecrübesinden ve imkânlarından istifade etmiş, bugün sahip olduğu teşkilatı böylece kurabilmişti. Bu teşkilâtın kurulmasında doğrusu şansı da yaver gitmişti. Baht karşısına güvenilir ve becerikli vatanseverler çıkarmıştı. Beş ana merkezden sonuncusu Viyana, kısa zamanda Molnar Yanoş'un becerikli ellerinde şekillenmiş ve çalışmaya başlamıştı. Kont'un uyguladığı sistem "merkezler ve yuvalar" sistemi idi. Avusturya, Erdel,

Türkiye, Rusya, Fransa ve Macaristan anamerkezleri, kendi bünyelerinde küçük haber alma kısımları, yani yuvalar kuracaklardı. Bu faaliyette bir hayli ilerlemiş İstanbul teşkilâtı, müteveffa Arşidük'ün himmeti ile O'nun ajanı olan Tamas tarafından gerçekleştirilmiş ve Edirne, Sofya, Belgrad ve Budin yuvaları devreye girmişti. Bunun dışında gezici haber alma postaları teşkil edilmiş ve başlarına Arşidük'ün fevkalâde teveccühü ile Martali Matyas getirilmişti. Bu durumu ile Kont, bir anda Macaristan'ın belli başlı simaları arasında yükselivermişti. Şahsî çıkarlardan uzak yaradılışı, samimi vatanseverlik hisleriyle birleşiyor. O'nu saray çevresine girmekten alıkoyuyordu. İmparator'un doğrudan doğruya veya dolaylı iltifatlarına pek aldırış etmiyor, asillerden uzak duruyor, Beç'in yapmacık sempatisine gülüyordu. Matyas'ın tavsiyesi ile meydana getirdiği Martin isimli vurucu güç, milliyetçi gençlerden kurulu bir teşkilât olarak boy veriyordu. Bu teşkilâta girebilmek için, Macar olmak ve güvenilir insanların tavsiyesiyle gelmek gerekiyordu. Kahramanlığın bir ideal olarak bütün genç beyinlerde yaşadığı onaltıncı yüzyılda bu iş için fedailer bulmak pek zor değildi. Bunlar, aldıkları emir ne olursa olsun, düşünmeden ve tartışmadan en hızlı bir tempo ile yerine getirebilecek yapıda insanlardı. Bunlar, insanın kanını donduracak kadar korkulu işlere akıl almaz bir cesaretle giriyorlar ve başarıyorlardı. Genel karargâh, Komaran'da idi. Kont nerede olursa olsun, toplanan haberler postalar vasıtasıyla O'na ulaşıyordu. Genç adam, birinci bölümünü gerçekleştirdiği fikrin bu günlerde kat'î sonuca yaklaştığını ve büyük karara varmak mecburiyetinde olduğunu biliyordu.

Karar bugün Macaristan'ı kökünden sarsan bir buhranı hedef tutmakta idi. Çünkü halk arasında yayılmış genel

rivâyet, başlarında olan Kralın hiçbir şeyinin, hattâ taşıdığı tacın bile hakiki olmadığına inanır mahiyette idi. Kral, Kral ailesi, asiller sanki bu rivâyetlerden hiç haberleri yokmuşçasına halkı o alışılagelmiş zalim tutumlarıyla sömürmekte idiler. Bu şekle göre Macaristan'ın sevilir ve güvenilir bir isim idaresine verilmesi gerekiyordu. Türk'lerin ve Avusturyalılar'ın varlığına rağmen asaletinden, vatanseverliğinden ve iyi niyetinden şüphe edilmeyecek bir namzet bulmak ve halka kabul ettirmeye çalışmak zamanıydı. Debreçin, Halaş, Tur, Mako, Şimant, Keçmekent, Tolna, Raska şehirleri değil bir Macar Birliği kurulmasında birleşmek, Hıristiyanlıktan bile tamamen soğumuşlardı. Gerek İstanbul'dan Budin ve Beç'e, ister oradan İstanbul'a gitmiş olsun elçilik heyetlerinin geçtiği Biçke, Tolna, Komaran, Şomorya, Pojon hattâ Prag veya Regensburg'a kadar süren yol boyunca bütün casus raporları hep aynı şeyi tekrar ediyorlardı: Macar, Macar'dan fazla Türk'ü seviyor.

Sevmek; genç Kont'un üzerinde titizlikle durduğu birşeydi bu. O şaşmayan, o affeden veya öldüren büyük sevgi. Türkler, aslında Macaristan'ın üçte ikisini değil. O'nun asil gönlünü fethetmişlerdi. Koskoca ülkede, onbeş bini geçmeyen bir kuvvetle ayakta, dimdik durabilmelerinin de sebebi buydu. Bu, Arşidük'te toplanmış pek çok casus raporunun verdiği matematik sonuçtu. O halde Macaristan'ın sade toprağını değil, gönlünü de fethetmiş olmaları, ancak adalet konusunda gösterdikleri en titiz dikkatle izah edilebilirdi. Onları âdil kılan faktörse, tabiî dinleriydi. İşte, Arşidük'ün kamasını saplamak istediği nokta burası idi. O kama ki, üç şeyin birleşmesiyle imal edilmişti: Altın, içki, kadın. İşte, bu zehirli bıçağın saplanılması düşünülen yer, Türk'ü yerle bir edecek nokta burası, yani İslam ruhundan uzaklaştırılması idi.

Kont Gall Adam’ın yaradılışına ve ahlâk anlayışına böylesi bir savaş ters düşüyordu. Hem o hissediyordu ki, sırtını rahatça dönebileceği, bu asil düşmanla kaybedeceği zamanda gerçek düşmana yani Avusturya’ya ve Kiliseye yüzünü çevirmesi ve savaşmaya başlaması gerekir. Türlü düşüncelerden yorgun düşen zihni dönüp dolaşıyor ve Macaristan için lüzumlu adamın araştırılması gerektiği noktasında takılıp kalıyordu.

28

AĞIR MEŞE KAPI üç tok darbe ile vuruldu ve vuran “Kutsal Üçler” diye mırıldandı. Kapı iyice yağlanmış menteşeleri etrafında sessizce döndü ve açılması ile gelenin karanlık dehlizde kaybolması ve kapanması bir oldu. Bu gece gelen onbirinci karaltı idi bu.

Aliağa Hamamı kapısı, bu gizli misafirleri kabulden sonra sıkıca sürgülendi. Demir kolu yerine kondu. Nazlı Budin’in çoktan yarı uykusunu bulduğu bu saatlerde toplanan bu adamlar uzun süre konuşmadan beklediler. Bunlar Fırıncı Kara Yorgi, Hamamın yeni müşterisi Zadori İstvan, Budin Baş Muhtarı Söz Yanoş, tüccar Helmut Gross, Kıyım Mehmet idi. Ve aralarında o güne kadar Budin sokaklarında görülmemiş olan birkaç kötü bakışlı adam vardı. Neden sonra halvetin kemerleri altından iri yarı bir adam belirdi. Önce, acele etmeden hepsini süzdü. Sonra:

- Kont hâlâ hayatta, diye söze başladı. Çok iyi biliyorsunuz ki, o emirlerimizi dinlemedi ve çılgınca emellerini sağlamak için hâlâ her türlü çalışmayı yapıyor.

Dikkat ederseniz aranızdan iki kişi noksan. Onlar ne oldular dersiniz? -Bir süre cevap bekledi, sonra-: O iki kişi tıpkı sizler gibi görev almışlardı, dedi. Başaramadılar ve tabiî öldüler.

Soğuk bir terle onbir kişi hafifçe ürperdi. Yoğun ve sıkıntılı bir sükût içinde bekleştiler. Adam konuşmasına:

- Bana kalsa, diye devam etti. Bu gece, buradan hiçbiriniz sağ çıkamazdınız, ama efendimiz iyi yürekli ve merhametlidir. Sizlere üç ay daha mühlet tanıyor. Biliyorsunuz, başarırsanız zengin olacaksınız. Yakalansanız bile Avusturya Macaristan hudutları içinde hiçbir makam size dokunmayacak. Ama eğer başaramazsanız... -tâne tâne ve zevkle-: öleceksiniz, dedi.

Bu söz hamamda hafifçe yankılandı. Meçhul adam, hepsini tekrar ayrı ayrı süzdü:

- Arkanızda efendimiz var, dedi. Bu demektir ki, mükâfatınız da, cezanız da cömertçe olacaktır.

Dinleyenler, neden sonra tasalı gözlerini yerden kaldırdıklarında O'nun geldiği gibi sessizce kaybolmuş olduğunu gördüler. Sıkıntılı bir sessizlikte çekingen birbirlerine baktılar. Oturdukları yerden sessizce doğruldular ve geldikleri sırayla karanlık yolda gözden kayboldular. İşi şimdiye kadar gerçekten gevşek tutmuşlardı. Ama böyle korkutucu bir emirden sonra durum tamamen değişti. Bu bir şahsî kin veya basit bir politik oyun olmaktan çıkmıştı. Şu ana kadar ismini bilmedikleri şefin kim olduğunu artık tahmin edebiliyorlar ve onu ürpermeden düşünemiyorlardı. Hiçbiri artık dönemezlerdi. Kaldı ki, bir de başarabilirlerse bu, servet, hattâ servetler demekti.

Onbir kişi ertesi akşamı düşünceler içinde zor ettiler. Her zamanki gibi fırında toplandılar ve konuyu enine boyuna

tartıştılar. Vakit bir hayli geçtiği halde bir çözüm yolu bulamıyorlardı. Sözü, sonunda Muhtar aldı:

- Arkadaşlar, dedi. Biz onbir kişi daha evvel işlediğimiz suçları bilen bir veya birkaç kişi tarafından sevkediliyoruz. Onların emri ile türlü kirli işler gördük. Yani onlar bizi biraz daha fazla avuçları içine aldılar. O halde konu, bu görevi yapıp yapmamak değil. Şefin adamının söylediği gibi başarmak veya ölmek. Ben hepinizden yaşlı olduğum halde ölmek istemiyorum. Genç Kont'u öldürmem içinse şahsî sebeplerim var. Ben özbeöz Macarım. Genel kanaat, genç Kont'un nifakçı bir tutumu gerçekleştirmek istediği merkezindedir. O halde o, vatanıma fenalık düşünen bir insandır ve ölmesi gerekir. İkincisi; kendime ve vatanıma faydalı olabilmek için kuvvetli bir maddî imkâna sahip olmalıyım. Hele bu para bir vatan hainini öldürmekle elde edilebilecekse hiç durmam.

Bu arada Kıyım Mehmet elini kaldırarak Muhtarın sözünü kesti:

- Saydığın sebepler bizden çok vicdanla ilgili, dedi. Ben kaç kere din ve milliyet değiştirdiğimi hatırlamıyorum. Ne vatan, ne de insanî hissim kaldı. Kim para verdiyse, ona hizmet ettim. Yani kısaca vicdanımla pazarlık edip onu ikna ettiğim yılları çoktan geride bıraktım. Bu benim için sadece bir iştir. Yani para kazanılacak bir imkân. Bizi kim ve nasıl bir işte yönetirse yönetsin, dönüş yolumuz kapanalı çok oldu. Ben derim ki, ya hepimiz birden kazanalım veya hep beraber ölelim.

- Nasıl? diye sordu Kara Yorgi. Bir planınız var mı?

Kıyım Mehmet cevap verecekti ki yabancılardan biri:

- Dinlerseniz benim bir fikrim var, diye atıldı.

Sesi kuru ve genizdendi. Vücudu hafif sola çarpık ve yüzü verem sarısıydı.

- Benim için de önemli olan yalnız para, diye sözüne devam etti. Bunu kazanmak ve afiyetle harcamak için hayatta kalmam gerekiyor. İyi biliyorum ki, benim sağ kalmam sizin sağ kalmanıza bağlı. Tabiî, sizinki de bana. Düşüncem basit. Kurra çekeceğiz. Kime çıkarsa o fedâî olacak. Ölen olursa, bir diğeri seçilecek ve ölenin hissesi aramızda paylaşılacak. Fedaî başarırsa üç hisse alacak.

Tekrar derin derin düşündüler. Eninde sonunda bir karara varmaya mecburdular. Ve bu son fikir onlara hiç de kötü gelmedi. Tamam diyeceklerdi ki, Kara Yorgi:

- Bir dakika, diye söze başladı. Benim zihnimi bir nokta kurcalıyor. Biz hepimiz teker teker veya gruplar halinde bize emirler veren bu efendi ile çalıştık. Yaptığımız işleri görürken, gerçek maksadın ne olduğunu bilmiyorduk. Bizimle konuşanlar, bu efendinin çok güçlü olduğunu bize sık sık tekrar ettiler. Onlar talimat verirlerken, ben kendimi hep o güçlü efendinin yerinde düşündüm. Ben gerçekten güçlü olsaydım ve Kont'u öldürmek isteseydim sanıyorum ki, bütün bu teferruata lüzum kalmazdı. Ben bu yüzünü görmediğimiz şefin gücünden şüp...

"Ah!" diye haykırarak yere yıkıldı. Sırtında tam kalb hizasında bir ok hâlâ titriyordu. Hep birden arka tarafa döndüler, ama kimseleri göremediler. Pencereye atıldılar, biri meyva ağaçlarının arasından siyah, kıvırcık bir baş görür gibi olduğunu söyledi. Hepbirden Kara Yorgi'nin cesedi etrafında toplandılar. Katili gören genç, "siyah, kıvırcık saçlı biri idi" diye mırıldandı. Kimsede konuşmaya istek yoktu. Dağılmak üzerelerken tâ başından beri söze karışmamış olan Helmut âmirâne:

- Durun, dedi. Bugün, böylece, lüzumsuz konuşmaların da zararlı olduğunu öğrenmiş olduk. Hemen şimdi karar verelim. -Gözlerinde hâin bir alay vardı-: Ortaklardan birinin hissesi de artık bizim.

Kurrayı yine Helmut çekti. Ve kâğıtta Kıyım Mehmet'in adı okundu. Onbeş gün sonra tekrar buluşmak üzere ayrıldılar.

* * *

Onbeş gün sonra tekrar toplandıklarında hisseleri bir daha artmıştı. Yani fedâî artık aralarında değildi. Sanki yer yarılmıştı da Kıyım Mehmet ortadan yok olmuştu. Ondan hiçbiri, hiçbir haber alamamıştı. Muhtarın öğrenmek için harcadığı çaba boşa gitmiş, ne Türk, ne Macar, ne Beç makamlarından en ufak bir ipucu ele geçirememişlerdi. Hepsi belirli şekilde endişeliydiler. Toplandıkları yer, Helmut'un dükkânının üstündeki boş oda idi. Burada ne gözetlenmelerine, ne de bir oka hedef olmalarına imkân yoktu. Bina ahşap olmasına rağmen bir hayli sağlamdı. Ve pencerelerine ağır parmaklıklar geçirilmişti. Dükkândan çıktıkları seyyar merdiveni yukarı çekmişler ve tavan kapağını kapatmışlardı. Yine uzun tartışmalara girdiler. Ölüm burunlarının dibinde idi. Birşeyler yapmaları ve Kont'un vücudunu ortadan kaldırmaları artık kaçınılmaz bir mecburiyetti. Konuşmaya öylesine dalmışlardı ki, duvar diplerinden sürünerek gelen bir adamın dükkân kapısını açtığını, tavan kapağının demir halkasına çeki taşlarını bağladığını ve binayı ateşe verdiğini duymadılar bile. Durumun, ateş binayı sardıktan çok sonra, farkına varabildiler. İtişip kakışarak kapağa koştular. Ama bir türlü açamadılar.

Binayı kundaklayan adam, ilerdeki köşeden yangını sükûnetle seyretti. Ve içindekilerle beraber kül olana kadar yerinden ayrılmadı. Ev, bahçe içinde olduğundan, komşular yangının farkına vardıklarında iş işten çoktan geçmişti. Koşanlar duvarın dibindeki topal ve yaşlı adama dikkat bile etmediler.

29

RAHİP MİLKO artık bir hayli yaşlanmıştı. Hastalığın ömür boyu uğramadığı bu vücut gerçi gençliğinden bu yana çok şey kaybetmişti ama yine de dimdikti, yine de yılar evvel nasıl bir levent olduğu hâlâ belliydi. Arslan yelesini andırır saçları ve hürmet uyandıran sakalıyla çarşıda göründü mü esnaf saygıyla ayağa kalkar, dalgın çıraklarını da bir muştayla doğrulmaya zorlarlardı.

Bilhassa demirciler onun nefeslenmesi için alçak bir hasır iskemleyi ellerinin altında hazır bulundururlar ve ikram için birbirleriyle yarışırlardı. Çünkü denemişlerdi; kademi uğurluydu Rahib'in.

Ancak onun nerede oturacağı hiç belli olmazdı. Tanrı'nın iyilik yapmak için halkettiği eli, ya bir yetim çırağın başında, ya dertli bir ustanın derdinde takılır kalırdı. Büyük küçük demeksizin Hıristiyanlar onun kuzuları, Müslümanlar koçlarıydı. Hepsini ismen tanır, tanıdıklarının üç göbek evvelini rahatça sayardı. Fakirdi, çok zaman para pul nev'inden birşey veremezdi belki, ama o çarşıdan geçtikten

sonra ustalar bir başka şevkle örslere balyozlarını vururlar, çıraklar yetişmeleri için gerekli tokadın şu sıralarda kulaktozlarında patlamayacağından emin olurlardı. O, pek çok evladı olan bir baba gibi yüzünde memnun bir gülümseme, bazen durur, çalışmalarını seyrederdi. Ustalar kirli suratlarında mübalâğalı bir ciddiyetle, kıpkızıl demir üzerinde çekiçle türlü âhenkler hattâ bazıları bir ilâhinin ritmini bile çıkarırdı. Bu arada çıraklar lüzumlu lüzumsuz konuşurlardı. Yolları ekseriya Rahip'in önünden geçerdi. Onun cübbe cebinin sonsuz derinliklerinde bu fakirler için daima birşeyler bulunurdu. Yaşlı başlı ustalar bile o gittikten sonra çırağın elinden şifadır diye bir erik kurusu, bir elma kak'ını alır, ilerde gelebilecek bir hastalık için saklarlardı.

Rahip Milko bu defa hiçbir yerde takılmadı. Çarşı meydanını geçtikten sonra mûtad yolunu değiştirdi. Bir şey zihnini sabahtan beri kurcalıyordu. O şey için Kadı Efendi'yi bir görsün istiyordu. Ziyaretinin sebebi dün gece gördüğü bir rüya idi. "Düşünde, güya Kudüs'teymiş. Şehir donanmış, süslenmiş. Etrafa hayran hayran bakınırken birden ilerden bir alay zuhur etmiş. Başlarında iri-yarı bir adam varmış, onun elinde de koca atlas bir sancak, gökte birdenbire göze görünen simsiyah bir kuş aniden saldırmış ve bayrak üzerindeki hilâllerden birini kapmış. Rahip bakmış ki yeniden İstolni-Belgrad'dadır. Sancağın üzerindeki ikinci ay da yerinden kurtulmuş, düşmek üzere. Bu arada uyanmış."

Rahip eve beş-on adım kala aklına gelen bir düşünce ile durdu. Rüyasını, doğrudan doğruya Kadı Efendiye söylemesi acaba yakışık alır mıydı? En iyisi geri dönmeli ve düşü Necmeddin Efendiye anlatmalıydı. Bu kararla yüzgeri etmek üzereydi ki, sokağın başında Köse Kadı gözüktü. Selamlaştılar, hâl hatır sordular ve Köse de aynı maksatla

çıktığını söyleyince Şeyh Efendiye beraberce gitmeye karar verdiler. Yol boyu konuşmadılar. İkisi de durgun ve keyifsizdiler.

Necmeddin Efendi, iki dostunu ummadığı bir zamanda karşısında görünce memnuniyetinden ne yapacağını bilemedi. Onlar hoş-beş ederken, kadın becerikli elleriyle siniyi hazırlayıverdi. Yemek yenirken ikisinin de durgunluğu dikkatini çekti Şeyhin. Onları oyalamak için türlü şeyler anlattı. Tam yemek bitmek üzereydi ki, kapı telâşla çalındı. Gelen Ali Bey'di. Hepsi ayağa kalktılar. Bey elinde örme kösele kamçısıyla bir an hiçbir şey konuşmadan karşılarında durdu. Sonra üzüntülü bir sesle:

- Sultanımız, Efendimiz sizlere ömür, dedi.

Kadı bir adım ilerledi, eli Ali Bey'in yakasına uzandı, ama tutmadan yanına düştü. Gözyaşları sakalları arasına süzülürken:

- Vah Sultanım! Vah biraderim! diye inledi.

Şeyh Necmeddin Efendi, Ali Bey ve Rahip Milko birbirlerine hayretle baktılar. Duyduğu derin ızdırabın bir anlık gafletiyle Kadı Efendi'nin ağzından dökülen bu büyük sır hepsini şaşkına çevirdi.

İçlerinde kendini en çabuk toplayan yine Kadı Efendi oldu. Hüzünlü bakışlarını dostlarının üzerinde gezdirdi. Sonra:

- Şükürler olsun ki, bu gafleti güvenilir yârânın yanında gösterdik, dedi.

Çok uzun süre susuldu. Neden sonra Köse:

- Demek, dedi. Gördüğümüz rüyanın tabiri buymuş.

Rahip Milko hayretle:

- Siz de mi? dedi ve sustu.

Ondan düşünü anlatmasını istediler. Gördüğü, Kadı Efendi'nin rüyasının hemen aynıydı. Köse'nin gördüğünde değişik olan taraf, ikinci ay'ın İstolni-Belgrad'da değil, Kâbe-i Muazzama'da düşmesi idi.

Koca Ali Bey nerdeyse kendini tutamayacak ve ağlayacaktı. İçine akıtılmış gözyaşıyla yüklü bir sesle:

- Ya şimdi nasıl hareket etmeyi düşünüyorsunuz? diye sordu.

Kadı, mahzun mahzun güldü:

- Ne yapmam icabettiğini rüyalar gösteriyor, Ali Bey oğlum, dedi. Demek ki meşakkatli ömrün sonuna geldik. Bu ikaz, Hac farîzasının vaktini de bize işaret ediyor. Pek ihmal ettiğimiz bu vazifeyi edâ artık bir mecburiyet oldu. Temenni ederiz ki, o mübarek topraklarda kalabilelim.

Ali Bey isyanla sarsıldı:

- Olamaz Efendi Hazretleri! diye adeta haykırdı. İzn-i ilâhî ile elbet döneceksiniz. Ben, sizsiz bir İstolni-Belgrad, hattâ bir Macaristan düşünemem.

Kadı gülümsedi:

- Burası serhad boyu oğul, dedi. Yiğit buraya, ne yarenliğe, ne gönül eğlemeye gelir. Ben ölürüm, sen ölürsün, bir başkası gelir ve böylece devran hükmünü icra eder. Gerek Rahip Efendi'nin, gerek bizim rüyamız gösterdi ki, emir Sultanların Sultanındandır. Kul kulluğunu bilmeli Ali Bey oğlum. Gel denirse gitmemek hürmete sığmaz.

Şeyh Necmeddin Efendi başka mevzuları denemek istediyse de, üzüntüleri öyle fazlaydı ki neşelenemediler.

Ertesi gün sabah namazında mûtadı hilâfına Köse Kadı camide yoktu. Zaten tetikte oldukları için merakla evine gittiler ve azadlı kölesini zorla uyandırarak Efendisini sordular. Köle, odasında olduğunu söyledi. Bununla da tatmin

olmayıp “ne olursa olsun” dediler, oda kapısını açtılar. İçerisi bomboştu ve yatak bozulmamıştı. Kara Ali Bey içeri deli gibi atıldı. Gördü ki bu fakir, ama tertemiz odanın sahibi artık yoktur. Yatak üzerinde iki mektup duruyordu. Bunlardan biri Ali Bey’e, diğeri Necmeddin Efendi’ye aitti.

Bey, uşağın yakasına yapışarak efendisinin nereye gittiğini sordu. Zavallı şaşkındı. Dün akşamdan beri eve kimsenin girmediğini ve çıkmadığını yeminlerle temin etti. Hızla sokağa fırladı Ali Bey, bütün nöbetçileri topladı. Ama aldığı cevap hep aynıydı: Şehre dün akşamdan beri ne giren, ne çıkan olmuştu.

Koca Ali Bey derin hıçkırıklarla sarsıldı. Etrafa aldırış etmeden gözlerinden yaşlar akarak tekrar Köse’nin evine doğruldu. Köşeyi döner dönmez Gak’ın azadlı köle ile konuştuklarını gördü. Bu tilki, nasılsa bir koku almış ve köleyi konuşturmaya gelmişti. Böyle düşündü Ali Bey. Teessürü bir anda deli bir hırsa döndü. Cüceyi omuzlarından kavradı:

- Burada ne arıyorsun? diye bağırdı.

Bey’in gelişi o kadar ani olmuştu ki Gak şaşırdı, deli olarak gözükmesi gerektiğini bir an unuttu ve düzgün bir macarca ile dost olan hizmetkârı ziyarete geldiğini söyledi. Neden sonra kendini topladı ve eskisi gibi ötmeye çalıştı. Bu hareketi bardağı taşıran son damla oldu ve Kara Ali Bey’in namlı tokadı Gak’ın kulaktozunda patladı. Ve Gak, bir daha kalkmamak üzere yere yıkıldı, öylece kaldı.

DEVAMI YAZARIN UÇTAKI ADAM ROMANINDADIR